
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01170043 2

TVŮRCI NOVÉ ČESKÉ BELLETRIE

JANU NERUDOVI

připisuje

I. H.

Z CHUDÉHO KALAMAŘE.

:: PRAŽSKÉ FIGURKY. ::

:: PAN MELICHAR. ::

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

LIBRARY
SEP 8
UNIVERSITY OF TORONTO

DÍL IV.

Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.
:: PRAŽSKÉ FIGURKY. ::
:: PAN MELICHAR. ::

PG
5038
H45
1905
díl 4

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1907.

Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.

DROBNÉ NÁČRTY.

VYDÁNÍ TŘETÍ.

PRAŽSKÉ FIGURKY.

RÁZOVÉ OBRÁZKY ZE ŽIVOTA.

VYDÁNÍ TŘETÍ.

PAN MELICHAR.

OBRÁZEK Z »TICHÉ« PRAŽSKÉ DOMÁCNOSTI.

VYDÁNÍ DRUHÉ.

NAPSAL

IGNÁT HERRMANN.

V PRAZE.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

1907.

Právo překladu do všech jazyků a všechna práva vůbec vyhrazuje si autor.

Tiskem „Unie« v Praze.

Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.

Báje o červené růži.

(Napsáno a otištěno v »Lumíru« 1875.)

Byl ráj. Pravda, že na počátku byla celá země rájem jediným. Nebylo viděti půdy, nebylo holých skal. Vše bylo pokryto zelení a divokrásnými květinami. Zvěř nedýchala krutou krvežíznivostí. Pokojně dlela ve vonných hájích a na březích řek, jež příjemný šířily chlad.

Nebylo více zvířat, než po páru každého druhu.

Krásnými, přírodou vykouzlenými sady bloudil první člověk, jinoch krásy takové, jaké nikdy už zříti nebude země. Vylíčiti obraz jeho nelze. Krásný, skvoucí jeho obličej byl věrným odleskem pokojného, klidného nitra jeho. Nebouřilať v prsou jeho posud nijaká náruživost, nevzněcovala je nižádná vášeň.

Život jeho byl jediným proudem rozkoše. Tmavými háji, přes příkré vrchy, divuplnými údolími procházel bez úrazu, žádná překážka neskýtala se krokům jeho. Řeky nekryly zrádných hlubin, a bylo-li člověku vodu překročiti, nesla jej svými vlnami ke břehu druhému. Vodní obyvatelstvo zvě-

davě vymršťovalo se na povrch, aby zřelo největší div přírody. Obdařilať sice příroda i nejmenší předmět krásou nehynoucí, ale ve člověku soustředila všechno kouzlo své tvůrčí síly.

A přece bylo tomuto jedinému svého druhu obyvateli ráje jaksi smutno. Nevěda proč zastavoval se, kdykoliv spatřil miliskující se pár hrdliček, jelena laškujícího s laní a s mohutnou družkou lvicí slastně pohrávajícího krále čtvernožců.

S žalem pozoroval, že každý živočich má druha sobě podobného, a jakoby cosi hledal, pátravě se rozhlížeje jinoch bloudil kolem. Myšlenky jeho byly neurčity, touha po čemsi nevýslovná.

* *
*

Koruny mocných stromů zachycovaly žhavé paprsky slunce, nedopouštějíce, aby člověk hněten byl žárem nebeského tělesa.

Bludný chodec došel středu zeleného háje.

Zde spatřil divné květy na keřích trny obrostlých. Květy byly bílé a každý čítal sto lupínků. Vůně jejich byla silna, opojna, i nemohl již člověk z čarokruhu těchto nádherných rostlin vyjíti. Nohy mu chably, víčka očí zavírala se a jako omámen sklesl posléze bez vlády do hebkého mechu.

První spánek pojal jej ve svou náruč.

Dlouhý byl jeho sen. Čarovné mámení sneslo se mu na oči. Zdálo se mu, že v krásném údolí přišel mu vstříc zjev posud nevídaný, že zřel tvora sobě podobného a přece jinakého. Dlouhé vlasy

splývaly mu až k patám, velké oko zářilo barvou nebes a bělostná ňadra dmula se dechem, který sladkou vůní opojoval jeho smysly.

Jinoch probudil se z blaženého sna a zíraje kolem hledal nebeské stvoření, neznaje posud rozdílu mezi spánkem a skutečností.

A hle, tam kde stály husté keře oseté bílými květy — růžemi — spatřil zjevení, kteréž ve snu se mu bylo opovědělo.

Byla to první žena!

Dívka božské spanilosti chýlila se k houští a přitáhnuvši k sobě peň růžového keře, trhala sněhové květy a vplétala je ve svůj hebký, zlatý vlas.

A shledal jinoch ve zjevu ženy, po čem tak horoucně toužil.

Dívka dosud nebyla ho spatřila. I přiblížil se k ní a pojal ji za ruku.

Obrátila hlavu a zrak její vzplanul radostí velikou. Také ona poznávala v muži obraz svých neurčitých tužeb. Povstala. Bílé růže posévaly její vlas a jedna z nich dotýkala se děviny tváře, bílé jak nejčistší úběl.

Ohnivým zrakem zahleděl se jinoch v její modré oko, a nevěda co jej pudí, aby tak učinil, objal děvu a sklonil k ní hlavu.

Žena přichýlila hlavu svou a na panických rtech prvních dvou lidí zaplál první polibek. Dlouho ssáli ze svých rtů rozkoš první lásky, a když konečně jinoch opět hlavu vzpřímil, uzřel, jak bělost lící dívčiných změnila se v ohnivou červeň nachu. A růže, která s vínku splývajíc její tváře

se dotýkala, tolikéž nachem byla zbarvena. Děvino líčko sdělilo s panenským květem první ruměnec lásky.

A podivno, dosud nikdo z nich neznal řeči — ale po prvním políbení oba promluvili. A jdouce středem stinného lesa rozmlouvali spolu nejsladší mluvou pod nebem. Již nezastavoval se muž u jelena laškujícího s laní, aniž naslouchal cukrování hrdliček. Již měl svou družku, a tím byl doplněn.

Červená růže na líčku děvině neuvadla. Ale hrající žena strhla květ ten s hlavy a naslouchajíc sladkým slovům svého společníka rvala lupének po lupénku a v kořist dávala je libému zefýru. Ten pak kamkoli zanesl zardělé lupénky růže, všude vyrůstaly nové keře, a když nadešla doba nového květu, obsypaly se růžemi jasného karmínu.

Tak vznikla královna květin, růže červená.

Manželé.

Ze života velkoměstského.

(Psáno r. 1876, otištěno v olomúcké »Koledě« 1878.)

Přede dveřmi pokojíku mého ozvalo se silné zakopnutí, pak prudký úhoz na dvéře — rázné otevření, a přede mnou stál přítel Felix. Nepozdravil, nepromluvil, rychle přikročil ke mně a uchopiv moji pravici pevně ji stiskl a ve své ruce podržel. V tom postavení setrval několik vteřin pevně do očí mi hledě. Bylo mi poněkud divno jeho počínání, tak že sám jsem opomenul jej pozdraviti; konečně zvolám: „Na zdar!"

Felix vyhrkl: „Zdar — zdar mi přeješ! Ó dobrý příteli!" A než mohl jsem se ubrániti, držel mne v objetí.

„Ale mluv pak!" volám, „co je ti dnes? Či jsi definitivně ustanoven, nebo jsi vyhrál?"

„Skutečně, uhodl jsi! Jsem definitivně ustanoven a také jsem vyhrál. Ale ne mrzký kov nebo bídné papíry — má výhra jest božským údělem. Příteli, dosáhl jsem cíle svých tužeb, vyřkl jsem rozhodné slovo a — nebyl jsem oslyšán. Ano, jsem definitivně ustanoven, a to rozhodlo u otce

mé Rozy. Ona sama plna milosti, a sňatek ustanoven, slyš, příteli, za čtyry neděle!"

Felix ustal v proudu své řeči, byl pohnut; skoro jsem se domníval pozorovati, kterak mu oko vlhne. Pak počal znova: „Příteli, mám prosbu; půjdeš mi za družbu, viď? Neodmlouvej, nemusíš přinésti nijakého daru! Nehněvej se, kabonile, nepovažuj to za urážku, jsem šťasten a myslím, že to každý cítí se mnou. Zde visitka mé milé, žádá tě za totéž, zač já nyní prosím. Nuže neodřekni, slib mi a přijď! Navštívím tě ještě!"

Opět důkladné stisknutí ruky a přítel Felix rychle odešel. Pohlížel jsem za ním uspokojeně — šťastný ženich!

Záviděl jsem mu a zase z plna srdce přál jsem mu toho štěstí.

Pohlédl jsem na stolek; ležela přede mnou růžová visitka: „Roza Podhajská." Tak nazývala se jeho vyvolená.

Připomínal jsem si posavadní život Felixův. Lehký to byl hoch — pokud nemiloval. „Hrom a blesky!" bylo jeho heslem, a byl jako blesk. Říkával jsem mu často: „Felixe, kdybys nebyl půlšesté stopy vysoký, kdyby rty tvé nebyly obrostlé černým chmýřím, řekl bych, žes včera posledně vězel v povijanu a dnes že chůvě své utíkáš." Smál se, odvětil vtipem a zůstal starým.

Jednou as měsíc jsem ho neviděl a když jsem jej pak opět spatřil, jak byl změněn! Byl bledý, stal se málomluvným; kráčel potichu, sotva ho bylo slyšeti, mluvil zdlouha a často uvízl v řeči,

jako když štkáti začíná. Víte co? Felix byl zamilován. Řekl mi to brzy, vždyť jsem byl jeho nejlepším přítelem. Půl roku trápila jej žíravá žádost po jediném jen slůvku zbožňované; půl roku na to byl nejšťastnějším a nejnešťastnějším člověkem na světě. Opětovala lásku jeho, avšak oba milenci hynuli bolem — nechtěliť rodičové lásce té připustiti.

„Je lehkomyslný a nemá postavení," říkali.

Ale Felix pracoval, tužil síly své a domohl se konečně slušného postavení. Co jej sílilo? Láska!

* *
*

Za čtyry neděle vedl jsem nevěstu přítelovu k oltáři. Odtud odváděl ji Felix šťasten, zářící, s touhami ukojenými a tužbou, která ždála ukojení. A v síni svatební klesl před matkou nevěsty na kolena, děkuje jí za žínku svou. I před ženou klesnuv na kolena, zulíbal jí ruce. Taková byla jeho láska!

* *
*

Minulo půl léta od sňatku, a po celý ten čas Felixe jsem nespatřil. Obdržev z úřadu svého čtyřnedělní dovolenou podnikl se ženou svatební cestu. Pak vrátil se a pilně zastával své povinnosti a letem vracíval se z úřadu domů, aby pokochal se v náručí ženy milované. Toho dovídal jsem se od jiných.

Po půl roce konečně spatřil jsem jej opět poprvé. Avšak kterak vyhlížel nyní přítel můj! To že byla tvář člověka nade vše šťastného, blaženého? Nechtěl jsem zraku věřiti, a již myslil jsem, že mýlím se v osobě, když ke mně přistoupil.

„Na zdar, příteli!“ přál matným hlasem.

„I na zdar!“ volám, „a co je ti, jsi churav?“

„Churav jsem tělem i duší,“ odvětil hlasem, který obestřen byl jakousi bolestí. Ale ihned usmál se a skoro nepřirozeně hřmotně zvolal: „Churav? Mýlíš se, tak zdráv jako nyní nikdy jsem nebyl. Ale...“

„Ale? Tedy tvá choť...!“

„Má choť?“ zvolna opětoval Felix a upřel na mne vpadlé, nicméně však plající oko své; „má choť je snad zdráva — avšak...“

Felix sklopil oči, nedomluvil.

„Avšak...?“ dotírám na něj.

„Nemám již choti,“ řekl Felix s přízvukem, jakoby k přiznání tomu byl přinucen vyšetřujícím soudcem.

„Co pravíš?“ udiveně volám s obavou, že přítel můj hovoří snad beze smyslů.

„Ovšem, ty to nevíš,“ zasmál se trpce Felix; pak dodal zvučně, zrak znova k zemi klopě: „Jsem od ženy rozveden!“

Užasl jsem; kdyby se byl přede mnou náhle do země propadl, nebylo by mne to více překvapilo, než toto sdělení. On, jenž dnem i nocí snil o božském životě v manželství s Rozou, který by

duši byl dal pro milenku, on od ženy rozveden! Nemohl jsem ani dost rychle se zpamatovati a jen zrakem žádal jsem určitějšího vysvětlení.

„Jak malicherná věc nás rozloučila," stísněně mluvil Felix, „avšak nechtěj dříve kárati než uslyšíš. Žena má byla poněkud churava, a tu se stalo, že as třikráte jsem přišel pozdě v noci domů. Nediv se, že nespěchal jsem s večerem do náručí ženy, bylať v té době pradivných rozmarů. Ale pravdu bys měl, kdybys řekl, že to bylo ode mne necitelné. Když po čtvrté jsem domů přišel, nalezl jsem Rozu v slzách."

„Proč pláčeš?" tážu se.

„Jsi necitelný," odpovídala, „kde tvé horoucí sliby? A to činíš teď, kdy láska naše má nésti plod, ovoce těch sladkých okamžiků, kdy na kolenou za lásku jsi mě prosil a lásku přísahal!"

Roza skryla obličej v svých bělostných dlaních — bylo mi jí líto a již chtěl jsem na kolenou ji odprositi, když pokračovala: „Dobře ještě, že mám ve světě citupIné přátele, rodiče, matku, kterým si mohu postěžovati!"

„Rozo!" zvolal jsem, „tys na mne žalovala, tys vyprávěla matce, že tě u večer opouštím?"

„Ano, učinila jsem to — či rozčiluje tě snad, že se k matce utíkám?"

„Příteli, v tu chvíli odvrátil jsem se od ní a odešel jsem bez pozdravu do své ložnice. Jak mne popudilo, když jsem viděl, že tchyně má vě-

domost o tom, co vlastně nic neznamenalo, co však v očích ženy je hříchem velikým. Zapomněl jsem, že to učinila v době stísněnosti, z lítosti, z žalu. Ve mně vzkypěl vzdor. Druhého dne, ač mne to domů táhlo, zůstal jsem schválně mezi přáteli v klubu přes půlnoc; po té ubíral jsem se k domovu — —"

Felix se zamlčel.

„Pokračuj!" zvolal jsem nedočkavě.

Vytrhl se. „Ano, vracel jsem se k domovu; tu našel jsem komnatu své ženy prázdnou, služka oznámila mi, že paní před desátou hodinou odešla. Kvapím rozčilený do své ložnice, kdež nalezl jsem na stolku lístek následujícího obsahu: „Odešla jsem k matce, Felixe; oznam mně, až se nabažíš společnosti svých přátel v klubu a zatoužíš opět po mně — pak se navrátím. Tvá Roza."

Hlas Felixův chvěl se při vypravování tomto. Uchopil mne za ruku. „Věř, příteli, miloval jsem ji a miluji posud!"

„A co jsi na to učinil?"

„V prvním rozčilení a hněvu, chtěje ženu zastrašiti a k brzkému návratu přiměti, napsal jsem jí dopis, v němž jsem oznamoval, že požádám za rozvedení, jelikož mne opustila. — Zklamal jsem se; Roza k rozvedení svolila, nejspíše přičiněním rodičů — za krátký čas byl sňatek náš rozvázán a ona zůstala doma."

„A ty nesnažíš se, abys ji nazpět přivedl?"

„Miluji Rozu, ale s jakou hanbou ve tváři musil bych o ni žebrati, jak musil bych se pokořiti — a jsem jist, že mi ji rodičové její vrátí?"

„Avšak pokusiti se...!"

„Nemohu —, nemohu práh domu rodičů Roziných překročiti. Ne, žebrati o ni nebudu!"

A Felix odcházel bez rozloučení.

Zas půlrok uplynul; nespatřil jsem ani Rozu ani Felixe, vyhýbalić se oba veřejnosti. Chodíval jsem častěji ulicí, ve které bydlil Felix, ale nyní nevyhlížel už z okna, jako dříve činíval. Okna bytu jeho byla skoro stále uzavřena, v pokojích, které obývala kdysi Roza, byly záclony spuštěny. V krajním okně stála posud jasně modrá vása, v ní uvadlá kytice v jemném krajkovém rámečku, kterou byla Roza o svatbě v ruce nesla. I ten porculánový, průhledný obrázek visel na červené hedvábné tkanici v okně jako dříve, jenom ozdobná klec s kanárkem zmizela, a tak vypadal stánek úplného štěstí manželského od živoucích bytostí jako zcela opuštěný. Nevýslovný pocit lítosti zmocnil se mne pokaždé, kdykoli jsem nyní zabloudil okem k těmto znakům chladného, nehostinného bytu Felixova. Ubožák Felix! — Nešťastná Roza! — —

Jak rád byl bych se opět s Felixem sešel, jak rád byl bych s ním promluvil, ale bylo zřejmo, že

se úmyslně vzdaluje všech svých přátel, zvláště oněch, kteří by mu šťastnou minulost připomínali.

Uvykl jsem konečně myšlence, že nemám již přítele Felixe, a vyhledával jsem pilněji ostatní své známé. Z těch nejmilejším byl mi Prokop Veselý, kterýž byl kandidátem filosofie.

Byl to mladík ne mnohem starší mne, tiché, mírné povahy, upřímné mysli a stále dobrého rozmaru. Byl pilným studentem a v soukromém svém životě zabýval se zvláštní vědou: konal studie o lásce. Navštěvoval sady veřejné a pozoroval mimojdoucí párky. Chodil do zábav a plesů, aby se kochal pohledem na zamilované, a sledoval-li po nějakou chvíli roj shromážděné mládeže, počal prorokovati, který mladík bude během večera točiti se kolem té neb oné dívky, který jinoch tu neb onu z plesu domů vyprovodí. Mimochodem podotýkám, že proroctví jeho jakousi divnou náhodou velmi často se — nesplnilo. On zalézal konečně do dusných krčem a hledal úsudek o lásce vojína, objímajícího vášnivě svou milenku, o lásce dělníka, tulícího se nemotorně k své jediné — a často sděloval mi své výzkumy.

„Hleď," pravil mi jedenkráte, „dospěl jsem ve svém pozorování již tak daleko, že směle mohu tvrditi, že dá se stanoviti pravidlo, dle kterého poznáme, jaký musí býti předmět lásky osoby, jejíž povahu dobře známe."

„Na příklad?"

„Na příklad — ty! Stojíš mi nejblíže, znám tě ze všech přátel nejdéle, a až na některé naho-

dilé výbuchy tvých vášní a náruživostí dovedl bych skoro vždy s určitostí tvrditi, kterak v tom neb onom případě se zachováš."

A pak počal mi přítel Prokop líčiti stvoření, jaké by bylo s to, aby mé srdce, mou celou bytost ovládlo. Nechal jsem jej vymluviti a pak vypukával jsem v hlučný smích nad popisem vzdušné postavy spanilé blondýnky, jakou mi Prokop pro budoucnost přisoudil. A zlomyslné úsměšky mé vrcholily obyčejně v upřímné radě, aby si zaopatřil na svůj vynález patent. Prokop se nezlobil, krčíval rameny a odvetou jeho bylo vážné: „Inu, milý brachu, nejsi psychologem a nemáš ani ponětí o svaté vědě filosofii!"

* *
*

Zamilovaným místem Prokopovým byl Jelení příkop pod hradem pražským. Tam chodíval v prázdných chvílích svých, tam mohl jsem jej nalézti každého nedělního odpůldne v létě. Ač nebýval jsem přítelem samoty, přece zůstal jsem v Jelením příkopě k vůli Prokopovi často až do slunce západu a jemu samotnému přihodilo se nejednou, že ho tam u večer zavřeli.

Tak zatoužil jsem opět jedenkráte po jeho společnosti. Byla krásná neděle, a já zamířil přímo k Malé Straně, věda s jistotou, že se s Prokopem v příkopě setkám. Než tentokráte musilo jej cosi

ze zamilovaného místa jeho brzy vypuditi, neboť potkal jsem nadějného filosofa již na Kamenném mostě. Zastavil jsem jej.

„Tak časně z obory?“ tážu se.

Vytrhl se ze zamyšlení svého a pokývl hlavou.

„Ano, opustil jsem dnes své místo brzy,“ odpověděl.

„Ustoupil jsi snad nějakému zamilovanému párku?“ tážu se dále.

„Částečně, a pak stopoval jsem někoho,“ odpovídal Prokop, „ale brzy ztratil jsem stopu a mohu teď jen přemýšleti.“

„O čem?“ vyzvídám na příteli.

Prokop rozmýšlel se chvíli, má-li mne v tajemství své zasvětit, a pak počal vypravovati:

„Luštím právě zajímavý případ — zcela zvláštního rázu. Náhodou stal jsem se tajemníkem milostného poměru zvláštní měrou mne zajímajícího. Zcela jednoduchý to sice poměr lásky, a přece zase něco zcela jiného, než až posud uvykl jsem vídati. Představ si muže dospělého, černých vlasů i vousů, tmavého oka a snědé tváře. Muže, jehož chorobně vyhlížející obličej jen s těží ukrývá náruživosti neunavně hárající, muže odvážného, podnikavého. Popatř na něho, jenž je v plné síle a neskonalou láskou spjatý, kterak stojí před děvčetem rusovlasým, chvěje se a oči k zemi klopě. Kterak stále sahá po její ruce a přece uchopiti jí se neosmělí. Jenž neví, má-li dívce tykat nebo vykat. A popatř zase na dívku, krásnou blondýnu, která

jako v bázni před milencem ustupuje, ruku jeho od sebe oddaluje. A náhle osvítí pěknou její tvář zášleh nejvroucnější lásky, pozvedá milence se země k sobě, klade hlavu jeho na svá ňadra a — lká. Láska těch dvou lidí jest nad míru sentimentální, jakoby neměla šťastného okamžiku. — Některou chvíli chová se děvče vroucněji, tu osmahlá tvář milého pokryje se bolestným výrazem, a oko jeho couvá, ustupuje zvolna jejímu pohledu. Pak vyhlíží, jakoby byl velkým jakýms hříchem stížen, jakoby pěstoval hříšnou lásku, ke které nesmí se před světem hlásiti. — Rozmluvu jejich ti nebudu zrazovati, hovoří beztoho málo a mluví více jen očima, a ta řeč dá se ztěžka slovy tlumočiti. — Uvěříš snad, že poměr ten je pro mé bádání pravou pochoutkou!"

„Ale pravda!" rozpomenul se náhle Prokop, „řekl jsem, kde jsem ty lidičky nalezl? Neřekl. Slyš. Před třemi týdny zalezl jsem jako obyčejně do Jeleního příkopu. Pohodlně ulehl jsem na roztažený plaid a položiv hlavu na hrbol půdy ponořil jsem se ve čtení. Dlouho dosti zabrán jsem byl do knihy své, když slyším blížiti se kroky. Pozvednu hlavu, ohlédnu se, a hle, pěšinkou za hustým křovím přicházeli proti sobě mladík a dívka. Zajisté neupíráš mi zkušenosti, která dovoluje mi, abych poznal ihned zamilované? I zde jsem poznal, že nepřišli moji dva neznámí nalapat se pouze čerstvého vzduchu. Ona rozpačitost, jevící se ve tvářích obou, jakmile jeden druhého zočil, to nešikovné sejmutí klobouku u mladíka, oko

dívčino, topící se v nachu zardělých tváří, konečně to chvění, když podali si ruce — nekrč rameny, to znám! Pozdrav jejich byl jako u milenců vždy, nijaký, zmatený. Pak ticho. Konečně se rozhovořili srdečněji — nemohu za to, že jsem je vyslechl, opatrným býti toť přece věcí milenců! Ale hned na poprvé dověděl jsem se, že panuje mezi nimi nedorozumění, hněvají se. Blázni, ti zamilovaní! Jako by se nemohla láska prožiti beze hněvu — beztoho dlouho netrvá! A když se rozcházeli! Ale nic více ti nebudu vyprávěti; chceš-li je poznati, přijď ke mně v neděli, půjdeme do příkopu a vyčkáme za křovím, odkud uvidíme odehrávati se první jednání lidské mizerie, které se říká manželství!"

„Ale toť neslušné," namítl jsem, „ne-li největší drzostí, naslouchati tajně lidem, kteří soukromě svěřují si záležitosti tak něžné — často přečoulostivé!"

„Ah neslušné," odvětil lehce Prokop; „toť jejich věc prohlédnouti sobě okolí, a pak — vždyť my tam jdeme náhodou dříve, kterak můžeme za to, že se tam později sejdou, aby si pocukrovali?"

Po delším přemlouvání jsem svolil. Ani sám nemohl jsem pochopiti, co učinilo mne náhle zvědavým, abych poznal poměr tak zvláštními barvami Prokopem mi líčený.

Nejbližší neděle ubírali jsme se do Jeleního příkopu. Prokop zavedl mne trávníkem v husté křoví táhnoucí se podél pískem posypané pěšinky,

nad kterou klenuly se husté koruny stromů cestu vroubících.

Hovořili jsme z počátku dosti živě, pozvolna však hovor ochaboval, a brzy zabral se Prokop do jakés oblíbené knihy. Já uložil hlavu do vonné trávy, zastínil oči před sluncem střechou klobouku a pohlížel do modra nebes. Bylo úplné ticho. Jen šveholení vzdálených ptákův a někdy zašelestění korun stromů bylo vše, co rušilo to milé, zdánlivé mrtvo.

Vkolébával jsem se do svých snů; také mi přelétla mozkem vzpomínka na Felixe; ale brzy uspávaly se všecky mé čivy, již nedoslýchal jsem ptačího šveholení a koruny stromů klonily se níže — níže. Přikryly mne. Usnul jsem.

Dlouho as netrvalo snění mé. Náhle zbudil mne přítel Prokop dotknuv se mé ruky. Otevru oči a již chci se hlasitě tázati, proč mne zbudil; tu zřím, kterak mi dává znamení, abych tiše se choval. Pudem jakýmsi veden otočím hlavu a prořidlinou hustého keře spatřím dvě postavy sedící nedaleko na lávce v stromořadí. Byl to muž a ženština, nemohl jsem však spatřiti jejich tváře. Prokop, který odpočíval opodál, mohl asi profil jejich viděti.

Upřel jsem zrak na neznámé. Nyní, když viděl jsem to důvěrné objetí, když zřel jsem, kterak ona sklání hlavinku svou k milenci, jenž něžné tělo její horoucně k sobě vinul — tu pocítil jsem nespokojenost nad svým jednáním. Mrzel jsem se,

že poslechl jsem Prokopa a šel s ním špehovat hovor dvou milenců. Sám sobě zdál jsem se být nejhorším člověkem, který odváží se stíhati kroky lidí jemu zcela neznámých, pro lásku svou útulek hledajících. Již chtěl jsem povstati a odejít i bez Prokopa, když zaslechl jsem polohlasný hovor milenců. Zvědavost jako by mne byla ukovala. Slyšel jsem muže mluviti chvějícím se, rozčileným hlasem:

„Nyní jsa u vás cítím se nevýslovně nešťastným, pomyslím-li, že za okamžik odejdete a já těkati opět budu bez vás v zoufalství! Ó kéž jste mojí i před světem, před každým — jako jste mojí pod tím modrým nebem. Hleďte, jak krásné by bylo, kdybych mohl ve své ruce stále držeti vaši, kdybych mohl patřiti kdykoli do vašeho něžného oka, kdybych mohl stále líbati to vaše bílé, čisté, nevinné čelo! Buďte mojí — buď, ó buď mou, krásná ženo!"

Její hlava byla za jeho řeči sklopena; když domluvil svým skoro štkavým hlasem, zvedala se znenáhla, a když oči jejich setkaly se, zůstala hlava ta nepohnuta, pevna jako z mramoru. Pomlčení. A zase zvolna zvedla se její levá ruka, obtočila jeho šíji a slyšel jsem:

„A můžete mi podati záruku svého — mého štěstí? Kdož ví, zdali byste líbal pak to mé bílé čelo, hleděl mi vroucně do oka, tiskl mou ruku. Nebývá mužský slib jako vítr? Nezapomíná třeba hned po sňatku, co sliboval? Žel, že mám tolik příkladův a — vlastní zkušenost!"

„Ty děcko jsi asi zkušená," zašeptnul Prokop.

„Ó drahá, věřte mi, přisahám to, má láska patřila, patří a vždy bude patřiti vám. Ostatně nevyčítejte, drahá, jen mužům nestálost — ač na mé straně není — vždyť i ženy s větrem závodí. Nemluvte o své zkušenosti — znám ženy! A jednu znám, která u oltáře přisahala věrnost muži, poslušnost a následování; hleďte, ta žena muže svého dřív než za rok opustila, nechala ho v zoufání — nechala mne samotného!"

Prokop ustrnulý vztyčil hlavu; byl by přisahal, že má před sebou dva začátečníky v lásce, a hle, — jeho milenec učinil takové vyznání.

Dívka na ta slova pošinula se na sedadle dále od muže, obrátila se k němu čelem, spatřil jsem její profil. Užasl jsem, a celým tělem mým projelo prudké pohnutí. —

Jak byla krásná! Oko její zaslzené popatřilo s výčitkou na mladíka, pak volně počala:

„Můj drahý, co měla žena ta činiti? Když láska její vroucí, nevýslovná zrála ku plodu, tu opouštěl ji muž a hledal jinde zábavy. Když ho prosila, aby tak nečinil, konal to přece — zanechal ji opuštěnu. Nebylo to tak? Zapomněl jste, jak u nohou mi klekával muž, který mluvil o lásce, věrnosti? On rozčísal můj vlas, líbal můj krk, snil prý štěstí sen na mých prsou — a muž ten mě zanedbával za nedlouhý čas — zapomínal na mne."

„Nuže, zapomeňte na něj, jakým byl tehdáž, trpká-li vám na něj vzpomínka — a věřte mně, kterýž k vám nyní mluvím. Oh — oh, pochybujete o lásce mé, a jak já mám věřiti vaší? Či neslíbila jste mi již tolikrát, že vyplníte mou vroucí tužbu, že přivedete v objetí mé to, co nás oba může šťastnými učiniti? A nevyplnila jste posud svůj slib, trápíte mne!“

Ženština štkala, když skončil milenec její. Pak se vztyčila.

„Ještě nemohu, nemohla jsem! Nechte mne nyní odejíti; rozčilujete sebe i mne — přivádíte mne k zoufalství! Mějte se dobře!“

Chtěla odejít; muž vrhl se na kolena, objal život její a prosil: „Zůstaňte, má drahá, zůstaň ještě! A odcházíte, aniž byste mi podala líce k políbení — ukrutná! Ó prosím, usaď se ještě!“

„Nikoli, nemohu, nezdržujte — synáček čeká na svou matku!“

„Jděte.“

Muž horoucně zlíbal ruce ženiny, a slzy je zkropily. Pak odcházela, nenastavivši mu rty k polibku.

Klesl na lavici a zíral za milkou svou. Za dlouhou chvíli se vzpřímil a sejmuv klobouk otřel sobě čelo. Tmavý vlas jeho byl vlhký. Ohlédl se a kráčel pak opačným směrem toho, kterým ženština odešla. Když se obrátil, viděl jsem jeho tvář — poznal jsem jej. Zmizel. —

Komický byl pohled na Prokopa. Tvářil se, jakby polykal něco, co mu mocí do hrdla se nutí.

„Nu, Prokope, co mi budeš dnes o svém páru přednášeti?“

„Dej mi pokoj, stydím se! Ó já nedouk! Byl bych na to přisahal, že v jejich srdcích poprvé zklíčila láska, a ten bídák měl ženu; ona pak, o níž mněl jsem, žeť andělem lásky, ona má děcko — zajisté plod hříšné lásky — —“

Nechal jsem ho; nutilo mne to, abych mu něco vypravoval, ale přemohl jsem se a mlčel jsem. Hlava se mi točila ze všeho, co jsem dnes viděl a slyšel. Musil jsem déle přemítati, abych vše v hlavě srovnal, a čekati déle, abych pak mohl promluviti.

Prokop po očku se na mne zadíval. Po chvíli řekl: „Tušíš něco? — Ano, ty musíš něco věděti! Mluv!“

„Vím, a jsem šťasten, že jsem tě uposlechl a tebe provázel. Avšak nevyzvídej dále, — příště dovíš se všeho. V neděli půjdeme sem opět, čekej na mne!“

Rozloučili jsme se.

Ubíral jsem se volně do hostinské zahrady „u Tomáše“. Usedl jsem pod strom blíže zdi, pak zabral jsem se novinami a nezpozoroval ani, že po chvíli ke stolu mému jiný host přisedl. Četl jsem dále, když tu zazní polohlasně: „Na zdar!“

Pohlédnu přes noviny — proti mně sedí Felix. Všeho byl bych se nadál, ale ani ve snu mi nenapadlo, že s Felixem dnes ještě se sejdu. Byl jsem překvapen, setkaliť jsme se po dlouhé

době poprvé. Podal jsem mu ruku a znamenal jsem, kterak jeho se chvěje zimničně.

„Jak se daří?" tážu se, a již mne ta otázka zamrzela.

„Dobře — ba skoro výborně," odvětil.

Upřel jsem naň oko své zkoumavě — sklopil zraky.

„Nevěříš?" tázal se za okamžik pozvednuv oči.

„Nevěřím."

„Ah tak," nutil se k smíchu, „myslíš, že jsem dosud nezapomněl? Mýlíš se; nic mě netrápí!"

Zamrzelo mne, že se nechce svěřiti mně, svému nejlepšímu příteli. Obrátil jsem tedy: „Inu, věřím ti konečně, že tě nic netrápí, jakož i že nezpomínáš více..."

Nedal mi domluviti. „Mýlíš se opětně," řekl těžkomyslně, „mohu zpomínati, a snad dost často zpomínám, ale — nelituji!"

Tvář jeho se trochu začervenala. Felix lhal.

„I to ti věřím; čeho bys litoval? Kdybys se trápil, trápil bys se nadarmo; neboť může-li kdo koho opustiti, nemiluje ho a není hoden, aby byl milován!"

Felix upřel na mne černé oko své. „Nemluv tak, hochu; musil bych se státi obhájcem té, o které mluvíš, a doufám, že mne k tomu nechceš přinutit — neboť" — hlas jeho zněl nyní stísněně — „i kdybych nemiloval, tedy přece ctím!"

Šetřil jsem jej, proto jsem neodpověděl. Umlkl také.

Vzduch večerní stával se vždy chladnějším, konečně citlivě studil. Vstali jsme a ubírali se domů. Při rozchodu zval mne Felix: „Navštiv mne někdy."

„Kde bydlíš?"

„Ve starém bytě, tam, kde bydlela — Roza." Oko jeho se zakalilo.

„Přijdu zítra!" rozhodl jsem a rychle jsem odcházel. Zvolna, s hlavou sklopenou kráčel Felix k domovu.

* *
*

Druhého dne, jakmile mi nastalo volno, spěchal jsem do bytu Felixova. Nalezl jsem jej doma. Byl zahalen v mraky dýmu tabákového a četl Hugovy „Bídníky". Nahlédl jsem do knihy. Pročítal kapitolu o Mariovi a Cosettě. Usmál jsem se. Zpozoroval to a řekl skoro vesele: „Viď, směješ se, že vyvrženec z ráje kochá se v líčení jeho krás; umím tuto kapitolu skoro již z paměti."

Zavřel knihu a podal mi dýmku. „Kuř, tabák opojuje, pozoruji to na sobě. Hledím-li do kouře tabákového, jest mi, jako bych hleděl do zaslíbené země; dělají se mi v něm pěkné obrázky!"

Felix vydechl proud dýmu a hleděl za prchajícími obláčky. Ponášely se k protější stěně. Felix upřeně se tam zadíval. Sledoval jsem zrakem touž dráhu — tam na stěně visela zdařilá podobizna Rozy.

„Dobřes řekl včera," pravím, „že jsi nezapomněl; tys nezapomněl skutečně, a zpomínky tvé jsou as den ode dne živějšími, také bolnějšími!"

„A mám zničiti a odstraniti, co mne na nejblažší čas života mého upomíná? Byl bych nevděčným, kdybych památku na ty doby chtěl vyhladiti."

Hovořili jsme o jiném, ale pobyt u přítele stával se mi trapným; viděl jsem, jak jej bolest tráví. Chtěl jsem odejíti.

„Počkej," zdržoval mne, „prohlédni aspoň celou mou smutnou domácnost, vždyť jsi u mne tak dávno nebyl."

Otevřel dvéře vedlejší komnaty. Vstoupil jsem; zrak můj padl nejdříve na skvostnou kolébku stojící u okna. Nemohl jsem udivení zatajiti.

„Kterak ta sem přichází?" tážu se.

Felix chvíli neodpovídal, pak řekl potichu: „Roza má děcko!"

Hlas jeho se chvěl.

„Věřím, ale k tobě je zajisté na noc neposílá," odpovídám s úsměvem.

„A já přece myslím, že tam odpočívá," hovořil Felix; „zdá se mi v noci, že slyším jeho dýchání, jeho pláč — i jdu a kolébám — —"

Felix štkal.

* *
*

Bylo mi nevolno, když jsem opouštěl přítele svého. Lítost opanovala mne nad osudem jeho. Z počátku vinil jsem jej vším, co se bylo přihodilo, nyní jsem pociťoval jen soustrast. Tu vzpomněl jsem si na událost, které jsem byl svědkem, a počal jsem doufati. Uzrával ve mně jakýs plán, o jehož zdaření jsem sice nepochyboval, nevěděl však, jak začít. Jen jediná myšlenka mne ovládala — pomoci Felixovi. Já ovšem potřeboval sám na pomoc náhodu.

Uplynul týden. Krásně probudila se neděle, těšil jsem se na vycházku do volného vzduchu. Tu rozpomenu se, že mám navštíviti Prokopa, s ním pak jíti na číhanou. Spěchal jsem k němu. Očekával mne již netrpělivě a ihned odebrali jsme se do Jeleního příkopu. Cestou několikráte pokusil se dostati ze mne něco bližšího o záhadném párku, však nadarmo — já nechtěl posud mluviti.

Došli jsme místa a zaujali stanovisko jako předešle. Tentokráte neusnul jsem, nýbrž netrpělivě očekával příchod milenců. Za nedlouho ozvalo se skřípání písku. Volným krokem blížil se muž, kterého jsme předešle viděli. Muž ten byl — Felix.

Usednul na lávku a čekal ve hlubokém zamyšlení. Vnitřní bolest, kterou před světem všemožně ukrýval, sídlila mu nyní — v tom zátiší — zjevně na tváři. Hlava jeho sklesla k prsům, oddychování jeho prozrazovalo tíži na srdci spočívající. Nezdálo se, že netrpělivě očekává, chvěl se spíše před okamžikem nastávajícím — želel již napřed, že okamžik ten tak brzy uprchne.

Nyní ozývaly se kroky se strany druhé, šustění šatů blížilo se — přicházející osoba minula konečně poslední okliku stromořadí a před Felixem stanula — Roza.

Felix neznamenal posud jejího příchodu, ducha jeho obestíraly vší mocí trapné myšlenky. Roza sklonila se, a ruka její dotkla se ramene manželova. Vzchopil se. Zrakem svým přelétl okolí, spatřil Rozu před sebou a zvolal truchlivě: „Opět samotna — oh, umíte vy mučit!"

„Nikoli," odvětila Roza, „dostála jsem dnes slovu, ač mne to stálo mnoho prošení. Rodičové nikterak nechtěli dovoliti, abych vzala synáčka na procházku, lidé prý mne pomluví. Konečně ale svolili, již ho spatříte."

Kroky ozvaly se opětně, a na pokynutí Rozy přistoupila k lávce dívka as patnáctiletá, nesoucí děcko na rukou. Byla to chůva malého Felixe.

Děcko spalo. Jako v ustrnutí pohlížel chvíli na dítě, pak sklonil se k němu a políbil je na čelo. Slza skápla při tom na jemnou, bělostnou karkulku dítěte. Po té vzal Felix dosti neobratně dítě chůvě z náručí.

„Můžeš jíti dále," řekla Roza k děvčeti, „a vrať se asi za půl hodiny. Zůstaň ale na blízku."

Chůva odcházela zcela lhostejně a Felix pohlédl na Rozu tázavě.

„Nebojte se," řekla Roza, „neví, oč se jedná, nezradí mne."

Felix teprva nyní objal horoucně Rozu — svou bývalou ženu. Pak znova a znova přitiskal

rty své na tvářičky dítěte. Spalo dosud; Felix pozoroval jeho obličej bedlivě. Hledal podobnost k matce, nalezl — usmál se. Roza po tu dobu hleděla na Felixe a znamenajíc, s jakým výrazem lásky děcko objímá, usmála se též. V úsměvu tom bylo mnoho blaženosti mateřské, mnoho něžnosti a zase hrdosti rodičky. Ale pod jemným záchvěvem radosti prokmital přece bolný cit rozloučené ženy. Zrak její s dítěte se povznesl na muže; co lásky jevil pohled ten, a mnoho-li trudu také skrýval zároveň při pomyšlení, že muž ten vlastně není jejím mužem!

Roza nebyla asi úplně sama vinna, že manželství jejich bylo rozvedeno, ač ovšem jednáním svým k tomu přičinila. Ale kdo zazlí ženě, že bylo jí smutno o večerech, kdy v mladé domácnosti bylo jí dlíti o samotě! Nemyslila, že to bude míti tak nemilých následkův, opustí-li nový domov a uchýlí se v trudné, stýskavé době k matce, první své přítelkyni. Divíte se matce, milující nade vše jedinou dceru, když vidí ji za noci domů se vraceti, křivdu jí učiněnou vypravovati? A křivda vyprávěná, opakovaná vždy horší býti se jeví, než jsme-li jejími svědky. A tak zde. Uražená ve své dceři matka — tak aspoň se domýšlela — zakázala dceři k muži se navrátiti, tím spíše, když dopisem Felixovým podrážděna byla.

„Dobře, že jsem posud věno tvé nevyplatil!“ řekl otec.

„Zůstaneš doma!“ rozhodla matka. Roza pak,

nejsouc dosti silna, aby rodičům mohla odporovati, zůstala. — —

Felix vložil nyní matce dítě do náručí; s jakou pečlivostí je pojala, jak laskavě hýčkati počala!

„Milujete to dítě?“ tázal se Felix mimovolně.

„Jaká to otázka — své dítě!“

„A také otce?“

„Vy se tážete?“ Nevýslovný, k nepopsání pohled spočinul při tom na tváři Felixově. Zrak její plál tak, že kdo se v něj ponořil, zšíliti by mohl tužbou neukojitelnou.

„Milujete dítě své — a přece vzdalujete je otce; pravíte, že milujete muže a přece olupujete jej o syna. Ó, Rozo — Rozo, vraťte se!“

„Nemohu,“ odpovídala Roza, „nesmím opustiti rodiče; ostatně byste si vzal žebračku, neboť řekl mi otec: ani haléře věna nedostaneš, učiníš-li kroku k muži svému.“

Roza nespustila očí svých s Felixe.

„A poněvadž chce Roza žíti v přepychu,“ zajíkal se Felix, „poněvadž myslí, že by jí manžel nemohl všeho skýtati, čeho si přeje, tedy volí zůstati doma u plné truhlice, nežli vrátiti se k muži s laskavou, třeba holou náručí!“

„Jest těžko rozvedené ženě, aby navrátila se k muži svému bez věna,“ pravila Roza velmi tiše, „a usmrtila by mne výčitka, kterou byste mi někdy ve zlém rozmaru učiniti mohl: že jsem k vám přišla pouhá žebračka.“

„Nechcete se tedy vrátiti?"

„Nemohu; buďte spokojen, možno-li nám se scházeti, dosti na tom, že toho jsem se odvážila. Jsem stále v nebezpečí, že mne někdo s vámi spatří, pozná a mne vyzradí. A víte, jak chovají se rodičové k dceři vdané a rozvedené?"

„Nedbej, Rozo, vrať se!"

Felix uchopil její ruku. „Vrať se ke mně, tys má. Nepojí nás jen láska, to dítě zde je poutem neroztržitelným — je nás obou. Vrať mi syna, jemu otce! Rozo, v ložnici tvé stojí opuštěná kolébka; chladné jsou ty podušky bez drahé hlavičky děcka, chladné jsou bez usmívající se tváře malého Felixe. A ač vím, jak tvrdá jeho máti, přece denně čekám, že uzřím v kolébce té dítě svoje, že budu kolébati jeho pláč i žel a smáti se s jeho usmíváním — však denně se klamu, panuje tam stejný chlad. Rozo, vrať se!"

Roza vytrhla svou ruku ruce Felixově a zakryla tvář; plakala.

„Nemohu, nežádejte toho; rodičové jsou nesmiřitelni. — Dnešní schůzka jest naší poslední; rozčilujete mne svými prosbami, a rodičové by poznali, že mne něco znepokojuje, přišli by nám na stopu. Buďte zmužilým; snad zapomenete — snad později nabudete většího klidu!"

Tvář Felixova se náhle změnila.

„Máte pravdu, Rozo, nebudu vás více obtěžovati — snad později."

Pak mluvil více k sobě nežli k Roze, maje zraky k zemi sklopeny: „Kolébka zůstane opuštěna

— chladna; nebudu již na vás čekati. Slíbil jsem dnes sám sobě, že vrátím se buď s vámi domů, aneb vůbec se nevrátím. Vy nechcete — nuže, nevrátím se!“ Hleděl vytřeštěně na dítě. „A není-li prvního muže, pak lze rozvedené ženě se vdáti — najdete opět muže, dojdete náhrady za vše — Rozo!“

Felix se zdvihl se sedadla a chtěl odejíti.

„Felixe!“ volala hlasem sklíčeným, „sečkejte — dejte mi lhůtu na rozmyšlenou a k vyprošení odpuštění u rodičů!“

Felix obrátil se a popošel nazpět. „Neproste, Rozo, mám k vám práva — o právo nechci žebrati, pojďte se mnou.“

Blížila se chůva, čas minul.

Felix zulíbal dítě, pak obrátil se prosebně k Roze: „Smím vás až k východu doprovoditi?“

„Nikoli, zůstaňte! Jsou tam snad lidé — —“

„Ani živé duše, milostpaní!“ ozvala se chůva.

„Nuže,“ pokročil Felix a nabídl ženě rámě, „pojďme!“

Zavěsila se zlehka a rozpačitě, sama již nevědouc, co činí. Volným krokem odcházeli.

Úmysl můj dozrál.

„Prokope,“ tážu se, „kudy dostaneme se nejblíže na pěšinu, po které jdou?“

„Zde na pravo!“

„Tedy rychle, nadejdeme jim.“ A potichu odkradli jsme se s místa a spěchali k východu, abychom jim mohli cestu zastoupiti.

„Co zamýšlíš?" tázal se Prokop, „posud jsi mi nevysvětlil — —"

„Netaž se, buď tich a čiň totéž co já!"

Následoval mne. Křovím kryti dostihli jsme brzy vchodu do stromořadí a volně kráčeli jsme ku předu. Napomenul jsem Prokopa, aby šel co nejtišeji. Za nedlouho slyšeli jsme kroky osamělých chodců, stanuli jsme. Kroky byly hlasitějšími — popošli jsme dále, a Roza i Felix přímo se blížili; spatřila nás, ulekla i zapýřila se. Felix zmateně na mne hleděl. Opanoval jsem se, abych zůstal klidným, a pozdravil jsem oba. Roza děkovala kyvnouc hlavou, Felix však ani slova nemohl vypraviti. Chtěl kráčeti dále, já však zastoupil mu cestu. Stanuli. Opakoval jsem svůj pozdrav.

Byl v rozpacích nesmírných, a nevěda jak mi uniknouti, řekl konečně: „Aj, ty zde?"

„Procházkou, příteli, a divím se, že i tebe zde nalézám; ale ovšem, zdeť překrásně. Vlastně mne na to zátiší upozornil můj přítel tuto. Ah, neznáš ještě? Tedy: občan Prokop Veselý, kandidát filosofie, zde pan Felix Čacký, můj důvěrný přítel, a jeho laskavá choť. Pardon, milostpaní, měl jsem vlastně představiti naopak. Hněváte se?"

Nedostal jsem odpovědi. Neskonale stísněný její pohled přivedl mne trochu z rovnováhy, ale tu pomohl Felix.

„Má dobrá ženuška nehněvá se nikdy," pronesl pokorně, při tom prosebně na Rozu pohlížeje, a uchopiv ruku její políbil ji.

„A smím-li se ptáti, kam ty jdeš?"

„Jdu domů," Felix rozpačitě hleděl na Rozu, „viď, ženuško, že jdeme domů?" Chvěl se radostí.

Rozpaky Roziny množily se; sklopila krásné oči své.

„Ano, jdeme domů."

„A smíme vás doprovoditi, milostpaní?"

„Libo-li — ač mám svého průvodce," a Roza pojala Felixe za ruku. Hlas její zněl velmi stísněně, a ve zmatku přitulila se úže k Felixovi.

Doprovodili jsme manžele až k bytu Felixovu, načež jsme se chtěli vzdáliti.

Felix úzkostlivě se na mne ohlédl a zval nás: „Příteli, pojď nahoru, i vy, pane Prokope Veselý!"

A Felix přitiskl ještě pevněji rámě ženino na svůj bok a prosebně hleděl na mne — rozuměl jsem mu. Bál se o svou drahou ženu, chvěl se, aby mu znova neprchla, kdybychom se vzdálili dříve, než ji dovede do svých pokojů. Kráčel rychle před námi, veda Rozu skoro násilně, ač se vší možnou jemností. Následovali jsme tedy.

Vešli jsme do pokojů. Divně bylo asi Roze, když vstupovala do bytu mužova.

„A Felixka uložíme!" volal šťastný přítel a radostně chápal se dítěte a položil je do uchystané kolébky. Náhle udeřil se do čela: „Odpusťte, přátelé, zapomněl jsem vám představiti svého synka! To je on!"

A Felix jal se s blaženým úsměvem kolébati své dítko.

* * *

Povídka moje nekončí snad pikantně, ale končí tak, jak skončila skutečně.

Zdálo se nám — totiž mně a Prokopovi — že jsme zbytečnými. Ani Felix ani Roza nás déle nezdržovali. Ač bylo jejich štěstí převeliké, chtěli je nésti sami. Odešli jsme.

Ovšem, Roza zůstala u manžela.

Ve vikýři.

I.

(Napsáno a v »Lumíru« otištěno 1876).

Stěžují si na Prahu; nelze prý tu ničeho užiti, čerstvého vzduchu se nadýchati, v zeleném se projíti neb aspoň zelené viděti.

Lhal bych, kdybych i já to tvrdil. Nadýchám se čerstvého vzduchu, vidím do krásného zelena a při tom vznáším se nad ostatní Prahou.

A to vše poskytuje mi — vikýř u půdy. V prázdných chvílích vypůjčím si od paní sousedky klíč, vylezu do třetího patra, odepnu rezavý zámek u půdy, otevru mříž a jsem na své ville.

Vyhlídka z naší půdy je roztomilá. Hleďte: kolem do kola skoro samé zahrady. Zde na pravo kostel, vedle klášter, u kláštera pak velkolepá zahrada.

Jaký to mají páni klášterníci pěkný sad! Kolem do kola obehnán je dosti vysokou zdí, která uvnitř zcela zakryta je zeleným křovím a nižšími stromy. Pak táhne se křížem zahradou řada košatých stromů. Vedle nich bujně rostou kapusta, okurky, salát, tykve a jiné užitečné květinky. Uprostřed

tulí se mezi stromy altán, a dále roztroušeno ještě několik menších altánků a budek. Tam v rohu na levo pak, při samé zdi, stojí besídka, jejíž stříška i strana čelící ke klášteru obrostlá jest divokou révou tak hustě, že by nikdo ani s hůry ani s oné strany nemohl vyšpehovati, co se uvnitř děje. Já však ze svého vikýře dobře vidím do besídky — hledímť právě ke vchodu. — —

* *
*

Je to dnes parno! Svlékám zbytečný oděv, cpu si dýmku, a již sedím polo z vikýře. Zrak můj občerstvuje se pohledem do zelených zahrad; ale co to? klášterní je posud prázdna. Snad jsou ještě u oběda.

Hledím na budovu. Protiví se mi, že nemohu nikoho viděti, kterak z kláštera vychází. Slyším jen dvířka vrzat. Od těch vede do zahrady dlouhý dvorek na obou stranách vysokou zdí obehnaný. Kdo do zahrady přichází poznávám teprv, když otvírá zahradní mřížku. Ale přece něco vidím. Když slunce jasně svítí a stojí mi za hlavou, kreslí postavy chodců na protější čistě obílené stěně dvorku — také silhouetty baví. Ale dnes nikdo nepřichází.

Prohlédněme si tedy zatím trochu klášter. Budova patrová asi o dvaceti oknech, za nimi cely klášterníkův. Patro je vysoké a pod velkými okny nacházejí se dvě malá okénka, právě nad brankou, kterou se do dvorku a zahrady vchází. Ta okénka

jsou zaprášena, pavučinami pokryta, a bývají málokdy otevřena. Je to klášterní vězení. Jen když tam někoho zavrou, dají mu okénka vyčistit. Ale teď už tam dlouho nikdo nebyl — jsou asi nadmíru spořádaní, tihle páni frateři.

Pohlédněme výše na budovu. Starožitná střecha klášterní je zdobena asi šesti vikýři s prolomenými čely. Kolem střechy běží pěkný, červený žlab, jehož roury končí na rozích dračími hlavami. A níže — však dosti toho: branka vrzla, nechme stavení stavením. A vrzla po druhé, po třetí — tři postavy černé objevily se mi na obílené stěně. První shrbená a malá, druhá o něco větší a slušně tučná, třetí pak hubená jako šindel a vysoká jako tyčka. Všecky mají ruce na prsou skříženy, a na těch, nemýlím-li se, odpočívá kniha modlitební. Již se blíží k zahradě; stín košaté lípy přes zeď zahrady vyčnívající pojímá v sebe stíny jejich postav; mřížka se otevřela: tři frateři s nějakými modlitbami, pokud mohu vidět, hezky velkými, kráčejí nábožně do zahrady. Již jsou ve stromořadí a rozevřeli své breviáře. Procházejí pod stromy, jeden od druhého na pět kroků vzdálen, a přečítají, zdá se mi že nahlas, nedělní pobožnosti.

Lituji pánů klášterníků; krásný nedělní den jest jim utlouci přeříkáváním litanií, a nebe své musí hledati zraky do země zavrtanými.

Pozor — branka opět zavrzla! Hledím na zeď.

Ze dvířek klášterních vyhoupla se nyní tlustá postava; stín její zaujímá hezký kousek mí-

sta na bílé stěně. Pozorně přidržuje dvířka, aby náhle nesklapla. Tři kroky odstupuje, ohlíží se nazpět; nyní dává ruku na oči, a hlava otáčí se po hořejších oknech. Neviděl asi nic podezřelého, neboť spustil ruku a kráčí rychle přes dvorek; stín sotva mu stačí. Avšak co to nese v jedné ruce před sebou? Toť džbán! Ah, teď teprv začíná býti stínohra zajímavou! Hle: postava má svazek klíčů za pasem — i ve stínu třepotají se mu kolem boku. Myslím: toť frater sklepník! Stín lípy pojal již jeho stín, mřížka zahradní šramotí.

Hle, frater bibentium chce asi vypiti sám zlatý mok — jiného džbán jistě neobsahuje — že se tak fraterům v modlitbách pohříženým vyhýbá a nikoli stromořadím, nýbrž podle zdi k besídce v rohu spěchá. Nikoli, je přející; obrátil se nyní k třem ostatním a dává jim znamení — salámem, jejž v pravé ruce drží. V levé nese řádný džbán cínový, snad vínem naplněný. Již dostihl besídky. Džbán postavil pod stůl do rohu, salám položil na lavici a stírá si velkým modrým šátkem pot s čela.

První tři svatí muži náhle přiblížili se jako náhodou k sobě. Zdá se, že každý řekl jedno slovo. Na to ohlédli se ke klášteru. Tam panuje ticho. Pak rozdělili se opět od sebe na pět kroků vzdálenosti a pomalu, v knihy své zabráni, kráčejí k besídce. Již jsou uvnitř. S pobožnou tváří skládají rychle zavřené breviáře do kouta na lavici, a každý z nich poklepal sklepníku na rameno. Ten vytáhl objemnou tabatěrku, a všickni čtyři

vzali si po ohromném šňupci. Usedli kolem stolu. Tlustý sklepník pozdvihl džbán a požehnav mu podal jej prvnímu, shrbenému. Ten upil, podal tučnému, ten nápodobně hubenému, kterýž vrátil džbán dárci. Rukávem utřeli si ústa. Na to vyňal tučný z kapsy žabku a počal krájeti salám. Pojedli. A hlavy všech tří obrátily se k hubenému. Pozoruji, že se usmívá, hubená pravice vjela za prsa kleriky a vytáhla cosi bílého. Hodil tím na stůl, rozlétlo se to — karty! A jako prvé sklízel pochvalu sklepník, tak nyní hubeňáček za svůj příspěvek. Tučný chopil se obratně listův a zamíchal. Každý sejmul, nato hubený ukázal prstem na sklepníka. Ten rozdal.

Hleděl jsem na ně se zalíbením. Karty jim v rukou jen lítaly a čárky křídové na stole se hemžily; pozoroval jsem, že prozatím o nic jiného nehráli než o čárky. Zač je pak vymění, nemohl jsem uhodnouti.

Na breviáře zcela zapomněli; za to však hromádka salámu se tenčila a džbán musili vždy více nahýbati.

Kouřil jsem dýmku po dýmce, a také po přineseném litru piva jsem nezapomínal sahat. Již nebyla pozornost má věnována výhradně hrajícím klášterníkům, hleděl jsem na vzdálenější střechu, kde právě vystrkoval vikýřem hlavu holubář a mával šátkem a pohvizdoval na své holuby nad hlavou mu kroužící.

A zrak můj svezl se pak na bílého, papírového draka, který byl komusi uletěl a nyní v ro-

zehřátém vzduchu, mírným vánkem poháněn, semo tamo poletoval.

Přicházela na mne dřímota. Dýmka mi vyhasla, pivo bylo dopito a slunce začalo do mne pražit. Přistavil jsem nyní k vikýři starou zednickou kozu, kterou jsem v koutě našel, opřel ruce o vikýř, založil do nich hlavu. Ještě jednou jsem vyhlédl ven: všude ticho ničím nerušené. Frateři v besídce hráli dále. Zívl jsem, položil hlavu a usnul jsem.

Nevím, co se komu zdá, usne-li v horku na čerstvém vzduchu, ale já mívám vždy sny velmi pěkné, šťastné, veselé. Zdá se mi, že jsem u svého děvčete, že mu rozčísám vlasy, hladím čelo, rozepínám a zapínám náušnice, beru je za bradu a konečně líbám jeho ústa. Přisahám, to se mi zdá vždy. Možná, že jí zdá se opět o mně; hrabe mi prstíčky ve vlasu, jako to dělá při bdění; potahuje mne za uši — jako při bdění; směje se, že nemám žádného vousu pod nosem — jako — pardon, to nečiní! Ale konečně snad přece — i ve snu — mně položí levou dlaň na témě hlavy, pravou ruku ovine o mou šíji a rty její se blíží, jako sladké maliny na rajském stromě.

A mně se to zdálo nyní vše dohromady. Již jsem drahouška učesal, již jsem mu náušnice zapjal — již beru ji za bradičku, vidím blížící se malinky —

Drc!

Hlava ve spaní mi sjela s lokte, zavadil jsem o stěnu vikýře — jsem probuzen. Mrzut, protože

mi nejkrásnější ušlo, protírám si zraky; v tom začínají v klášteře zvonit k odpolední společné pobožnosti. Zvonek dlouho nezní — umlkl. Nějakou chvíli ticho.

Hledím na okna kláštera. Náhle se jedno z prostředních otevřelo a vykoukla z něho hlava, pokrytá malou černou čepičkou. To je nos! Perune, takového jsem posud neviděl! Zdá se skoro celá hlava být nosem; vše se k tomu nosu sbíhá, tváře jako rozšířené chřípě, brada jako základ nosu.

Nos zavrtěl sebou na pravo, na levo; zdálo se, že při tom zafuněl. Pak se okno opět zavřelo.

Několik okamžiků. Branka vrzá, ale náramně opatrně vrzá! Slunce stojí posud vysoko, bílá stěna ukazuje dobře. Objevuje se — kdo uhodne, co se nejdříve objevuje? Nos! Dále kousek hlavy, která od nosu zbývá, pak hubený krk. Opatrně, hadím pohybem plouží se celá postava z branky. A shrbeně, nosem napřed, vine se nyní stín po dvorku, rukama jakoby ve vzduchu tápal, aby mu nic neproklouzlo! Tento krok neznačí nic dobrého, to je vyzvědač! Začínám mít strach o klášterníky, že budou při hře přepadeni. Hledím do besídky — ó hrůza: oni spí! Karty po stole rozházeny, několik jich leží na zemi v písku. Džbán pod stolem převržený, breviáře nedbale odstrčeny na kraj lavice, tak že každé chvíle mohou na zem spadnouti.

A jak tu spí! Frater sklepník hlavu na stole, tučný s rukama na břiše o stěnu opřený; shr-

bený má skleslé ruce, hlavu na prsou. Však nejlépe sedí či vlastně leží hubený. Polovice jeho těla je na stole svinuta, hlava uprostřed, kostnatýma rukama obejmuta; odpočívá jako kocour na výsluní.

Slabě, slabounce zašramotila mřížka u zahrady. Nosatý muž stojí nyní na prahu. Ostrýma očima střílí po zahradě, nyní utkvěl jimi na besídce. Nevidí sice dovnitř, ale čich mu vyzradil skrýš bratří, kteří se k odpolední pobožnosti nedostavili.

A zase jako had se plíží podle zdi; ale jako had hroznýš, kroky sáhodlouhými! Na pět kroků před besídkou se zastavil. Pravým uchem, jež k besídce nachýlil, větří, co se tam děje. Ticho. Stupá dále. Již jest u besídky, již jest u vchodu — žasne, trne nad divadlem se mu jevícím. Tu spí čtyři bratří! Ruce jeho se nejprve zkřížily, pak je roztáhl, povznesl a spustil bleskem na stůl, že kostnaté jeho prsty hlasitě zachřestily. Mniši se protrhli a vyvalili oči.

„Kvardián!“ volají jedním dechem jejich otevřena ústa.

Kvardián založil ruce do boků. Zlostně a zároveň škodolibě prohýbá se nos jeho obrovský. Kostnatá pravice ukazuje řadou na karty, džbán, salám a pohozené breviáře.

„Kdo to všecko přinesl?“

Ani jediná ústa se neotevřela; buď nechtějí frateři vinníka vyzradit, nebo se cítí všickni stejně vinnými.

„Nedostanu odpovědi?“ hřmí kvardián a dupnuv nohou dodává: „Jmenujte vinníka hlavního, nebo vás dám všecky zavřít.“

Na to shrbený okázal pokorně na sklepníka, tučný na hubeného.

„Tak vy tak!“ hromuje kvardián. „Frater sklepník přinesl víno a ty, vyzáblý, pekelný nástroj k zavádění duší — karty!“

Sklepník a hubený pokorně vstali a sklopili hlavy.

„K výslechu!“ zašermovala pravice kvardiánova a nos jako by dodával: „Uhlídáte!“

Mezitím sebral shrbený karty a chtěl je strčit do kleriky.

„Sem s tím!“ natahuje ruku kvardián a znaleckým okem je prohlíží. Pak uspokojen strká je do kapsy — bezpochyby zahraje si večer sám s některým důvěrníkem.

A klášterníci sebrali džbán, breviáře, zbytek salámu a nyní žene je kvardián před sebou.

Smutný to pochod stínů na bílé zdi; kvardián za nimi vítězně zarachotil brankou. Zapadla.

* *
*

Dva dni nebyl jsem na půdě. Třetí krásné, slunečné ráno mne tam vylákalo. První pohled padl na zahradu. Prázdna. Hledím na klášter. Tichý. Ale něco přece můj zrak zadrželo: čistě otřená okénka — vězení klášterního.

Náhle se jedno otevřelo; vyhlédla z něho hlava hubeného. Šramotem tím upozorněn otvírá

nyní okénko své i sklepník: přejí si dobrého jitra. Patrně je mezi okny stěna, tak že jsou to dva žaláře. Na to zaluskl hubený prsty, chce šňupec.

„Ještě jsem nedostal snídaní!“ odpovídá mu sklepník.

V tom vrzne dole branka. Sklepník se vypnul a již spustil dolů nit. Již ji vytahuje, na konci uvázán je kornoutek — rapé. Tučný nebo shrbený z vděčnosti a útrpnosti obstarává mu tu snídani. Kvardián o tom nesmí vědět.

„Dobré chutnání přeju!“ řku já a scházím s půdy.

Život v kolovrátku.

(Psáno r. 1876, otištěno v olomúcké »Koledě« 1878.)

Byly poslední mrazy.

Zima tušila již konec svého panování a svírala naposled, na rozloučenou ve svém tvrdém objetí ztuhlou zemi. Vrstvy sněhu sténaly pod kročeji osamělých chodcův a křišťálové rampouchy rozličných tvarů strnule pohlížely na říši zimy.

Bylo smutné nedělní odpoledne.

Obloha jako olověná hrozila každého okamžiku zasypati zemi novými spoustami sněhu, ale ostrému, hvízdavému větru podařilo se servati s oblak jen řídké vločky, které poletovaly vzduchem v divém reji a bičovány větrem vždy nazpět k oblakům vraceti se zdály.

Za to zarýval se vzteklý vítr do bílých pokryvek střech a smetal divoce celé proudy sněhu dolů a v letu tříštil je na milliony malých hvězdiček a pak smál se své hračce tak ječivě a znova vracel se na střechy, ofouknul vikýře, hvizdnul žlabem dolů, vyskočil a zatočil se za komínem a

hup! již úpěl zase komínem a hledal vchodu k uzavřeným jizbám, aby i tam svého ledového dechu nanesl. Chyba lávky, smělý dobrodruhu, tam v kamnech to víří a žíří a vesele praskající oheň schromí tvůj mrazný jazyk. Nemůžeš se pomstit jinak než opřením se v kouř a zaháníš jej zpět — trochu jsi ho vyprskl dvířkami kamen do světnice — ať, však už tě dusivý dým žene z komína — ej, jak jsi ho tam schvátil na volném vzduchu, jak ho drobíš na caparty v běsu svém! Lítej, hvízdej, teč, per se před okny, uličníku, směju se ti a vzdoruji ti v teplém pokojíku.

Ah — jak příjemno tu! V kamnech hučí a praská oheň tak přátelsky, tak sousedsky a bzučí klidně svou starou písničku, jež člověka tak lehce uspává. Na plotně vře voda na čaj, vedle samovaru na stolku bělá se hromádka cukru. Rozsypané na žhavé plotně vonné klí naplňuje světničku příjemným zápachem.

Zadíval jsem se na zamrzlé okno, plné báječných květů: tu štíhlé palmy, tam široké listy aloové, zde čarokrásné kapradiny. A volněji vypouštím mráčky dýmu tabákového a jest mi, jako bych se vznášel v bílém oblaku. — — —

Přibývalo šera; dareba vítr zkrotl zatím a klidně nosil na bedrách svých vločky sněhové, ustýlaje jim na střechách a vížkách k nočnímu odpočinku. Však je zítra ve zlém rozmaru opět celým městem rozpráší!

Bylo tak ticho; jen někdy zasyčela na plotně vytrysklá kapka vody, ale žíznivý ret železa ji oka-

mžitě vypil. Dýmka dávno vystydla, obláčky dýmu, které dříve povznášely se ke stropu, zdály se nyní spadati níž a níže, rostly, houstly, temnily pokojík a konečně pozvedly mne svýma neviditelnýma rukama a kolébaly mne. A temnem mraků mne obklopujících prozíraly bílé hvězdičky — vločky sněhové venku ve vzduchu. Měl jsem oči otevřené, a přece zdálo se mi, že nic nevidím; bděl jsem, ale čivy moje obestíralo snění — snění zimního soumraku. A v temnotu soumraku i snění svítily mi drobné hvězdičky — chladné vločky sněhové...

* *

*

Pojednou na dvoře cosi zaškviklo — kolovrátek.

Skřípavý ten zvuk mne vyrušil. Pokročil jsem k oknu. Hle, starý můj známý vysloužilec stojí tam ve dvoře opřený o zeď, hlava skloněna ke zpuchřelé bedničce, a schřadlá ruka otáčí klikou. V té zimě! Že mu prsty neumrznou!

Než není to poprvé; přichází sem každého odpůldne nedělního, a když vyskřehotá vzpírající se válec kolovrátku ty veselé i smutné zvuky své, přibelhá pán jeho pro almužnu.

Jsi as bohat na zkušenosti, starý vojáče! Kolik již zim přelétlo ti nad hlavou, a která zasněžila tvůj hojný, dříve snad havraní vlas?

Vzduch pokojíku byl dýmem přesycen, otevřel jsem v okně špehýrku. Zvuky kolovrátku dolétaly nyní zřetelněji k uchu — byla to národní

ukolébavka. Vyznívala klidně, dojemně ze zpuchřelé bedničky, a hlava kolovrátkáře skláněla a zdvihala se dle taktu nad vybledlou, posněženou přikryvkou flašinetu.

Jak dávno tomu, co ukolébavku podobnou zpívala mu radostně zanícená mladá matka, sklánějíc se nad kolébkou jeho a líbajíc zamhouřená víčka růžolícího děcka! Snad byly to nejšťastnější doby jeho, a dobrá, nadějeplná máť zajisté snila nad kolébkou jedináčka svého o jiném, lepším osudu, než jaký jej potkal.

Ten osud, ten osud! Co pak je osudu po chudém podruhu — po jeho dětech!

* *
*

Zmlkla ukolébavka, váleček se posunul, zarachotil, a jiná zněla písnička:

„Chovejte mne, má matičko,
jako míšeňské jablíčko,
chovejte mne, má matičko,
jako růže květ — — —“

Stála tam na zápraží, matka tvá, poněkud již ustaraná — vždyť minulo deset roků od chvíle, kdy tě poprvé políbila — a naslouchala písničce, již jsi bezstarostně prozpěvoval, naslouchala s dechem utajeným. Vědělať ona, jak rychle prchne deset roků, a tys netušil, kterak popěvkem svým rozrýváš srdce matky, jež vidí blížiti se dobu, kdy

„obléknou ti bílý kabátek...“

Ba v tom okamžiku napadla ji ošklivá myšlenka: „Proč je tak rovný, tak zdravý synek můj! Proč není přichromlý — nechtěli by ho!“

A tys poskočil, rozběhl se v divém skoku proti strouze, přeskočil kalnou vodu a stanuv na druhém břehu rozkřikl se radostně.

Máť tvá zacházela do chalupy a vymnula slzu z oka — ta písnička jí uvázla v hlavě.

* *
*

Kolovrátek zachroptal poslední zvuky a odpočinul si na chvilku jako souchotinář v kroku. Invalida dychnul na zamodralou pravici a zase točil.

„Andulko, mé dítě,
vy se mně líbíte — —“

Osmnáct let! A z prsou úzkostí sevřených, blahem lásky se dmoucích, v zoufání, v doufání, plachým šeptem, tichým štkáním a náhle jako divou bouří dere se: „Andulko, mé dítě — — —“

Miloval jsi šťastně — nešťastně? Opětovala lásku tvou?

Kolovrátek škytnul. Eh — což teď víš, jaké to tehdáž bylo! Ale krásné přece — jen že je na ty vzpomínky zima — zima. Sklenička pálenky — a snad by roztál zdřevěnělý jazyk a povídal, jak se měli rádi, jak se scházívali na jaře tam pod lipou, jak ji vinul na prsa, v nichž hučelo a zvučelo to jako spoutané moře — hoj, však chvěla se mu v rukou a na bouřných prsou jak slabá

holubička. Bylo to lásky, bylo jako nikde a — nikdo neví, jen lípa by mohla vyprávět. Ba ani lípa ne, tu objal jednou blesk a zdrtil ji v svém žhavém náručí, serval jí krásnou korunu a spálil řeřavým dechem kůru — jen ono vyřezané srdce pod sukem nezničil — památník lásky jeho a — její!

*   *
*

A co bylo dále?

Dlouho nenechal mě stařec hádati, ze skřínky jeho ozvalo se:

> Loučení, loučení,
> což je to těžká věc! — —

Pravda, vždyť jsem zapomněl, žes dospěl k dvacíti rokům a k vojně! — —

Té písničce scházelo několik tónů, proto zněla tak přerývaně — jako tvé loučení tehdáž. Tu matka — — tam kochanka tvá — —

„Ej, neplačte, ženské, to je zbabělé, jdu jen na vojnu, ne na smrt, co víc? Máte mne tu za čtrnáct let zase — a pak od vás už nepůjdu!“

A kolovrátek skoro vřeští...

„Neplačte, ženské, vždyť já — já — sám pláču dost....!“

*   *
*

Tomu je dávno, však už to přešlo! Rozžehnal jsi se s chalupou, s žitím svým — a vnutili ti žití jiné. Vtěsnali tě do uzké uniformy, která každé slovo tvé, každý krok odměřovala a přísným soudcem byla tvého jednání.

Plakal tenkrát? Či zoufale se smál? Vidím jej, kterak odchází z odvodní síně a kolovrátek ryčí:

„Hejsa, vojáci, pěkní panáci!“

Tys tak zpíval, soudruhové tvoji zpívali tak — či ne, to zpívala pálenka vás omámivši, bolest udusivší.

Tóny přeskakují, zvolna hrčí, rychle kvikají — vizte před sebou vojanského cvičence, kdy drsný představený udílí mu první náuky vojanské. Nějaký čas nováček lká, domova vzpomíná, po matce, milence pláče — hrk, váleček přeskočil, je z něho komisní voják. Váleček klopýtá, klopýtá — namáhá se, aby znělo trochu bujaře:

„Sláva ti, vlasti má, tys reků otčina...“

Pěl hlaholem tím celý pluk, když jej vedli poprvé do boje. Hrr na vraha! Hoj, zbraň se v slunci blýští, smrtící olovo tíží brašnu — kde náš nepřítel? Skolme jej!

Bláhovče, byl to tvůj nepřítel...?!

Marné volání — zná jen dvě slova: rozkaz — velení! Skočí třeba do pekla — má za to šest krejcarů denně...

A kdo platí, může poroučet...

Nepřítel tvůj měl nepochybně o krejcar více — dal si záležet, a již vězela chladná kule v koleně tvém...

* *
*

S mosazným křížkem a s nohou dřevěnou — po patnácti dlouhých letech bral se náš hrdina domů. Byla to cesta zdlouhavá — smutný pochod vítězný! Stará jeho matička jej už nespatřila — našel ji slepou. A což děvče?...

Kolovrátek odpovídá:

„Má panenka v hrobě leží,
mé srdéčko po ní touží —“

Nenalezl jí více. Dlouho čekala na příchod milence, spoléhala na jeho slib a chtěla své srdce věrně mu zachovati. Leč voják nepřicházel, nutili ji k sňatku s jiným — to nepřežila. Pochovali mu děvče — —

Snad to není pravda — vždyť je tomu tak dávno již! Snad ani není pravda, že si pochoval matičku sám a pak prchal do světa pryč z krajiny, kde štěstí jeho tlelo pod zemí — zpomínáš na to ještě, starče? Snad —

„hrajte mi, trubte mi,
zahrajte mi marš!“

doprovází nás kolovrátek. Ale tento pochod tvůj byl smutný. Jako ruka tvá mdle již otáčí klikou, tak mdle chodil jsi světem, hledaje domov nový — nenalezl jsi ho — hledaje práci — nedali ti jí. Co pomohl křížek na prsou, co jizva na čele, když schromená noha ubírala síly celému tělu?...

Nevíš sám, jak dlouho jsi světem bloudil, konečně jsi klesl na smrt vysílen a umdlen.

Přál si smrt, vyhnula se mu — snad jej přece očekával nějaký lepší osud...?

Našli jej kdesi podle silnice, smilovali se nad ním a poskytli přístřeší v nemocnici.

* *
*

„Uzdravený," tak bylo psáno na vysvědčení, když jej propustili z nemocnice. Vycházel ze vrat mdlým krokem, na hřbetě — kolovrátek. Kdo ti ho daroval? Nuž vypravuj, kterak zeměpán, zabloudiv náhodou do nemocnice, spatřil tam chorého vojáka bez nohy — s křížkem na prsou — —

Dali ti na srozuměnou, že smíš žádati za kolovrátek — kolek na žádost ti odpustili.

Co jsi ztratil? Jenom nohu — vždyť jsi měl dvě — a dostals pěkný, lesklý, nový kolovrátek — hej, to ti bude nyní veselo!

Nová písnička:

„Bože, zachovej nám vládce!"

Lid je vděčný! Zapomíná časem, co zkusil sám, ale pamatuje, co mu prokázali jiní. A náš

kolovrátkář je vděčným. Pán, za nějž nasadil život, jenž odměnil jej kolovrátkem, pán ten tlí už dávno, ale kolovrátkář posud hraje:

„Bože, zachovej nám vládce!“

Co z toho, že noha...

Byla by už také zdřevěněla — stářím, kolovrátek to vydrží déle.

„Bože, zachovej nám — — —“

* *
*

Kolovrátek doskřehotal — písničky se vystřídaly. Invalida půjde o dům dál — jak dlouho ještě potrvá smutná jeho pouť?

Jakže, začíná znova?

Slyš! Smutečný pochod Maxmilianův!

Tenhle kousek od tebe jsem ještě neslyšel — a zdálo se mi prve, že ti v kolovrátku něco schází. Již chápu: v týdnu byla plískanice, nemohl jsi hráti, ale abys příznivcům svým něco nového přinesl, dal jsi vsadit do truhličky „trauermarš“ na místo kousku, jemuž nejvíce zubů vypadalo.

Umíš pěkně překvapovat, šedivče!

Hrozné! Ty táhlé zvuky, ty bolestné výkřiky! Dobře, že končí — nikoli, počíná znova!

Nedivte se! starému, nemocnému muži líbí se tento truchlivý nápěv, jemu nezní dnes poprvé, v jeho prsou zvučí dávno píseň hrobová, jemu štěstí více nezkvete, jej naděje opustila — snad už tehdy, když mu nohu uřízli...

Usedl jsem a skoro bázlivě krčil se ve staré lenošce; v nastalém soumraku byly mi zvuky z dola přicházející stále hroznějšími. Obrázky ze života starcova míhaly se mi před očima vždy divočeji, ale marně snažil jsem se, abych zachytil nejrůžovější z nich — marně. Sluchem vnímal jsem příšerné zvuky smutečné, někdy rychlejší, někdy zdlouhavé — třaslavá ruka hráčova nedovedla udržeti stejné tempo. A pak probudil se na střechách vítr a rozchechtal se divoce, až se sněhem zaprášilo — kolovrátek přišel mu dnes vhod.

A chromý voják hrál dále.

Hrej, hrej — i tobě budou za nedlouho hráti, a ne-li slavný, smutnější to bude pochod zajisté!

* *
*

K nevydržení! Pětkráte již otočil se válec, vždy táhlejší, mrtvější byly zvuky pochodu. Soumrak černal.

Ty obrázky — ty obrázky divoké!

Stiskl jsem víčka očí, jako bych zabránit chtěl dolétání tónů k svému sluchu — zdařilo se do pola — — už se mi to snad jen zdá — — není to vážný pochod, je to hýkání, kvičení, jekot, šílený smích shromážděných vzteklic...

* *
*

Náhlý výkřik zděšení ze dvora. Vztrhl jsem se — kde to jsem? Ah, doma. Kolem čirá tma,

mrazivý vítr zavívá mi vločky sněhu oknem do světničky. Všude studeno, v kamnech ani jiskřičky.

Nahmatal jsem zápalky, rozžehl kahan a uzavřel špehýrku. Pak vzpomněl jsem teprva, co mne probudilo.

Vyšel jsem na pavlač a pohlédl dolů do dvora. Bylo tam černo, nerozeznal jsem ničeho, ale slyšel jsem mnoho hlasů mužských i ženských.

„Kde je domovnice?“ ptal se pronikavý hlas ženský a skuhrání jiné baby odpovídalo: „Odnesli ji omdlelou na lůžko; bylo to leknutí, když sáhla na mrtvého!“

Co se stalo?

„S cesty!“ zaznělo z ulice.

Do dvora vešel muž s pochodní, za ním dva jiní, vlekoucí přikrytá nosidla. Na dvoře zakmital nejasný plápol pochodně, a postavy zvědavců se rozstoupily.

„Ubožák starý, již je ztuhlý!“ znělo několika hlasy.

„E, flašinetáka nic jiného nečeká!“ zachroptal surovým hlasem jeden z nosičů a pozvedl šedivou hlavu zmrzlého. „Zdvihej!“ velel druhému.

A zvedli mrtvolu, s níž svezl se kolovrátek a v nárazu na dlažbu bolestně zakvílel. Víko odskočilo, válec vypadl.

Kolovrátek dotrpěl také. —

Pak vložili mrtvolu do truhly a odešli s děsným břemenem.

Z tmavého dvora vznesl se povzdech jakés babice: „Bože, je to osud!“

Ovšem, osud! Jeho kolesa řítí se prudce ku předu, a musí mít rychlé nohy, kdo se jim chce vyhnout.

Flašinetář měl jen jednu... A k tomu na hřbetě břímě — svou odměnu, kolovrátek.

V kolovrátku nebilo srdce, otáčel se v něm jen válec — ale vděčně doprovodil pána svého ke hrobu.

Zahrál mu naposled.

Muž, který kleje.

Fragment románu, jejž by mohl dopsati *Viktor Guho.*

(Napsáno a v »Palečku« otištěno 1877.)

Hlava XVIII.

Člověk opilec.

KNIHA I.

Člověk kráčí.

Byla tma.

Tma nastává, pohyne-li světlo.

Tma jest protivou světla, přestávajícího ihned, jakmile nastává temno.

Tma jest hrozná, jelikož za tmy nevidíme ničeho — jako je velebný den, kdy spatřujeme vše.

Bloudíme tmou a přejeme si světla, za dne toužíme po tmě.

Ó tmo! Božská, spanilá tmo, která dokazuješ, jak drahocenný jest den, za kterého poznáváme, jakého dobrodiní poskytuje temno!

Temno jest noc!

Byla noc — černá, hmotná, neobsáhlá noc.

Z noci té trčelo do výše něco, co nebylo z daleka vidět.

Z toho něčeho vytryskoval paprsek slabého světla, pronikající tmu, dělící temno.

Byl to paprsek kmitavý, chvějící se.

Paprsek ten pocházel z kahance, postaveného na krbu. Krb ten nacházel se v malé jizbě, jež byla částí domu, stojícího v úzké ulici.

Kolem domu toho bylo temno.

Mimo to byla kolem domu také dlažba.

Na dlažbě válelo se bláto. Bylo po dešti.

Nedaleko domu byl ve dlažbě otvor.

Otvor ten však byl pokrytý. Ne docela, nýbrž mnohými menšími otvory, majícími tvar stejný. Byly to samé malé čtverhranné otvory. Bylo jich osm na dél, osm na šíř.

Osmkrát osm jest šedesát čtyry.

Toto jest železné pravidlo aritmetické. Osmkrát osm nemůže být méně a nemůže být více, nežli šedesát čtyry. Jest to výsledek vědy, která jest logická. A neústupná. Věda jest mocí, moc ale jest také někdy násilím. Věda není násilím, věda jest právem. Věda nenutí, ona učí.

Věda jest věda.

Proto jest osmkrát osm šedesát čtyry.

Otvorů těch bylo šedesát čtyry.

Byla to mříž. Mříž nad otvorem, jenž byl stokou. Stoka ta běžela pod domem. V domě bydleli lidé, v stoce německé myši. Krysy. Mures ratti. Což jest latinský název pro krysu.

V stoce bylo živo — v domě klidno. V stoce šramotily krysy — lidé v domě spali.

K tomuto domu, kterýž zván mohl býti barákem, ano zříceninou, zaměřil kroky své osamělý chodec.

Kdo byl ten chodec?

Odkud přicházel?

Kam hodlal?

To jsou otázky, na něž odpovědět není lehko. Či možno někomu vyčíst s tváře, čím jest, odkud se béře a kam kráčí? Nemožno to za dne, jelikož tvář nemluví, kroky cíl cesty nezradí a oděv o původu nevypravuje. Tím méně možno to určit za noci, která přikrývá svým pláštěm chodce, obkličujíc jej, zahalujíc jej a pojímajíc jej. Ale šel, to bylo zřejmo, neboť nestál; byl v pohybu, jelikož netrval v nečinném postavení; kráčel, poněvadž činil kroky. Věděl o tom, neboť nespal.

V chůzi nemožno spáti.

Chodec věděl, že jde. Znal své konání; byl si vědom toho, co činil. Činil tak s rozmyslem. Měl státi? — Nechtěl. Kdo mu mohl zabránit, aby nešel? I šel. Šel pevně, přímo, vytrvale.

Bylo vidět, že nejde poprvé.

Pravili jsme, že šel pevně; avšak lze nazvati pevností chůzi kolísavou, nejistou? Nikoliv. A tu nacházíme již protivu. Šel pevně, ale kolísavě; slova „pevně" můžeme užit o směru cesty, který zůstával stejným, avšak „kolísavě" znamená odchylky, které činil, aniž by se od směru cesty uchýliti chtěl. Mimo to kýval muž ten hlavou. Řekněme, že tonul v myšlenkách; přemýšlel. O čem? O čem přemýšlíme, býváme-li samotni? O mnohém a ničem. Avšak myšlenky muže toho byly divoké. Rojily se, bouřily. Hrozily, že lebku roztříští, vztekaly se. Muž jim nevzdoroval. Byl si vědom, že

není pánem svých myšlenek, přál jim vůle. Řekněme krátce: muž ten byl v rozčilení; mluvme jasněji: on celý večer pil. A vyjádříme jeho duševní i tělesný stav jedním slovem, řekneme-li: byl opilý, zpitý. Lid našel sobě zvláštní výraz pro takový stav, a jelikož mluva lidu jest hlasatelem i obrazem jeho života, jeho myšlení, chtění a vůle, užijme výrazu toho. Výraz ten praví: on byl „na dranc". Jednoduché slovo, ale líčí strašný stav. Co znamená býti „na dranc"? Strašný stav bezvládí ducha i těla! Kážeme tělu — neposlouchá; vzýváme ducha — neodpovídá.

A nacházíme-li se v stavu tom samotni, pak jsme zcela opuštěni. Mezi nebem a zemí, mezi námi a lidmi není spojení. Mluvíme, nikdo neodpovídá; prosíme, nikdo nevyslyší; úpíme, nikdo se nesmiluje; křičíme — není dovolání; řveme — jen hluchá ozvěna se ozývá.

KNIHA II.

Člověk mluví.

Vraťme se k muži, který kráčel. Jde ještě. Není dalek svého cíle, totiž domu, z něhož vytryskuje paprsek světla. Řekli jsme, že paprsek ten pocházel z kahance; dodáváme, že kahanec ten nyní dodělával, uhasínal.

Žádná přírodní síla nebyla by s to bývala, aby kahan opět rozžehla. Proč? Není to problem, na jehož luštění by snad celý život nestačil. Nikoli. V kahanu byl vyschl olej. Tma, již dříve straš-

tivá, stala se nyní děsnou. Světlo, které ji ovládalo, zhaslo.

Muž došel již k domku. Domakal zde, že hmota temnoty ustupuje silnějšímu protivníku, hmotě zděné. Tmu mohl prostoupit, zeď nikoliv. Aspoň dotud ne, dokud mu vrata neotevřeli. Avšak v něm byla vznikla myšlenka, že musí do vnitř vejít; živil tu myšlenku, oddal se jí. Bylo to chtěním, kterému podléhala celá jeho bytost. I uhodil na kliku. Ocelové péro povolilo, avšak vzpružilo se opět ihned. Vrata ale zůstala zavřena; to proto, poněvadž s druhé strany držela je závora.

„Hrome!" zaskuhral muž a ještě jedenkráte udeřil na kliku. Totéž co dříve.

„Otevřte!" zvolal pak hlasem trochu přidušeným.

Žádná odpověď.

Mužem zachvěl nevolný pocit. Bývá tak každému, kdož ve tmě mluví, volá a sezná, že ho nikdo neslyší. Leč náš pozdní host byl otužilejším než jiní. Setřásl se sebe ošklivý dojem a zvolal znova:

„Otevřte! — Neslyšíte, holoto? — Proklatá chaso, ke vratům, nebo je rozkopám!"

A vypustiv tuto hrozbu z úst, hotovil se, aby učinil, co sliboval. Pozvedl pravou nohu. Ohromná bota vznášela se do výše. V této botě vězela ona noha. Tvrdý, železem okutý kramflek mířil na vrata a hrozil jim zkázou. Muž, kterýž nohou, botou a kramflekem tím vládl, popotáhl všecko

to poněkud nazad. Pak vypjal prsa, dal noze směr opačný a vrazil kramflekem do vrat.

Ozvalo se zadunění, vzdech to vrat. A hned na to zadunění druhé — pád nějakého tělesa.

Známo, že tlak budí protitlak; i zde. Tím povstalo ono druhé zadunění; ne však následkem tlaku, nýbrž následkem pádu.

Kdo to padl?

Dům nebo člověk? Ačkoli se mohlo první také stát, stalo se nyní to druhé. Ani dům, ani vrata nepovolila, nýbrž kramflek. Prudkým nárazem svým na vrata odrazil se ihned sám od nich, za kramflekem bota, pak noha, kteráž zviklala člověka. Padl tedy a sice na znak. Ležel. Z úst jeho vyhrnula se nejdříve polohlasná kletba. Pak silnější. Nevědělo se, komu kleje, nač kleje, ale klel. Pak zvolal, pozvednuv pěst proti domku:

„Holoto proklatá, ďas aby vás podávil! Spřež!"

Zřejmo, že klení jeho přijalo nyní určitý výraz.

Směr též.

Již klel někomu. Ale komu? Kdo byl tou spřeží?

Muž vykřikl: „Spřež!" — — — Co jest spřež? Máme určitý pojem o významu slova spřež? Máme vůbec právo nazývat spřež spřeží? Rodí se spřež, či stává se spřeží vychováním? Napadá nám: snad postrádá spřež veškerého vychování! A hrozné výsledky: pak jest společnost vinna, že žije na světě třída lidí, již druhá polovice lidstva zove spřeží.

Muž, který ležel na zemi, neobíral se as těmito myšlenkami. Ležel již hezkou chvíli. Vlastně se povaloval. Lépe řečeno — on se snažil vstáti. Ale nedařilo se to. Rozzloben tím a hluchostí obyvatelů baráku pozvedl se znova na polo a vykřikl ještě jednou:

„Holoto mizerná! — Roto zatrac...! Pojďte otevřít! — Pomozte mi na nohy, mně, starému Koulovi!"

Tato slova, která vykřikoval v přestávkách, pronášel již hlasem chraptivým.

Proč chraptěl?

Romanopisec není lékařem, aby dovedl úkaz tento vysvětliti. Jisté jest, že chraptěl.

Nyní ozval se za vraty jakýs šum. Neurčité zvuky rozléhaly se dušeně tichem nočním. Dušeně proto, že nemohly proniknouti vraty na venek. Tato vrata byla ze dříví dubového.

Byl to zvuk kroků, blížících se ke vratům. Byla to chůze pádná, těžká; patrno, že mužská. Ženy chodí lehce, vyjímaje ty, které konají těžkou práci, anebo plochonohé. Proto jest dobře, že ženy neodvádějí. Neboť ony, které by byly jinak k stavu vojanskému nejschopnějšími, mívají obyčejně těžkou chůzi — ploché nohy.

Neznáme muže onoho, který přicházel, neviděli jsme ho. Ale setkáme-li se s cizincem v takovém okamžiku, za takových okolností, tedy netážeme se po průvodním listu. Aniž se tážeme po vysvědčení zachovalosti. Musímeť tu vyčísti z obli-

čeje povahu, schopnosti a záměry onoho, s kterým se setkáváme.

Avšak jak poznáme to nyní, kdy dělí nás od neznámého dubová vrata? Víme, že dubová vrata nejsou průhledná; kdyby byla, ukázalo by se sklo, na jehož vynalezení lidé sobě tolik záležeti dali, náramnou zbytečností.

Dle čeho tedy poznáme, jakým byl onen, jenž přicházel ke vratům?

Úlohou spisovatele jest, aby všímal sobě věcí a okolností takových, na které by nikdo jiný nepřipadl. A co je nám zde takovou vůdčí hvězdou, která vrhne paprsek ve tmu naší nevědomosti? — Dlaždice!

Ano, dlaždičky průjezdu domku, po kterých neznámý kráčí. Dlaždičky ty pokrývaly chodbu, nacházející se nad sklepem. Kročeje, ztěžka dopadávající na pevně zadělané dlaždice, vyvolávaly temný zvuk, ozvěnu. Ozvěna ta byla v nočním tichu příšerná. Hrozila, aniž věděla komu. Sténala, aniž věděla proč. Zvučela, hučela, bzučela, chvěla vzduchem. Byla to směs zvuků podivně spolu zápolících, přemáhajících se, vítězících.

A všecky tyto zvuky povstaly z duševní nálady muže.

On myslil, šel a dupal. Zrcadlila se v nich scéna, odehrávající se právě v jeho mozku.

KNIHA III.

Dva muži.

Muž došel až ke dveřím a okamžik naslouchal. Co chtěl slyšeti? Měl vědomost o tom, že se venku někdo nalézá? A přicházel jej špehovat? Či chtěl jej vpustit? Ať chtěl učinit cokoli, dalším úvahám jeho učinilo prozatím konec volání z venku se ozývající:

„Tedy neotevřete, vy kujóni prokletí!"

A muž naslouchající zamručel do vousů:

„Zas jeden z těch pobudů! Ti toho nemají nikdy dost!"

Čeho že nemají pobudové nikdy dost? Přicházíme k něčemu, kde musíme zůstat stát. Proč? Poněvadž nemůžeme dále.

Takovéto nerozluštěné záhady provázejí nás časem po celý život náš; odstrkujeme je, vracejí se. Vrháme je v zapomenutí, tím ostřeji dorážejí na mysl naši, nutíce nás, abychom tajemný význam jejich uhádali. Když mřeme, provázejí nás do hrobu a novorozenému děcku věsí se na paty.

Hrozné!

Naslouchající muž mávl nyní pravou rukou po vratech. Zaskřípělo to; závora, která byla mohutným ukazováčkem ze skoby vyzvednuta, dolů se řítila. Stanula na půl cestě; zadržel ji silný hřeb, jakých vídáme dosti na starých stavbách — vlastně na dřevěných částech starých staveb.

A levačkou oddáliv vrata od veřejí, vystoupil muž ven. Byl zpozorován mužem ležícím.

„Že už ideš, zrzoune proklatý!“ volal tento.

„Pobudo!“ ozvalo se potupně z úst zrzounových.

„Nenadávej, šibeničníku, nebo tě skolím!“

Hrozba tato, jakkoli je sama o sobě strašlivou, zdála se býti v ústech onoho, jenž ji vychrlil, směšnou. Ležel na zemi, hnouti sebou nemoha, a slibuje někomu, že jej skolí. Tetelí se na dláždění, v blátě, a chce zabíjeti.

To napadlo i muži zrzounu a proto pohlédl úsměšně i polo útrpně na ochlastu. Pak vykrčil ramena, vytryskl slinu koutkem pysků a prohodil úsečně:

„Šťouro — ty!“

Marně namáhal by se spisovatel, aby vysvětlil pravý význam tohoto slova. Kdo je nezná, čtené nepochopí.

Šťouro!

Jaká komika spočívá v tomto výrazu! Ale musíme říci, že zobecněl jen v lidu. Lid miluje jednoduchost, důvěrnost, proto vynalézá slova, znamenající mnoho a lehko k pamatování.

„Šťouro!“ zvolá lid v smíchu, v zlosti, v opilství, ba i ve snu.

To charakterisuje dobrosrdečnost lidu. Nikdy jsem neslyšel, aby řekl šlechtic ke šlechtici: Šťouro!

Ale slyšel jsem, že řekl šlechtic k druhému: Vagabunde!

Nechme tedy „vagabunda“ šlechtě, „šťouru“ lidu. Sluší to oběma.

Zapomněli bychom málem na muže opilce. Slovo „šťouro!" musilo velmi trapně působit na jeho ušní bubínek. Pojednou se zvedl. Co jej sílilo? Rozum? Neměl ho v tu chvílí. Bolest? Necítil žádné. Co tedy?

Vztek! Vztek vymrštil jej jako pružinou a držel v rovnováze.

Opilec učinil skok a vrhl se na zrzouna. — Podivno, tento se neulekl. V okamžicích nebezpečí býváme rozčileni, chvějeme se. Někdo však zachová klid. Tak i muž, na něhož byl útok učiněn. Byl rozčilen, ale klidný; chvěl se, ale neměl strach. Předpažil jen ruce k sebeobraně, načež, když mu útočník vletěl do náruče, tohoto pevně sevřel.

Pak nabral dechu, vypjal prsa, pozvedl hlavu a otevřel ústa. Na to zařičel silným hlasem:

„Patrolll!"

Shoda rozličných událostí ve světě často jeví se býti úžasnou. Kdo určí zákon, jímž řídí se všecky náhody? Jímž jedna náhoda pojí se s druhou, tak jako jedno kolečko v hodinách zarývá se do druhého, ač má přec každé svůj směr!

A lze náhodám těmto uniknouti? Lze se vyhnouti jedné, aby se neupadlo v druhou? Nelze to; leč by měl člověk čich bystrý, řekl bych zrovna psí, tak aby vyčenichal již napřed, kde mu hrozí záhuba. Ale vylučuje bystrý čich osudné náhody? Nepadne bystročichý pes tak dobře za oběť osidlu antouškovu, jako moudrý člověk té nejmizernější náhodě?

Muž opilec, vězící nyní v objetí zrzounově, podléhal zajisté dnes náhodám. Náhodou se opil. Náhodou zamířil k baráku. Náhodou našel zavřeno. Náhody ty přinutily ho, aby dělal rámus. Dělal ho. A co se nyní dělo, bylo nutným výsledkem rozličných těch náhod. Přišel zrzoun, otevřel. Víme, co se dále stalo.

A nejhroznější náhodou bylo, že, sotva volání „patrol!" doznělo, zahřmotily ve vedlejší ulici kroky. Patrola byla tu! Bylo to dobře? Byla by přišla též, i kdyby se nebyl žádný hluk strhl? Či opět v tom měl ruce neviditelný osud?

Statistická data o zločincích dokazují, že patrola jest velepotřebný článek státního systému. K vůli ní se stavějí kriminály. Ne pro patrolu, ale aby pochytané zločince měla kam odvádět. —

KNIHA IV.

Opilec a zákon.

Nočním tichem ozval se nyní hlas:

„Co je to?"

Pocházel od patroly. Byla to otázka. Patrola tázala se skutečně, neboť chtěla vědět, co se děje. Kdyby to byla věděla, zajisté by se nebyla tázala. Neboť ví-li někdo něco, nepotřebuje se toho teprve doptávati. Ale nedostala ihned odpověď, jakou si přála. Zvolalť muž opilec:

„Jděte svou cestou!"

Kterou cestou měla se patrola dát na toto poslání? Vždyť jí náležejí všecky cesty v městě,

může jít kteroukoli. Ale strážníci, z nichž patrola sestávala, hned neuposlechli. Naopak: vážným krokem a s přísnou tváří přistoupili k opilci. Jeden z nich pozdvihl pravou ruku a ihned ji spustil na rameno muže opilce.

Jakmile se ho dotekla ruka stráže, smekla se s něho ruka zrzounova a tento zmizel, podporován tmou, ve svém baráku. Zalezl ve svou zříceninu. Skoro bychom mohli říci, že se vtáhl do svého brlohu. Nejspíše nechtěl býti svědkem toho, co se nyní mělo před barákem odehráti. Znal snad tvrdošijnou povahu opilcovu a přísnou spravedlnost stráže. Tušil-li, že se něco bude díti, nemýlil se. Strážník, jenž držel muže opilce za rameno, obrátil se nyní na druhého a zvolal:

„Kollego!"

Kollega rozuměl; přistoupil a uchopil muže za rameno druhé.

To jej vzrušilo. Cítil břímě a chtěl je svalit; tížila jej cizí ruka, chtěl být volným. I rozehnal se oběma rukama a vymkl se strážníkům. A vymknutí toto přivedlo jej opět tam, kde byl už prve. Na zem. Upadl. Zaklení hroznější všech předešlých znečistilo vzduch.

„Ticho, opilče," zvolal první ze strážníků.

A druhý dodal:

„Nebo vás šťouchnu!"

A zaharašil výstražně zbraní.

To Koulu nemátlo. Věděl, že ho strážník nesmí šťouchnout. Znal dobře příkaz představených a věděl, že strážníci příkaz ten přesně zachovávají.

Věděl, že ho ještě nikdy nešťouchli. Znal strážníky, že jsou to lidé mírní, shovívaví, zdvořilí. Proto byl smělým. Tu spatřil, kterak jeden z policistů se shýbá u jeho hlavy, druhý u jeho rukou. Chtěli jej zvednout. On tomu nepřipustil.

A nyní nastal boj. Boj nerovný, neboť zápasili zde dva lidé s tvorem, v kterém se probudilo již zvíře.

Pravili jsme, že opilec ležel na zemi. Ale nyní již neležel. Vrtěl sebou kolem do kola. Vymršťoval nohy do výše a chňapal rukama po stráži, aby ji ostrými nehty zranil. Opřel se o loket levý, aby mohl škrábat rukou pravou, pak učinil to naopak. A hlava jeho, nohy, ruce kmitaly se stále kolem do kola. Na čem spočívalo jeho tělo, že mohlo takto manevrovat? Domníváme se, že každý čtenář dovede se vmyslit v postavení muže opilce. Pozná, že tělo jeho pohybovalo se jako pevnostní dělo na pohyblivé lafetě. Vpřed i vzad. V pravo i v levo. A ihned mohlo změnit směr svůj a otáčet se zpět. V takovém položení poznává člověk, jakým dobrodiním je mu, že patří mezi obratlovce. A jiným jest v tom okamžiku hrozným. Není k němu přístupu.

Náhle ustal jeden z policistů v útoku a vzpřímil se. Pocítil bolest. Pozvedl ukazováček pravé ruky a vstrčil jej do úst. Poznal, že se nemýlil. Crčela z něho krev.

„Raubíři!" vykřikl raněný.

„Heč! Já vás naučím!" odvětil vysmívavě muž opilec, pokynuv při tom pravou nohou.

I druhý policista ustal v útoku. Oba byli v rozpacích. V rozpacích proto, že nevěděli co činit. Ale raněný brzy měl myšlenku. Nedbaje krve, řinoucí se z prstu, zajel pravou rukou v náprsí kabátu. Hned ji zase vytáhl a v ní něco lesknoucího se. Povznesl to k ústům a nadmul tváře.

„Trrrrrrrrr!“ projelo vzduchem.

Byl to zvuk píšťalky.

Píšťalka taková jest z cínu a uvnitř má olověný hrášek. Odtud pochází ten tremolující tón. Říká se píšťalkám těm „policajtské“. Ne snad proto, že by na ně nikdo jiný neuměl pískat, ale proto, že píšťaly ty náležejí k munduru policajta. Ostatně není k píšťalám podobným žádného hudebního vzdělání potřebí.

Not také ne.

A náhle, když pronikavý zvuk píšťalky uléhal, ozval se v nějaké vzdálenosti podobný. Tomu následoval druhý, pak třetí, vždy blíže.

To znamená v řeči policistů a ponocných: Zde jsem! Slyším! Přicházím!

Slova to, která člověkem zachvějí.

A již vynořila se na obzoru postava. Byl to ponocný. Doběhl ke stráži; raněný mu něco všeptl do ucha. A opět mizela postava v temnu.

Pak nastalo ticho. Ticho noci. Avšak je-liž tichem to, co tichem nazýváme? Jsou mnozí, jež ticho ohlušuje. Nervy jejich jsou za stálého ticha zimničně rozechvěny a klid nastoupí teprv tehdy, když vrátí se v hluk.

Muž opilec — zdálo se — náležel k takovým.

Aspoň pro ten okamžik.

Hrobové ticho upozornilo jej, že se něco děje.

Neslyšel ani zvuku, proto slyšel velmi bystře vše, co se vůkol šustlo. Ale ono se nic nešustlo! Bylo tomu tak? Tak zdá se nám. Avšak muž opilec nebyl z těch, kteří se nechají klamat. Věděl dobře, že se o něho jedná. Ale kdo? Co? S kým?

To nechápal. Blížilať se reakce, která celé jeho tělo, celou bytost měla opanovat. Čivy jeho rozčilením uslábly, horlivostí ochably. Již tápal ve tmách. Nikoli fysicky, nýbrž duševně. Přirozená tma spočívala na všem, neboť bylo v noci. Ale i jeho duch byl ve tmách, jelikož mu scházelo světlo. Neviděl ani okem, ani duchem; okem neviděl pro tmu; za druhé proto, že je měl zavřené. Duchem nemohl patřit, jelikož byl obestřený. Divno, že čím více požíváme spiritusu, což znamená ducha, tím více ducha ztrácíme. To doznal muž na sobě.

Mrtvé ticho trvalo dál.

Muž usínal; usnul.

Spal.

Spal tvrdě.

Reakce byla zde, vítězila. — —

A člověk ten nevěděl už, co se děje. Právě proto, že spal. I neslyšel, kterak se blížily kroky. I neviděl, kterak hrozná jakás nestvůra klade se na zem. I necítil, kterak pomocníci či sluhové té nestvůry jej vyzvedli, rozhoupali a zas položili. Ale nikoli více na zem. — —

KNIHA V.

Vědomí a čin.

Muž spal dále.

Ale nespal na věky.

Pohyb jakýs, v kterém tělo jeho se nacházelo, a kterýž způsobován byl silou cizí, pohyb ten jej počal budit. Přicházel k vědomí. Pak stávalo se vědomí určitějším. Cítil, že posud leží. Ale kde? To chtěl vědět. I chtěl sobě protřít zrak, leč nemohl ruku pozvednout.

Byl svázán?

Nebyl.

Ha! Strašná jistota naplnila mžikem mozek muže! Hrozná představa třepotala se mu před očima. Již nabyl citu, ba i zraku. Věděl, viděl a cítil, kde se nachází. Znal ten kolísavý pohyb se strany na stranu, volně ku předu, časem nazad cukající.

Slyšel tempo pochodu, jež zůstane vždycky stejným. Zdálo se mu, že hledí na sebe, jakoby odněkud s výše, kterak jest nesen v dlouhé, úzké, zelené — truhle obecní!

Další pochod zoufalých myšlenek opilcových nedovede spisovatel jasně popsat. Neboť sám posud nikdy nenacházel se v zelené obecní truhle.

Na všechen způsob mohl by z toho citlivý člověk zšílet. Byl Koula citlivým? O to tu běží! A pokud jsme jej seznali, můžeme o něm říci, že byl citlivým? Od té doby, kdy šel tmavou ulicí k baráku, až do nynějška, kdy ležel v úzké truhle,

uplynulo sotva několik hodin. A poznali jsme různé stránky jeho povahy. Předně pil; byl tedy opilcem. Dále hulákal; byl nočním výtržníkem. Protivil se stráži; byl zbojníkem. Ranil ji; byl rváčem.

A nyní nesli ho na městskou strážnici; odtud snad půjde do vězení!

Vězení! To mu bylo strašným! Ne že by tam posud nebyl býval; naopak, byl tam častým hostem. Ale viděl svou budoucnost. Bude týden zavřen; bude kárán denně; bude jíst chlupatku!

Brrr! Nebyl sice zvyklý na večeře u lahůdkáře, ale mezi tímto a chlupatkou jest velký rozdíl.

Aspoň nevím, že by u lahůdkářů prodávali chlupatku.

I vzmužil se k činu. Kopal do stěn truhly. Na to zaslechl, kterak jeden z nosičů k druhému praví:

„Ten má trému!"

To jej rozvzteklilo. Použil všech sil svých, aby se v truhle obrátil. Zdařilo se mu to.

A nyní vyježil hřbet.

Pak opřel kolena.

Na to zaryl ruce do zvetšelé podlahy. Napnul svaly celého těla — zpuchřelé popruhy truhly praskly.

Ryc!

Víko odskočilo, truhla se rozhoupla, opilý vypadl ven. V tom okamžiku nacházeli se právě nosiči na lávce přes jámu. Do té se Koula skulil.

„Lež, chlape!“ zahřměli nosiči. Nestál jim za to, aby jej zdvihli. Truhla se vzdalovala. Opilec počal v měkkém blátě chrápat. — — — — — — — — — —

Tím končí tato kniha.

Shledáme se s mužem tímto ještě? Snad.

Spisovatel netvoří postavy, aby je v jedné kapitole na dějiště uvedl a opět zmizet nechal.

Mimo to nepoznali jsme Koulu za dne.

Ostatně román tento jest jako předmluvou k románu většímu. Bude se nazývat „Šest a dvacet“.

Tam spatříme Koulu opět.

Pohádka o pavouku.

(Napsáno r. 1879 a poprvé otištěno v této sbírce.)

Nejkrásnější jara dare, ty nachový květe, jímž znamenala bohyně Vesna kroky své na zemi, když dařila ji pestrou ozdobou, jak hrdě pneš se do výše, ty, vědoma své krásy a přece stoudně zardělá, ty, vědoma svého vítězství a přece mlčelivá, ty vtělena touho, vtělena slasti nesmrtelné lásky — ty růže stolistá! Jak skromně ustupuješ jarnímu vánku a zas jak škádlivě nabízíš mu čelo své k polibku, jakým žalem plníš jej, když musí — otrok své povinnosti — spěti dále, zanechávaje tě růžovější než před tím celování svých bratří, kteří spěchají o závod za ním; je čeká stejná blaženost — ale také stejný bol a toužebné lkání, když dále prchati musejí — — —

* *
*

Hle, jarní večer snáší se nad ní; na jemně uzardělých lístkách jejích třpytí se rosné démanty a všecky květy vůkol sklánějí korunky, holdujíce královně své. Luna spřádá tichý, věčný sen a vpíjí se světlem svým v hlavinku růže...

I luna její otrokyní!

Pojednou v úponcích révy nad růží se cosi pohnulo. A opět — ve spěchu blíží se temný předmět a doběhna kraje větvice révové, stane v plném obdivu nad krásou růže.

Toť ubohý, netvárný, nehezký šedý — pavouk! Pevně objímá větvičku a tak vroucně, jak jen bídný, skromný a odříkavý pavouk hovořiti dovede, promlouvá k růži:

„Ó krásný zjeve, zdající se býti vidinou mým slabým smyslům, konečně tě nalézám! Hle, tu jsem a povím ti, proč přicházím.

Trávil jsem dosud život daleko odtud v trhlině staré, omšelé zdi nevěda, že jest ještě něco mimo tu zvětralou stavbu, nevěda, že je svět a co je svět. Ale když končíval jsem denní práci, když opravil a upevnil jsem síť a uchýliv se do svého úzkého obydlí oddal se nečinnosti, tu vznikal v mysli mojí sen — podivný, nevysvětlitelný sen. Zdálo se mi vždy o nějaké krásné bytosti, která jest mimo mne a mimo onen drobný, bzučivý, mne obklopující hmyz kdesi, kam cestu neznám, co kde leží nevím. A bytost, o které se mi zdávalo, naplňovala mne touhou, abych ji spatřil, abych ji poznal!

Dlouho, dlouho bránil jsem se tomuto vnitřnímu pudu, nechtěje věřiti, že jest krásy podobné na světě, maje vše za pouhý smyslů klam, za pouhý přízrak. Ale touha moje byla silnější než vůle má a neukojená touha obestřela mne dlouhou, těžkou chorobou. A v bezesných nocích ky-

nula mi vidina moje vždy lákavěji, vždy vábněji — hynul jsem, hynul vždy silnější žádostí, abych ji nalezl, abych ji prosil, by mne uzdravila.

I zatarasil jsem jedné chvíle vchod příbytku svého, prodral se skulinami a mechem z trhliny, a aj! oko moje bylo oslněno světlem denním, opojeno pohledem na svět, o kterém jsem posud nevěděl. Usoukal jsem nejsilnější vlasec a opatrně sešplhal jsem se zdi a dal se na cestu za tím, co mi ve snu na mysli tanulo a o čem jsem nevěděl. Šel jsem stále za ohnivou koulí, jež třpytila se na modravé klenbě, až zmizela za vrchy a zanechala mne v temnotě. Ale za nedlouho vyvynořila se na straně druhé jiná světloška, méně jasná — ale také méně palčivá. I sledoval jsem opět běh její a dohonil jsem ji, když stanula nad tebou! Spatřil jsem tebe a poznal jsem, že tys to, jejíž obraz vyryt jest ode dávna v duši mé. Spatřil jsem tebe a vím, že to, co mne naplňovalo po dlouhý čas neurčitým chvěním, jest láska. Spatřil jsem tebe a cítím, že tě nade vše miluji, že jsem tě miloval už dříve, než jsem tě znal. Ó Růže, promluv ke mně milostivě, daruj mi jen jedno své libovonné vzdechnutí, jen jeden záchvěv svých růžových ňader, jen jeden polibek!...“

A šedivý, neúhledný blouznivec spouštěl se znenáhla níž a níže s úponku révy, pohlížeje maličkým, upřímným svým okem a pln touhy na růži.

Naslouchala mlčky od počátku roztouženému jeho vyznání, a bylo-li v ní citu pro ubohého zbož-

ňovatele, byl to snad pocit soustrasti s jeho bolem, ale nikoli cit vřelejší...

Nyní však viděla, kterak tvor ten jižjiž se jí blíží, kterak rozepíná tenká, dlouhá svá ramena po ní, a růže zachvěla se nevolí! Rychle svíraly se lupénky její, a zraku pavoukovu přestaly svítit démantové krůpěje, jež skvěly se v omženém jejím klíně, a zachvěním růže probuzené noční vánky ze snu svého roztřepotaly se vůkol ní a prudce zatřásly tenkým vláknem, po němž pavouk dolů se bral, tak že rázem se přetrhlo a blouznivý noční host padl střemhlav hluboko pod čarovný rudý květ.

„Ó Růže drahá," zalkal ubožák z propasti, „to tvá odpověď?! Jak ukrutná jsi ke mně, kterýž nemohu za to, že i mně dáno srdce, kterýž nezasil jsem símě lásky do svého vnitra sám a kterémuž není dána moc, aby je tam odtud vyplenil. — — Jak bolestno mi, že rozumím tvé odpovědi — odmítáš mne od sebe..."

Pomlčel. Kdyby byl mohl plakat, byl by vyslzel svůj bol — než on uměl jen štkáti. Pak vybral se stěží z řasů drobné trávy a přiblížil se až ku pni růže, načež pokračoval:

„Vracím se již nazpět do svého zbořeného hradu, budu spřádati dál větrné zámky, ale nemůžeš mi zabrániti, abych nemyslil při práci té na tebe, nemůžeš zabrániti tomu, abych nemiloval tě i nadále. Ze všeho krásného, vznešeného, posvátného v světě vyzírati bude na mne tvá po-

doba — ze všeho příšerného, škaredého šklebiti se bude vlastní osud můj.

Než však vrátím se do svého zátiší, vyplň jednu — jedinou prosbu moji. Krásná Růže, dej mi památku, dej mi krásný svůj obraz, abych mohl před ním stávati a k němu se modliti, abych měl před sebou vždy obraz svého božství!"

Podruhé zachvěla se růže a jeden z růžových lupénků odloučil se z bohatého jejího vějíře a snášel se zvolna dolů, až doletěl a pokryl tělo pavoukovo.

„Jak sladký tvůj dech, ó Růže!" zasténal pavouk z hloubi a líbal okraj listu, jenž klenul se nad ním jako nebesa lože svatebního a vůní čarovnou jej opojoval.

„Ó kéž je smrtící, ta sladká vůně tvá!" šepotal pavouk dále v blahém chvění — — — — — — — — — —

* *
*

Když prchala luna před blížícím se sluncem, když toto prvními paprsky pozdravilo probouzející se zemi a vypíjelo rosné krůpěje z kalíšků květin, tu zachvěla se růže po třetí a dvě démantové slzy skropily uvadlý na zemi lupen růžový, pod nímž odpočívala mrtvola pavoukova.

A list ten byl ubohému milenci rakví, opředenou nesčíslnými omženými vlákny, která skvěla se v prvním zážehu slunce jako stříbro.

* *
*

Ranní vánky snoubily se s vonným dechem širého sadu bohatého čarokrásnou květenou.

Slunce zastíralo tvář svou hebkými, bílými obláčky, mírníc ohnivé své polibky, jež posílalo nedávno probuzené zemi. Vlny vzduchové tetelily se mírně, láskyplně nad rozvitými kalíšky květů, střásajíce pel s něžných jejich tyčinek a ponášejíce jej na korunky květů jiných, jako poslové lásky, donášející milencům vzájemný pozdrav — jako poslové věčně mladé přírody, jež líbajíc květy své, líbá sebe samu...

Zefýrkové ti polétali dále a šelestili hlasitěji v keřích hlohu a moruší, a v mžiknutí přeskočivše plot zahradní šuměli bleskurychle přes pažit k lesu, kde oživili tisíce věkovitých velikánů, jejichž mohutné koruny zahučely velebným posvátným chorálem linoucím se v dojemném souzvuku výš a výše, až jej opět zachytil vír vzduchový a rozptýliv v tisíceré šepotání dál a dále vysílal krajinou — krásnou, omladlou, rozkoší dýšící krajinou jarní...

Nad růží v paprscích slunečních cosi zableskotalo — krásný duhový motýl snesl se na růžné její ňádro a rozkolébal se v něžném dvoření.

A růže zmírala slastí pod jeho polibky...

Ve vikýři.

II.

(Napsáno a v »Palečku« otištěno 1878.)

Rozhoupané zvony sousedního kláštera doznívaly táhleji a táhleji. Každý úhoz kovového srdce byl slabší, každý záchvěv vzduchu zdlouhavější, dozvuk temnější. Bylo po odpolední pobožnosti klášterníků.

Znám tu dobu velmi dobře. Slýchám odpolední zvonění každodenně, a když kovoví ti obyvatelé klášterních věží, tak němí a přece tak výmluvní, znenáhla utichnou, tu seberu svou dýmku, pytlík s tabákem, klíč od půdy a ubírám se na zamilované svoje místo — do vikýře. Jak je mi tam vždy volno a veselo!

* *
*

Hup! už jsem nahoře, ve vikýři. Křísnu pozorně do kamene a z dýmky valí se modravý obláček za obláčkem. A jak se tak valí ty improvisované mráčky k těm skutečným tam nahoře, prohlédám krásnou jejich modří na pěknou tu zahradu klášterní, široko se rozkládající skoro pod samým vikýřem. Znám již každý ten altánek i so-

šku, každý záhonek i co na něm roste, každou cestičku a každý keř, a konečně znám i ty klidné zahradníky — obyvatele kláštera, mnichy.

* *
*

Dnes je svatého Václava, posvícení v Praze, rozumí se, že také v klášteře. Však byla okna kuchyně už od rána otevřena a valil se z nich vonný zápach na všecky strany. Dnes bych byl chtěl tam u nich dole v klášteře být — musil to být obídek — až na ten dessert, tu odpolední pobožnost. Lépe se tráví, když si člověk lehne na pohovku. Však pan kvardián, mně se zdá...

* *
*

Ale už je pobožnost odbyta a už vrzla vrátka, vedoucí z kláštera do úzkého dvorku, který jest jako mostem z kláštera do zahrady. A na dláždění dvorku ozývají se kroky — někdo přichází. Slunce kreslí jejich postavy zřetelně na bílou stěnu dvorku — jsou to moji čtyři známí. Již vešli do zahrady. Oddychují si jako po těžké práci — to po tom odpoledním modlení — a dosti rychle kráčejí do levého kouta zahrady, kde se podél zdi rozprostírá nízké, šindelem krytné dřevěné sloupení, jako nějaká chodba. Ale není to chodba, nýbrž pěkně upravený, žluťounkým pískem posypaný, šindelovou střechou krytý kuželník, věnovaný zábavě pánů fráterů, aby se po celodenním lopocení v klášteře mohli zotaviti. Však už jim ta zábava dlouho nebude trvat; den se krátí,

zima se blíží a ve mrazu by jim kuželky přimrzly na „fundament".

Ten hubený shýbl se pod jednu z lavic, stojících v besídce, odkud se hraje, a vyškraboval z kouta hromadu kuželek. Mrsknul po nich okem a pojednou zvolal: „Hrome, kde je kvardián?"

„Safraporte," obrátil se k němu ‚tlustý', „vždyť jsme mu rozbili předešle hlavu!"

„Tedy nemůžeme hráti," myslí hubený smutně.

„Jak pak nemůžeme, když můžeme!" povídá třetí, „dnes ráno přinesl soustružník nového, leží v kuchyni pod lavicí!"

Čtvrtý nedal se pobízet a vydal se na cestu do kuchyně pro kvardiána.

Byl jsem žádostiv, jak ho asi ten soustružník urobil.

A za pět minut byl zde s ním zpátky. Neměl kleriku, ten kvardián, ani čepičku, a byl mnohem menší než ten starý kvardián, kterého znám já, zkrátka, byl to — nový kuželkový král, jejž klášterní humor přezval kvardiánem.

A již stojí všech devět kuželek na svém místě, již vyhrabal tlustý odněkud i dvě veliké koule, načež obrátil se k hubenému a povídal tajnostně: „Nu a co tento, dnes nic?" Při tom učinil posuněk napodobující pití.

Hubený přikročil: „Dal jsem dobré slovo kuchyňskému, jen až prý starý usne, přijde také."

„A přinese?"

„Přinese!"

A začali hráti. Střídali se v stavění kuželek po pořádku a časem toužebně pohlíželi ke vrátkám.

Konečně zavrzla, ale tak tiše, skoro pošeptmo, a k besídce bral se rychle fráter ‚kuchyňský', nesa plný koš láhví s pravým křižovnickým.

„Tedy spí!" zajásal umírněně hubený.

„Jako poleno," mluvil flegmaticky kuchyňský, „a zapomněl si dát klíč pod hlavu, našel jsem ho na stole. Vzal jsem ‚preláta', ale neopijte se mi, hoši!"

„No," vpadl mu tlustý uraženě do řeči, „jakoby to bylo poprvé!"

A kuchyňský vyndaval láhev za láhví a kladl je opatrně pod lavici do kyprého písku.

„To bude chmelení," mlaská si.

„Ale jestli se probudí," pronesl úzkostlivě shrbený, „ten rámus!"

„Probudí, probudí," opakoval posměšně kuchyňský, „chrápe, jako když prkna řeže. Pil samé mělnické. — Ale teď koulejme, ať něco urazíme," obrátil se k ostatním, „bude hned tma! Co hrajete?"

„Labinet," hlásil hubený.

„E, to hrejme kvardiána," řekl kuchyňský.

„No třeba," povolovali ostatní z vděčnosti kuchyňskému, který vyndával právě z kapsy skleničky.

A již postavil fráter ‚stavitel' kvardiána,

totiž tři kuželky: krále, pak levého a pravého ‚sedláka. Tomu říkali kvardián.

Fráteři kouleli o přítrž, pili a smáli se jako o posvícení, a vždycky, když porazil někdo krále-kvardiána, zazněl z besídky hlahol. Pojednou ozval se z besídky chechtot hlasitější než dříve a skoro k neuchlácholení — fráter ‚stavitel' byl pověsil dřevěnému kvardiánu na hlavu malou černou čepičku a vykřikl na ostatní: „Ať smekne také, když upadne!"

A nyní nestačil kvardiána stavěti; ležel skoro pořád, a čepička vždy vesele odletěla daleko do písku.

„To je junda," zvolal tlustý, „tenhle Tobiáš má nápady!"

Tobiáš byl vynálezce té čepičky.

„Ale přijít na nás starý!" pronesl hubený a shýbl se pro kouli.

„Jak pak by přišel, když nepřijde," odpovídal kuchyňský, „povídám, že spí!"

„Starý" — to byl ten opravdový, nosatý kvardián. Aby tak byl teď opravdu...

Pro Krista pána, už je tu! Ani sám jsem ho nezpozoroval, jak šikovně se do zahrádky dostal, jako stín sklouzl po cestičce k besídce a tam skrčil se trochu za zadní stěnu, divokým vínem hustě porostlou. A ohromným svým nosem větří do vnitř a poslouchá a zlostně se chvěje, když slyší chvílemi volání: „Kvardián leží!" „Čepici dolů!"

Třesu se o ubohé frátery, neboť tohle rouhání nenechá ‚starý' bez trestu. Vždyť je ve tváři

pořád červenější, prsty rukou jeho kroutí se jako drápy dravcovy, když se do své oběti zatínají, a teď...

„Lež, mrcho kvardiánská!" zazní z besídky, a čepička zas už vesele kutálí se v písku. Dřevěný kvardián padl, ten živý chystá se ke skoku.

„Kdo koulí teď?" volá kuchyňský.

„Třeba já!" ozve se za zády jeho hrozný hlas, a kvardián vztekem soptě a ohromným svým nosem vzduch k slabému větérku rozdmychuje vystoupil na jeviště.

„Pánbůh s námi a zlé pryč!" čtu na tváři všech vinníků; fráter ‚stavitel' nahoře ukryl se za dřevěnou stěnu za kuželkami.

„Já vás naučím!" soptí kvardián a jde nahoru, aby zvedl čepičku. Corpus delicti je v jeho rukou.

„Kde je klíč od sklepa?" volá hlasem ještě hroznějším než dříve.

Výmluvy nepomohou, kuchyňský to ví a proto vyndává zdlouhavě ze záňadří nešťastný klíč.

„Svrbí vás kůže," povídá jízlivě kvardián, „a nahoře dlouho nikdo nebyl! Marš, domů!"

A vykročil z besídky, aby si na volném vzduchu oddychl. Kuželkáři vrhnou ještě jeden lítostný pohled na láhve s křižovnickým pod lavicí a smutně, s rukama na prsou skříženýma ubírají se ze zahrady. Podivno, že si kvardián toho piva nevšiml, snad byl tak rozčilen — podivno, že nehledal toho pátého, který k té nalezené čepičce náležel — podivno!

Odešel ze zahrady za delikventy, a soud jeho musil býti velmi krátký. Za půl hodiny totiž stali se čtyři fráteři-kuželkáři obyvateli oněch dvou vězeňských cel nad brankou. Objevovalyť se smutné jejich tváře chvílemi u okének, časem pak vyhoupl se některý z okénka, aby do sousedního něco promluvil.

Stmívalo se vždy více, a šera toho chtěl použiti k návratu do kláštera pátý vinník, který oku kvardiánovu ušel. Opatrně šoural se zahradou a byl už skoro u branky, když vykoukla hlava jednoho z vězňů na dvorek. Byl to hubený, který navracejícího se frátera zastavil a patrně o něco prosil. Tento váhavě se obrátil, popošel do kouta dvorka, vyndal tam nějakou starou tyčku a podal ji hubenému do okénka. Pak opatrně kradl se k besídce a za chvíli vracel se znova, přinášeje s sebou asi pět zbylých láhví křižovnického. Než se vrátil, odepnul hubený provaz, kterým byla kutna jeho přepásána, a připevnil ho jedním koncem na tyč, tak že to celé vypadalo jako prut na ryby. Ani jeden ani druhý však nepozoroval, že zticha, ztichounka otevřelo se okno pokoje kvardiánova, taktéž na zahradu vedoucí, a v něm že objevila se nejdříve špička nosu, pak ohromné ucho, kterým na všecky strany naslouchal. Konečně zajiskřilo v šeru i zelené oko jeho, jako střelou zasáhlo frátera s pivem právě se vracejícího a mžikem poznalo situaci. Nos, ucho i oko zmizely, okno se zavřelo a zdálo se, že vznáší se nad hlavami

obou fráterů strašlivé mračno. Jen kdyby byli hotovi, než kvardián přijde.

Ale tentokráte byl nějak zdlouhavý. Kostnaté ruce hubeného vystrčily již tyčku s provazem z okna, fráter na dvorku připevnil oko na konci provazu za krk láhve, a tato putovala vzdušnou cestou do okna žaláře. A opět objevil se v okně pár rukou s tyčí, a druhá láhev brala se za první. A po třetí zarachotily pěsti na okně, třetí láhev letěla vězni do náruče — o kvardiánu ani zmínky. Konečně byly láhve všecky nahoře.

„Už jsou všecky!" volá hodný kamarád z dola nahoru do okénka.

„Tak?" ozývá se nahoře křaplavý hlas, a z okna vězení noří se do noční temnoty — hlava kvardiánova.

„Tak?" pokračuje jízlivě, „to je dobře! Teď pojď sem a odneseš je zase do sklepa, načež budeš spáti se svými ctihodnými bratry zde na holé zemi! Já vás naučím!"

Hrozný ten kvardián! On seběhl rychle z bytu svého do žaláře a lovil sám láhve s pivem, aby jen polapiti mohl ještě jednu oběť. A ubohý, dobrosrdečný a účinlivý fráter Tobiáš se sklopenou hlavou vcházel do branky, aby se stal společníkem čtyř ostatních.

* * *

Vyšel jsem druhého dne opět na půdu a shlédl jsem do okének žalářních. Se sklopenými hlavami stáli tam fráteři a — pili vodu. Tak slavili „pěknou hodinku".

Dole po zahradě chodil kvardián a mnul si spokojeně ruce; to se mu to zase jednou podařilo!

Pan tchán a pan zeť.

Črta velkoměstská.

(Napsáno a v »Palečku« otištěno 1877.)

V elegantní lenošce houpá se obstárlý pán; as pětapadesát let pracovalo na jeho objemném bříšku — za to se povedlo. Spokojenost vyzírá z každého oka, dobrota z každého rysu, zámožnost z celého vzezření.

Naproti němu na aksamítové stolici sedí zpříměně mladý muž. Zdá se, že před chvílí vyšel z modního skladu Hořínkova neb Turnovského, kde jej celého oblékli. Upírá chvílemi pohled svůj na lakované špičky nových střevíců, které si byl před týdnem u dvorního dodavatele obuvi Suchého objednal — rovná tu i tam záhyby na svých kalhotách a přejede časem strakatým šátkem nový svůj klobouk. Mladý ten muž zdá se být kusem mosaiky z pražských Příkopů.

Starý pán teď oddechl; mladý vymrštil hlavu a upřel na onoho své zraky.

Starý pán začal: „Nemám tedy nic proti tomu, abyste si vzal mou dceru. Je jí už devatenáct let, i má dost rozumu, aby si muže vyhledala.

Nemohu za to, že chce jen vás; věřte, já jí to neporadil!"

„Jsem přesvědčen, ctěný pane," zakobrtal mladík, „že jste velmi laskav; nemusím vás ujišťovat, kterak vaši dceru zbožňuju! Činíte mne nejšťastnějším, že mi ji dáváte!"

Odpočinul si; bylo vidět, že tuto řeč studoval nejméně hodinu před tím, než nastávajícího tchána navštívil. Byloť vše tak tvrdě, tak určitě a proto ne plynně proneseno.

„Dobře, pane Vorle," mluvil dále starý pán, „vidím, že máte dceru rád — —"

„Oh! a jak!" vyjelo Vorlovi z krku širokou kravatou stísněného a škrobený náprsník košile dmul se pohnutím.

„Jsem rozumný otec," pokračoval starý pán, „proto vām dám dceru, která je do vás jako zblázněna; je slaba, kdybych jí odporoval, roznemohla by se a snad by umřela. Mějte si ji! Něco vám však řeknu, pane Vorle. Čekáte na pěkné místo, které vám bylo slíbeno, a žijete na úvěr. Má dcera dostane dvacet tisíc výbytného, ale — —"

Mladík pošinul sebou na stolici a pravou rukou přihladil lesklý vlas, pomádou na hlavu takořka přilepený.

„Ale," vyslovil zase pan tchán tu nepříjemnou spojku, „jsme lidé a každému se může cos lidského přihodit. Jsem rozumný otec a počítám. Kdyby měla dcera má do roka umřít — nedej bůh, aby tak se stalo! — přišel bych o věno; mám ještě jednu dceru, musím pamatovat na tu. Vy-

drží-li tedy žena vaše rok s vámi, vyplatím peníze na krejcar. Prozatím budu vám platit úrok a přídavek, s čímž budete moci vycházet. Myslím, že vám dva tisíce ročně vystačí. Jste spokojen?"

„Ó velmi, ctěný pane tcháne," řekl mladý Vorel, a bylo vidět, že se mu nepodařilo slovům těm dodati vřelosti takové, jak si sám přál.

„Mimo to, milý pane Vorle, dostane se dceři mé úplné výbavy svatební, jak se na řádnou rodinu sluší. Tedy prádlo, šaty, nádobí a konečně skvostný nábytek. Ale zase musím podotknout, že, kdyby drahá moje Márinka do roka umřela, budu požadovat vše nazpět, zvláště nábytek, který dám pak druhé dceři."

To mluvil starý pán s klidem, ale ne s ledovou chladností, jak by se dle slov těch zdálo. Byl dobrák, vdával dceru ne právě s chutí největší a proto uvažoval všecky případy.

Pan Vorel měl až posud pravou nohu nataženu, levou pak skrčenu pod stolicí; nyní to obrátil. Pravou zatáhl a levá trčela do předu.

„Jsem starý člověk, pane Vorle," počal pan tchán znova, když viděl, že je nastávající pan zeť urovnán, „uvěříte, že dodržím své slovo. Hodláte též tak učinit, vrátíte mi vše, jak žádám?"

„Pane tcháne," řekl Vorel s pathosem a povstal, natahůje pravici, „račíte mne znát!"

Starý pán přijal podanou mu ruku a stiskl ji.

„Aspoň myslím, že vás znám a že svěřuji svou dceru konečně dobrým rukám."

Nastávající zeť sklopil jaksi v rozpacích oči, popotáhl maneštu na levé ruce a usedl. Starý pán učinil taktéž a palce jeho počaly se točiti na objemném bříšku mlýnkem. Hleděl chvíli zkoumavě na Vorla a vzchopiv se náhle řekl: „Přejete si snad, pane Vorle, abychom o všem tom učinili písemnou smlouvu?“

„Ráčíte-li si vy tak přáti, souhlasím,“ odpověděl oslovený ochotně.

„Anebo myslíte, že ústní naše ujednání dostačí?“

„Ráčíte-li vy s tím být spokojen, jsem také srozuměn; myslím, že nepůjdeme proto k rychtáři!“

Pan Vorel myslil, že použil tu velmi duchaplně národního pořekadla. Usmál se také trochu. Viděl, že nemá před sebou ani vydřiducha ani spekulanta.

„Béřete si mé dítě a stáváte se mým synem; nebudeme snad nikdy notáře potřebovat,“ odpověděl starý pán.

Nastala pomlčka. Pan Vorel ohlédl se asi dvakráte ke dveřím, jež vedly do vedlejší komnaty, jakoby příchodu něčího očekával.

Starý pán se rozpomenul.

„Ah,“ řekl, „zapomněl jsem, že Márinka šla navštívit svou tetu; snad k nám přijdete odpoledne, milý pane!“

„Dovolíte-li,“ pozdvihl se pan Vorel škrobeně se stolice, „budu po obědě tak smělým.“

Dvě poklony, vzájemné tisknutí rukou a za nastávajícím zetěm zavřely se dvéře. Sešel se schodů, přendal hůlku z levé ruky do pravé a v tu chvíli, když vycházel z průjezdu, počal polohlasně hvízdati pochod z „Gerolštýnky".

* * *

Minulo as devět měsíců.

Za pošmurného dopoledne seděl tchán páně Vorlův na pohovce shrben, potřásaje hlavou, vytahuje hedvábný šátek z kapsy županu a utíraje slzu za slzou, jež se mu ze sivých očí kradly. Hleděl upřeně na stolek před sebou, kde ležel obdélník tuhého papíru s černým okrajem. Papír ten byl potištěn, začínal slovy: „S hlubokým žalem...", v prostřed pak stálo většími písmeny: „Marie Vorlová, roz. X..."

A starý pán uchopil parte, četl a četl opět, jakoby se přesvědčiti chtěl, zdali to pravda.

„Tak, tak, drahoušku, šla jsi za maminkou," povzdechl; „ano, ty souchotě, tolik mladých lidí zahyne! Já bych byl s chutí za tebe umřel!"

A za chvilku zase: „Chudák Eminka, měla mít za dva měsíce svatbu, teď ji musíme odložit; bude nosit smutek. — A pan Vorel zde ještě nebyl od její smrti, poslal jen ceduli. To je divné. — Když umřela má nebožka, neměl jsem pilnějšího, než abych to hned rodičům oznámil. — Chudák Márinka!"

Pak opřev se rukama o stůl, vstal starý pán a přešel několikráte s hlavou svěšenou pokoj. Náhle se zastavil. „Tak vidíš, Eminko," mluvil k sobě, „měla jsi starosti o svou výbavu — teď ji zdědíš po Márince. Chudáčku, napláčeš se, kdykoli na to pohlédneš, ale co naplat! A zvláště nábytek! Dobře jsem udělal, že jsem ještě žádný nekoupil, pan Vorel mi ho vrátí. Musím mu hned psát."

Pokročil ku psacímu stolku, usadil se a vyhrabav pomalu všecky potřebnůstky ku psaní, počal rozvážně škrtati brkem po papíře.

Psal dosti dlouho. Upomínal pana Vorla na vzájemnou úmluvu a žádal ho, aby byl tak dobrým a nábytek ještě krátký čas podržel ve svém bytě, že si ho pak sám odveze do bytu, který pro druhou dceru určí. Dopsal, s mnohými oklikami složil, zapečetil a odeslal.

* *
*

Minul týden.

Na dvéře komnaty, ve které seděl starý pán u snídaně, bylo jemně zaklepáno.

„Vstupte!" zvolal domácí pán.

Do komnaty vstoupil s hlubokou poklonou muž chytrého obličeje, prostřední postavy a slušně oděný. Pokročil, zakašlal a otázal se zdvořile: „Mám čest s panem X . . .?"

Dle přízvuku, jakým slova tato pronesl, poznal by každý žida.

„To jsem já," odvětil starý pán vstávaje.

„Oh prosím," bránil žid kynutím ruky, „račte zůstat sedět!"

„Co si přejete, pane?" otázal se domácí pán.

„Prosím," a žid podával starému pánu lístek, na němž stálo: „Ernest Kasperes, obchodník s nábytkem."

„A co mi přinášíte?" tázal se starý pán dále.

„Slyšel jsem, ctěný pane, že budete vdávat slečnu dceru — odpusťte, že se o to starám — ale mám veliký möbelmagacín, krásné věci, solidní, laciné! I dovoluji si učiniti offertu na dodání nábytku pro výbavu vaší slečny dcery."

„Eh, milý pane, neuděláte u mne žádný obchod, poněvadž nerad kupuju hotový nábytek ze skladu, a za druhé — —"

„Dovolte, drahý pane, mám pro vás něco appartního, nic ze skladu, vše hotové, krásné. Kupuju celý nábytek po jedné zemřelé dámě — neužila toho tuze, umřela brzo po svatbě, neodřela to tedy. A bylo by to levné — slečně dceři nemusíte říkat, že to je po nebožce, snad by ji to netěšilo."

Starý pán poslouchal náhle napnutě; zarazil se při zmínce o zemřelé dámě; vzpomněl si, že pan Vorel mu odpověděl nápadně vyhýbavě, že předstíral cestu na venkov atd. A náhle, jakoby ho tušení neklamalo, jakoby vše s určitostí věděl, jakoby ve vzduchu četl: to je nábytek tvé dcery — tak se ve svém nitru rozhorlil nad Vorlem a povstav se židle, zvolal na Ernesta Kasperesa: „To vám nabízí pan Vorel onen nábytek!"

Žid se zarazil. Jak to mohl starý pán vědět? A bylo tomu tak.

„Prosím, pane domácí, je to sice obchodní tajemství, ale nebudu lhát. Je to nábytek po zemřelé paní Vorlové. Pan Vorel mi ho nabídl hned po její smrti.“

„A zač vám ho prodává?“

„To nemohu říci, ale spokojím se malou provisí; prodám ho levně.“

Starý pán se zarazil. Pak se zeptal Kasperesa: „Znal jste paní Vorlovou?“

„Jakživ jsem ji neviděl, bůh jí dej nebe!“

Starý pán přistoupil k malému stolku, vyhrabal mezi papíry úmrtní list a podal ho Kasperesovi.

„Gott der gerechte!“ zvolal tento, když přečetl rodné jméno paní Vorlové. „Odpusťte mi, drahý pane, to jsem nevěděl.“

„Neškodí, pane Kasperese, nemůžete za to. Řekněte mi upřímně, zač vám prodává pan Vorel nábytek?“

„Nebudu lhát, pane; chce za něj tři stovky.“

Obličej starého pána lítostivě se stáhl. „Já za to dal tisíc zlatých, jen aby Márinka měla pěkné vybytí!“

„Nebudu zdržovat, drahý pane, poroučím se —“

„Počkejte, pane; byl jste už u pana Vorla?“

„Byl, a půjdu tam ještě teď, poněvadž chce zítra odjeti kamsi ven asi na týden. Chce ode

mne závdavek, a až přijde nazpět, mám si nábytek odvézti."

„Pane Kasperese, nedávejte mu závdavek, ale navštivte mne pozejtří, uděláme obchod!"

Pan Kasperes byl srozuměn, poroučel se, a starý pán usednuv oddal se trapným myšlenkám.

Dlouho seděl, ani oka nepozvednuv. Konečně zdálo se, že našel východu z bludiště obklopujících jej myšlenek. Vzchopil se a zabručel k sobě: „Musím jít k němu, promluvím s ním, snad se zastydí. Kdo by řekl, to že může udělat zeť svému tchánovi —"

Odpoledne na to vydal se k bytu Vorlovu. Došel zdlouhavě k domu, ještě zdlouhavěji vyškrábal se do druhého patra a skoro bez dechu zazvonil u dveří, na nichž lpěla porcelánová tabulka: R o b e r t V o r e l.

Za nedlouho ozval se za dveřmi šramot, klika cvakla a ze štěrbiny pootevřením povstalé ozval se chraplavý hlas: „Pán není doma a přijede až za týden."

Pak ale vykoukl vráskovitý, šedým vousem zarostlý obličej, a ústa starého služebníka Vorlova zahuhňala radostně: „Ach, to je starý milostpán!"

Starý pán vešel, dvéře za ním se zavřely.

* * *

Zas uplynul týden.

Po schodech, vedoucích k bytu Vorlovu, kráčel dnes pan Vorel sám v botách zaprášených, v oděvu pomačkaném, v jedné ruce deštník, v druhé malý cestovní vak.

Stanul přede dveřmi a prudce zazvonil. Nikdo neotvíral, jenom ozvěna zevnitř bytu odpovídala vždy mdleji, až utichla docela. Pan Vorel zazvonil opět a opět — tentýž výsledek. Jonáš nebyl doma.

„Chlap nedbalý," hučel zlostně pan Vorel, klada vak na zem a prohlížeje všecky kapsy, „štěstí, že jsem vzal s sebou druhý klíč, jinak bych se domů nedostal!"

Pan Vorel musil odložit i deštník, aby mohl hledati oběma rukama. Zlost jeho stoupala.

„Proklatý Jonáš, zajisté klábosí někde v trafice!" skřípěl zuby a mimovolně kopl do dveří. Mezi tím nalezl klíč a otevřel dvéře předsíňky. Vzduch chladné, nehostinné samoty zavál mu vstříc. Pan Vorel vnesl do předsíňky vak, postavil deštník do kouta a otáčel za sebou klíčem ve dveřích.

„Je to zde smutné," hučel do sebe, „hned musím poslat ke Kasperesovi, aby si věci odvezl, a vyhledám si malý byt. Luisa musí počkat, — aspoň půl roku; dělalo by pohoršení, kdybych tak brzy po pohřbu... Však to vydrží — to není taková souchotinářka — —"

Byl došel ke dveřím do pokoje a otevřel je. Udiven stanul na prahu, pokoj byl prázdný.

„Jakže, byl tu už Kasperes? Což pak to tak nutně potřeboval?“

Přešel pokoj a vstoupil do druhé komnaty. I ta byla prázdna. Pan Vorel došel k dveřím třetím, k ložnici. Otevřel je a vešel. I odtud vynešen krásný, nový nábytek — zbylo zde jen několik kusů nábytku z mládeneckých časů páně Vorlových.

Na odřeném, chatrném stolku ležel dopis, pan Vorel poznal rukopis tchána svého.

„Co pak to?“ a pana zetě zmocnilo se jakés neblahé tušení. Rychle roztrhl obálku a přelétl zrakem několik třaslavou rukou psaných řádek:

Dopis zněl takto:

„Ctěný pane Vorle!

Použil jsem nepřítomnosti Vaší, abych odvezl sobě nábytek po nebožce Márince, tak jak jsme sobě ústně vyjednali. Proč jsem tak spěchal, může Vám vysvětliti pan Kasperes, —“ tu pan Vorel zlostně zaklel — „jemuž jsem se za prokázanou službu odměnil. Jonáše neplísněte, použil jsem lsti a řekl mu, že budete bydlet u nás, načež nám ochotně pomohl. — Mějte se dobře.

S úctou X. X.“

„Krahujče!“ zasípěl pan Vorel zlostně a vrhl sebou do staré, ošumělé lenošky a kalným zrakem zadíval se na zbylý nábytek, ten chatr-

ný, červotočivý nábytek z někdejších časů mládeneckých.

Byl to pěkný exemplář velkoměstského zetě, náš pan Vorel!

Utkvělá domněnka.

Obrázek z mladého manželství.

(Psáno r. 1880 pro tuto sbírku.)

Dobrý den!"

„I vítám tě, kamaráde!"

„Sám doma, sám?"

„Sám, ‚moje' odjela na týden k tetě do Lysé. Ale posaď se, příteli, beztoho jsi u nás teď velmi vzácným hostem."

Odložil jsem hůl, poklopil širákem svým malý stolek k šití a usedl jsem do pohodlné lenošky. Lenošky takové měl přítel teprve od svatby — ovšem, lehko vybírat pěkné věci, kupuje-li nevěsta nábytek.

Rozhlédl jsem se po komnatě. Byl jsem sice již několikráte v nové domácnosti přítelově, ale vždy znova těká zrak můj jaksi závistivě po všech těch pěkných předmětech, tak vkusně urovnaných a svědčících o klidu v šťastné domácnosti panujícím. Za podobných okamžiků dostávám vždy náramné chuti k ženění — kdybych jen věděl, dostanu-li také ženušku s tak pěkným nábytkem.

Svěděí mému příteli v manželském stavu! Začíná tloustnouti — ubožák, toho se od jakživa bál. Nu, on zhubne — až přijde rodina. A abychom už začali mluvit, reprodukuji své myšlenky nahlas:

„Vyhlížíš velmi dobře, příteli, tloustneš!"

„Nezlob mě, víš, že nechci tloustnout!"

„Nehorši se, nehorši!" udobřuji Karlíka; „ostatně buď rád, že ti aspoň v této věci popřává tvá žínka volnosti co nejširší."

To byla ovšem uštěpačná poznámka svobodného vůči ženatému.

„Zas o vtip lehčí!" ušklíbl se Karlík a hotovil se, aby si zapálil čerstvé viržinko. Nekouřil je nikdy před tím, pozoruji, že bojuje všemi zbraněmi proti tlouštce. Arci, musí se spolehnout nyní jenom na viržinka — zhubňující pramen v Teplicích jest nade vši pochybnost falšován.

Je dnes trochu mrzut. Proto ta delší přestávka. Právě když chtěl jsem opět něco pronésti, ozvalo se venku na chodbě pronikavé: „Kupte rohožky!"

„K ďasu s rohožkami!" zabručel Karlík a spěchal ven, aby zatarasil dvéře proti vpádu rohožkářky. Bylo pozdě; sotva zavřel za sebou dvéře pokoje, cvakla venku klika a obchodnice byla v předsíňce.

„Kupte rohožky!" opětovala slabším hlasem a prosebně.

„Chudáku," myslím si, „zde mnoho neprodáš!"

Ale pojednou slyším hlas Karlíkův, tázající se po ceně rohožky, a zní mnohem mírněji, než jsem očekával. Aj, aj, to musí být velmi hezká, ta — rohožka!

„Desetníček, milostpane," zní jemně z venčí.

„Dejte mi tedy dvě," žádá, skoro prosí Karel, „tu je zlatka, nemám drobných."

Slyším chřest peněz — ruka rohožkářky zajela do kapsáře, aby dodala na zlatku.

V tom uslyšel jsem neopatrné mlasknutí v předsíňce.

„Ale, milostpane..." zní to přidušeně, polo stydlivě, polo hrozivě.

„Bláhová..." zní ještě dušeněji hlas Karlíkův.

Klika cvakla, Karlík zastrčil závorku a hned na to vstupoval do pokoje, nesa v ruce rohože. Tváře jeho byly zardělé a rty jako vlhky.

„Tys koupil přece? Vždyť je sucho!" pravím jakoby nic.

„Dnes je sucho, a zítra můžeme mít plískanici," odpovídal Karlík horlivě. „A pak ti to bylo tak pořádné děvče, a rty měla jako maliny!"

„Div, že tě nepotřísnila těmi malinami," směju se.

Karel zapálil se až po uši.

„Neboj se, nebudu žalovat," těším Karla, „ale až přijde podruhé, zavolej mne, koupím si také rohožku."

Nepodařilo se mi přece, abych jej uchlácholil. Mrzelo ho velice, že vím o tom mlaskavém inter-

mezzu. Nebylo divu — byl ženat několik měsíců a hryzlo jej svědomí, že políbil rohožkářku tak — nešikovně.

Když jsem se chystal k odchodu, trhl venku někdo zvoncem. Karel vyšel a vrátil se brzy, nesa psaní. Rychle je rozevřel a četl.

„Od koho?“ tážu se.

„Žena píše, že zítra přijede.“

„To jsi rád, bude konec stýskání.“

Karel mne chopil za ruku.

„Slyš,“ spustil, „tys někdy velmi prostořeký, mohl by ses zapomenout — prosím tě: ani slova o té...“

„...rohožce! Rozumím!“

„Hleď,“ Karlík dále a v patrných rozpacích, „nejsem jezovita, ale mrzí mne, že se to stalo právě s onou rohožkářkou!“

„A proč?“

„Vidíš, kdykoli k nám přijdeš a budeš otírati boty o rohoži přede dveřmi, vždy na to vzpomeneš a já ti vyčtu z tváře, že na to myslíš.“

Zasmál jsem se hlasitě a Karlík zvolal zlostně: „Kdyby to byl býval raději dráteník!“

„To věřím, toho bys nebyl líbal!“

Odešel jsem a Karlík za mnou důkladně zamkl.

* * *

Bylo to as po čtvrt létě, když jsem bral se opět k bytu přítelovu. Tentokráte uvítala mne na prahu choť přítelova a než jsem obyčejné uvítací fráse vyslechl, přišel mi i Karel z pokoje vstříc.

Zdálo se mi, že by mi mladá paní ráda něco řekla, když však se objevil Karel, pobízela mne dále. Zachytil jsem jen jediný pohled platící Karlíkovi, tak něžný a starostlivý to pohled, že jsem to příteli záviděl.

Malou a spokojenou domácností vanulo příjemné teplíčko, z každého koutečku dýchalo štěstí manželské, i z tváří manželů zářilo úplné — pardon! Přes tvář paničky polétal časem mráček starosti a oko její zavadilo při tom vždy o přítele.

„Co to?" tážu se sama sebe, „snad malá nějaká mrzutost manželská? Hněvá se pan Karel? To nemůže být, vždyť skoro září a dotkne-li se ruka jeho ruky ženiny, chopí ihned malé, buclaté prstíčky a stiská je šelmovsky, ba někdy i k ústům pozvedá — mní-li, že je nepozorován.

A přece, — něco se děje. Vidím to, cítím jasně, že má panička něco na srdci.

Večeřeli jsme. Mně i Karlíkovi chutnalo výtečně, mladá žínka jedla s velikou roztržitostí a málo. Za to tím horlivěji dolévala nám sklenky vínem a Karel stával se rozjařeným.

„Jak ti chutná víno?" otázal se náhle.

„Výtečné, jen trochu studené!"

Karel mlaskl: „Mám ještě lepší, počkej, to ti zachutná. Dopij, dopij, a načneme hned to druhé."

Zvedl se a odešel do vedlejší světnice pro ‚to druhé‘.

Choť jeho rychle ke mně přistoupila.

„Prosím vás, nepozorujete nic na Karlovi?“

„Pranic, milostivá,“ odpovídám udiveně, „schází mu něco?“

„Je churav,“ odpověděla truchlivě, „mám o něj strach!“

„To nepochopuji,“ míním opět já, „vždyť mu chutná výtečně, je vesel, růžový, tedy zdráv!“

„Ó,“ mluvila stísněně mladá paní, „kéž by to byla malá nějaká nemoc tělesná, ale je to horší! Karel trpí duševně!“

Kozla! Karel že by — — Panička patrně se mýlí. Dle čeho asi soudí na chorobu duševní? Blouzní snad? leda o lásce! Ale i to sotva — vždyť už je dávno po líbánkách!

„Hleďte, je mi tak úzko,“ šepce panička a oko její vlhne.

Dvéře se otevřely, Karel přináší láhev.

Panička rychle odstoupila, obrátila se do temna a cípkem bělostné zástěrky přejela očka. Chudáček, snad je sama hypochondrická. Situace zdá se mi být náramně komickou. Karel vyhlíží jako řípa, zastává pilně svůj úřad a duch jeho mu nedělal nikdy velikých brykulí — nyní má tím méně příčiny. Konečně snad přece — čtvrt roku jsem ho neviděl, mohlo se něco stát, co jen? Nepozoruji na něm ničeho. S velikou duchapřítomností chopil se vrtáčku, vyndává zátku z láhve a prohlíží obsah proti světlu. Teď sedl.

‚České jako rýnské' stojí na vinětce.

„Jako perla!" chválí Karel víno a chce nalévati. Náhle ustal.

„Budeme je pít ze zelených kalíšků, když je jako rýnské," směje se a vstává opět, aby přinesl kalíšky zelené. Již je v komnatě vedlejší a nyní sám nakloňuji se k paničce, jež byla mezi tím k stolu přisedla.

„Jaké příznaky pozorujete na Karlovi?" ptám se šeptem.

„To musím vyprávět šíře — musíte mne vyvyslechout — ale Karel už se vrací..."

„Aspoň něco mi řekněte. Čím trpí?"

Panička přiklonila hlavičku až k mému rameni: „Bojím se, že — fixní myšlenkou!"

„Ticho, Karel přichází."

Tedy fixní myšlenka. Hm, hm, jsem zvědav, jaká. Loterie — slavomam — či snad domnívá se býti velikým politikem? Nedej Bože, to by bylo hrozné! Touto utkvělou domněnkou stůně u nás lidí až nazbyt.

Nalil a všichni tři zvedáme skleničky do výše. Přiťukli jsme: „Na zdar!"

Karel polehtává se špičkou jazyka na vrchním rtu.

„Já být milionářem," povídá, „tedy skoupím všecky trojské vinice a vrhnu se na pěstování révy. To je ušlechtilý průmysl."

Aha, tedy snad tohle? Nu, to není tak nebezpečné churavění. Než ten milion sežene, vystůně se snad nadobro ze své ‚myšlenky'. K tomu

postačí jedna — dvě řádné opičky, a nebude chtít o pěstování vína ani slyšet.

Dobře, počneme Karla ihned léčit. Půjde to lehce, víno mu chutná a má ho dost velkou zásobu. Dodávám mu chuti a stále dolévám. Ať pije! Počkej, šelmo, tři takové lekce a tvá utkvělá domněnka rozplyne se jako pára. Přejde tě chuť na vinaření — budeš horovat spíše pro pražský vodovod!

Karel je dobrák, pije za tři a chvílemi se šibalsky usmívá, — první stadium opičky.

„He, he, ženuško," a Karlík objímá žínku svou, až se mi v ústech slévá, „jen ten milionek a koupíme Troju — —"

„Eh, dej pokoj, mužíčku," vyprosťuje se panička z objetí manželova a oko její pozastavivši se u mne jakoby dodávalo: „Vidíš tady toho třetího!"

„— — koupíme Troju," směje se Karel víc a víc, „ale ne tu v Malé Asii, tu u Prahy za Vltavou!"

Panička vysmekla se muži z náruče a stěžuje si mně: „Tak vidíte, jak zlobí!"

Tvář její však náhle zesmutní, vzpomněla nepochybně opět na jeho duševní chorobu a má starosti.

Karel nemluví teď skoro pranic. Přimhuřuje oči a chvílemi zpívá polohlasně:

„A pila ráda šampaňské . . ."

„Rozpustilý!" hněvá se na oko panička.

„Snad nežárlíš, drahoušku?“ šišlá Karel jako dítě a

„měla choutky kankánské!“

Tvář Karlíkova rozesmála se náhle, jako když měsíc v úplňku pojednou z mračen se vynoří.

Zatrilkoval ještě několikráte, připíjel mně i žínce své na zdraví — při čemž, mimochodem řečeno, sklenička v jeho ruce povážlivě se třásla — pak náhle umlkl a nežli jsem kalíšek svůj vyprázdnil, chrupal Karel v lenošce až milo. Byl čas, abych se zvedl a odešel.

Poroučel jsem se mladé hospodyňce.

Tvář její pokryla se náhle opět stísněným výrazem.

„Pane,“ počala prosebně, „musím vám říci vše a jedině vám mohu se s tím svěřiti. Buďte tak laskav, navštivte mne zítra; víte, kdy nebývá Karel doma.“

Slíbil jsem paničce, že se dostavím.

„A budete mi nápomocen?“ dodala ještě.

„Pokud stačím, zajisté!“

„Jste hodný, budu vás míti za to ráda,“ slibovala prostoduchá panička, a já políbiv jí ruku — mohu říci, to že mi z celé večeře nejlépe chutnalo — poroučel jsem se sklíčené hospodyňce.

*　　*

*

Druhého dne dostavil jsem se záhy k mladé paní. Byla sama doma, poslala i služku pryč. Neopatrná!

Počali jsme hovořit o Karlovi. Mohl bych sice, ale nebudu dlouho napínat, i počnu hned tam, kde jsme se s paničkou octli teprve po hovoru as čtvrthodinném.

„Ujišťuji vás, že muž můj trpí skutečnou chorobou, abych řekla duševní, a sice fixní myšlenkou, která zdá se na první pohled skoro komickou...“

„A ta myšlenka?“ skočil jsem paničce do řeči.

„Jest podivná,“ vypravovala hospodyňka; „Karel obává se stále špatného počasí, bláta, deště...“

„Podivno,“ pronesl jsem více pro sebe, „vždyť není ani obchodníkem, ani krejčím, ani hospodářem,“ — a náhle vzpomněl jsem na Karlovy projektované vinice. Aha, proto tedy se bojí deště, aby mu imaginární jeho vinohrad nebyl zničen, a nahlas dodávám: „Tedy přece ta Troja...“

„Troja?“ podivila se paní, ale hnedle smutně pokračovala: „Nikoli, o tom nevím ničeho; něco docela jiného zabavuje mého Karla; obává se nepohody a z té příčiny kupuje stále a přináší domů — rohožky!“

„Rohožky?“ podivil jsem se tak silně, až pode mnou křeslo ujelo a musil jsem se zadržeti stolu, abych si nesedl na koberec.

„Ano, rohožky,“ pokračovala lítostně panička. „Je vám to snad k smíchu, ale mne to naplňuje

obavou. Skoro ob den, když přichází v poledne z kanceláře, přináší s sebou Karel slaměnou rohožku. ‚Schovej ji, drahoušku,‘ říkává, ‚budou plískanice, bláta, sníh, to se hodí.‘ Z počátku odvážila jsem se as dvakráte upozorniti ho na to, že máme už rohožek asi tucet, to že snad stačí, ale Karel pohlédl na mne jaksi rozpačitě, neodvětil a příštího dne přinesl opět rohožku. Když jsem učinila mu výtku tu podruhé, nepromluvil na mne as hodinu — druhého dne však přišel domů s rohožkou. I seznala jsem, že činí tak z vnitřního jakéhos pudu a od té doby se stavím, jako bych nepozorovala ničeho. A ukládám rohožky, kam jen mohu. Mám jich už plný kumbálek za kuchyní, ukládám je do špižírny, ale to vše nestačí. Brzy je budu museti dávat na půdu — snad ani ta nám nestačí, dostaneme pro to výpověď z bytu, a kam se potom odstěhujeme s tím množstvím slaměnek!?“

A mladá paní dala se do pláče.

Bylo mi do srdečného smíchu, ale situace nezdála se mi právě přiměřenou, abych popustil své veselosti. Chtěje vůbec něco říci otázal jsem se paničky: „A jak dlouho trvá tato rohožková manie?“

Vzpomněl jsem si při tom na svou poslední návštěvu u Karla, kdy také dvě rohožky koupil. Bláznil tedy už tenkrát?

Panička asi dvakráte zavzlykla a pak vypravovala.

„Není tomu dávno; nepozorovala jsem to

dříve, až jsem se vrátila od tety z Lysé. Tehdáž našla jsem teprve dvě rohožky doma."

Teď se mi v hlavě rozsvětlilo. Rozpomenul jsem se na rohožkovou událost předešle, na mlasknutí v kuchyni, na líčení Karlovo, jak že je prodavačka rohoží hezká — ty darebo, ty tak? Kupuješ rohožky s provisí hubičky nebo aspoň štípnutí do tváře? Ty naplňuješ veškeré ‚příslušenství' bytu rohožkami, abys hověl své náruživosti? A to vše za zády své mladé, hezké paní! Počkej, ničemníku, dobře, že o tom vím — já tě brzo vyléčím k úplné spokojenosti tvé ženušky.

Netázal jsem se na nic více, nepotřeboval jsem ničeho více vědět. Utkvělá domněnka Karlova byla mi nyní ovšem ještě komičtější než dříve, a abych neupadl opět v pokušení vypuknout v nehorázný smích, přislíbil jsem hostitelce brzké polepšení Karlovy ‚choroby' a poroučel jsem se...

Počkej, hanebníku, až mi padneš do rukou!

* *
*

Stalo se brzy. Navštívil jsem opět domácnost přítelovu a zastal jsem Karla doma samotného, panička prý odešla před chvílí do města. Snad hledá nějaké skladiště na rohožky — aby se nemusila stěhovat.

Bez dlouhých okolků spustil jsem na Karla, nemaje vlastně určitého plánu.

„Karle, tys bídák!“ řekl jsem opravdově.

„Dovol, příteli!“ a Karel povstal s pohovky s výrazem obličeje, kterýž jevil, že neví, má-li vykládat moje oslovení v žert, anebo vzíti do pravdy.

„Ano, jsi bídák!“ řku rozhodně a sedám na jedno ze sametových křesel. Vida pak, že tvář Karlova se mračí, pospíchám, abych nepříjemné snad odpovědi jeho předešel: „Klameš svou ženu, nevěrníče!“

„Příteli, mluv vážně, anebo nemluv raději,“ vyskočil nyní doopravdy rozzloben.

Oho, každý nevěrný manžel tváří se uraženým, to vím, a prohodím tedy ke Karlovi:

„Řeknu ti jen jedno slovo: rohožkářka!“

Bum! Tu máš! Prasklo to!

Karel usedl a tvář jeho nabyla výrazu hloupě komického.

„Ale příteli,“ řekl po chvilce, „vždyť jsi slíbil, že se o té příhodě nezmíníš!“

Zmocnila se mne mravní rozhorlenost. Ó já umím být někdy mravně rozhorleným! I řekl jsem s pathosem:

„Ano, o jediné příhodě byl bych mlčel, avšak domníváš se, že nevím, co tropíš dále? Mluvme upřímně. Ty víš, co činíš, já vím, co činiti nemáš! Tys oženil se z lásky, tak jsi řekl mně, ale já pravím: tys oženil se ze sobectví! Máš prý ženu rád, říkáváš mně, ale já řku: nemiluješ ji, ty ji podvádíš, ty se milkuješ za jejími zády, a ona má z toho mimo všecky nepříjemnosti

ještě obavu, že churavíš. Ona pláče, bojí se o tebe — ty jí za to nosíš domů rohožky. Ona se chvěje o svého muže — ty líbáš rohožkářku — pravím, že líbáš rohožkářku, nebo méně konečně nemůžeš ani učinit. A nyní mluv, je tomu tak čili nic?"

Oddechl jsem si; mravokárná řeč byla zhotovena, cítil jsem, že zvítězím, a chtěje Karlovi ušetřiti rozpaků hleděním mu do obličeje, vyňal jsem z tobolky doutník a pomalu jsem ukrajoval špičku.

Karel b y l v rozpacích, viděl jsem to, třeba že jsem hleděl upřeně do podlahy. Byl jsem skoro rád, že se mi dostal do rukou nevěrný manžel; posud znal jsem je jen z francouzských dramatů a z románů Daudetových. A zde jsem měl živého!

Teď spustil Karel.

„Příteli," — poprvé hněval jsem se sám na sebe, že jsem kdy uzavíral přátelství s někým, kdo má schopnosti, aby se stal nevěrným manželem; snad budou lidé také na mne prstem ukazovat! — „příteli," řekl tedy Karel, „byl jsi svědkem prvního mého poklesku — od té doby nezapomněl jsem nikdy již na své povinnosti, na svou čest, na lásku své ženy..."

„Tak?" pravím nedůvěřivě, „a což důkazy, což rohožky, kterými znenáhla naplníš dům — nezapírej, vím vše — což, to není nic? He?!"

Karel sklopil trochu hlavu — pádnost mých důkazův porazila jej, klesá pod tíží rohožek.

„Nuže," pravím vítězivě, „nosíš domů slaměnky?"

„Nosím," zněla odpověď sklíčeného.

„A kde je kupuješ?" ptám se dále.

„Na ulici, v průjezdě, na schodech, na chodbě — kdekoli," odpovídá Karel.

„A od — koho?" padla hlavní otázka.

„Od rohožkářky, která..."

„...která?" nutím nedočkavě.

„Která zde byla tehdáž," doplnil Karel a svěsil ruce mezi kolena.

„A co rohožkářka?" vyslýchám dále.

„Rohožkářka?" Karel tupě na mne pohlédl. „Rohožkářka nic."

„Tedy se dává líbat!"

„Líbat? Nelíbám ji!" znělo rozhodně.

„Jakže? Nelíbáš ji? A neobjímáš ji?"

„Neobjímám!" znělo smutně.

To je podivné! Musil jsem chvilku přemýšlet, abych mohl zase Karla chytit. Konečně jsem naň vymyslil otázku přímo inkvisitorskou, jako past na myši. Teď uvázne! Otázka ta zněla:

„A proč tedy kupuješ rohožky, co?"

„Proč? Abych se jí zbavil."

Ha, vznikla ve mně děsná myšlenka: byl by měl s rohožkářkou poměr dříve, než se oženil? On a rohožkářka? Ale ovšem, v našem svobodomyslném století... Bůh zatrať všecku liberálnost!

Byl jsem s otázkami u konce, i vyzval jsem Karla, aby mluvil sám. Však se spleteš!

On počal:

„Co se stalo, víš dobře; byla to maličkost, okamžité zapomenutí se, kdo by myslil, že budou následky tak nepříjemné! Od onoho dne však nemám od ní pokoje. Bídná ta žena ví dobře, že jsem ženat, i proměnila ono políbení v kapitál, jejž musím lichvářsky zúrokovat. Vyčíhala, kdy a kudy chodím z úřadu domů, a pravidelně dostavuje se ob den s nůší rohožek. Potká mne v ulici, v průjezdě domu tohoto nebo na schodech, někdy dokonce i přede dveřmi bytu a pak zvolá jen dvě slova: ‚Kupte rohožky!‘ Ale jak je zvolá! Slyším v nich prosbu i hrozbu, usmívá se na mne tak drze a zdá se mi, že na sešpoulených rtech posud znáti jsou stopy onoho proklatého políbení. Víš, co její pohled praví? ‚Kup rohoži, nebo zví tvá žena...‘ Ano, příteli, ona tuší, že by ženě mé nebylo vhod, kdybych hubičkoval děvčata, jež chodí po domech se slaměnkami. Nemohu jí odepřít, ruka mimovolně zajede do kapsy, hodím jí na dlaň desetník a ona mi podá slaměnku.‘

Chtěl jsem ji as dvakráte odbýti — nemohl jsem. ‚Snad by koupila milostpaní,‘ řekla mi poprvé s protivným výrazem ve tváři, z kteréhož jsem poznal, že by prodala ženě mé nikoliv rohoži, ale tajemství hubičky. Koupil jsem tedy. Podruhé jsem neměl drobných. ‚Proměním milostpánovi!‘ zvolala, vytrhla mi zlatník z ruky a běžela k hokynáři pro drobné. Mezi tím musil jsem jí hlídat asi deset minut nůši se zbožím.

Kupuju tedy rohožky jako dodavatel armádní,

stávám se raději směšným v očích nájemníků, než bych dopustil, aby žena moje zvěděla o mém malém hříchu. To je vše, ale je to hrozné! Nemám proti slaměnkářce zbraně, leč bych se vyzpovídal ženě sám. A bude mi věřit, že jsem políbil bídnou tu osobu jen jedenkráte?"

Teď jsem to věděl. Karel nelhal, to jsem cítil Nyní byla řada na mně, abych se styděl. Že mi to nenapadlo! Ale Karel na štěstí byl zaujat osudem svým tou měrou, že nepoznal, kterak jsem si škodil! Spíše hleděl na mne prosebně, jakoby rady a pomoci mé očekával.

Co mám poradit? Bylo by nejlépe, kdyby se přiznal ženě a její jazýček odkáže pak vydíravou prodavačku v pravé meze.

Ale o tom nechce Karel ani slyšet; připouštím, je to poněkud choulostivé, sám bych k tomu neměl odvahy. Ale aspoň vynutil jsem na Karlovi slavnou přísahu, že nepřinese domů už ani jediné slaměnky. Panička se zaraduje, že nemoc Karlova se lepší, a my získáme času, abychom vymyslili, kterak se rohožkářky i jejího galanterního zboží zbavíme.

Karel vyhlížel velmi sklíčeně. Inu, za svobodna smíme si dovoliti ledacos, ovšem hezky potají, ale člověk ženatý musí míti na sebe pozor. A Karel dobře cítil, co spáchal. Nedůtklivý zákon, slepá bohyně spravedlnosti s pádným mečem v ruce, uražená církev — vše to tanulo mu před očima a Karlovi vyrážel pot na čele.

Šeřilo se už a já pomýšlel na odchod. V tom bylo prudce zazvoněno.

„Žena!“ Karel rychle povstal a hodiv po mně významně okem, šel otvírat katr. Za okamžik se vrátil a řekl malomyslně:

„Už je zde zas!“

„Kdo?“ tážu se.

„Ta s těmi rohožemi...“

„Nu a koupils?“

„Nikoli,“ řekl sotva slyšitelně.

„Tedys ji odehnal?“

„Nemohu jí říci ani slova,“ vzdechl Karel a snad při tom uvnitř plakal, slova jeho zněla aspoň velmi lítostivě.

„Ona ti na mne pohlíží tak, ale tak...“

Karel se posadil, nejspíše třásly se mu nohy. Pak žádal mroucím hlasem: „Prosím tě, jdi ven, vyžeň ji — nebo s ní učiň nějakou smlouvu — snad to udělá na měsíčné splátky — jen ať mne nepronásleduje s tou svou nůší — —“

Pěkný úkol! Mám jít odehnat ženu, která — kterou můj přítel...

Myšlenka! Hrome, to je myšlenka!

„Karle,“ zvolal jsem, „já tě vysvobodím!“

Karel vyvalil na mne oči: „Jakže, znal bys prostředek?“

„Ano, teď mi napadl; počnu s ní zhurta, uvidíš, že se ti příště vyhne.“

A zanechav Karla v trapném očekávání výsledku diplomatického mého vyjednávání, vtlačil jsem jsem klobouk do čela a vyšel jsem komnat-

kou a kuchyní na chodbu, před katr. Ano, tam stála Nemesis vtělena v nepatrnou, ale hezkou prodavačku slaměnek.

„Co tu chceme?“ otážu se přísně, vykouzliv na čele svém nejpěknější vrásky mrzutosti a koutky rtů k bradě popotáhnuv.

„Chci prodat!“ odvětila zcela úsečně. Patrně nepovšimla si mé zamračenosti. Ba co více: chápala snad jasně, že jsem parlamentář.

„Prodat?“ a sbírám se, jak dále. „A co prodat?“ vyhrknu zase na ni.

„Rohožku, takovouhle,“ řekla posměšně, vyzvedla jednu slaměnku přes rameno z nůše a podávala mi ji.

„A máte k prodeji tomu povolení?“ ptám se.

Pohlédla na mne udiveně, ale hned prohodila svým uštěpačným tónem: „Co pak jsou čtvrtní?“

I ty žábo! Ale počkej dále! Přistoupil jsem ke katru a otočiv klíčem, vytáhl jsem jej. Nemohla nyní ven.

Přes obličej rohožkářky přelétl mráček — strach. A hlasem zcela jiným než dříve pronesla:

„Proč pak zavřeli?“

„Proč? Hned uhlídáte; zavolám si oknem strážníka — počkejte, chodit bez licence po domech a obtěžovat lidi!“

Tvář její náhle se změnila; jevila pojednou největší úzkost — prostředek můj účinkoval. Snad měla už někdy se stráží co dělat.

„Milostpane,“ vykřikla a sepjala ruce, „milost-

pane, to ne! Pusťte mne, nevolejte na mne nikoho!“

Byl jsem necitelný. Vzpomněl jsem na Karla, na ženu, na sklad rohožek, a bylo mi, jako bych měl v prsou kámen místo srdce. Musí jí býti nahnáno strachu za její vyděračství. Pokročil jsem kuchyní ke dveřím pokoje — otevřel jsem je. Naproti dveřím bylo otevřeno okno do ulice, šum a rachot z dolejška bylo slyšet zcela zřetelně i do kuchyně. Rohožkářka viděla, že se blíží katastrofa.

„Milostpane,“ volala úzkostlivě, „jak živ mne zde více neuhlídáte, jen na mne nevolejte...“

Nemohla domluvit, dala se do usedavého pláče. Byla červená jako růže a rty její — měl pravdu tenkráte Karel, měla rty jako skutečné maliny.

Teď mně jí bylo líto. Výjev stal se trapnějším, nežli jsem sám chtěl; musil jsem rychle skončit.

„Dobře tedy, pro tentokráte vás nechám odejít,“ — sušila rychle zástěrkou slzy na tváři a pohlédla na mne vděčně, při čemž rty její tak pěkně se ušpoulily — „ale vícekráte ať se tu nedáte vidět! Rozumíte?“

„Jak živa již nepřijdu, milostpane,“ vzlykla ještě asi dvakrát nebo třikrát — rty její byly na prasknutí. Zdvihla ještě jednou zástěrku, já strčil klíč do dveří katru a otočil jsem. Rohožkářka pokročila nesměle ke dveřím.

„Nu a už neplačte,“ konejším ji. Hrome, ta její hubinka! Pohodila hlavou, srovnala si pla-

chetku na hlavě a chtěla vyjít. Rty její po pláči ještě křečovitě sebou trhaly. Proklatě! Nedivil jsem se Karlovi, že tehdáž... Nevím ani jak — ale náhle sklopil jsem hlavu a pojal dívku za ruku. Nevytrhla se mi. Stáli jsme skoro ve tmě. Náhle z dola zazněly po schodech kroky. Nejspíš někdo z druhého patra, rychle tedy — —

Konečně utrhla hlavu — zdálo se mi, že cítím vůni malin. Karle, v duchu tě odprošuji!

Pustil jsem ruku rohožkářky, proklouzla dveřmi, v tom zaznělo u samého katru:

„Kdo je to?"

Tak — to scházelo. Karlova žena!

Rohožkářka byla již u schodů, já otvíral milostpaní dvéře do kuchyně. Nevěděl jsem v tom okamžiku, stojím-li na podlaze anebo na stropě. Točilo se to se mnou všecko.

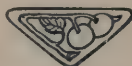
„Ah, to jste vy!" řekla milostpaní, ale podivně, zcela jinak než jindy. Slyšela snad...

„Ruku líbám, milostpaní," poklona za poklonou, milostpaní je už někde v pokoji, já se zapomněl venku. Zavřel jsem dvéře a sáhnuv náhodou na hlavu, ucítil jsem klobouk. To je dobře! Otočil jsem se, drcnul do katru, otevřel, doklopýtal ke schodům a dolů. Domů! Tak!

Druhého dne probudil jsem se s rýmou. Co pak měla rohožkářka rýmu? Ne — přišel jsem domů bez svrchníku — zůstal u Karla. V poledne mi ho poslal. V kapse nalezl jsem lístek od Karla.

„Drahý příteli,“ psal mi, „se mnou to dopadlo dobře, ale tebe žádám, abys mne navštívil teprve za delší čas — až se na to zapomene. Žena prý něco slyšela — nemlaskej podruhé tak silně! Rohožkami počali jsme dnes topit. Karel.“

Uposlechl jsem svědomitě, nebyl jsem u Karla do dnešního dne.

Silhouetta.

(Psáno r. 1878—9, otištěno ve »Květech« 1879.)

Dozněl zvonek na věži svatoj***ského kostela a vysoká, dubová vrata rozlétla se dokořán. Z pochmurného chrámu vyrojil se nejdříve dav zvědavců, jenž rozstoupil se ve dva řetězy, naplňující prostoru mezi stupni chrámu a řadou skvostných kočárů. A zástupu diváků v zápětí vyřítili se z kostela dva sluhové, spěchající, aby zotvírali dvířka povozův a pomáhali vstupujícím. Na to vycházel zvolna průvod svatební.

„Nevěsta!“ zaznělo tlumeným hlasem z úst ženy, která stála nejblíž dveří chrámových, a zvolání toto dralo se mimovolně každému diváku z hrdla, až na rtech nejzáze stojícího děvčátka bledých vlasů dušeně zmíralo: „Nevěsta!“

Nevěsta!

Zavěšena v rámě ženicha svého, muže to dosti pěkné tváře, vycházela z šedé budovy dívka ztepilé postavy, hnědého plného vlasu, krásného obličeje, pevně sice, avšak se zrakem jako ztrnulým, s tváří bledou, prozrazující výrazem svým veliké pohnutí vnitřní. Chvělyť se krásné, plné ty rty

skoro křečovitě a řasa přivřeného oka jen stěží bránila vyhrknutí bohaté slzy, která třásla se pod krásnou zřítelnicí a lesk hlubokého oka zvyšovala.

Několik kroků ještě a nevěsta přiblížila se k prvnímu kočáru, a ač manžel její poskytl jí mužnou rukou pomoci, zdálo se přece, že jest jí třeba veškeré síly, aby vstoupila dovnitř.

Opřela se o sametový polštář, a jakoby nepozorovala přítomnost manžela svého, jenž vedle ní se byl usadil, upjala zrak svůj naposledy ke klenuté bráně kostela, v němž byla pro vždy neodvolatelné „ano!" vyslovila. Mocně zvlnilo se jí ňadro, chvějící se rty nedovedly déle zadržeti hluboký vzdech, jenž proměnil se v usedavé štkání — a víčka očí svírala se nadarmo — slza za slzou perlila se po bledé tváři.

Mezitím dopnul sobě manžel knoflíček těsné levé rukavičky, zatřepal pod nosem silně parfumovaným šátkem, shýbl se pro větvičku myrty, která se byla z věnce nevěstina ulomila a na podlahu kočáru upadla — kočí trhnul oprati a klusot osmera kopyt mísící se s hrčením kol vzdaloval se víc a více. A jako za vůdcem svým hnaly se za okamžik za prvním ostatní povozy, plny hostí svatebních.

Vrata kostelní zavrzla, zaduněla pádem do veřejí, skřípavý zvuk zámku zněl jako v nejvyšší nelibosti a hejno diváků se rozešlo na všecky strany.

* *
*

Touž as dobou vyšel na opačné straně kostela nízkými, postranními dveřmi sakristie chabým krokem mladý ještě kněz štíhlé, vysoké postavy. Černý, nelesklý vlas splýval mu v kadeřích zespod širokého klobouku na šíji a tvořil temný rámec k sličnému obličeji. Sklopený zrak skvěl se leskem skleněným, a zdálo se, že nevidí ani jednoho z mimojdoucích, kteří ustupovali knězi s cesty a uctivě jej pozdravovali.

Brzy unikl těmto projevům úcty a vážnosti, neboť cíl jeho nebyl daleký. Byltě mezi tím došel k farnímu domu, prošel pod širokou klenbou průjezdu, zahnul v prostranném, kaštany posázeném dvoře na pravo a zvolna vystupoval po čistě umytých dřevěných schodech do prvního patra.

„J... K..., kaplan," — oprýskané písmo na dřevěné tabulce oznamovalo, kdo jest obyvatelem komnaty, jejíž vchod tento nápis nesl.

Jako bez myšlenek stanul kněz přede dveřmi, vyňal ze záňadří klíč, otevřel chvatně, vstoupil do své ložnice, zavřel opět klíčem a odhodiv klobouk na nízké lůžko, popošel ke stolu u okna stojícímu a vrhl sebou na sedadlo. Obličej jeho, který dříve nezdál se býti oživen ani nejslabším pocitem, pokryl se nyní výrazem největšího bolu a vnitřní zápas vzdul prsa kněze k těžkým oddechům.

Dlouho seděl tak mlčky. Konečně povstal s povzdechem: „Nuže, nechť rozvine se před zrakem mým ještě jednou — naposled — ta truchlivá historie, jejíž poslední kapitolu před chvílí tvrdý

osud v chrámě ukončil, zvoliv k tomu za nástroj — jako na posměch — mou vlastní ruku.“

Na to vyňal z nejskrytější a nejhlubší příhrádky psacího stolku malý, zažloutlý sešit. Otevřel jej a upřel zrak svůj na vybledlé písmo první stránky, kteráž měla nápis:

D o p i s y, j e ž j s e m n i k o m u n e z a s l a l.

Obrátil list a počal čísti. A čím dále četl, tím klidnější bylo oddychování rozbouřených prsou, duch jeho vnášel se v doby minulé a tvář nabývala výrazu jemné bolesti, zahalené rouškou resignace.

Byl pak obsah sešitku následující:

(V masopustě 186*)

Drahá slečno!

Dovolte mi otázku: jak probudila jste se po včerejším plesu? Zajisté že čila a vesela! Či tomu naopak? Nevěřím! Proč probouzela byste se s čelem zachmuřeným a očkama pokalenýma V y, drahá slečno, kteráž jste ve včerejším plesu, v moderním tom turnaji, slavila největší triumfy?!

Je to podivné, slečno; vy dámy, těla tak hebounkého, soustavy tak jemné jako rusalky, protančíte celou noc, vracíte se k ránu domů, zamhouříte očka na hodinu a opět budíte se jary, svěží k veselému životu. U nás mužů bývá vždy naopak, míváme kocovinu; já také. I dnes tomu tak!

Viděl jsem, kterak jste se s plesem loučila; posledně stiskl jsem Vám ruku, políbil jsem ji

Vaší matince a již zašustily za Vámi těžké záclony vchodu — opustila jste sál.

Spěchal jsem k oknu, ukryl se za damaškové čalouny a vyhlížel jsem na ulici. Očekával Váš povoz — i číslo jeho ve svitu měsíce jsem poznal. Vystoupila jste z průjezdu, na okamžik ještě kmitl se Váš růžový oděv a již zavřel za Vámi sluha dvířka kočáru. Hvízdl bič, pod kopyty koní se zajiskřilo a v dál unášela Vás drkotavá schránka.

Když vstupovala jste do kočáru, zahlédl jsem Vaši něžnou ruku a v ní uvadlou kytičku fialek — touž, kterou jsem přinesl do plesu čerstvou, vonnou.

Ó fialky, jak záviděl jsem vám osud váš!

Chvíli ještě donášel se mi k uchu lomoz kol, jenž ticho v městě panující rušil. Pak zahnul vozka do ulice postranní — zmizela jste nadobro zraku mému. Avšak, slečno, zdálo se mně, že viděl jsem Vás ještě, i když v kočáru jste se ukryla, že zrakem svým pronikám černé stěny Vaší archy. Viděl jsem, jak usedla jste na kypré sedadlo; zkadeřenou hlavinku opřela jste na aksamítovou podušku a čtveračivě pohlížela jste na svou matinku, která unavena podlehla dřímotě. Pak zahleděla jste se do tmy, kolem se prostírající. Co jste činila dále? Smím se domnívati, že pozvedla jste ruku s fialkami, abyste k nim posledně přivoněla? Nikoli — toť velmi smělé — vždyť mohu vědět, že Vám kytice ta již dříve z ruky vypadla na koberec dole rozestřený, a že pohnuvši nohou, útlým střevíčkem atlasovým jste ji rozdrtila! Ani to ne? Nuže há-

dám posledně, že přišedši domů, pohodila jste kytičku na toaletní stolek svůj a pak připravovala jste se k spánku. Rozepjala jste nejdřív živůtek svůj, je-liž pravda? Vždyť jsem pozoroval, kterak byla ňadra Vaše stísněna, kterak se dmula! Rozepjala jste tedy těsná pouta a teď — eh, udeřila jste mne nyní přes ruku, abych dále nepsal. Nuž tedy krátce: znavena klesla jste Morfeu v náruč.

Jaké byly Vaše sny, příjemné? Zajisté; sluchu Vašemu dozníval stále ten divý kvapík, který tančili jsme naposled v pevném objetí a při jehož skončení vzdychla jste: „Božský to kvapík!" Vzdychla jste tak i ve snu? — Ó vy snila jste as jako andělíčkové v oblacích — já spal tím hůře!

Viděl jsem kolem sebe vířící páry, do uší zaléhal mi kvikot klarinetů, hukot polnice; pak zavadilo o můj sluch udeření na buben — zbudil jsem se. Vůkol mne tma, ticho, a já přece všecek unaven, udýchán! Tančil jsem ve snu také! To jest přílišné, slečno, což? A víte, s kým stále tančím? S Vámi, drahá, a pevně Vás vinu, objímám, abychom na kluzkých parketách nesklouzli.

* *
*

Pamatuju si, slečno, kterak jste se zmínila, že navštívíte také ples hospodářský. Přijďte, má drahá, budu tam též a pošeptám Vám mezi tancem, že — — že napsal jsem sice tento dopis s pevnou vůlí, abych Vám jej odeslal, že však

po skončení jeho nedostávalo se mi odvahy, abych to vykonal. Pošeptám Vám dále, že opsal jsem dopis ten pečlivě ve svůj denník, jehož obsah má být jen Vám věnován, a dále Vám pošeptám — ó slečno, již teď chvěju se obavou, že přítomnost Vaše sváže jazyk můj a že promluvím k Vám opět jenom ve svých zápiskách! Do té doby žijte blaze — na shledanou, drahá slečno!

* *
*

(Psáno v noci z posledního května na 1. červen.)

Drahá slečno!

Oklamala jste mne, drahá slečno! Nepřišla jste na ples, o kterém jste mluvila, a proto potrestal jsem Vás tím, že jsem tak dlouho k zápiskám svým nesáhl, abych Vám něco lichotivého pověděl. Ale déle nemohu se zdržeti — odpouštím Vám vše a opět přicházím.

Ó nevíte, drahá, že od té chvíle, kdy poprvé jsem Vás spatřil, naplněna jest mysl moje jen jedinou myšlenkou, duše má jen jediným obrazem, srdce jen jediným tlukem — na Vás, Vámi, pro Vás! Nevíte, jak často jsem Vás ulicemi sledoval, jak sčítal jsem ty Vaše něžné krůčky, s jakým zimničním chvěním pozoroval šťastné lidi, kteří Vás pozdravovali a kterým jste lehkým pokyvem hlavinky děkovala. Slečno, to vše nevíte, poněvadž jsem Vám to nikdy neřekl, a dopisy svoje vždy pečlivě do stolku uzavírám.

Přešel karneval, slečno; přečkal jsem mrazivé dny Marcia, rozmary Aprile, i začal kralovati Máj. Slečno, cítíte také, že srdce v máji mladne, duše se chvěje, mysl horečně sní?

A v máji letošním jediný jen večer zažil jsem šťastně. Byl to večer včerejší, večer posledního května, kdy seděla jste s rodinou svou v jasně osvětleném stromoví žofínského ostrova. Šťastný rozmar osudu mého zahnal mne tam také — spatřil jsem Vás! Ó jak trhlo to celou mojí bytostí, jak zužil se mi v prsou dech!

Usedl jsem blízko Vás, ale tak, že jste mne nemohla viděti. Nalézal jsem se sám pod stinným, košatým stromem, kdež nebylo skvělého světla plynového. Hráli tam slavení hudebníci — já slyšel však jen zvonivý Váš smích; pak zpívali výteční zpěváci, já dával pozor jen na hovor Váš. —

Dlouho seděl jsem tak zadumán, Vámi jsa oslněn.

Náhle mihlo se mně před zraky několik černých skvrn, které vzbudily mou pozornost. Spatřil jsem maličké, břitké nůžky jako přilepené na malíku zakrnělého mužíka přede mnou stojícího.

Vytrhl jsem se. Proti mně stál „umělec“, rozkládaje knížku svou vyplněnou na každé stránce černou podobiznou — silhouettou.

„Není snad libo, pane...“

„Co?“

„... podobiznu z černého papíru — tu jsou mé vzorky."

Zvědavost moje byla podrážděna; uchopil jsem podávanou mi knihu a prohlížel ty rozličné hlavy, mnohé výrazné, mnohé bez výrazu — pouhé profily. Jak drastické byly některé z těch obrázků! Tu vážná hlava nějakého myslitele, tu pěkná čepice vojenská, pod níž vykukoval ostrý nos s dlouhými kníry, tu dobrácký pohled starého pána, tu naivní nosíček rozkošné blondýny — jak se mi dle černého obrázku zdálo.

Umělec vyňal mezitím z tobolky kus černého papíru, navlekl nůžky na špičku palce, vykročil pravou nohou a řekl: „Smím začít, mladý pane?"

Mimovolně kývl jsem hlavou. Papírový fotograf opřel se o strom, přimhouřil levé oko a počal stříhat. Mezitím prohlížel jsem dále jeho album.

Za deset minut podal mi výstřižek.

Slečno, v tom okamžiku byla byste se zajisté usmála srdečně pohledu, jakým jsem hledal na černém tom obrázku svou podobu. Zdálo se mi, že jí nenacházím, a přece byly můj klobouk, můj límec a nákrčník trefeny výtečně.

V tom vzpomněl jsem opět na Vás a byl bych se zlostí drtil. Mrhám tu čas malichernostmi, uloupím pozornost svou Vám a věnuji ji nevěrným výstřižkům papírovým — mohla jste zatím desetkráte odejít, aniž bych Vás byl více spatřil. Chtěl jsem v hněvu roztrhat svou druhou, černou tvář.

„Ale pane," zadržel mi ruku umělec, „to je škoda, taková hezká hlava!"

„Mluvko!" obořil jsem se na dryáčníka, načež mírněji jsem se optal: „Co dostanete?"

Zaražen mým výbuchem jmenoval mi nesměle částku, za kterou mohl koupiti as několik archů čerstvého papíru na své podobizny.

Zaplatil jsem; mužík ještě čekal.

„Nu, co dobrého?" obořil jsem se naň poznovu.

„Prosím," řekl zdlouha, ukazuje na pohozenou na stole silhouettu, „nenecháte si to?"

„Nikoli — proč?"

„Že vás za to prosím!"

„K čemu?"

„Do svého alba, taková hlava mi tam schází."

„Tu jest — a jděte již!" Podal jsem mu obrázek.

Náhle projela mi hlavou myšlenka.

Slečno, od té doby, co Vás znám, přál jsem si Vaší podobizny. Jste krásná, myslil jsem tedy, že Vás některý z pražských fotografů musí míti ve skříni výkladní. Obešel jsem veškeré rámce vývěsní, navštívil za rozličnou záminkou dílny několika fotografů, chtěje Vás nalézti — nadarmo! Vy jste nebyla, nejste a nebudete v duplikátu k nalezení.

A nyní jako blesk mihla se mně myšlenka — měl jsem před sebou „fotografa", kterému při vší mé nedůvěře k němu snad se podaří, že něžný Váš profil zachytí a jej z papíru vystřihne. Byl

by to arci obrázek černý, bez onoho krásného, hlubokého oka Vašeho, scházely by mu ty růže na tvářích, ten důlek na bradě, ten hnědý, bohatý Váš vlas a konečně ty pěkně, antické náušnice! — Ale nechť, rychle jsem se rozhodl.

Mužík nebyl ještě vzdálen, přivolal jsem jej.

„Poroučíte, mladý pane?"

„Muži," pravím, „věříte sám svým nůžkám?"

Nerozuměl mi.

„Trefíte, když chcete?" ptám se srozumitelněji.

„Ó, to si myslím," odpověděl sebevědomě, „poroučíte ještě jednu svou hlavu?"

„Nikoli, jinou!" A opatrně okázal jsem prstem — odpusťte mi, drahá — na Vás. „Vidíte onu dámu?"

„Ano, prosím."

„Nuže jděte, opatrně, rozumíte? Postavte se, aby vás nespatřila; stříhejte rychle, dobře — opatrně! Dostanete, co budete chtít!"

„Třeba zlatý, milostpane?"

Slečno, nesmlouval jsem. Pokynul jsem a mistr můj rozuměl. Popošel k Vám a počal stříhat.

Byla to věčnost! Mezitím, co stříhal, naplňovaly mne tisíceré úzkostí. Obával jsem se, že vstanete a odejdete, nebo že obličej svůj odvrátíte — nestalo se tak. Seděla jste tu chvíli zcela nepohnutě, jako magnetisována.

Konečně přišel můj vyslanec, podávaje mi černý Váš obrázek. Byl bych radostí zajásal. Byla jste trefena!

Mužík byl brzy odměněn a kráčel dále zahradou, hledaje jiné modely.

Nikdo mne nepozoroval — sklonil jsem hlavu. Četné polibky pokryly ten papírek, hřál jsem podobiznu Vaši svých dechem. A nyní viděl jsem na černém tom obrázku Vaše krásné, hluboké oko, ty růžové líce, důlek na bradě, hnědý plný vlas, ba i ty antické náušnice. A jak pěkně to ostatní vystřiženo! Límeček Váš byl prolomen a podložen papírem sněhobílým; krajky, lemující ňadra, byly právě tak uměle vystříhány a podloženy papírem růžovým. Cítil jsem Vašeho srdce tlukot, horečně tisknul jsem Vás na svá prsa!

Konečně — pravím konečně, slečno, neboť dlouho to trvalo — procitl jsem ze svého vytržení. Plynové plameny kolem mne uhasínaly, hudba dávno nehrála, pěvci snad už své verše vyspávali. Vaše místo bylo prázdno. S věže svatovítské dorážel ke mně temnou, tichou nocí velebný zvuk zvonů hodinových, dvanáctá noční nesla každému odpočinek. Uschoval jsem silhouettu do svého zápisníku, ten položil jsem na prsa a spěchal jsem k domovu.

Byl to blažený návrat, drahá slečinko!

Chvatně kráčel jsem k svému bytu, chvatně vystupoval po točitých schodech a udýchán octl jsem se ve svém pokojíku.

Jaká to vůně natáhla se sem ze zahrádky pod oknem! A jak čarovné světlo měsíce vnikalo s libým tím zápachem do pokojíku mého, tak že předměty blyštěly se v stříbrném jasu a tisíce bě-

lostných nitek, spřádaných usměvavou tváří luny, obestíralo mne hebounkou sítí vždy úžeji a úžeji, až hrozila zadrhnouti mé hrdlo, až zatajil se ve mně dech a srdce zdálo se bušiti posledními údery na stísněnou moji hruď.

Byl jsem unaven, opojen, a zrak můj u vytržení těkal po jasné zahradě, jejíž každé kvítko chvělo se něžným pozdravem paprsků luny a navzájem posílalo jí cudný svůj polibek. A oku mému zjevil se náhle přízrak: nikoli škaredý přízrak krev zmrazující, jaký šálí člověka v horečce, ale líbezný přelud rozohněné tužby lásky. Na každém kalíšku květin, na révoví i na bezu viděl jsem krásnou Vaši hlavinku, tu usměvavou, tu polohněvivě se mračící anebo opět se rtíky šelmovsky sešpoulenými a jako k políbení vybízejícími.

Přistoupil jsem těsněji k oknu, abych byl čarovnému tomu přeludu blíže — nastojte! Prchal přede mnou a čím více jsem oči napínal, tím více vzdaloval se, až se rozplynul vysoko v záři luny.

Únava rostla; přistavil jsem židli k oknu, usedl na ni a vyňal ze záprsí černou Vaši podobiznu. Zulíbal jsem ji nejdříve a pak položiv ji na okno, přibodl jsem ji špendlíkem, aby mne o ni noční zefýr neoloupil. Dlouho hleděl jsem na Vaši tvář, na niž proudem lilo se světlo měsíčné. A hle, tu pojednou zdálo se líce Vaše dostávati přirozenou barvu, ruměnec rozléval se ode rtů až k hebounkým ouškám, na rtech zkvetly maliny, čílko zbělelo lilií a oči Vaše zajiskřily. V úžasu zadí-

val jsem se na ten div a zvolal jsem: „O silhouetto, kéž bys uměla mluvit!“

Ústa obrázku pohnula sebou a já zaslechl něžný Váš hlásek: „Mluvila bych, budeš-li pozorně poslouchati!“

Avšak nedivil jsem se pranic tomu, že papír promluvil! Vždyť hárá nitrem mým taková láska, žal, stesk i touha, že by i kámen nade mnou se obměkčil.

„Ó mluv, vypravuj!“ zalkal jsem. „Pověz, zda ona též na mne vzpomíná, zda jen okamžikem na mne myslí?!“

„Slyš,“ počala malinká ústa obrázku, „a nevytrhuj mne! Onen muž, jenž mne dnes nůžkami svými vytvořil, ubíral se od tebe dále zahradou a přišel ke stolu, kde seděla ta, již tak horoucně miluješ. Nabízel jí své umění — usmála se pohrdlivě. Pak jí ukázal — jako tobě — černé vzorky své. Lhostejně dívala se na ně, pojednou se však zarazila. „Prodáte mi některý ze svých obrázků?“ otázala se kvapně. Muž přisvědčil a ona naznačila chvějícím se prstem tvou hlavu. Za okamžik byls vytržen z alba a tvá bohyně ukryla silhouetku ve své rukavičce. Ty, zabrán obdivováním mne, nepozoroval jsi brzký její odchod. — Víš, co teď činí?

Ve své komnatě rozsvítila po příchodu s ostrova, kdes ji viděl, krásnou noční svítilnu. Svlékla těsný oděv svůj — kdybys viděl tak daleko, jako já, spatřil bys ji v půvabném, bílém rouchu nočním. Přistoupila jako ty k oknu, vztáhla ruku po

keři růží, který k oknům jejím dosahuje, a urvala jeden z vonných květů. Opojena jeho rozčilující vůní klesla na křeslo u stolu a zahleděla se v jedno místo na lesklé té ořechové tabuli. Tam leží tvá silhouetta, tvé černé poprsí. A v místo, kde v živém těle srdce bije, vetkla tvá bohyně trn růže — ranila tvé tělo papírové sice, ale z rány té se nevystůněš ty, jenž žiješ. Tušíš, co činí dále? Vidím ji. Zvolna, tichounko sklání hlavu k tvé podobizně — jižjiž dotýká se jí rty svými — vzpřímí se opět a druhý trn růže vbodá ve tvou tvář. Při tom šepce: „Nevděčníče, jak se pro tebe trápím! Vzpomínkou na tebe žhavím srdce své a ty o ničem nevíš — ty černý, němý démone!“ A slyš, tvůj černý stín náhle zajiskří okem a počíná našeptávati dívce tvé touž báji, jakou tebe právě kojím já; a než domluví, bude zlíbán stem polibků, na líc jeho setřese se vzácná slza její, slza oné, kterou miluješ k zšílení. — A stíny noční dále chvějí perutěmi svými nad vámi, sny spíjejí duše Vaše a ni jeden ni druhý nežádáte procitnutí...“

— — — — —

Silhouetta umlkla, slečno. Oko moje bylo náhle proniknuto světlem měsíčným, vzepřel jsem se na okně, jako ze sna probuzen. A přece to nemohl býti sen — slyšel jsem v uchu doznívat lahodný tón černých ústek, v zanícení hleděl jsem na podobiznu, která byla teď jako před tím mrtvá, ledová. — —

Cítím v údech tíži olova, noční vůně květin zahradních mne dusí, musím spáti.

Spěte i Vy, drahá, a navštivte mne ve snu! Spěte blaze!

*　　*
*

(V masopustě o rok později.)

Milovaná slečno!

Od našeho setkání na Žofíně zmizela jste úplně s mého obzoru. Marně jsem Vás hledal, marně po Vás pátral. Zmizela jste, snad nespatřím Vás nikdy více. Zůstavila jste v rukou mých jen svou silhouettu, svůj bledý stín, ale v duši mé záříte stále živa, v celé své rozkošné kráse. Včera byl výroční den plesu, na kterém spatřil jsem Vás poprvé — výroční den okamžiku, kdy zahořel jsem k Vám láskou nejprudší, výroční den počátku mého bolu, ó, co vše vzalo vznik v osudný onen den před rokem!

V horečném stavu duševním kladl jsem se na lůžko a dlouho míjel rozbouřené moje smysly spánek, až konečně znaven upadl jsem v blahé polosnění.

Ó dovolte mi, abych zaznamenal tuto rajský sen, jenž snesl se na mne v náhradu za vše utrpení v roce právě minulém. Kéž podaří se mi nakresliti jej tak, jak jsem jej v spánku prožil a z něhož — ó žel! — probudil jsem se opět k novému životu!

Dobročinný spánku bůžek vnesl mne na rukou svých do plesu a ukryl za sochou Venuše, odkud spatřil jsem Vás přicházeti do sálu zářící, jako tehdáž, ač s výrazem ve tváři poněkud smutným.

Množství mužů přišlo nám vstříc, hořeli touhou, aby s Vámi směli mluviti, kořili se Vám — a bylo všem podivno, kterak chladně jste se ukláněla.

I vystoupil jsem posléz ze své zálohy; setkal jsem se s Vámi, poklonil jsem se.

Byl jsem jako z mramoru, ani žilka nezachvěla se v mém obličeji — ani čiva sebou nepohnula! Nebylo divu, vždyť vše vybouřilo se za Vaší nepřítomnosti — zbyl jen škvár sopečný. Zarazila jste se, pak lehce hlavou kynula. Oba stanuli jsme, jeden i druhý čekajíce — nač?

Zazněla hudba! Oh, slečno, byl to týž kvapík, který jsme loni spolu tančili — poprosil jsem Vás i tentokráte za tanec. Svolení — — pevné objetí — pak prudký chvat. — Cítil jsem Vaše zimničné chvění, vinul jsem Vás k ňadru blíže, démoni mluvili k nám z hudebních nástrojů, šumění křídel šelestilo nad hlavami našimi, snil jsem, kterak nás oblak ponáší, kolébá, snoubí! —

Hudba utichla. Ve Vašem objetí proměnila se ledovatina srdce mého opět v žhoucí lávu. Zřel jsem ve Vás bohyni, jejíž službě se musím oddati, nemám-li zahynouti. A znenáhla byl jsem v myšlení smělejším. Zdála jste se mi býti andělem, jehož roucha se mám zachytit, abych mohl

s ním poletovat v čistém étheru nezkalených rozkoší, věčné radosti. — Konečně jsem v tobě poznal, ženu, s níž se musím spojiti, jejíž objetí jediné mne na životu udrží. Hoj! nemohu myšlenky své déle poutati, spějou dál, žiju v nich budoucnost.

Stala jsi se mojí ženou, denně plesám ve tvých loktech, ssaju med z čistých tvých rtů. — Jsme v oblaku. Kolem nás z růžových obláčků vykukují malí andělíci — tobě všickni podobni. — Chápeš, drahá, kdo oni jsou? — S mateřskou láskou tisknete je k sobě, ukájíte jejich šum — pak věnujete mně zase všecky své okamžiky. —

A hudba utichla, kvapík ustal.

Mluvil jsem k Vám, neodpovídala jste. Co měl jsem z Vaší tváře vyčísti?

Nevím, kde se ta smělost ve mně vzala, ale pojednou vyšla z chvějících se rtů mých prosba za Vaši podobiznu. A jakou slyšel jsem odpověď? Pravila jste: „Jaká to žádost! K čemu Vám mojí podobizny? Což žádám já Vaší? Nepřeju si jí!“

To mi znělo celým sálem — hřmělo to v nástrojích — třepotalo se to ve kmitání plynových plamenů — hledělo to na mne ze všech očí přítomných — jichž počet zdál se růsti do milionů — a přece to nemohlo býti pravdivou Vaší odpovědí! Vždyť jsem viděl, kterak růžovými krajkami, kryjícími Vaše ňadra, cosi pročernává. — Silhouetta! Či měl jsem věřit, že by historie silhouetty byla pouhým snem, klamem?

Opustil jsem Vás. Ve hlavě mi vířilo, v srdci bušilo a vším tím zvučelo jediné slovo: zklamán!

Šel jsem, nevěda kam. Dopotácel jsem se do malého salonku, vzdáleného hlučné hudby plesové, jenž připraven byl k odpočinku tancem unavených. Nyní nebylo tam ani živé duše.

Salonek byl vyzdoben cizokrajnými květinami, v jednom koutě pak stříkal vodomet tisíce ledových krůpějí do výšky, které padajíce do vodojemu blouznivě šepotaly.

Usedl jsem k mramorovému stolku a vyňal jsem ze záňadří černou Vaši podobiznu. Ó jak mi bylo! Věříte, drahá, že jsem plakal? Že jsem lkal jako děcko, jemuž uzmul někdo nejmilejší hračku?

Líbal jsem tu kamennou a přece tak drahou mně tvář. Slzy moje kanuly na černý ten výstřižek a přece zrak můj pálil ohněm. Sténal jsem pod tíží svého bolu, hořekoval jsem: „Ó ženo, anděle — démone! Kterak mne hubíš! Kterak rveš mé srdce a tvoje se při tom ani nezachvěje. Zab mne, ale netrýzni mne déle!"

A dlouhý, předlouhý polibek tisknul jsem na ten obličej.

Tu ovinula krk můj teplá ruka, pletenec skvostného vlasu dotkl se mého čela, před okem mihl se vějíř, padl na zem, a něžná pravice odtrhla ústům mým silhouettu. Nebeský hlas — Váš to hlas — šeptal důvěrně: „Nelíbejte ten ošklivý černý papír, ten mrtvý, nehybný obrázek. Zde mne máte živou, vřelou — milující!"

Pohlédl jsem na Vaši zapýřenou tvář, ani slovo nevyklouzlo mým rtům, objal jsem Vás. Ó nerděte se, drahá slečno, vždyť nikdo mimo mne nepřečte tento dopis!

Čítala jste ty polibky, kterými jsem chladil Vaše žhavá ústa? Nevím, kolik jich bylo, ale kdyby každý byl jen slovem, vypravujícím, co se v duši mé dělo, stačilo by čtení to na celý věk lidský.

Anděl lásky zajisté střežil po celou tu dobu křídlem svým vchod do síně, kde jsme dleli, neboť nikdo tam nevkročil, nikdo vás nevytrhl — —

Okamžiky míjely, plameny plynové vpíjely do sebe vlastní svou záři a šířily tmu — vzduchem vlnila se divná vůně — neviděl jsem Vás více — cítil jsem jen Vaše lokty —

Mrazivý dech zimy, deroucí se pootevřeným oknem do komůrky mé v pošmurných zdech semináře, ovanul mé rozpálené skráně a vyrval mne z objetí krásnému snu, jenž na okamžik dal mi okusiti slastí nebeských, a děsná skutečnost zírá na mne z mého okolí.

Vždyť i toto písmo mé je hříchem a oděv můj, ta smutná, černá říza, upomíná mne přísně na nové moje povinnosti.

Oh, proč se vždy znova podávám tomuto blouznění! Vždyť pro mne ve skutečnosti již nežijete. Ba možná, že snad již vůbec ani nežiješ, spanilá bytosti, z jejíž kouzelné moci se vybaviti nemohu. Snad jsi již jen pouhou myšlenkou mojí, snad obrysem, v nějž klade má vzpomínka svěží barvy života, snad zblednou časem i barvy tyto

a nezbude mi po tobě než slabý stín, černá, mrtvá silhouetta...

* *
*

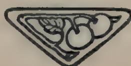
Tu byl konec zápiskám. S hlubokým vzdechem obrátil kněz poslední popsaný list, a za tím objevila se na bílé půdě prázdného papíru silhouetta rozkošné hlavy ženské.

„Ba, nestala se pouhou silhouettou," šeptal kněz; „objevila se mi opět živá, v plném lesku krásy své, když bylo již pozdě, navždy pozdě! A dnes přišla, jakoby mi naposled chtěla dáti s bohem! A když klečela tam před oltářem, zdálo se mně bláhovci, jakoby mluvily smutné její čelo, slzavé její oči: „Hleď, co jest lidská naděje, co touha, co láska, co život? Tys miloval mne a já tebe, věř, horoucně tak, jako se ještě nikdy dvojice lidí na světě nemilovala, a jak končí se ta naše láska? Ty zmíráš v službě církve a já počínám dnes dlouhé umírání po boku muže, jejž nemiluju. A nelítostný osud ustanovil tebe právě, abys mne muži onomu vložil v ruce, abys mne na věky s ním spojil. A nikdo z lidí těch, co jich tu kolem, netuší, že mimo veřejný ten obřad vykonáváme my dva ještě jiný, truchlivý, až nám duše v těle zmírají: že pochováváme svou lásku!"

* *
*

„Ó nikoli! Klamem jsou jistě i ty myšlenky, které jsem se domníval čísti ve tváři její. Šťastna bude snad kráčeti po boku jeho, čelo její nepřelétne nikdy ani stín vzpomínky na mne, na mou nešťastnou lásku, o níž se nikdy nedověděla; mně pak zůstane jen co přeletavý stín, myšlenka, silhouetta...“

Oko jeho vyronilo slzu na černý výstřižek.

Kterak pan Fabian prodával piano.

(Napsáno a v »Palečku« otištěno r. 1876.)

Všimli jste si někdy onoho dvoupatrového šedého domu v —ské ulici na Starém městě blíže Kamenného mostu? Je zšíří tří oken, úzkých vrat. Nemá domovníka, taky žádného zvonce; jen starobylé klepadlo na vratech slouží k burcování nájemníků v tvrdý, pokojný spánek pohřížených. Úzké, točité schody, tmavé jako předpeklí, vedou nahoru. Jsou vyšlapány, ač nyní zhusta po nich se nechodí. V celém tom domě obývají pouze tři nájemníci: stará, polohluchá paní domácí, která zaujala první patro; taktéž starý, skoro zcela hluchý krejčí, správkář, bydlící v druhém patře na ulici, a konečně opět starý, krátkozraký pan Fabian, magistrátní úřadník na odpočinku, kterýž má vyhlídku na dvůr. K tomu vás uvedu.

Pan Fabian sedí na květované pohovce, která je as takového staří, jakého by dosáhl jeho pan dědeček, kdyby posud žil; a jelikož pan Fabian je asi sedmdesátník, tedy uznáte, že pohovka není už dávno zánovní.

Celé jeho tělo zahaleno v odřený župan, z něhož dole vyčnívá pár žlutých střevíců. Pan Fabian má dosud všecky vlasy, ale bílé jako stříbro. Kostnaté ruce drží pomačkané číslo „Bohemie", kteréž zrak páně Fabianův, sesílený velkými, v silné obroučky rohové zasazenými okuláry, bedlivě přelétá. Na stolku před ním šálek s nedopitou kávou, tabatěrka a modrý šátek.

Pan Fabian není sám. Kolem kamen otáčí se ženská postava, malá, shrbená. Dometá pokoj a dává právě smetí na hromádku.

Žena ta je tak stará, neb aspoň ne o mnoho mladší, jak pan Fabian.

„Madlenko!"

Číslo „Bohemie" kleslo, zrak starého pána svezl se přes ně na hospodyni.

„Hned, hned — jen co dám smetí..."

„Madlenko!" ozývá se podruhé, netrpělivěji.

Položila lopatku se smetím na podlahu a udiveně se ohlédla; musil chtít pan Fabian něco důležitého, že ji tak důrazně volal.

„Zdá se mi, že někdo klepá!"

„Již jdu."

A Madlenka zdvihla se, bačkory její zašouraly po podlaze, vkročila do malinké předsíňky a otevřela dvéře venkovské. Brzy zaskřípla závorka opětně, a Madlenka rychleji se vracela. Přistoupila ke stolku a položila před pana Fabiana psaní.

„Psaní!" zvolal pan Fabian táhle a ruka jeho položila opatrně číslo „Bohemie" na stolek a rozvážně sáhla po psaní. Pak sundal okuláry, otřel

šátkem, pevně znova nasadil a oddálil papír od zraku, pokud ruce stačily. Četl pozorně, a pak dopis právě tak složil, jako dříve byl, vstrčil do obálky a položiv ho na stůl obtížil jej tabatěrkou.

Madlenka po celou tu dobu stála opodál plna očekávání.

Nyní pohlédl na ni pan Fabian přes okuláry: „Madlenko, Jaroušek přijede.“

„Tak přece — a kam ho položíme?“

„Přiveze s sebou peřiny.“

„Ale kam je dáme?“

„Myslím, že bude místa dost, Madlenko; vždyť se srovnáme.“

„Mně je to stejné, pane Fabiane, já zde nezůstávám; bude-li mít kdo nepříjemnost, jste to vy. Ale kde má stát postel?“

„Hm —“ pan Fabian přehlédl dvakrát celý pokoj. „Hm — pravda, postel je dost široká, kam s ní?“

A oba na chvilku umlkli.

Mezitím řekneme čtenáři, oč běželo. K panu Fabianovi měl přijíti Jaroušek, desítiletý syn vlastní neteře páně Fabianovy. Měl v Praze choditi do školy, u pana strýčka zůstati pak jen tak dlouho, dokud jeho matka do Prahy se nepřestěhuje, což se může stát teprve asi za půl roku. O tom dávala nyní panu Fabianovi vědět s tím podotknutím, že Jarouš přijede už za týden.

Madlenka chvíli přemýšlela. Konečně měla nápad.

„Pane Fabiane," počala, „což pak, kdyby se to fortepiano dalo z pokoje?"

Pán její se rychle k ní obrátil. „Myslíte opravdu?"

„Inu, vím, že se s ním bude pán těžko loučit, ale jaká pomoc? Beztoho na to nikdo nehraje —"

„Je pravda, mé prsty už ztuhly, a pak už není dávno laděno."

„A staromodní!"

„To ne," opřel se jaksi pan Fabian. „Co pak teď mohou lepšího udělat?"

„Nu, já viděla fortepiana, ta byla docela jinak obarvena!"

Pan Fabian podíval se pohrdavě na Madlenku: „Na barvu se nehraje!"

Pomlčení. Pak Madlenka ještě na dva kroky odstoupila a tišším hlasem prohodila: „Což pak, kdyby pán to piano — vůbec — prodal?"

Nechtělo to z ní, ale už to bylo venku.

Okuláry leknutím sesouvly se až na špičku nosu. Pan Fabian nechtěl se překvapit, proto chvíli pomlčel.

„Madlenko," počal pak měkkým hlasem, „to piano je v naší rodině šedesát sedm let. Tři sestry se na něm vyučily, vdaly se od něho; matka mi hrávala na něm, když jsem plakával; otec můj obyčejně při jeho zvucích usnul. Já je mám prodat?"

„Inu, pane Fabiane, věčně zde nebudete, a kdo ví, co se s ním stane, až nad ním nebudete

moci panovat. Ostatně se může prodat někomu, kdo by s ním dobře zacházel; takhle nějakému učiteli, který děti hráti učí."

„K učení je ho škoda, Madlenko. To je piano skoro pro koncert."

„Já bych ho prodala!" plácla se Madlenka do zástěry, a jakoby chtěla ukázat, že je to poslední její slovo, obrátila se opět ke kamnům a sklonila se nad svou hromádkou smetí.

„A to myslíte, Madlenko," řekl pan Fabian po delší chvíli, „aby se na to místo dala postel?"

„Stála by tam nejlépe — nefučí tam."

„A což, kdyby to piano nikdo nekoupil?" ozval se pan Fabian.

Madlenka se vzchopila a podepřela si boky. „Na to abychom nenašli kapce? To by bylo! Teď se prodá a koupí všecko, je mnoho lidí, ti mnoho spotřebují, a na muziku se u nás tuze trpí!"

„To je pravda," řekl pan Fabian a za chvíli dodal tišeji: „Pravda, u nás je hudba domovem."

Pan Fabian pohnul sebou v lenošce a pak zvolna otočil hlavu po Madleně, jakoby od ní lepší nějaké rady očekával. Ale ta hleděla si opět svého uklízení a trvala v trapném mlčení.

Starý pán obrátil zrak svůj k pianu. Zdálo se mu, že se tulí staromodní ten nástroj úzkostlivě do kouta, aby zaujal co nejméně místa, a domníval se, že z nitra jeho zasléchá slabé, potlačované vzdychání.

Bylo mu, jakoby se měl loučiti se starým kamarádem.

Vzpomněl si na dětství své, kdy rejdil pod pianem s dřevěným koníkem, kdy sotva ručkama svýma obmykal silné jeho nohy. Pak zastavily se vzpomínky jeho u postavy matky, kterak zasedla v neděli odpůldne k nástroji a zvolna probírala se v klávesách, při čemž otci jeho, v lenošce odpočívajícímu, znenáhla zavíraly se oči, až usnul docela a z rukou jeho vypadl na podlahu starý nějaký kalendář. Pan Fabian upamatoval se zcela jasně na velebnou tvář matčinu, osvětlenou posledními paprsky zapadajícího slunce. Vždy klidněji a jemněji pohybovaly se prsty její na klávesách, až ustaly docela, a s posledními doznívajícími zvuky piana rozhostil se po komnatě soumrak. —

Přes půl století už prchlo od té doby, dávno hnijí kosti matčiny, otcovy — toto staré piano je přečkalo — přečká snad i jej...

Pana Fabiana chytilo teď cosi u srdce, že sotva vydechl, a v hrdle jej tlačilo. On má to piano prodati!...

Pak zase vstoupily mu na oči postavy sester jeho. Vidí je vyrůstat, začínají chodit do školy, přichází do domu učitel, jenž je bude učit hráti na klavír. Co se jich nazlobil, když nehrály škálu dosti zběžně, co se naplakala ubohá ta děvčata, když se přikradl k otevřenému pianu a položil jim na struny podušku!

I to už dávno minulo. Sestry vyrostly, vydaly se — a už je kryje zem. A on je zde — i s pianem. A nyní by je měl prodat!

Jak to vlastně bylo, že zůstal nástroj panu Fabianovi? Sám to už neví — vzpomíná si. Aha — žádná ze sester nechtěla ho do výbavy, že je starý, neúhledný, a pan Fabian — tehdáž asi osmadvacetiletý praktikant magistrátní — obdržel piano od starého otce v úplné vlastnictví. Přijal je rád, hrával na něm v prázdných chvílích a konečně bylo mu nejmilejší zábavou. Pan Fabian pro samou hru na piano zapomněl se oženit.

Stěhoval se několikráte, piano jej věrně provázelo. Konečně došli spolu až sem, do tohoto šedého domku, do druhého patra. Zde bydlí pan Fabian už dvacet let. Ani on ani piano nezavdalo příčiny k výpovědi. On byl vždy nejtišším nájemníkem a hlas piana časem velmi seslábl. Sousedé neměli si nač stěžovat.

— — — — —

Pan Fabian počal vybírati se ze svých elegických vzpomínek a přejel tvář rukou. Pak zahleděl se opět na piano a myšlenky jeho braly se jiným směrem.

„Však už zde také dlouho nebudu," pomyslil si. „Odejdu, zanechám tu vše — — opustím ten klidný příbytek a piano také..."

A pan Fabian se náhle rozpomenul: Co se stane s pianem, až zde nebudu? Přijdou cizí lidé, budou projednávat moji pozůstalost, budou se smáti tomu ctihodnému nástroji a snad ho prodají za fatku židovi.

Znesvěceno — a tím způsobem!

Má sice pan Fabian příbuznou — zmíněnou neteř — ale ona má už piano.

Hleďme, myšlenka Madlenina přece není tak špatna. Prodat piano raději dříve. Aspoň uvidí pan Fabian, kdo je dostane do ruky. Vždyť je nemusí dát hned prvnímu kupci, může počkat, až přijde člověk, na němž by poznal, že si bude nástroje vážit. Může si vybrat z koupěchtivých. Položí novému majetníku na srdce, aby s ním dobře zacházel. A konečně si může vymínit, že piano za touž cenu nazpět koupí — člověk neví, co vše se může stát.

Ano, tak to udělá.

Pana Fabiana těšilo srdečně, že došel k tak uspokojivému konci. Obrátil se k Madlence.

Madlenka šourala se kolem kamen, shýbajíc se častěji, jakoby tu a tam cosi sbírala. Vlastně ale nedělala nic. Byla s uklízením hotova a čekala jen, jak se pan Fabian rozhodne. Stavěla se však, jakoby na to už dávno byla zapomněla. Co je jí vlastně po tom? Ať si činí pán, co chce. Ona radí upřímně, není-li ale rada její vhod — dobře, nebude ani mluvit!

„Inu, tedy s pánem bohem!" ozval se nyní pan Fabian a bral z tabatěrky šňupec tabáku. „Madlenko, podejte mi brk."

Madlenka spěchala ke stolečku u okna, kde bylo náčiní ku psaní, a přinesla brk.

„Tenhle?" zeptala se nedbale.

„Tak, tak, a tam z té podložky čtvrtku papíru."

„Inkoust také?“ prohodila zas Madlena nedbale.

„Také.“

Pan Fabian vyndal perořízek a chvilku ozývalo se skřípání. Opravoval si péro.

Konečně, po několikerém zkoušení na nehtu levého palce, vyrobil pružné nožičky a pozvolna je vnořil v černidlo. Urovnal papír, podepřel loket o stůl a — psal. Trvalo to dost dlouho, než napsal čtyřřádkové oznámení:

Zde se prodá
zachované piano
nejvíce podávajícímu.
K doptání u majetníka, 2. poschodí.

„Tak,“ řekl, když byl hotov. „Madlenko!“

„Co se líbí?“

„Nenapadlo vás nic jiného?“

„Ba ne, já už na nic nepřemýšlela.“

„Tedy zde je cedulka; přilepte ji dole na vrata, to bude lepší než do novin.“

„No, vždyť je to nejmoudřejší! Mohlo být už prodáno.“

A Madlenka šourala se do kuchyňky, nahmatala v příhrádce papírový pytlík se zbytkem mouky, usypala trochu na misku, přilila vody a dřívkem od plotny zamíchala. Brzy bělala se tam řídká kašička. Madlenka sebrala pozorně popsaný papír, misku s kašičkou a kráčela dolů. Netrvalo dlouho, a švabachem psané návěští lpělo na kamenném rámci domovních vrat.

Když se Madlenka vrátila nahoru, stál pan Fabian u piana, které se tulilo v koutě blíže okna, a upřeným okem pozoroval všecky jeho části. Byl to politování hodný nástroj, který už dávno zasluhoval odpočinku. Byl pokryt starým vetchým kávovým ubrusem a nahoře bylo narovnáno něco knih, starých, otřepaných a stořených not a houfec čísel „Bohemie".

„Madlenko, ty věci dejte dolů a otřete piano, aby lépe vyhlíželo."

„Ba že, musíme je udělat prodajnějším," dotvrdila Madlenka, a s chvatem, který prozrazuje, že rádi práci vykonáváme, počala odklízeti s piana knihy a noty; za nedlouho pak již oháněla se vlhkým hadrem, který měl piano prachu zbaviti a lesku mu dodati. Otřela také klávesy, že celý nástroj nástroj bolestně se zachvěl a žalostný zvuk vydal, i pedály, které byly hodně ošlapány.

„A nyní mohou kupci přijíti," prohodila, když hadr na kamna věšela.

A pan Fabian i Madlenka čekali na kupce pět dní, nikdo však se nepřihlásil.

Bylo to právě pátého dne v poledne, když se vrátil pan Fabian z obvyklé procházky domů. Zdál se být nad míru unaven a na pozdravení Madlenčino odpověděl velmi roztržitě.

Madlenka sebrala košík s nádobím a džbáneček na pivo a šla panu Fabianovi pro oběd. Pan Fabian se mezi tím svlékal.

Madlenka vrátila se s obědem mnohem dříve než jindy a jaksi udychtěna. Postavila košík i pivo

opatrně na stůl a utřela zástěrkou pot se začervenalé, uhřáté tváře. Když vyňala první hrneček z košíku, zakašlala a zvolala: „To jsou zlí lidé!“

Pan Fabian sotva oči pozvedl.

„To jsou zlomyslníci!“ opakovala Madlenka.

„Nu?“ pronesl táhle pan Fabian.

„Strhli nám dole cedulku, visí tam jen jeden růžek!“ vybuchla Madlenka.

Pan Fabian postrčil okuláry výše. „A viděla jste ho?“

„Koho?“

„Toho, co tu cedulku utrhl?“

„Ale můj ty bože, on bude čekat, až přijdu! — Strhl ji a utekl, nemrava nějaký...“

Pan Fabian se nápadně zapálil. Snad hněvem. I brejle se mu zakalily. Musil je sundati a důkladně šátkem otříti. A jakou mu daly práci, než je opět na nos upravil. Brzy byly nízko, brzy vysoko. Konečně držely.

„Co teď?“ zvolala Madlenka.

„Pravda, co teď?“ opakoval pan Fabian.

„Napíšeme jinou ceduli,“ radila Madlenka.

„Hm, myslíte?“ řekl pan Fabian skoro pro sebe.

„Vždyť zítra přijede Jaroušek!“

„Nu, bude spát zatím na zemi,“ rozhodl pan Fabian.

Více o tom nemluvili.

Panu Fabianovi dnešní oběd valně nechutnal. Byl brzy hotov. Madlenka složila zbytky do košíku, aby si je domů odnesla, a když slyšela od

pana Fabiana, že si ničeho již nepřeje, odcházela po své práci.

Opatrně zavřel za ní pan Fabian dvéře předsíňky a naslouchal chvíli, zdali kroky její na schodech dozněly. Pak vracel se rychle do pokoje a přistoupil k svrchníku, jejž byl po příchodu svém přes pelesť postele přehodil. Sáhl as do dvou kapes a vytáhl — smačkanou čtvrtku popsaného papíru. Bylo to totéž návěští, jež před pěti dny napsal a které dnes k spravedlivému rozhořčení Madlenčinu se zdi zmizelo.

„Nikdo mne neviděl," šeptal pan Fabian a přistoupil ke kamnum, v nichž svítilo řeřavé ještě uhlí. Však se mu zdálo, že je ten papír palčivější než řeřavé to uhlí v kamnech — vždyť se musil před Madlenkou přetvařovati, musil dělati, jako by o ničem nevěděl. A to vše pro lásku, jakou choval k svému pianu! Vždyť to viselo dost dlouho venku, pět dnů! Kdo piano potřeboval, mohl si to dávno přečíst, a že nešel žádný kupec kolem, toť zřetelným znamením nebes, aby si pan Fabian podržel piano i na dále.

Otevřel dvířka u kamen. Jaký žár jej ovanul! Tak horko bylo mu před chvílí, když slyšel od Madlenky, že ten, kdo ceduli utrhl, je nemrava nějaký.

Nemrava! Toto slovo zdálo se mu býti poněkud velkým trestem za to, co spáchal. Utrhl ceduli! A to je všecko. Vždyť ji sám napsal, mohl

ji tedy také utrhnouti. Neučinil vlastně nic jiného, nežli že oklamal Madlenku.

Eh — — už se stalo! Pan Fabian hodil ceduli do kamen. Vzplanula jasně a vesele — již je cele ztrávena, a panu Fabianovi je mnohem lehčeji.

Podrží své piano a to ho naplňuje radostí.

*   *
*

Když přišla na večer Madlenka, aby panu Fabianovi opatřila večeři a uklidila, zůstala stát na prahu celá udivena. Pan Fabian seděl u piana — a hrál. Hrál nějaký starodávný menuet a spokojeností jen zářil.

Něco takového Madlenka ani nepamatovala. Skoro měla pana Fabiana v podezření, že přišel odněkud „tak trochu" — — —

„Ať si hraje," brumlala o chvíli později v předsíňce, když džbán se studničnou vodou na dlažbu stavěla, „mne už by to v těch letech netěšilo."

Ovšem, chudák Madlenka vůbec jakživa na nijaký nástroj hráti neuměla!

*   *
*

Druhého dne odpoledne vyšel pan Fabian Jarouškovi vstříc. Nebylo mu sice oznámeno, kterým vlakem a kterou drahou přibude, myslil však pevně, že jinak státi se to nemůže než drahou státní.

Tam tedy zamířil. Kdo však nepřijel, to byl Jarouš. Pan Fabian přečkal tři vlaky a teprva k deváté hodině — neslýchané to u něho pozdržení — zaklepal na dvéře svého bytu. Opatrně a se svíčkou v ruce otvírala mu Madlenka a kývala naň, aby se tiše choval.

„Copak?" ptal se pan Fabian dosti mrzutě.

„Pst, Jaroušek spí, abychom ho nezbudili!"

„Jarouš přišel tedy?"

„Ano, přivezl ho starý Váňa, poněvadž se ho bála maminka drahou poslat."

Mezitím vkročil pan Fabian do pokoje a rozhlížel se vůkol. Nenalezl však nic, co by se lůžku Jarouškovu podobalo, neřku-li tedy jeho samého. Pozoroval jen, že je víko piana otevřeno.

Tázavě pohlédl na Madlenku, která překvapení jeho očekávala. Usmála se chytře a tiše pravila: „Už jsme na to přišli!"

„Nač?"

„No, co s tím pianem počít, aby bylo k potřebě."

Pan Fabian tušil něco nedobrého a nedočkavě zvolal: „A co jste učinili?"

Madlenka považovala nedočkavost pánovu za zcela místnou a těšila se již, jak bude za svůj vynález pochválena. Naklonila se blíže k panu Fabianovi a šeptala: „Inu, fortepiano bylo uvnitř celé rozviklané. Když přišel Jaroušek, napadlo mě, že má spát na zemi. Bylo mi ho ale líto, a proto jsem přemýšlela, co udělat; a Váňa mi poradil a pomohl. Vyndali jsme spolu z fortepiana vnitřek a

já tam Jarouškovi ustlala. Spí jako dudek, klučina!"

S těmi slovy přistoupila blíže k pianu, aby viděla, zdali se Jaroušek neodkryl.

Pan Fabian klesl na nejbližší stolici.

„Oni mi vyndali z piana mechaniku!"

Madlenka obrátila se a zůstala v rozpacích státi. Ze zvuku, jakým pronesl pan Fabian několik těch slov, z jeho rozlítostněné tváře soudila, že mu to není tak milé, jak očekávala, ba naopak, že ho to velmi bolestně překvapilo, a aby poněkud napravila, co učinila, postoupila o krok blíže a řekla tiše:

„Je zde všecko, nic se neztratilo. Složili jsme to s Váňou za kamna."

Pan Fabian se vzchopil.

„To je dost, že jste to nedali hned do kamen!" prohodil hořce, vyčítavě, a přistoupil ke kamnům. Ano, mezi kamny a stěnou byla „mechanika" srovnána jako třísky k podpálení.

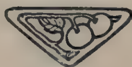
Pan Fabian pohlédl na Madlenku ještě jednou a pak stěží poklekl a tělo shrbil.

Pohled jeho pronikl Madlenku, že se skoro až zajikla. Chtěla něco říci, ale v okamžiku tom bylo jí tak horko, že se jí suchý jazyk na patro přilípl. Stála skroušeně nad pánem svým a žmolila v hrsti modrou zástěru.

Pan Fabian mezi tím třesoucí se rukou vybíral za kamny části „mechaniky" a pozorně je kladl na stolici, kterou blíže přitáhl. A jak tak

jemná ta dřívka a paličky hubenými svými prsty s podlahy na stolici přenášel, zdálo se mu pojednou, že se mu v řasách zajiskřilo, a v témž okamžiku cítil, že má prsty vlhké.

Káplo to snad se stropu?

PRAŽSKÉ FIGURKY.

PAMÁTCE

NEZAPOMENUTELNÉHO BRATRA

EMILA,

DRUHÉHO OTCE MEHO

Přátelský dar.

(Psáno r. 1881, otištěno ve »Švandovi Dudáku« 1882.)

Po několikerém zakašlání v předsíni bouchlo něco nehorázně do mých dveří, pak jezdila jakás neomalená bota divoce po rohoži přede dveřmi sem tam, konečně slyšel jsem rázné odplivnutí a dvéře se otevřely. Na prahu objevil se muž prostřední postavy, oděný po městsku sice, ale polo jako myslivec, ramenatý, silný, červeného obličeje a přizrzavělých vousů, kterýž levicí sňal klobouk, pustil kliku, utřel si pravicí opocené čelo, potom přirazil dvéře, div se mi okno nerozsypalo, a zvolal:

„Tak už jsem zde, hrome! Ale dnes budeš mít radost!“

Nevěděl jsem, proč říká „tak už jsem zde“, neboť jsem vídal přítele Martina Špačka skoro denně; také jsem nechápal, z čeho budu mít radost. Pobídl jsem Martina, aby usedl.

„Bratře, povídám, že dnes budeš mít radost, hrome!“ rachotilo z úst Martina Špačka, při čemž překládaje nohy kopl mne tak hanebně obrovskou botou, že jsem až zaúpěl.

„A co mi způsobí tu radost?" ptám se stahuje bolestí ústa.

„Bratříčku!" práskl Špaček oběma rukama na moje kolena, „udělám ti prezent — totiž ještě více — dám ti psa!"

A Martin Špaček vyvalil oči, aby se důkladně popásl na mém udivení.

„Psa?" a radostné tušení se mne zmocnilo, „snad ne svého Ne..."

„Ano, svého Nerona ti dám, kamaráde. To se divíš, co?" A Martin Špaček se zařehtal, až mi pavučiny se stropu na hlavu padaly.

Tato náhlá šlechetnost přítelova byla mi poněkud podezřelou. Měltě krásného, bílého honicího psa, černě skvrnatého, do něhož jsem byl už přes půl roku přímo zamilován. Často jsem prohodil před přítelem, že bych si podobného psa přál, ale vždy slyšel jsem tomu v zápětí, že by Martin Špaček svého psa nedal ani za „stojku". A poněvadž je stovka ve finančních mých záležitostech činitelem téměř báječným, neodvážil jsem se Nerona ani žertem kupovat. Tím více překvapila mne nyní neočekávaná jeho velikomyslnost.

Martin Špaček chvíli na mne hleděl a zdálo se, že jej překvapení moje uspokojuje. Mlaskl si a prohodil: „To koukáš!"

Vzpamatoval jsem se konečně k nějaké odpovědi.

„Ale, příteli," pravím, „jak bych mohl dopustit, aby ses odloučil od svého Nerona, jenž ti takřka na srdce přirostl."

„Láry fáry!" houkl Martin Špaček, „umínil jsem si, že ti udělám radost, a máš ji mít. Dám ti ho, a dost. Žena si také hned na tebe vzpomněla."

Aha, povídám si v duchu, tedy ženu omrzel, a pan Martin chtě nechtě musí někomu učinit „prezent". Ovšem jsem podezření své nahlas nevyslovil. Naopak.

„To mne těší," pravil jsem vděčně k Martinu Špačkovi, „že jste vzpomněli na mne. Nu, u mne bude Nero dobře ubytován, dětí tu není, potravy dostane dost a po proháňce se mu také nezasteskne; bude chodit se mnou na procházku."

„Tak je dobře," hlaholil přítel Špaček, „a také od tebe očekávám, že s ním budeš vlídně nakládat. On ti má rozum jako člověk, žere všecko a umí pěkné kousky. A víš co, kamaráde, oblékni se a pojď si hned ke mně pro něj."

„Nu, třeba," rozhodl jsem, a v malé chvíli byl jsem oblečen.

„Ještě něco," promluvil Martin mírněji než dříve, právě když jsem na kliku dveří sahal, „dám ti psa docela zadarmo, ale nahradíš mi čtyry zlatky, jež jsem minulého téhodne za známku vydal. To víš, je teprva leden, jak bych k tomu přišel?"

Požadavek tento byl zcela spravedlivý, i pokývl jsem hlavou, že souhlasím. Potom jsme vyšli ze dveří.

Sestupovali jsme zvolna se schodů, při čemž Martin stále a horlivě vypočítával všecky znamenité vlastnosti Neronovy:

„A to s ním užiješ radostí," končil svou přednášku dole v průjezdě; „je ti to mrcha chytrá. Když takhle přijdeš někdy domů a budeš mít v šose cerbulát, hned ti to čuje a sápe se po šose, panečku, ten má za ušima! Mně tak už rozkousal aspoň tři kabáty, hahaha!" A přítel Martin zasmál se tak upřímně, až i domovník vyhlédl okénkem ve dveřích do průjezdu.

Já však jsem si v duchu umiňoval, že si tuto radost s Neronem odepru. Když už bude chtít něco kousat, ať kouše hadry — těch mám také dost.

Vyšli jsme na ulici. Přítel Špaček zkoumavě hledl ulicí dolů i vzhůru, a hned vypátral asi patero psů, na nichž na každém objevil nějakou nepěknou vlastnost, jaké jeho Nero nemá. Tento měl příliš málo „zavěšené" uši, onen příliš dlouhé tělo — zkrátka, Neronovi nevyrovnal se ani jediný.

„Ale poslyš, bratříčku," zastavil se náhle Špaček přede mnou, „dobře mně s ním zacházej! Proto ti ho dávám. Náš domácí, víš, ten starý blabuňka, dával mi už dávno padesát zlatých za Nerona, ale já ne a ne! Raději ho dám příteli zadarmo, než domácímu za padesátku, co? To bych byl pěkný přítel, abych ti nedal psa, co? A ještě pro něco bych ho nedal a neprodal domácímu. Jsou tam děti, šest dětí, a to se pes kazí. Kdo chce mít psa, nesmí mít děti. To bych tě také prosil, Ivane, abys na to pamatoval. Vůbec bylo by mně milejší, kdybys zůstal sám. Žena se psem se ne-

pohodne, leda stará panna. Ale ta z něho udělá kočku!"

A přítel Špaček po této delší řeči zasmušil trochu čelo, jakoby ho tížila starost o budoucnost Neronovu.

Zatím jsme došli do Ovocné ulice a byli jsme právě u krámu jistého kloboučníka, když se Martin poznovu zastavil a povídá: „Hleď, Ivane, tuhle ten špína kloboučník upomínal mne už asi desetkrát, abych mu zaplatil klobouk, jejž jsem od něho před dvěma lety koupil. Už jsem ho rozbil, a on špína chce mermomocí a hned zaplacení. Moh' bys mně dát čtyry zlatky za tu hundsmarku, já mu je vrazím do nenasytného chřtánu za tu mizernou pušku!"

Vytáhl jsem čtyry zlatky a doručil je Martinovi, při čemž jsem cítil, kterak moje radost nad přátelským darem poněkud ochládá. Špaček vstoupil do krámu kloboučníkova a po chvilce slyšel jsem tam hlasitý hovor, ze kterého zvláště vynikal hlučivý hlas Špačkův, který stále opakoval, že ho ještě nikdy nijaký „špína špinavá" neupomínal o placení, poněvadž on zajisté platí rád, jen když má. Potom se hlas jeho mírnil a za okamžik vyšel Špaček a držel v ruce klobouk hedvábným papírem obalený.

„Chlap mizerná," huboval Špaček, když jsme ušli několik kroků, „nejdřív člověka upomíná, a pak zas nutí, nutí, až si musím vzít něco na novo. Tak jsem si vzal nový Derby."

Kráčel jsem chvíli podle přítele Martina mlčky, uvažuje, že to skutečně velmi hanebné od kloboučníka, chce-li peníze za klobouk, který je už dávno

roztrhán. Martin chvilkami snímal starý svůj klobouk s hlavy a prohlížel jej velmi pozorně, načež zase rozbaloval papír a znalecky foukal do srsti klobouku nového. Byl asi spokojen se svým pozorováním, neboť konečně sňal papír s nového klobouku docela, starý svůj klobouk sbalil jako kornout, zavinul do papíru, vstrčil do kapsy kalmuku a nový si dal na hlavu. Na to mne šťouchl loktem do boku a řekl pyšně: „No, sluší mně?"

„Sluší," odpověděl jsem.

„To si myslím," zasmál se Špaček jadrně a sebevědomě a odplivl si, „tahle móda mi sluší nejlépe."

A Martin nevynechal ani jediné výkladní skříně, aby se do ní nepodíval. Líbil se sám sobě tak, jakoby dnes poprvé měl klobouk na hlavě. Přál jsem mu tu nevinnou radost a kráčel jsem pomalu dále.

Dostali jsme se na Malé staroměstské náměstí, když Martin Špaček poznovu do boku mne šťouchl.

„Hrome, umíš na psa pískat?" otázal se s velikou důležitostí.

„Pískat umím," odpovídal jsem poněkud nesměle, „ale nevím, je-li to na psa."

„Ó holenku, to musíš umět," mluvil Martin, „jinak by tě Nero neposlouchal. Zapískni!"

Zapískl jsem zcela obyčejně.

„To není nic," haněl Špaček; „hvízdni skrze zuby."

Zkoušel jsem hvízdat skrze zuby, až jsem se všecek poprskal.

„To vše je mizerné," vrtěl Martin hlavou a stanul. „Koukej, takhle se na psa hvízdá."

A Martin skroutil jazyk, sešpulil rty, nadmul tváře, vypoulil oči a hvízdl, až mi ucho zalehlo. Asi třicet lidí před námi se ohlédlo, kdo to hvízdá. Panička jedna leknutím sebou trhla, až vrazila do prodavačky ovoce, a maličký chlapec upadl přes nohu provázející ho služky tak nešťastně, že si vrazil do hrdla celý slaný rohlík, jejž právě nakusoval.

Zdálo se, že Martin zhoubný účinek svého kanibalského hvízdnutí nepozoroval; postavil se přede mne, chytil mne důrazně oběma rukama za ramena a zvolal horlivě: „Nu, zkus to tak!"

Pokusil jsem se upozorniti Martina, že jsme v nejživější části města a že snad není slušno, abychom tak hlasitě hvízdali. Avšak u Martina takovéto malicherné námitky neplatily.

„Mlč a hvízdej!" odpověděl s velikou rozhodností, tak že jsem vskutku nevěděl, kterak učinit, abych se mu zachoval.

„To by bylo pěkné, mít psa a neumět na něj hvízdat. To bys ho zkazil!"

Viděl jsem, že je vše marno, a nechtěje zachovati se urputně ku příteli, jenž mi chce dáti psa v ceně sta zlatých, pokoušel jsem se po jeho příkladě, abych skroutil jazyk, sešpulil rty, nadmul tváře, vypoulil oči jako on — a pak jsem hvízdl.

Nevím zcela dobře, jaký zvuk se mně vydral z úst, ale vím, že v zápětí jemu ozval se kolkolem rozpustilý smích a přítel Martin utíral si obličej.

„Ty jsi kaňhal," zabručel mrzutě.

Pohlédl jsem kolem sebe a před očima dělaly se mně mžitky: byliť jsme oba obklopeni hejnem nejnadanějších uličníků pražských, kteří náhle, jako na dané znamení, počali pískati ve všech tóninách a střídavě řvali: „Takhle se píská!"

Pozoroval jsem také, že někteří na mne vyplazovali jazyk. Začervenal jsem se, až mne za ušima pálilo, a celý ryneček se točil se mnou do kola. Nezbývalo než spasiti se rychlým odchodem. Martin Špaček nechoval se ovšem tak trpně jako já, nýbrž držel už dva kluky za límec a pohlavkoval je. Mezitím zastavovali se také jiní mimojdoucí při našem skupení a postavení moje stávalo se vždy trapnějším. Než kalich hořkosti nebyl vyprázdněn. Ozvalť se pojednou za mými zády drsný hlas: „Co se tu tropí, pánové?"

Spíše pudem nežli jasnou vůlí veden otočím hlavu — strážník. Za mnou strážník jako vysoustrovaný, s ohromným nosem, hrozivými zraky, špičatými kníry a zarudlými tvářemi. A na jeho břiše blýskavé číslo! Můj bože!

„Povídám, co se tu tropí, pánové, já řku!" opakoval strážník otázku svou mnohem podrážděněji.

Martin Špaček pustil kluky a měře strážníka od hlavy po paty odpověděl:

„Nic, do čeho by vám co bylo!"

Zdálo se, že strážník nad touto smělostí zkoprněl. Brzy však se vzpamatoval a řekl důstojně: „Tohle by vás mohlo stát, že byste šel se mnou,

vy jeden!" A obrátiv se ke mně řekl trochu mírněji: „Copak nevíte, že se takové pasácké hvízdání na veřejné ulici nesluší?"

Nežli jsem otevřel ústa, abych se strážníku omluvil, obořil se opět neohrožený Martin na sluhu zákona: „No, máme hrát na ulici fortepiáno, co? Vy!"

Strážník vrhl na Martina nejjedovatější pohled, napřáhl ruku směrem ke Karlově ulici a zvolal jediné slovo: „Alla!"

Martin chtěl ještě něco pronésti, avšak já popadl jsem ho za rameno a odváděl dále, ovšem za pronikavého výskotu uličníků, kteří po příchodu strážníka asi na dvacet kroků se rozprchli, ale nyní zase jako jeden muž nás doprovázeli. Šetře Martina, šlechetného dárce, nepronesl jsem ani slova výčitky, maje za to, že je dosti zahanben. Za to obrátil se on ke mně: „To vše se nemusilo stát, kdybys uměl hvízdat!" a pak odplivl si až na druhou stranu ulice.

Mlčel jsem pod tíží hrozného vědomí, že neumím náležitě hvízdati, a snažil jsem se, abych co nejdříve ušel s místa, kde mi dobrý přítel Špaček dával první lekce v tomto ušlechtilém umění. V očích jeho klesl jsem tím velice, neboť mne ujišťoval s velkým důrazem a dosti rozzlobeně, že bych se měl stydět, že umí každý pasák lépe pískati, a to jak kdo chce: na prsty, do dlaní, do pěstí, na malík a kdo ví, jak ještě!

Po chvilce obrátil se ke mně Špaček a promluvil mírněji a jako udobřen:

„Je chyba, že neumíš hvízdat, ale tomu se dá odpomoci a vlastně to ani neškodí. Půjdeme teď kolem sedláře Záruby, tam si koupíš pěkný karabáč s píšťalou. Karabáč mít musíš, aby měl Nero respekt, a na druhém konci máš píšťalu jak flautu. No, ty budeš s tím psem a s karabáčem dělat parádu!"

A Špaček luskl prsty jako když rybí měchýř rozšlápne, a pojal mne opět pod paží.

Chtěl jsem proti koupi karabáče s píšťalou činiti podstatné námitky, ale v tom už jsme došli ke krámu, nad nímž visela dřevěná koňská hlava, a Špaček uchopil mne za rámě tak důkladně, že jsem div nevypískl, a pak mne vtáhl do vnitř pohybem, jenž by byl i slonem hnul. Byli jsme u pana Záruby.

„Vedu vám kupce, pane Zárubo," počal přítel Špaček; „chce si koupit pěkný, důkladný karabáč na psa s píšťalou. Víte, já mu dal psa, Nerona, znáte ho? A na toho potřebuje karabáč. Dejte mu dobrý, nezáleží mu na nějakém šestáku."

Dokončil a pustil mne, načež mne oblehl Záruba se svým učedníkem. Učedník snášel, kde jaký karabáč měli, a přítel Špaček pokročil ke skříni, ve které byly rozličné řemeny a řemínky a počal se v nich hrabat.

Je pravda: přítel Špaček byl znamenitý přítel a měl znamenité dodavatele. Záruba dal se do mne vší svou výmluvností a za deset minut vemluvil do mne veliký karabáč, který by se byl velmi dobře hodil každému krotiteli zvířat a který byl

na násadce opatřen kostěnou píšťalou, na niž kdy Záruba zapískal, mně až uši zaléhaly. Dle ujišťování Zárubova byl polo zadarmo a já za něj musil dát dva zlaté a šedesát krejcarů.

Když jsem peníze vysázel, přikročil ke stolu přítel Špaček, drže v ruce řemének, a řekl horlivě: „Mistře, potřebuji na pléd řemen, a tuhle jsem vám dohodil kupce, který leckdy od vás něco koupí. Co pak tohle stojí?"

Mistr Záruba se usmíval a pronesl sladce: „Za to, že jsem učinil s vaším panem přítelem obchod, nechci na vás nic vydělat. Pro vás třicet krejcarů."

„Tak mi to zabalte," odkašlal Špaček, „a až půjdu kolem, křikněte na mne, dám vám těch třicet krejcarů."

Učedník zabalil pro mne karabáč a pro přítele Špačka řemen na pléd. Příhoda s kloboučníkem a nyní se sedlářem Zárubou poučily mne, že má přítel Špaček znamenitý národohospodářský talent, ale zároveň vzniklo ve mně přesvědčení, že pro nejbližší budoucnost nutno obrniti se vší energií, aby ze mne neučinil marnotratníka. Přál jsem si, aby Špaček bydlel za nejbližším rohem, abychom se už nikde nemohli zastaviti.

Konečně došli jsme k domu, v němž Martin bydlil. Šlechetný dárce psa zastavil mne před domem mocným trhnutím a zkřiviv ústa zahvízdl jak anděl o soudném dni, budou-li totiž andělé o soudném dni mimo troubení také hvízdati. A řekl: „Počkej, teď uvidíš něco; Nero přiletí s hrozným štěkotem naproti."

Ale neuviděl jsem nic. Buď Nero spal, nebo neslyšel, nebo se mu nechtělo — zkrátka, ani po druhém, ani po třetím zahvízdnutí Špačkově nepřiletěl.

„Bestie," zaklel Špaček, „bude nejspíš kuchyně zavřena. Pojď nahoru."

Šli jsme.

Podivno, kuchyně byla otevřena a také dvéře do pokoje byly dokořán; o Neronovi však nikde potuchy. Martin Špaček už na prahu kuchyně zavolal: „Ženo!"

Žena Špačkova vyšla z pokoje a poněkud se kabonila, jakož vůbec musím podotknouti, že Špaček neměl ženu právě přívětivou.

„Nu, a co Nero?" rachotil Špaček, jakoby v hovoru nějakém pokračoval.

„Koukej," odpověděla žena přítelova a kynula rukou do kouta za starou almaru v pokoji, kde ležel ubohý Nero a škubal všemi čtyřmi nohami jako v prudkých křečích. Jakoby dodělával.

Ale přítele Špačka nezdálo se to překvapovati. Prohodil jen obyčejným svým způsobem: „Tak přece — —" a pokročil dále. Potom se obrátil ke mně:

„Víš, ono mu bylo ráno trochu podivně, ale já mu hnedle dal rycinového oleje a myslil jsem, že to přejde. Nepřešlo to! Škoda, chtěl jsem ti udělat radost — a on mrcha pojde novému pánu před nosem!"

Bylo mně nesmírně odporno v tom okamžiku a nyní chápal jsem, proč byl přítel Špaček po-

jednou tak štědrý. Bylo mi, jakoby mne někdo pohlavkoval, a nemohl jsem Špačkovi ani odpověděti. Byl bych mu rád řekl jediné slovo: „Nestydo!“ Ale styděl jsem se sám za něj.

„No, víš, kamaráde,“ otočil se Špaček náhle, „dostanu zase jiného psa, fenu, a až bude mít štěňata, dám ti nejkrásnější z nich.“

Obrátil jsem se, pozdravil jsem chladně paní Špačkovou a odcházel jsem s karabáčem v ruce, sám jako spráskán. A byl bych se nejraději spráskal, když jsem pomyslil, že jsem dal Špačkovi čtyry zlaté za známku, na níž visel pes, jenž právě dodělával, a dva zlaté šedesát krejcarů za karabáč, kterým si nyní budu moci vyprašovati spodky. Ze zlosti na sebe, na Špačka a na všechno psí pokolení nešel jsem ani domů, nýbrž potuloval jsem se skoro do večera po ulicích a potom rovnou jsem zašel do hospody.

Když jsem se navracel asi k půlnoci, oznamoval mi ve vratech domovník:

„Nějaký pán poslal něco vašnostovi; dal jsem to nahoru do pokoje, je to v pytli. A zde je nějaký lístek od onoho pána.“

Vzal jsem lístek, dal jsem domovníkovi místo jediného desetníku dva a stupal jsem nahoru přemítaje, co as to je a od koho? Podivný dar, v pytli!

Otevřel jsem pokojík, rozžal svíčku a ohlížel se po daru. U dveří ležel pytel. Sáhl jsem na něj — obešla mne hrůza — v pytli bylo něco mrtvého.

Vyskočil jsem, roztrhl obálku a držel jsem v ruce visitku — Špačkovu, na jejíž rubu bylo napsáno:

„Když jsem ti dal psa, tak jsem ti ho dal a tu ho máš! Dej si ho vycpat na almaru, Havrda na Spálené ulici to dělá dobře a lacino.“

Sklesl jsem na židli, visitka mně vypadla z ruky. Obcházela mne skoro strašidelná hrůza, když jsem pohlížel na proklatý pytel. Připadalo mně, jakoby se v pytli cosi pohybovalo, a z tmavého kouta pokojíku smál se na mne pitvorně Špačkův obličej. Cítil jsem, kterak úzký prostor je naplněn psinou. Pryč s tím — pryč! A za nic na světě nebyl bych se dotkl příšerného břemene.

Vzchopil jsem se náhle a jakoby mě běsi štvali, letěl jsem dolů, k domovníkovi, který mne za dalších dvacet nováků sprostil hanebné návštěvy v pytli, vyhodiv nebožtíka Nerona na smetiště ve dvoře.

Pobouřen a rozčilen ulehal jsem s jediným vroucím přáním: aby tam na smetišti ležel přítel Špaček vedle svého prezentu!

Na vorech.

(Psáno a poprvé otištěno v »Ohlase chrudimském« r. 1881, později ve »Švandovi D.« r. 1883.)

„Ffff — ffff!“ vyrážel ze sebe pan Kubín, docházeje ke smíchovské plovárně, a zastavil se u vrátek, aby prostudoval denní „repertoir“ plovárenský.

„Vzduch 32, voda 23“, oznamovala malá tabulka vedle dveří, a myslím, že čtenář chápe, že to byly stupně teploty, dle Réaumura, dobře počítané.

„Zase teplá jako polévka,“ vzdychl si pan Kubín a bral se s hlavou sklopenou úzkým vchodem na plovárnu, aby se aspoň na okamžik schladil. Ale jaké schlazení to ve vodě 23stupňové dle Réaumura!

Svlékl se pohodlně, navlékl plavky, pohodlně stoupl pod sprchu a potom, když na něj padala voda v tisícerých krůpějích, ozývala se pod stříškou sprchy směs podivných, nesnadno označitelných zvuků; bylo to sykání, funění, vrčení, jež splývalo konečně v mnohonásobné, spokojené a téměř la-

bužné chrochtání. Za chvíli zarazil pan Kubín sprchu a vystoupl zase na volnou podlahu plovárny, zatřepal sebou jako pudl, když z vody vyleze, změřil znaleckým, zkumným okem vzdálenost k prknu, zahoupal se, dvakráte dupnul, rozběhl se na pružné, hrubým hadrem potažené prkno, jemuž žádný pražský plavecký, ať mluví kterýmkoli slovanským jazykem, neřekne jinak nežli „švunkpret", a hup! již letěl po hlavě do hlubin Vltavy. Za chvíli vynořila se plavá jeho hlava na povrch, nozdry ze široka vyrážely nabranou vodu, hlava sebou třepetala, ústa otevřela se dokořán a pan Kubín počal majestátně šlapat vodu, vrtaje oběma malíky v uších vodou zalehlých.

Ej, jak pěkně plave se mu to ve vlahé vodě, jako v peřinách. A panu Kubínovi netřeba ani mnoho pracovat, aby se udržel na vodě. Není tlustý, ale jako oplácaný, a má drobnou, lehkou kostru. „Ano — říkával o něm plavecký pan Muknšnábl — v kom je takovýhle škilet, tomu se plave dobře!" Tak pan Kubín zcela lehce a jako mimovolně pohyboval rukama a nohama, aby řídil směr, jímž zamířila jeho tělesná, dvanácti sty ročně státem vydržovaná existence. Všaktě kdyby tu nyní měl svého chefa, jenž ho od osmi hodin z rána až do dvou po poledni týrá, dal by mu „pasáka", že by mu aspoň na chvíli zašlo kujonování všech podřízených. Eh, k čemu na podobné nepříjemnosti mysliti teď, když je ve vodě, tak volný, svobodný. Ďas vezmi všecku etiketu, která na suché zemi člověka sužuje. Zde je tak nevázán, v té zelené vodě, bez tuhého

límce u košile a bez manšet, prost těsných botek, bílé vesty — všeho! Ah! Pan Kubín se teď pohroužil, až bubliny na povrch vyskakovaly, a pro zábavu dopracoval se až ke dnu, nabral tam do hrsti písku a vyplavav opět na povrch mrštil pískem a bahnem daleko, až skoro tam k oněm vorům...

„A vory!" pomyslil si pan Kubín a již vesluje rázně všemi údy, aby se k nim a na ně dostal, trochu na slunci se pováleł a potom zase do vody skočil. To je při 32 stupních Réaumura velmi příjemné!

Už je na nich, na vorech. A už se roztáhl na znak jako štěně, jednou rukou zacláněje oči, druhou odháněje všetečné mouchy, které zvědavě obletují neznámého obojživelníka. Aha, přece se mu prodral skulinou mezi prsty paprsek sluneční do oka a do nosu.

„Hepšík!"

To je zdravé, takové kýchnutí.

„Hepšík!"

Tak, člověk se otřece, až v těle zamrazí. Ale toť právě příjemno, je-li takové vedro, jako dnes. Dvaatřicet stupňů!

— — —

Uplynula hezká chvíle, pan Kubín byl by skoro usnul. Aby tak s ním pak vory odplavaly! Někam dolů až do Roudnice, nebo do Litoměřic — jestli tak daleko plují, oč se ostatně pan Kubín pramálo stará. Ale neusnul; probudilo ho z polovičnı́ dřímoty plesknutí do vody, opět — a opět,

a nyní se vor lehýnce zachvěl. Co to? Dobývá se na pana Kubína vodník?

Líně pozvedl hlavu a líně pohlédl stranou, kde se plesknutí ozvalo. Ale už se vymrštil vrchní půlkou těla do výše a upřeně pohlíží na místo, kde to pleskalo. Aj, aj, tam se drápe namáhavě sličná dívka z vody na vor.

Již jest půlí těla venku — ééé, ty formy! Nahýbá se, ráda by se vymrštila cele, ale voda ji drží. Jest patrně unavena, a unavenému plavci těžko se drápe z vody na vor, na neohrabané, hladké, od vody slizké klády.

Ejejej, to je tílko, to jsou vábné tvary — pan Kubín je už tak dlouho na suchu, ale náhle se mu v ústech slévá. Chtěl vidět ještě více, pohnul sebou, zachrastilo to trochu, sličná plavkyně ho zočila a uleknuta s dušeným výkřikem sklouzla do vody a něžnýma rukama veslovala několik kroků dále. Její zraky měřily hněvivě pana Kubína, až se skoro začervenal. Ale dívka také byla jako oheň. Chvíli ticho. Zdálo se, že dívka vynakládá všecku sílu, aby se udržela. Nyní pronesla s namáháním:

„Pane, chtěla jsem na vor, abych si odpočinula,“ a znělo to hněvivě a vyčítavě.

„Prosím, slečno, rád vám pomohu,“ a pan Kubín se tvářil, jakoby chtěl vyskočiti a dívce přispěti.

„Zůstaňte, pane, usedněte zas!“ volala dívka skoro úzkostlivě. „Tak jsem to nemyslila. Chci na vor a nemohu — pro vás!“

Pan Kubín bezděky usedl, skrčil se a pronesl s podivením:

„Já vám bráním? Vždyť vám chci pomoci.“

„Nepřeji si vaší pomoci,“ hněvala se srdnatá dívka. „Dostanu se tam sama, jen mi nepřekážejte!“

„Ale dovolte, slečno,“ bránil se pan Kubín, jakým způsobem . . .“

„Svou přítomností, pane! Nutíte mne, abych zůstala ve vodě. Nemohu tedy na vory, nemohu odpočinouti a nemohu konečně se vrátit na plovárnu, pokud zde budete.“

Ano, nyní teprve všiml si pan Kubín, že dívka jest na straně opačné, že mezi ní a plovárnou je dlouhá řada vorů, úzce spojených, táhnoucích se od mostu železničního pod Vyšehradem až skoro k mostu Palackého, a že tedy dívka patrně se dostala na své nynější stanovisko také přes vory, zajisté dříve, než tam pan Kubín přišel, že se touž cestou vrací ze své procházky, že tedy opět musí vory překročit, aby dorazila ku plovárně cestou nejkratší. A poněvadž zcela bezpečně počítal, že slabá dívka nemůže učiniti ohromnou okliku kolem vorů, čehož by ani on tak snadno se neodvážil, umínil si, že své příznivé posice tak hned se nevzdá, ale že sečká, až dívka vystoupí na vory. Něco takového nepotkává Pražana denně, a kdo právě neměl času a peněz, aby se podíval do mořských lázní, může se dočkat pěkného stáří a umřít, aniž za celý život spatřil jen jednou sličnou, kyprou dívku v luzném, vábném oděvu plaveckém. Na to vše vzpomněl si pan Kubín a hodlal vytrvati třeba

do večera. Pravda, nebylo to právě dvorné, snad ani ne slušné, avšak vysvětlitelno je to zajisté. Však leckdo z vás být na jeho místě...

Dívka zatím pohybovala se stále blíže voru a pan Kubín spatřil sotva více než mokrý čepeček z modré látky, který kryl bujné nasáklé vlasy, bílé čelo, na němž namáháním a snad i hněvem nabíhaly žíly, hnědé oči pod hnědými, hustými brvami, krásný rovný nosík a červené rtíky. Bradička již se potápěla ve vodě, a kousek šíje, jež vydírala se jen malounko z plavecké modré kazajky, svítilo zcela neurčitě pod zelenavým povrchem vody. To bylo vše, co pan Kubín v té chvíli viděl, a co spatřil dříve, bylo mu zmizelo s takovou rychlostí, že se na to skoro nepamatoval.

Sličná neznámá plovala chvíli, pana Kubína si nevšímajíc; náhle však opět se obrátila a hlasem nevolí se třesoucím a namáhavě promluvila:

„Myslím, pane, že znáte jako navštěvovatel plovárny zcela dobře její řád; tedy víte, že je zakázáno damám se přibližovati."

„Jenom v obvodu plovárny, slečno," odtušil pan Kubín zcela klidně; „potká-li však plavec dámu v širé řece, není vázán řádem nijakým a může dámu třeba obejmouti — ovšem, kdyby byla srozuměna!"

Hněvivý blesk z očí dívčiných stihl jej za tuto odpověď, ale neřekla slova; musila hospodařiti s dechem, aby se nad vodou udržela.

Pana Kubína pojal vzdor. Umínil si, že neustoupí, a byť i neznámá pozbyla síly a potopila

se, — však ji pak vytáhne a zachrání. I jak byl schoulen, zaclonil oči rukama a pohlížel ke starobylému Vyšehradu. Chvíli ozývalo se zcela odměřené oddychování ve stejné vzdálenosti, ale pak pozoroval, že se dívka blíží k voru, a zároveň zaslechl nové oslovení. Tentokráte však již tónem prosebným:

„Pane, vzdalte se laskavě. Jsem skoro vysílena a ráda bych už domů; nebuďte tak neústupný."

Pan Kubín otočil hlavu k dívce.

„Naopak, slečno, vy jste neústupna!" a pan Kubín zase na polo se vzchopil. „Hle, jak jste podivna. Mistr plavčí ve vašem oddělení smí na vás hleděti; když jste se učila plovat, směl vás i řemenem opásati, pomáhal vám z vody, při zkoušce doprovázel vás na loďce do řeky, a kdybyste nebyla vydržela — a snad i to se stalo — tedy měl právo, aby vás z vody na loďku vytáhl. Nuže, myslete si, že jsem mistr plavecký z ženského oddělení."

A zas vyšlehl hněvivý pohled z očí dívčiných.

„Pane, mohu vás pokládati za něco více nebo méně, než je náš mistr plavčí. Jste-li člověk slušný, galantní, mohu právem žádati, abyste se vzdálil a nepřekážel mému přechodu přes vory; avšak skoro se domnívám, že nedosahujete ani k mistru plavčímu, ježto slušnou žádost odmítáte se smíchem a nedbáte nejprostších pravidel slušnosti! Nuže..."

„Nuže...?" opáčil pan Kubín s klidem, kterýž mohl dívku jenom podrážditi.

„...vyberte si, co vám milejší," vyhrkla dívka a odvrátila se nadobro od pana Kubína.

Do té chvíle měl pan Kubín dávno vybráno. Chtěl vytrvati. Poslední její slova však a opovržlivý způsob, jakým se od něho odvrátila, uvrhl jej v rozpaky. Původně chtěl využitkovati vzácné situace, v níž se octl poprvé a snad naposled v životě, chtěl dívku škádliti, a — nic platno zapírat — chtěl ji i viděti olepenu mokrým, přiléhavým kostýmem — posud nikdy to neviděl. Ale nyní byl skoro zahanben. Kdyby věc nebyla tak otřepána, bylo by možno říci, že se pojednou do dívky zamiloval. Její pevné, zmužilé chování, její statečný plavecký výkon, její plynná, určitá řeč — jak se mu náhle jevila vznešenou! Krom toho, že byla tak neobyčejně sličná.

Ah, že nepovolil hned! Rád by teď sklouzl s voru a odplaval, aby dívce nepřekážel, ale zdálo se mu, že by to byl neslavný ústup. Zabředl příliš ve svém odporu — kdyby teď povolil, odešel by jako pokáraný chlapec, vítězem by byla dívka a pro něj by celá setkaná neměla žádného moudrého konce. Vlastně hloupý konec. Ano, ano — jak to ukončit? Kterak s ní zase začít a potom tedy dvorně ustoupit?

Takto uvažuje pozoroval náhle, že se neznámá vzdaluje, že napíná všechny síly proti proudu, aby se dostala výše. Hodlá nejspíše ve větší vzdálenosti vory překročiti, dokonce snad se pokouší obeplouti vory. Ale toť nevydrží!

Pan Kubín se vzchopil, aby dívku po voru dohonil. Mohl tak učiniti, neboť byla odvrácena. A setrvala tak, i když se jí octl v patách a promluvil.

„Slečno," zvolal žadonivě, „neunavte se, jest nemožno, abyste doplovala na konec, a byť i byste proud přemohla, budete mít nesmírně daleko na plovárnu. Nevydržíte!"

A vida, že poslední její tempa jsou již velice nepravidelna, uchopil silný šlahoun, jenž na jednom konci byl houžví k voru připevněn, a mrštil jím do řeky.

„Slečno, chopte se toho a odpočiňte si trochu," prosil skoro pokorně; „musíte si oddechnouti."

Dívka sáhla rychle po silném prutu a přitáhla se k voru, jehož se oběma rukama zadržela. Ale nepromluvila, a hněvem i namáháním bleda dívala se vzhůru k Vyšehradu.

„Hněváte se, slečno?" tázal se pan Kubín, a aby naznačil, že se s ní chce rozejíti po dobrém, sklouzl po druhé straně do řeky a přidržel se také silného kmene.

„Nechápu, proč jsem s vámi vůbec tak dlouho hovořila," pohodila vzdorně hlavou, neohlížejíc se, a dodala: „Neznám vás a s neznámými lidmi se nebavím, pokud neuznali za slušno představiti se."

A jakoby chtěla naznačiti, že všecko vyjednávání přerušuje, otočila se docela a pohlížela na věže Emauzského kostela.

„Promiňte, slečno," pronášel pan Kubín žertovně, „nemám u sebe visitek, ale odbudu to ústně. Jmenuji se Kubín, jsem úředníkem zastavárny, dvaatřicet roků stár, mám dvanáct set zlatých služ-

ného, právo na kvinkvenálky a na pensi a tak dále. Stačí vám to, slečno?"

Dívka setrvala nehybna, odvrácena, a řekla jenom:

„Je to vše?"

„A co mám ještě říci?" tázal se pan Kubín udiven, ale náhle se zasmál: „Ah tak, na něco jsem zapomněl. Jsem svoboden, slečno, zcela svoboden a těším se na brzké postoupení, jestliže totiž můj ředitel mi bude nakloněn. Ale on je starý broukal a sekant."

A po chvilce dodal ještě pan Kubín:

„A mně nedopřejete, slečno, abych zvěděl, s kým jsem dnes tak vzácnou setkanou zažil?"

Dívka otočila hlavu, pohlédla pronikavě na pana Kubína a pronesla pak určitě:

„Jmenuji se Julie Hübnerova; znáte asi to jméno, jsem dcera — ředitele zastavárny."

Pan Kubín pustil se překvapením kmene a zmizel na okamžik pod vodou. Ihned však se objevil a jektal pomaten:

„Slečno, doufám, že jistě odpustíte mému nerozumnému chování — vlastně jsem ani nezamýšlel — nikoli, slečno, nechápu, kterak jste se mohla domnívati, že bych totiž — ano — již utíkám, vlastně plavu, a nebudu překážeti... Moje úcta...!"

A pan Kubín se obrátil a ploval rychle jako delfín, aby měl vory co nejdál za sebou, a veselé šplouchání vody, již mohutnými tempy rozrážel, doprovázeno bylo asi takovouto jeho samomluvou:

„Já jsem nehorázný Kuba — já osel! Proč jsem jí všecko povídal, já hlupec! Bylo jí třeba vědět, kdo jsem? Co? Co je jí do toho? Ano, teď jsem v tom nóbl! Počkej, Kubíne, on ti dá avanž ředitel, až mu bude dcera doma žalovat. Jeho dcera! A já mu nadal broukalů a sekantů! Ona to poví, poví, to vím jistě! Tohle mi scházelo! Teď mi bude vyčítat o jednu nectnost více. Že jsem fintílek, že chodím rád „časně" z hospody domů, že si myju ruce celou poslední úřadní čtvrthodinu, to mi už vyčítá, a nyní bude míti novou narážku! Bude mne týrat, že chodím do Vltavy chytat holky! Bude mi nadávat hastrmanů — to vím! Hrom do toho! Patří mi to! Je mi třeba dívati se na ženské v plavkách? a co z toho mám? Všecko se na ní vodou lepí — ostatně si to mohu představit! Raději bych se neviděl — — —" a toto poslední pomyšlení pan Kubín utopil, ponořiv se hluboko a vychrliv na dně Vltavy všechen vzduch z plic, že nad ním vyskakovaly bubliny jak z vařící vody.

Zamířil přímo ku plovárně. Již ho nic netěšilo v té krásné vodě, již ho vše vyhánělo, pryč, někam daleko do samoty, kde by si mohl hodně hlasitě vynadati. Dospěl k žebříku, vyšplhal se vzhůru a nečekaje ani, až oschne na vzduchu, nýbrž osušiv se prostěradlem oblékl se a odcházel z plovárny v rozmaru velmi mrzutém. To si zítra od ředitele vypije!

* *
*

Druhý den seděl pan Kubín v kanceláři již o půl hodiny dříve, než obyčejně, a pracoval tak horlivě, jakoby chtěl nejméně na půl roku napřed práce potrhat.

O půl desáté otevřely se dvéře a vstoupil ředitel. V panu Kubínovi zatajil se dech a na čele vyronil se mu pot. Ředitel mrkl po něm okem a panu Kubínovi bylo, jakoby se topil ve spoustě popsaných archů. Ředitel vešel do své písárny a brzy volal jednoho úřadníka po druhém a „trhal" je tak důkladně, že pan Kubín mohl mít pojem o tom, co je pro něj připraveno; konečně byl také on zavolán. Třesoucíma se nohama překročil práh ředitelské kanceláře a dobře za sebou zavřel, aby nikdo z kolegů neslyšel, co dostane.

Dive divoucí! Ředitel byl jako máslo a nechrchlal dnes ani tak struhadlovitě jako jindy, nýbrž mnohem jemněji, mírněji. Což pak slečna Julie nežalovala? Snad se ostýchala. Pan Kubín volně vydechl a stál zas na pevných nohou. A když vyjednal ředitel s panem Kubínem věci úřadní, posouvl náhle okuláry na čelo a pronesl ostře:

„A — pan Kubín prý pěkně plave? Ha?"

V nešťastníku hrklo — nyní to přijde.

„S dovolením," zašeptal pan Kubín, „skoro denně."

„Slyšel jsem, slyšel," vrzal pan ředitel ostrým hlasem dál, „a prý někdy až tam k vorům a přes vory skoro do Podskalí?"

Pan Kubín byl horký jako cihlička a klopil oči jak odsouzenec.

„Povídala mi dcera, povídala,“ pokračoval ředitel, a zdálo se, že má z rozpaků páně Kubínových pekelnou radost.

„Bavili prý jste se včera spolu... Ha?“

Pan Kubín ani nevěděl, kde stojí, a přivíral oči. Ředitel připadal mu jako vtělený ďábel.

„Tento — prosil bych vás o něco, pane Kubíne. Až se s ní zase sejdete, dejte mi na ni pozor, aby se mi neutopila... Ha?“

Nyní vyvalil pan Kubín oči. A ředitel končil audienci:

„Povídala mi Julie, že dnes odpůldne půjde zase na plovárnu. Půjdete taky?“

Pan Kubín nemohl hned ani odvětit, konečně však vyrazil:

„S dovolením, pane řediteli, — půjdu!“

„No, dobrá, dobrá, pane Kubíne,“ zachrchlal ředitel. „Ale povídám vám: jenom žádné hazarty ve vodě. Je to nespolehlivý element!“

Pan Kubín byl v milosti propuštěn a všecko se s ním točilo, když se octl zas u svého psacího stolu. Kolegové dívali se na něj po očku a někteří skoro závistivě. Naslouchali přece trochu a divili se, kterak neočekávaně je Kubín u ředitele „v porci“.

A konec této dvaatřicetistupňové historky dle Réaumura? Je zbytečno dlouho vykládat; snad po-

stačí malý výstřižek z insertní části jednoho z pražských denníků:

Oznamuji přátelům svým s radostí, že milovaná moje choť Julie obdařila mne včera zdravým, kvetoucím synáčkem.

V Praze, 20. srpna 1881.

Vojtěch Kubín,
druhý pokladník z ıstavárny.

Horálkův „pan Vašek“.

(R. 1881, otištěno ve »Švandovi Dudáku« 1882.)

Prudce, jakoby je byl vynazil ďábel prchající před kropáčem se svěcenou vodou, otevřelo se okno v bytě pana Horálka, knihařského mistra non plus ultra, knihaře, jakého nebylo nejenom na celém Novém městě, ale v celé Praze, knihaře, jakého nebylo snad ani v celých Čechách...

Ba, kdo ví, bylo-li takového knihaře vůbec na světě. Nebylo prý knihy, které by nebyl vázal aspoň v jednom exempláři, nebylo vazby, které by nebyl viděl, a konečně nebylo v knihařském umění ničeho, čeho by on — pan Horálek — nebyl dovedl.

Teď otevřel okno jako bouře, zaháčkoval rámy a vypjal se, aby se podíval na pravo i na levo. Po ulici nešel nikdo, byloť ještě příliš časně a sotva že tu a tam nějaké okno pootevřeno. Jenom naproti „u strakatého měsíce“ otvíral krámek pan Pátek, zcela počestný švec a soused podskalský a člen některého z ozbrojených sborů pražských.

„Dobrýtro, Pátku!" ozvalo se ještě trochu ospale z úst Horálkových.

Nápodobně, nápodobně, pane Horálku," vřískl Pátek a dodal: „Paf!"

„Co: paf?" tázal se pan Horálek udiveně.

„Paf — bude pěkný den, to já myslím," odpovídal Pátek. „Když řeknu paf! tedy to znamená, že bude pěkně."

Pan Horálek zadíval se na Pátka a potom prohodil:

„Mhm, to tak leckdo má něco ve zvyku. Pan Vašek také říkal něco takového, ten říkal vždycky: fft! a to znamenalo, že bude ošklivo!"

„Pan Vašek?" ptal se táhle Pátek. „Kdo to byl?"

Pan Horálek napjal pravou ruku, roztáhl všech pět prstů, pootevřel ústa, přimhouřil oči a konečně pronesl:

„Pan Vašek? Vy jste ho neznal!"

„Aha," řekl Pátek, jakoby už věděl, o kom je řeč, a upevňoval vrata železnými háčky ke zdi, aby jimi vítr nebouchal. Potom zašel do krámku a pan Horálek vtáhl se do světnice.

Když se obrátil od okna, přinášela paní Horálková z kuchyně snídani. Postavila na stůl čtyři hrnečky kávy, vrátila se do kuchyně ještě pro láhev čerstvé vody a přinesši ji usedla ke stolu. Pan Horálek sedl vedle ní a hvízdl. Otevřely se dvéře z dílny, a utíraje ruce o zástěru vstupoval tovaryš Jozef a za ním učedník Náca. Přisedli také v uctivé vzdálenosti od mistra a mistrové a brzy zase vstá-

vali od prázdných hrnečků. Pan Horálek a jeho choť poseděli trochu déle, konečně vstali oba, a co hospodyně odnášela nádobí do kuchyně, ubíral se pan Horálek vážně do dílny.

Takovýmto způsobem začínal pro pana Horálka skoro každý den. Vstával velmi časně, a, bylo-li léto, otevřel hned celé okno dokořán, bylo-li v zimě, otevřel jen špehýrku nejméně na hodinu, aby měl v pokoji dost čerstvého vzduchu, neboť na čerstvý vzduch si pan Horálek „potrpěl", jak říkával. Potom pracoval s tovaryšem a učedníkem skoro po celý den neunavně, vyjímajíc přestávku mezi dvanáctou a druhou polední, kdy obědval a po obědě četl. Na čtení si „potrpěl" pan Horálek také, a přišla-li mu žena s výčitkou, že toho více přečte nežli sváže, slyšela ihned, že „pan Vašek" pokládal za hlupáka každého, kdo málo četl. A co řekl pan Vašek, toho se pan Horálek držel, nebo lépe řečeno, pan Horálek vždy náhodou si liboval v tom a řídil se tím, v čem před ním liboval si pan Vašek. Mimochodem řečeno, tento pan Vašek, o němž pan Horálek tak často mluvíval, připravil paní Horálkové mnoho hořkých chvil. Nemohlať nikdy muže získati pro své mínění, neboť on se řídil neústupně vlastními zásadami, a chtěla-li mu je vyvraceti, pronášíval jen: „Pan Vašek to také tak dělal," „pan Vašek také tak jednal," „pan Vašek také tak mluvil" — a vzpomněl-li si Horálek na pana Vaška, bylo marno s ním bojovati; každý podlehl. Paní Horálková neznala onoho pana Vaška, nikdy ho neviděla, nikdy s ním nemluvila, ale proklela

jej už častokráte do pekel pekelných, poněvadž se zdálo, že na něj dá muž její více nežli na celý ostatní svět.

Ale tak vedlo se nejen jí, nýbrž každému, kdo se s panem Horálkem v čemkoli střetl. A kdo měl na pana Vaška ještě více svrchu než paní Horálková, byl tovaryš Jozef.

„Poslouchejte, Jozef," promluvil často pan Horálek, (který nikdy neřekl „Jozefe"), přijímaje z rukou tovaryšových hotové dílo, „tak mizerně pozlacený hřbet jsem neviděl. Pan Vašek měl mnoho knih, ale ani vazbičky tak bídně zpracované. Dejte si podruhé lépe záležet!"

A jindy, když Jozef za nepřítomnosti mistrovy přijal do vazby nějakou knihu, kterou ještě nikdy neviděl, hlásil hned při příchodu páně Horálkově: „Pane mistře, tohle jsme ještě nevázali!"

Ale pan mistr pozvedl nos, podíval se na knihu takořka pod brejlemi a prohodil suše:

„Tuhle tu? Tu jsem vázal dávno pro pana Vaška. Udělal jsem na ni zelený hřbet a rohy."

Zkrátka, pan Horálek dovolával se od rána do večera pana Vaška. Nebylo historie, kterou by už dávno nebyl slyšet vyprávět panem Vaškem, nebylo příhody na světě, o které by se nebyl zmínil pan Vašek, nebylo nic nového, co by se nebylo už také panu Vaškovi přihodilo, aneb o čem by aspoň pan Vašek nebyl býval slyšel. Spáchána-li kde krádež, loupež, vražda, tvrdil pan Horálek určitě, že mu už dávno vyprávěl pan Vašek o něčem podobném, což ovšem nebylo ku podivu, ne-

boť všechno na světě prý se za nějaký čas opakuje. Objevila-li se kometa na nebi, poznamenal ihned pan Horálek, že pan Vašek už před dvaceti lety viděl kometu mnohem větší. A tak dále a tak dále.

„Pane Horálku," přivítali jej kdysi sousedé v hospodě u Trajců, „včera jste tu měl být. Starý Kocanda měl v šístce hovadské štěstí; sotva jsme k tomu sedli, udělal třikrát za sebou dvaapadesátku."

Pan Horálek se napil a pronesl zcela klidně:

„Hm, to jsem hrál jednou s panem Vaškem a ten měl dvaapadesátku šestkrát za sebou, a to vždy na začátku a na konci zas; ale ovšem, to se mu povedlo jen jednou!"

Sousedé otevřeli huby a neměli odpovědi. Pan Horálek vypouštěl kouř z dýmky přímo před sebe a pohlížel na občany pokojně a sebevědomě, jako by chtěl říci: „Vidíte, to byl kos!"

Pan Vašek byl panu Horálkovi, čím je hráči největší trumf. Při každé příležitosti jej vyhodil, každého přebil, a tak přišlo, že i jiným lidem, totiž některým známým Horálkovým, stal se konečně pan Vašek pořekadlem.

„Odkud to víte?" tázal se leckdy někdo někoho.

„Řekl to pan Vašek."

„Který to Vašek?"

„Nu, ten, co ho zná pan Horálek."

A bylo po řeči.

Ale konečně připravil jednou pan Vašek i panu Horálkovi hořké chvíle a časté mrzutosti. A sběhla se věc takhle. Seděl kdys v neděli se ženou u oběda

a čerpal nejnovější politické zprávy ze sloupců Pražského Denníku, srkaje při tom polévku. Paní Horálková dávno se mrzela, že muž při jídle čítá, kdežto by jí vlastně měl vyprávět nějaké noviny — o ty politické ona nestála — ale nemohla mu věc odvyknouti a nepokoušela se o to vůbec ode chvíle, kdy pan Horálek porazil její námitku, že to i nezdravo:

„Pan Vašek četl pokaždé při obědě a byl zdráv do devadesáti let — tak tedy. A kdy bych vlastně měl číst, ne-li v poledne?"

Dnes však měla paní Horálková sama nějakou novinu pro svého manžela za lubem, a když si vše na stůl snesla a konečně k jídlu přisedla, prohodila:

„Tenhle Štandera může mít radost!"

A pohlédla koso na muže, poslouchá-li. Ale pan Horálek nic. I řekla zase jeho choť:

„O takové peníze přijít, teď, v těchle časech!"

Pan Horálek srazil číslo novin ke stolu a otázal se zkrátka:

„No, co se stalo?"

„Co se stalo, co se stalo!" horlila paní Horálková, „to má z toho půjčování!"

„Kdo?" tázal se Horálek nadzvednuv nos.

„Štandera, vždyť to povídám," durdila se paní Horálková; „půjčil tomu ochlastovi, tomu smolaři Trunečkovi dvě stě bez úpisu a teď je Truneček se všech stran sfendován a Štandera utře hubu!"

„To toho je," prohodil pohrdlivě pan Horálek, „já myslil, kdo ví, co!"

„To je toho!“ zlobila se paní Horálková. „Jen kdyby šlo o tebe, ty štědrý!“

Pan Horálek pustil nyní číslo Denníku docela a řekl opovržlivě:

„Ty hloupá, kdyby šlo o mne! Já půjčil panu Vaškovi tři sta zlatých a také jsem je ještě nedostal a neříkám nic!“

Paní Horálková podržela lžíci ve vzduchu, dopolkla sousto, pootevřela ústa a vyrazila ze sebe:

„Tys půjčil tři sta? A kdy?“

Pan Horálek pohodil rukou, chopil se opět novin a řekl krátce:

„Hm, to je už dávno!“

„Dávno?“ zvolala paní Horálková, „a máš na to upsání?“

„Upsání?“ opakoval pan Horálek, a pohlédl opět nepříliš něžně na ženu. „Co pak jsem žid?“

„A kdo je ten pan Vašek? Co je ten pan Vašek?“ tázala se jedním dechem paní Horálková.

„E, ty ho neznáš,“ odpověděl mrzutě pan Horálek, jakoby chtěl naléhající ženu setřásti. Ale chyba lávky, věc nebyla tak snadna. Až posud ovšem nezáleželo paní Horálkové na ničem, co pan Vašek říkal a dělal, nestarala se o něj, čím je a kde je, ale do půjčky, s kterou se pan Horálek nyní pochlubil, bylo jí také něco, a je-li její muž takový, že by se dal připravit o peníze, ona zajisté ne a ne! A proto dorážela dále.

„A kde bydlí pan Vašek, co?“ volala rozčilena, „ať si na něj dojdu a peníze vyupomínám! Mluv, povídej!“

Pana Horálka už mrzelo, že Štanderu s jeho dvěma stovkami přetrumfl, ale přiznání bylo venku a žena nedala se tak lehce ukrotit.

„Co, Horálku, kde bydlí pan Vašek, ať na něj dojdu!“ dotírala paní Horálková neústupně dále, když pan manžel neodpovídal.

Pan Horálek podíval se teď ostře na ženu a pronesl odměřeně slovo za slovem stejně:

„Pan Vašek? Ten zůstává na Volšanech, holenku!“

„Tak umřel!“ vykřikla paní Horálková rozčilena, „umřel i s našimi penězi, se třemi stovkami! A ty ses o nic nehlásil, tys nepátral po kšaftě, tys nežaloval jeho dědice, ty necitelný muži! Ó já ubohá žena! Půjčuje on si po třech stovkách, a já chudák musím každý šesták škrtit!“

A paní Horálková, přemožena hněvem, bolestí a lítostí nad ztrátou tří set zlatých, dala se do usedavého pláče! Ale teď došla panu Horálkovi trpělivost.

„Mordie!“ zvolal a uhodil pěstí na stůl, „to bych se podíval, abys mně při jídle řvala. Co jsem komu půjčil, půjčil jsem a je mojí starostí, jak se k svému dostanu! Rozumíš?“

A sebral se a odešel do dílny, kdež všecek rozdurděn, zčervenalý a udýchán četl v Denníku dále. Paní Horálková ještě chvilku usedavě plakala, ale konečně utřela zlostně oči, vyhrabala v šuplíku starého stolu umaštěný kalendář a zapsala pode dnešním dátem:

„Dnes mi řekl muž, že nám jsou Vaškovic dlužni 300 zl., které Můj zapůjčil nebožtíku Vaškovi ještě za živa. Nesmí se na to zapomenout.“

Ukryla opět kalendář ve starých klůckách pod rozličnými klubíčky a závitky nití a bavlny, a šla po svém. A pan Horálek měl potěšení, že na něj žena po tři dny nemluvila.

Z podobné mlčelivosti ženiny nedělal si pan Horálek nikdy mnoho, hůře bylo, když jeho polovice začala zas mluvit — o povědomých třech stovkách. A to se dělo nyní častěji. Neminulo skoro neděle, aby paní Horálková buď po dobrém nebo po zlém nebyla se zmínila o půjčce panu Vaškovi, aby nebyla chtěla vyzvědět, kde ti „Vaškovic“ bydlí, a pan Horálek se musil vždy dopálit a uhodit na stůl nebo bouchnouti dveřmi. Rozmrzel se ze všeho tak velice, že už málokdy se zmiňoval o panu Vaškovi a zvláště před ženou nikdy již. Ale za to ona často a se zlostí zpomínala na proklatého pana Vaška, jehož neznala, jakživa neviděla, a kterému její muž přece půjčil tři stovky.

Ale nejtěžší zkoušky na pana Horálka teprve čekaly.

Bylo loni, kdy se o Sylvestru povážlivě nastudil, a o Novém roce ulehl. Bylo mu hůř a hůře, a poněvadž teprv o Třech králích si poslal pro doktora, byla nemoc již tak pokročilá, že ani lékař nevěděl pomoci a pan Horálek tušil nastávající konec. Šetrně sdělil to lékař paní mistrové a tu arci nastal nářek veliký. Ale když první bolest

přešla, přistoupila paní Horálková k lůžku nemocného a dorážela:

„Hleď, Horálku, měj rozum! Což kdyby se ti něco přihodilo — (paní Horálková dala se tu znova do hořkého pláče), — a ty mě zde zanechal a já se musila sama světem plahočit, nemrzelo by tě na věčnosti, žes mi nepověděl o těch Vaškových? Mluv, pokud je čas: od koho máme dostat ty tři sta?"

Horálek pohlédl hasnoucím okem na ženu, vzdychl, a — obrátil se ke stěně. Neodpověděl.

„Muži, měj rozum, měj se mnou smilování, pověz mi!"

Ale nadarmo, pan Horálek neodpovídal. Po několika marných pokusech, a když věc s mistrem stále se horšila, utekla se žena k lékaři. Řekla mu vše, co o půjčce věděla, a prosila ho, aby to nějak z Horálka vytáhl. Ale také všechny pokusy lékařovy byly bez výsledku a Horálková si zoufala.

Konečně přikvačily Hromnice a Horálková stěží sehnala nájemné. Horálek dokonával. Přišel lékař, pohlédl na mistra a poradil ženě, aby poslala pro pana pátera. Poslední naděje zakmitla Horálkové. Co nesvěřil jí a lékaři, svěří snad velebnému pánu. I šla panu faráři naproti a cestou vypověděla mu, oč běží, a žádala, aby Horálka vyzpovídal i stran těch osudných tří stovek. A Horálková se nemýlila. Její muž měl ke knězi důvěru.

Když se vyzpovídal a dostal poslední pomazání, nachýlil se k němu kněz a tázal se šetrně:

„Nuže, pane Horálku, nyní mi ještě řekněte,

co je s těmi třemi sty, které jste půjčil jakémusi panu Vaškovi?"

Horálek pohlédl upřeně na kněze, otevřel ústa a zašeptal:

„Já nikdy nikomu nic nepůjčil!"

„Pane Horálku, mluvte pravdu! Vždyť jste sám o všem své ženě vyprávěl! Kdo byl ten pan Vašek?"

Horálek marně se pokoušel, aby povstal. Hlava mu klesala do podušek a nemocný vyrazil ze sebe:

„Neznal jsem žádného pana Vaška!"

„Ale, pane Horálku," domlouval kněz dále, „vždyť jste tak často o něm hovořil!"

„To je pravda," mluvil Horálek s namáháním, „ale já ho neznal..."

Pan farář mlčky naslouchal.

„A také jsem ho nikdy neviděl, a nikdy s ním nemluvil," pokračoval pracně pan Horálek.

„A proč tedy jste o něm tak často mluvíval? Proč jste se ho dovolával?" ptal se duchovní udiven.

„To byl — jen — tak —můj zvyk," pronášel Horálek už mnohem slaběji.

Farář počínal chápati, ale přece ještě posledně se otázal:

„Mluvíte pravdu, pane Horálku?"

Horálek ihned neodpovídal, ale pojednou pronesl poněkud živěji, jakoby se mu tím vyznáním bylo ulehčilo:

„Pravdu, jako že jsem živ — a jako že umírám!"

Horálek utichl, zavřel oči a počal oddychovati v přestávkách vždy delších. Potichu zvedl se kněz

a po špičkách vyšel do vedlejší světnice, kde ho netrpělivě očekávala paní Horálková.

„Nu, jak, velebný pane," udeřila nedočkavě, „přiznal se?"

Kněz pohlédl útrpně na zmořenou ženu, pohlédl také na doktora a tlumeným hlasem opakoval oběma, co mu byl umírající pověděl.

Horálková zalomila rukama a nová záplava zalila jí oči:

„Pane bože, tak přijdu o poslední, co mně zbývalo v tomto neštěstí..."

Lékař porozuměl zpovědníku a pochopil Horálkova „pana Vaška". Vzal za ruku Horálkovou a promluvil k ní konejšivě:

„Upokojte se, paničko. Jste připravena jen o naději, ne o peníze. Ten pan Vašek nežil skutečně nikde jinde, než v mozku vašeho manžela... Rozumíte tomu?"

Paní Horálková utřela oči zástěrou a hleděla polobībě na lékaře, nepochopujíc, kterak se může mluvit o někom, kdo nebyl na světě.

V tom zaznělo z vedlejší světnice slabé škytnutí.

Lékař spěchal, aby se podíval k nemocnému. Hned však otevřel zase dvéře, kynul paní Horálkové a knězi, aby vstoupili, a domluviv manželce umírajícího, aby se chovala tiše a oddaně, pozoroval chvíli Horálka. Potom se obrátil ke knězi a skoro jen zašeptal:

„Tak tiše, klidně umírati jsem ještě nikdy neviděl."

Tu ještě jednou zvedala se pracně víčka páně Horálkova, pod nimi promodrávaly kalné zraky a jeho seschlé, vybledlé rty pohybovaly se.

Lékař přiklonil se k němu a Horálek zašeptal posledně:

„Ba já viděl; pan Vašek právě tak tiše umír —“

V tom škytl podruhé a skonal.

A s ním vzala za své i vysněná figura páně Vaškova.

Heslo!

(Psáno a ve »Švandovi Dudáku« otištěno r. 1882.)

„A já ti povídám, Alojs, abys nechal hloupých vymejšlených vymožeností a chodil pořádně domů jako pořádný člověk a jako domácí pán, rozumíš? Potřebuješ ty nějaká hesla a takové podivné zařízení, ano, na stará kolena, nerozume! Budu já si nosit v hlavě takové hlouposti, to víš, na to mne užiješ! Hesla! Tohle svět neviděl, a já si je mám pamatovat!"

„Tak si je napiš!" ozval se ostře pan Alojs Měchura, jenž docela pohodlně dokuřoval dýmku a vyhlížel z okna do úzké podskalské ulice a dále přes ohrady až tam na řeku a na druhou stranu na Smíchov.

„Ale Alojs!" založila si tu paní Měchurová ruce do boků a nabírala k oslovení tomu hlas hodně zhluboka. „Alojs, tohle to je zas nesmysel! Já si budu tvoje hloupá hesla zapisovat a pak celá rozespalá budu vstávat a hledat kalendář s heslem, ne? A dřív abych si vytřela brejle, co? No, tohle to by byl pořádný nesmysel!"

„Poslouchej Bábi," povídal hodně ztenka pan Měchura, „říká se smysl a nesmysl, a ne smysel a nesmysel! Víš?"

„To si ty říkej, jak chceš, ale u mne je to nesmysel! Budeš mi také namlouvat, že se říká sysl a ne sysel, co?"

Pan Měchura oněměl. S tímhle syslem zas měla jeho stará pravdu, a tak možno, že se přece říká: nesmysel. Čert ví, jednou je to tak, podruhé tak, a na konec ještě má pravdu taková hloupá ženská, myslil si pan Měchura. Však se zeptá, říká-li se nesmysel. Možno, že ano. Vzpomněl si právě, že se také říká pytel, ředitel — je to k vzteku, aby měla Bábi pravdu! Nešť, za to on si vymyslil heslo.

Ano, co pak vlastně bylo s tím heslem? Inu, mělo to nějaký chlup rozumu, ale zase to bylo k smíchu. Totiž:

Pan Měchura byl hrozně opatrný pán a ukrutně se bál zlodějů. Však měl proč předně i za druhé. Předně každou chvíli stane se nějaká krádež, tu na Dobytčím trhu, tu na Štěpánské ulici, tu dokonce na Příkopech — proč pak by si netroufali pobertové také do úzké, opuštěné podskalské ulice, kde je ohrad na čerchmanty, kde se tedy mohou dobře schovat! A za druhé měl pan Měchura ledacos, co se mohlo i jiným líbit. Na příklad: peníze, stříbrné náčiní, pěkné šatstvo, prachové peřiny, několikeré hodiny atd. A poněvadž byl se ženou jen sám — služebnictvo nechtěl mít proto, aby prý ho někdy nevynesl poberta domácí — tedy jí ná-

sledkem posledních znepokojujících zpráv o zlodějských kouscích nařídil, aby neotvírala nikdy večer nebo v noci nikomu, ať to kdokoli, kdo dříve neodpoví na její otázku heslem. Rozumí se, že nemohl nikdo jiný heslo znáti než on sám, neboť jí každého večera, když odcházel, dával nové, a když pak se vracel, zaklepal a pronesl heslo, načež byl vpuštěn. Pan Měchura byl na tento svůj nápad velmi pyšný, ale jeho ženě se to nelíbilo, a včera, ani se neptajíc na heslo, otevřela mu o půl noci beze všeho. Proto se pan Měchura rozzlobil a proto dnes, než odejde, nové nakazování a přikazování.

Paní Měchurová již neodpovídala, ale zlostí se v ní všecko vařilo. Pan Měchura také již nemluvil, ale pomalu vyklepával popel z vykouřené dýmky, uložil ji na stolek do kouta, strčil si do kapsy bundy dva doutníky, oblékl zimník, vzal klíč domovní, vmáčkl klobouk do čela o postaviv se před ženu, řekl velmi určitě a tvrdě:

„Tak pozor, Bábi; dnes tohle: boj se boha, styď se lidí! Rozumíš? A nikomu neotevřít, kdo ti tohle neřekne, sic je rámus."

Paní Měchurová vzdorně mlčela. Však pan Měchura na odpověď nečekal a šel k „Virlovům" na šárovský ležák.

„Ty by ses měl stydět, starý blázne," hučela paní Měchurová, když osamotněla; „takovéhle hloupé nápady, týravé, ty jeden..."

Ani nedomluvila paní Měchurová, tak ji to dopálilo.

Mohlo být okolo hodiny s půlnoci, když v úzké podskalské ulici před svým dvoupatrovým domem zastavil se pan Měchura a zazvonil. Měl sice domovní klíč v kapse, ale to jen pro nejhorší případ, kdyby se na příklad nemohl domovníka dozvonit a dotlouci. Jinak nebyl by šel sám tmavým průjezdem a přes tmavší ještě schody ani za zlaté prasátko! Neboť pan Měchura, ač takto domácí tyran, pedant a před ženou veliký hrdina, byl z gruntu srdce veliký strašpytel, a v noci, když byl o samotě, měl srdce o metr níže. Ale dnes ne. Dnes byl ležák u „Virlů" jako křen, deset sklenic je deset sklenic a to dodá člověku krve a síly. Mordie! Dnes tak pan Měchura někoho potkati, kdo by se mu nezdál, to by mu jich dal...

I fuj, to bylo leknutí! Pan Měchura až odplivl. Za rohem ozvaly se sněhem dušené kroky — a zatím to byla patrola. Zašla, a zároveň otevřela se vrata.

„—špámbu šťastnej —brej večír, milostpane," uvítal milostpána domovník Kanička. „Dnes to fouká, fouká, fouká — milostpane."

„Necháme to foukat a lehneme si do peřin!" odpovídal pan Měchura a smál se, že tak vtipně mluví.

„A toho sněhu, milostpane," hovořil Kanička zavíraje dům; „na dřevníku leží ho, že až střecha píská! To nám začíná ta zima krásně, krásně, krásně!" A Kanička se otřásl ve studeném vzduchu průjezdu, div s něho podvlékačky nespadly.

„A nám je ňák zima, Kaničko?“ obrátil se pan Měchura žertovně na domovníka. „Co?“

„I jim snad ne, milostpane,“ odpověděl Kanička, „ale mě to roztřásá! Poňžeň prosím: ležím v teple a najednou: dzin-dzin! až mne zvonek do ucha kousne. Musím ven — přes dvoreček, sněhem — ještě se divím, že z toho nemám regma!“

„No tak běžte, běžte do postele, Kaničko; nemusíte mi svítit,“ řekl dobrotivě pan Měchura a klopýtal po schodech do patra.

Kanička zůstal koukat za panem Měchurou skoro s otevřenou hubou, neboť ani nepamatoval, že by si byl milostpán někdy nedal posvítit. A pak se ještě jednou otřásl a běžel přes dvoreček, až mu v lucerně shaslo.

Kurážný pan Měchura doklopýtal zatím do druhého patra, jda nejen nohama, ale také rukama, aby do něčeho nevrazil, a nahmatal konečně povědomou kliku ložnice. Do jeho bytu vedly totiž dvoje dvéře, jedny do kuchyně, druhé do ložnice; kuchyňské dvéře však byly v noci asi na pět zámků a pan Měchura vcházel do bytu ložnicí.

Pan Měchura položil ucho na dvéře, uvnitř ticho. Zaklepal. Zase ticho. Zaklepal silněji — tu se v ložnici něco hnulo, těžké nohy rozespalé paní Bábinky přišáraly se v bačkorách a ruka sahala po klíči. Ale náhle se rozpomenula a z ložnice zaznělo polohlasně:

„Heslo!“

Pan Měchura projednával dnes večer při šárovském všecky věci na světě, jenom na svoje

heslo nepomyslil. A když teď jeho choť za dveřmi vyhrkla: Heslo! — probíral se pan Měchura jako z mrákot a vzpamatoval se, že skutečně před odchodem se ženou něco umlouval. Otevíral tedy ústa, aby řekl heslo, otevíral je víc a více — a náhle tu stál s ústy dokořán a s hrozným poznáním, že — heslo zapomněl.

Před očima tancovalo mu jako ohnivým písmem tisíc průpovědí, přísloví a pořekadel, ale pro Pánaboha, které pak z nich si měl pamatovat?

Pan Měchura se tiskl ke dveřím, zašramotil klikou a zvolal netrpělivě:

„Otevři, stará!"

„No, heslo?" zaznělo zase z ložnice.

„Čerti vzali heslo!" rozkřikl se pan Měchura, „já je zapomněl!"

„Tedy neotevru!" znělo z ložnice, a panu Měchurovi se zdálo, že vyznívá toto zvolání trochu škodolibě.

„Žádné hlouposti, stará, a otevři! To bych se podíval — v takovémhle čase —"

„Máš si heslo napsat, když máš tak slabou pamět," huhlala z ložnice paní Měchurová, „a teď mi dej pokoj, chci spát! Kdož ví, jsi-li to ty!"

„Mordie, ženo," sípal pan Měchura, „otevři mi, nebo udělám štumf!"

Každý Pražák ví, že „udělat štumf" znamená: strhnouti důkladný povyk.

„To by ti tak slušelo, Alojs," odpovídala z ložnice paní Měchurová. „Mně se zdá, žes včera také

zapomněl heslo, a pak jsi dělal štumf, když jsem ti otevřela bez něho. Zpomínej si!“

„Poslouchej, Bábi,“ počal pan Měchura prosit, „otevři, mně je zima...“

Žádná odpověď, paní Bábi patrně už ulehla.

Pan Měchura stál tu ve tmě, v zimě, a strachy zavíral oči. Zdálo se mu, že se po něm natahuje ze zadu tisíc rukou, že kolem něho hopkuje množství pitvorných postav — a nemohl utéci, byl jako přimrazen.

„Tak ty neotevřeš, Bábi?“

Až se sám ulekl svých slov v tom nočním tichu. Ale z pokoje nic, ani špytu.

Teď pana Měchuru něco napadlo. Pomalu se otočil ke schodům a šáral se zvolňoučka dolů, potichu, opatrně, aby cestou nějakého ducha neprobudil. Přišed do síně nahmatal opatrně drát u zvonce a trhl jím náhle, div ho nestrhal. Za chvilinku klaply na dvorečku dvéře a domovník Kanička přiklepal se s lucernou do průjezdu.

„A tentoc, milostpane,“ divil se, „já myslil, že už si líbili lehnout...“

„Kaničko,“ jektal pan Měchura, „paní nějak tvrdě usnula a já ji nemohu probudit; pojďte se mnou nahoru, snad se vám to podaří.“

„I proč pak ne, milostpane,“ třásl se v podvlékačkách Kanička, „ale to je divné, divné, divné!“

A kroutě hlavou stoupal na schody před panem domácím hezky zrychla, aby jen byl zas co nejdříve v posteli.

Když došli nahoru, naváděl pan Měchura Kaničku:

„Zaklepejte hezky z ostra, aby slyšela, a řekněte, že jste vy to, Kanička!"

Kanička zaťukal hubenými klouby jako kladívkem.

„Kdo pak to?" vyletěla z peřin paní Měchurová, kteráž byla předešlý hovor s manželem zaspala.

„Já, Kanička, jednostpaní, tentononc..."

V zámku zarachotil klíč a dvéře ložnice se otevřely. Pan Měchura všoupl se do pokoje, jako když ho vystřelí, a Kanička poslav za ním: „—špámbu šťastnou —brou noc!" sypal se se schodů.

„Ty, stará," zaujal pan Měchura potmě hrozivé postavení, „tohle to, cos mi vyvedla..."

„Alojs, nebudeš-li tiše, ví zítra celý dům o tvém hesle a máš ostudu!" Paní Bábi dovřela dvéře a bacila sebou do podušek.

Pan Měchura se pěkně svlékl, ani nerozsvítiv, a od tohoto večera chodil z hospody a do hospody bez hesla.

Po domácku.

(R. 1882, otištěno ve »Švandovi Dudáku« 1883.)

„Vojto!!"

„A Karlíííkú!!!"

A než dozněl ten třetí vykřičník, leželi si dva staří kamarádi v náručí.

Totiž já a Karel.

Podivno; oba žili jsme sice stále v Praze, ale neviděli jsme se již asi rok. Já totiž po celý den psal účty a opisoval žaloby a rubriky u advokáta na Václavském náměstí, večer proseděl jsem v úzkém pokojíku do dvora u otevřeného okna a bavil kočky ze sousedství a netopýry z věže kostela Františkánského krásnou hrou na kytaru, následkem čehož mi chtěla domácí paní dlužný nájem za poslední měsíc darovat, jen když se po dobrém vystěhuji — můj přítel Karel pak činil po celý den milosrdenství na Malé Straně. Půjčoval totiž lidem na rozličné preciosy, cihličky a jiné klenoty v malostranské filiálce císařské zastavárny. A poněvadž bydlil až kdesi v Hluboké cestě, zabloudil málo kdy do Prahy, ke mně však už docela ne. Chodil

raději na ryby, v létě, a v zimě hledal zábavu a zotavení v Malostranské besedě.

Ale teď jsme se drželi a zdálo se, že se tak hned nepustíme. Měl jsem dětinskou radost ze shledání se starým přítelem.

Vrazili jsme do sebe právě na rohu Spálené ulice, tam na blízku Donátovy pivnice.

„Kam pak, Karlíku?“ ptám se horlivě.

„Kam?“ a přítel Karel zdál se býti v malých rozpacích. „Jdu, tento — víš — mám něco vyřídit — tchánovi...“

„Tchch—chánovi?“

On se oženil!

Karel pozoroval, jakým ohromujícím dojmem působí na mne ono krátké, ale závažné slovíčko, a pospíchal s vysvětlením:

„No víš, Vojtíšku, nehněvej se; jsou to někdy těžké věcnosti (musím podotknouti, že tyhle „věcnosti“ byly starým pořekadlem Karlíkovým) — a při nejlepší vůli nedostal jsem se k tomu, abych tě uvědomil a —“

„— a na svatbu pozval, viď, ludráku! — A proč?“

„Inu, víš, Vojtíšku, tak jsem ti do toho zapadl, že už jsem nemohl ven, a — oženil jsem se.“

„Aha!“

„Co, aha?!“ podíval se na mne ostře Karel.

„Nu, rozumím, proč jsi se oženil,“ odpovídal jsem příteli, ač jsem vlastně sám nevěděl, čemu rozumím.

„Dovol, což mne neznáš? Něco takového si o mně —! ale zabouchl jsem se, a bylo po všem. Všecko se vyplnilo, jak jsem si přál, jsem jako v nebi!“

„A tos o tom nanebevzetí nemohl zpravit svého přítele, co, mne?“

„Inu, víš, Vojtíšku, ty hledíš na některé věcnosti ukrutně podivně a byl bys mi chtěl ženění rozmlouvat. Proto jsem se oženil a nikomu nic neřekl.“

Ďasa! Co v tom vězí? A vyhrkl jsem s otázkou:

„A co bych ti rozmlouval, mluv!“

„Nu, počkej, Vojtíšku, až někdy jindy si všechno povíme.“

„A co jindy,“ hartusil jsem a chytl Karlíka pod paždím, až mu švy na rameně povolovaly, „tuhle je Donát, pojď, vypijeme nějakou sklenici a povíš mi —“

„Pánbůh chraň,“ vzpouzel se Karel, „musím k tchánovi a hned domů; žena mne čeká s večeří. Vždyť víš, jak jsem toužíval po takové domácké stravě, po večeři d o m a, u s e b e d o m a, a teď to mám. Obléknu župan, trepky, žena něco uvaří nebo ohřeje od oběda, a to je gusto! Ožeň se také, Vojtíšku, budeš vidět, že je to rozkoš. Pořád si myslím, že snad ani není všecko pravda, jak mi je blaze!“

Myslil jsem, že by bylo hříchem, oloupiti přítele o jedno večerní blaho, i pustil jsem ho:

„Tedy až podruhé, dobře; ale vzkaž mi, až ti dá žena dovolenou, a vezmi si klíč domovní, abys před desátou neutíkal.“

„No, no, no,“ durdil se Karlík, „však není tak zle; sejdeme se co nevidět a poplácáme si.“

Ale najednou sebou trhl:

„Víš co? Přijď jednou ke mně, to bude věcnost! Řeknu ženě, ona něco ukmochtí a uděláme si tak večeři po domácku, víš, doma, to je gusto!“

„Přijdu tedy,“ slíbil jsem bez dlouhého rozmýšlení.

„A kdy?“

„Den ti nepovím, ale do soboty jistě!“

„Ne, ne, ne, řekni, kdy!“ velel Karel, „je to lepší.“

„Neřeknu, chci přijít jen na pradomáckou večeři bez chystání.“

„Ale blázínku, což kdybychom náhodou nebyli doma!“ šel na mne Karel.

„Tak tedy ve čtvrtek,“ rozhodl jsem.

„Tedy ve čtvrtek,“ plácl Karel rukou a vysvětliv mi, kde nyní bydlí, spěchal k milému tchánovi a potom domů, na domáckou večeři.

Rozumí se, že jsem nezapomněl na slib a ve čtvrtek jsem kráčel ke Karlovu bytu, již ze zvědavosti, jak jeho vyvolená vypadá.

Obýval ve starém domě v Ostruhové ulici, plném chodeb, schodů a labyrintů, že by z něho dobře mohla býti dvě divadla, a došel jsem konečně všecek otlučen a ošťouchán ke dveřím, nad

nimiž visela malá lampička petrolejová, osvětlující černobílou tabulku s nápisem: Karel Snopek.

Zaklepám.

„Herajn!"

Ajajajajajaj! Tedy tohle bych byl Karlovi rozmlouval?!

Vstoupím.

Mhm, pěkná, ženština, trochu povytáhlá, ale plná, v bílém čepečku, v šedých, hedvábně se lesknoucích šatech, s bělostnou zástěrkou před sebou, stála u nenatřeného kuchyňského stolu a vařila něco na líhu — nebo snad ohřívala.

„Moje úcta, milostpaní!"

„Kudnámt — ach — dobrý večer, prosím, račte dále — Kádl, komm..."

Nemusila dopověděti; „Kádl" stál již ve dveřích pokoje, a vida mne tak trochu jako přimrazena, přiskočil rychle, popadl mě za ruku a táhl mě blíže k ženě:

„Nu, tak, ženuško, to je můj milý přítel Vojtíšek, o kterém jsem tak často mluvíval, a zde moje ženuška, příteli. Viď, hezká maminka, co?"

„Ábr ich pittych, švajk!" pýřila se mladá paní; „to je rozpusta, on vždycky tak dovádí."

„Nu, pojď dále, příteli!" pobízel Karel. „Ona má ženuška ještě co dělat. Hnedle přijde za námi."

Ta propadená němčina mne ochlazovala.

Panička skutečně pak přišla, ale hnedle zas odešla a vrátila se a opět vyšla z pokoje. Opakovalo se to několikráte, mezitím vrzly také dvakráte neb třikráte dvéře kuchyně, bylo slyšeti tutlaný hovor

a konečně přihrnulo se do pokoje děvče ramenaté jak rekruta, nesoucí skleněný džbán piva. Karel se chopil džbánku, nalil do připravených sklenic a pobízel, abych usedl ke stolu.

Za chvilku přinášela mladá paní porcelánovou mísu, z níž rozdělila na připravené talíře husté, libě páchnoucí nudlové polévky, mně a Karlovi. Sama si dala na talíř asi lžíci, aby se neřeklo.

„Nu, neupejpej se a jez, Vojtíšku," pobízel Karel sedaje a chápaje se lžíce. „Vím, že jíš rád večer polévku, a já také; snad ti zachutná."

Okusil jsem — opravdu výtečná, jako pro šestinedělku! Pravá hovězí tresť! Hm, nedivím se již, že si Karel zakládá na domácí kuchyni. Dosrknuv poslední lžíci nešetřil jsem komplimenty, až se mladá paní červenala.

„Věru, milostivá paní je znamenitou kuchařkou; Karlíčku, počínám ti závidět."

„No, no, není tak zle; totiž, musím ti vlastně říci, tuhle polévku ženuška nevařila. (Aj, aj!) Byli jsme dnes u oběda u tchyně, já řekl, že k nám přijdeš, a tchyně vědouc, jak rád jím polévku a domnívajíc se, že ani host nepohrdne, poslala nám hrnek polévky hned po obědě po Katy. Ženuška ji ohřála."

Aha!

Panička vyšla z pokoje a já se dal do tenounké skyvečky chleba, abych zajedl. Kuchyňská víla Karlova odklidila zatím talíře po polévce a postavila před nás jiné.

Brzy objevila se mladá hospodyňka opět, přinášejíc mísu kouřících se — špekových knedlíků se zelím a s uzeným masem!

Ježíšmarjá, špekové knedlíky! Jen, je-li jich dost! Je vidět, že jsou čerstvy; na těch si dala paní Snopková asi záležet!

„Jez, jez, příteli," pobízel Karel, ale zbytečně si lámal hubu. Do špekových knedlíků mne jakživ nikdo nemusil nutit.

Jedl jsem, až jsem se za sebe sama styděl. Ale nemohu si pomoci. Proč mají špekové knedlíky! Konečně jsem si utřel ústa, a bylo na čase, abych něco řekl. A mluvil jsem s opravdovým nadšením:

„Milostpaní, takových knedlíků jsem posud nejedl. Ožením-li se kdy, vyprosím si od vás pro ženu recept na tyto výtečné špekovce."

Milostpaní se pýřila, ale viděl jsem, že ji pochvala těší.

„No, víš, Vojtíšku," spustil Karel, „moje ženuška umí dělat výtečné knedlíky, ale tyhle ona nevařila. (Čerta!) To jsou od „Glaubiců", mají tam každý čtvrtek čerstvé právě v tuhle hodinu. Ženuška neměla všechno pohromadě a nebylo času, aby se to sehnalo."

Dobře, že nic jiného nebylo. Byl bych se spálil snad po třetí. A hloupý Karel všecko vyžvaní! Mohl mne nechat v domněnce, že jím pravou domácí večeři.

Po večeři přinesl Karel doutníky, jadrná víla doběhla ještě dvakráte pro pivo a počali jsme provozovati mluvnický tělocvik. Milostpaní totiž trou-

sila libozvučnými německými slůvky, já s velikou tvrdohlavostí nedal se svést ani k jedinému „javól“ nebo „natýrlich“, a Karel nešťastnými a nešikovnými obraty hleděl odvrátiti moji pozornost od této temné stránky vlastenecké své domácnosti. Učinil jsem mu k vůli, že jsem si toho jako nevšímal.

Když jsme se octli na dně třetího džbánku, pozoroval jsem, že táhne silně na dvanáctou a že bych mohl jíti domů. Milostpaní se zvedla a vyšla.

„No, no, Vojtíšku, neutíkej,“ zdržoval Karel vida, že vstávám. „Dostaneme ještě sklenici dobrého punče, s vejcem, znamenitý!“

Konečně tedy něco, co nemůže poslat ani paní tchyně, ani hostinský od „Glaubiců“. Jsem žádostiv!

Za chvíli byl punč na stole. Žluťoučký, vonný, pravá domácí voňavka! Já punč rád. Až to jazykem trhá.

Paní Snopková jistě měla radost, jak nám chutnalo. Přinášela nám již druhou sklenici, co zatím její první notně vychládala.

Karlíkovy tváře jen hořely, ale i mně punč znamenitě rozjařil. Ano, to si dám líbit. Něco takového nedostaneš v žádné kavárně, ani u Wagnera ne. Jak pak jen honem mladé paní zalichotit... I hrome! Přípitek, ano přípitek, to se hodí! A již jsem pozvédal sklenici s punčem a pronášel přípitek — jak, do slova nepamatuji. Ale mluvil jsem o sladkém punči a o sladké lásce, o vřelém punči a o vroucím přátelství, o jemném, vonně páchnou-

cím, rozehřívajícím punči a o libém, útulném teple mladé domácnosti — bůh ví, co jsem ještě dále povídal. Sám vím jen, že jsem po dlouhém řečnickém motání dospěl k závěrku:

„Milostpaní, pochopuji, proč Karel tráví večery nejraději doma! Co mu poskytuje domácí krb, totiž vy, nenajde nikde jinde — ano, milostpaní, v celé Praze to neshledá! Nemluvím-li ani o výborné večeři, jakou jste nás dnes vyčastovala, tedy již jen douškem takovéhoto výtečného punče udržíte jej doma, zvláště však za dlouhých, zimních večerů, kdy venku mrzne nebo sněží, Meluzina skučí..."

Mladá paní se skromně zardívala a Karel náhle mne přerušil, jakoby ze sna mluvil:

„Škoda, že jde Terina prvního od Kalousů..."

„No, mlč, mužíčku," tulila se ke Karlovi žena, až se mi hlava točila, „však se to od ní do té doby ještě naučím!"

A co pak je s Terinou?

„Jo, heleď," obrátil se ke mně Karel, „to je vidět holku, která sloužila v kavárně. Ty to umějí. Vždycky, když máme návštěvu, poprosí ženuška paní Kalousovou, aby k nám svou Terinu dovolila, a ona vaří takovýto punč s vejcem. Ale škoda, na prvního jde ze služby — a ženušce samotné se to posud nechce dařit."

I můj bože, Karel se měl jmenovat Snop, ne Snopek. On i tohle rodinné tajemství vyžvaní!

Nebylo ku podivu, že nadšení moje znenáhla vychládalo. Vypočítával jsem v duchu dnešní „domácí" program: polévka od tchyně, špekové kned-

líky od „Glaubiců", maso k nim nejspíše od uzenáře Kříže z věže, a punč vaří Terina od Kalousů. Kdo pak asi strojí domácí večeře Karlovy jindy?

Odcházel jsem od manželů Snopkových horlivě děkuje za přátelské, štědré a znamenité pohostění, ale pokoušelo mě při tom pomyšlení, až mne bude přítel zváti podruhé na domácí večeři, že by mne mohl pozvati hned někam do hospody...

— — — — — — —

Nebyl jsem u Karla od té doby a také jsem ho několik měsíců neviděl. Ale, když jsem předevčírem mluvil s jeho bratrem, povídal mi, že dostal Karlík — chci říci jeho ženuška — maličkého kluká.

Tedy přece něco docela domácího...

*

Tonda odvádí!

(R. 1882, otištěno ve »Švandovi Dudáku« 1883.)

Časně z rána po květné neděli, asi tak o půl šesté, potkaly se ve vratech malého, protivnou žlutou barvou natřeného domu na Vyšehradě, skoro již pod samou hradební zdí, dvě starší, dost ušpiněné a ještě hodně rozespalé dámy. Jedna z nich neměla na sobě nic jiného nežli šedivou, několikátý již týden po prádle prahnoucí košili, hnědou, tu a tam kusy vaty vyplazující vatýrku, a na bosých nohou prastaré křámy, jaké někdy vídáme na smetištích. Druhá panička měla křiklavě červenou sukni švonepajku, tmavězelenou jupičku o pěti dirkách a o dvou knoflíkách, a na rozcuchané hlavě všelijak na zadrhmo žlutý šátek s velikými červenými kruhy nejčistšího jarmarečního vkusu. Její suché, rovněž bosé nohy vězely v obnošených „libereckých". První panička vycházela z domu a měla v ruce prázdnou plechovou konévku, druhá pak vracela se již domů s punclovým hrnéčkem, v němž bylo asi za čtyrák modravého mléka. Ona

jmenovala se paní Mrskočová, tato honosila se jménem po nebožtíku muži Kadeřábkovi.

„Šťastny dobrytro, paní Kadeřábková!" volala první, když se sousedkou právě ve vratech se srazila.

„Dej pámbu, dej pámbu," odpovídala Kadeřábková a chtěla rychle dále, neboť bylo po čertech chladno. Ale paní Mrskočová chytila ji za loket jupky a pronesla dychtivě tišeji:

„Víte-li pak, co nového?"

Paní Kadeřábková stanula: „No?"

„Tonda Kučerůch je doma. Včera večer přišel. Je nejspíš bez práce. To se dalo myslit. Umí on asi jíst a pít, ale s prací to nebude tak zlé. Můžete si myslit, ta radost doma! Byli rádi, že měl místo — a teď..."

„A starej ho nevykopal?" tázala se paní Kadeřábková zcela vážně.

„Inu, byl nejspíše zase nadrátován* jako kanon. To víte, v neděli on není člověk, to je prase."

„A co Kučerka?"

„E, Kučerka, opičí láska! Já mít takového kluka a on mi přijít domů fremd,** chytím pohrabáč od plotny a křápnu ho přes hlavu. Ale Kučerka hned běžela pro flákotu*** a pro pivo. Já bych mu nandala — ale ne, co by moh' jíst!"

---

* Po pražsku: opilý.

** Fremd, slůvko v ústech pražské »Flámy«, původem nejspíše s Františku, znamená: býti bez práce, facír.

*** Znamená maso, zvláště však uzeninu.

A rozhorlená paní Mrskočová odplivla si zlostí nad tím, co se u Kučerů děje.

„Ale snad přišel Tonda jenom na návštěvu," napadlo paní Kadeřábkovou.

„Ano, na návštěvu," odpovídala jízlivě paní Mrskočová, „na návštěvu tak dlouho, pokud bude mít co vyžírat. Pak jim něco ukradne a seschne se* odtud!..."

Paní Kadeřábková pohlížela chvilinku na paní Mrskočovou, jako by přemýšlela, může-li to všecko být, jak paní sousedka povídá, pak máchla pravicí a pronesla nedbale: „Eh!" a ubírala se bez dalšího slova úzkým průchodem do přízemního svého kutlochu na dvorečku.

Paní Mrskočová vzpomněla si, že jde vlastně pro mléko, i šárala se po křivém vyšlapaném chodníku o několik domků níže, kde stál mlékařský vozík, před nímž leželi na zaprášeném, smetím pokrytém dláždění dva vychrtlí psi.

Zatím co moudré a šlechetné ty dvě sousedky projednávaly záležitost Tondy Kučerů, dovařovala v patře téhož domku stará Kučerka již snídani a šukala po nuzném příbytku sem tam, jakoby rovnala, ale vlastně se tam nedalo nic urovnati. Byloť po zemi a ve všech koutech tolik rozličného haraburdí a harampátí, že by se to bylo nejlépe srovnalo do kamen. Staré židle o dvou i třech nohách, postranice k postelím, pelesti, části stolů, rozbité řebříčky k dětským postélkám, plvátka bez dýnek, po-

* Zmizí.

ličky na hrnce, porouchané věšáky na šaty a mezi tím kousky prken a latí, špalíky, naklížené kusy dřeva a tu a tam zbytky tenkých dýh, nu krátce: starý Kučera byl truhlářem a bydlil ve své dílně. Ze spousty těchto věcí, nanesených ze sousedstva do správy, vyčuhoval místy vlastní nábytek Kučerův. Ale jako je pravdivé přísloví, že kovářova kobyla chodí bez podkov a švec na boso, tak i nábytek Kučerův velmi žalostně volal po truhláři, jenž by jej opravil, nebo po milosrdné sekeře, která by jej nadobro rozštípala a takto ku věčnému odpočinku mu dopomohla.

Inu ovšem: chudák starý Kučera neměl dost síly a času, aby pospravil věci zákazníků, kterak se mohl věnovati parádě vlastního kvartýru! Šlo to s jeho truhlařením již po čertech s kopce; v prsou mu nechtěly měchy sloužit a údy mu také očihledě slábly; chudák stará, více času proodpočíval, než na práci vynaložil. Bylo to vlastně příštipkářství a ne truhlařina. Proto Kučerka, když viděla, jak špatně muži hoblík a dláto v rukou se kmitají, došla k Toníkovi, jenž pracoval — také u truhláře — někde až u sv. Markyty za Strahovskou branou, a řekla mu, že by bylo nejlépe, kdyby šel na čas domů, cizí věci spravil a odvedl, aby si tatík mohl odpočinout. A Tonda poslechl a šel, a včera tedy objevil se na Vyšehradě.

Při příchodu Toníkově ležel sice starý Kučera na posteli, avšak ne opilý, jak se dobromyslná paní Mrskočová domnívala; hověl si, poněvadž celé dopoledne byl pracoval. Myslil, že přichází Tonda

na návštěvu, a nikdo se také o pravém účelu návštěvy synovy nezmínil. Až dnes ráno, když Tonda probudiv se vstal a do nejhorších šatů se oblékl a zástěrou opásal, pozvedl se Kučera na chatrném lůžku a otázal se:

„Co pak nejdeš do práce, Tondo?"

„I jdu do práce, tatínku, ale doma," odpověděl Toník stručně.

Starý se v posteli posadil.

„Což pak ti u Markyty dali boty?"*

„Nedali, tatínku; chci vám jen trochu pomoci, abych to za vás odbyl; až se tu trochu vyprázdní, půjdu zase."

„A kdo pak tě na to zavolal?" ptal se starý trochu popuzen.

„Nikdo, tatínku," lhal Tonda, „ale když jsem včera přišel a viděl, že tu máte tolik práce a že vám není dobře, myslil jsem, že bude lépe, když se trochu doma zdržím a pomohu vám."

Kučera koukl ostře na syna, otočil hlavu po ženě, která se tvářila, jakoby hovor ani neposlouchala, opět koukl na syna a prohodil vzdorovitě:

„Jen si jdi po svých, já se tě o pomoc neprosím. Tyhle fušky pro dva nestačí."

Tonda neodpověděl. Vyhrnoval jen zvolna rukávy košile, prskl si do rukou, chopil se hoblíku a vyrážel pomalu ocelový jazyk, potom otočil nedbale hlavu a řekl úsečně:

---

* Dali boty = vypověděli z práce.

„Mohl byste si ještě trochu pospat, tatínku, ano?“

Starý Kučera mlčel chvíli, jakoby přemýšlel, co má říci, zatřásl nad sebou peřinou, položil se zase do podušek a pronesl rozhodně:

„No, až vstanu!“

A Tonda se pustil do práce.

Zatím dovařila Kučerka kávu, Tonda učinil malou přestávku, aby se nasnídal — vypil hrnek té šedé, modře žilkované tekutiny, cikorií páchnoucí, a snědl k tomu skývu komisárku od hokyně — a pracoval dále. Starý Kučera přichrupoval a svištění hoblíku a skřipot pily pranic ho nerušily. Konečně asi k osmé hodině probudil se nadobro a zvolna vstával. Vida Tondu v plné práci, vyvalil na něj oči, a zdálo se, že dřívější rozmluvu docela zaspal, neboť se tázal udiveně:

„A co to děláš, Toníku?“

A Tonda prohodil nedbale:

„I vždyť jsem vám už řekl, že vám ty hadry trochu sešťepuju...“

A starý Kučera neříkal dále nic.

Takovým způsobem zahájil Tonda svoji činnost doma.

Pracoval pilně od rána do večera, a když bylo před večeří a starý Kučera vyšel, aby si koupil v trafice čerstvý šňupec na noc, obrátil se Toník k matce a pronesl tiše:

„Mně se zdá, maminko, že to dopadá s tatínkem hůře, než jste mi řekla; ňák mu to v žebrách podivně hraje.“

A vyklepav posledně hoblík dodal:

„Já tu zůstanu, aby nemusil sám dělat; snad to půjde."

A za chvíli ještě řekl:

„Ale z těchhle střepů nic nekouká. To nestačí na klih. Vezmem to jinak."

Než přišla sobota, odbyl Tonda skoro všecky nahromaděné správky a časně z rána počal již odváděti sousedům opravené židle, postele, plvátka, šuplíky do almárek a podobné drobotiny, a k poledni vysypal matce na stůl skoro pětku v desetníkách a krejcarech. A sotva dojedl poslední sousto oběda, oblékl se, zastrčil do kapsy skládací metr a bral se z domu.

V tu chvíli vyšla z přízemního bytu svého paní Kadeřábková na dvoreček se škopkem, aby vylila špínu, a náhodou sestupovala také paní Mrskočová s vetchých schodů, umetajíc je na zítřejší Boží hod.

Obě viděly, kterak oblečený Toník vyšel z dílny do síně a kterak z domu odchází.

Vážená paní Mrskočová nechala ihned zametání a třemi kroky octla se u paní Kadeřábkové, která stála už s prázdným škopkem nad mříží stoky a za Toníkem hleděla.

„Nacpal se a teď jde!" šušňala paní Mrskočová s jízlivým pohledem sousedce do ucha. „Začíná s modrým pondělkem už v sobotu — pořádný řemesníček!"

Paní Kadeřábková hleděla chvilku na paní Mrskočovou a zvolna povídala:

„Ale dělal, celý týden dělal -- pořádně!"

„Dělal!" hodila paní Mrskočová ramenoma, „dělal! Ale proč dělal? Potřeboval na nedělní flám, tedy si musil vydělat, protože máma nemá, odkud by brala a do krku cpala. Však uvidíte, že se k ponku* nepostaví, pokud krejcar v kapse ucítí."

„No, s Pánembohem," pohodila rukou paní Kadeřábková, „každý má své, a co si kdo udělá, to má. Však on Pánbůh ví, s kým kterak."

A třepajíc rukou na rozloučenou brala se domů. Paní Mrskočová chopila se opět smetáku a metla dále vyšlapané schody.

Mělo svoji příčinu přátelské účastenství vzorné paní Mrskočové, s nímž sledovala události v rodině Kučerovic. Někdy před rokem — tehda bylo Tondovi celých dvacet let a vypadal dost mužně na ten věk — upozornila paní Mrskočová přátelsky starou Kučerku, že by se výborně hodilo, kdyby si Toník namluvil Terezku, osmnáctiletou, vytáhlou a kostnatou její dceru, bledou až do zelena.

Pozvala si k tomu tenkráte Kučerku na kávu a přinesla jí svůj návrh hned s prvním hrnéčkem vzácné tekutiny.

„Koukají," povídala, „je to jako v knize osudu. Jsme pod jednou střechou a syn jim nebude běhat za holkama po celé Praze, bude to mít v domě. Co říkají?"

Kučerka neříkala tehda sama nic, ale za to

---

* Ponk (Hobel-Bank), truhlářský stůl, hoblovka.

určitě se pronesl Tonda, „že má na oběšení dost času a že se nepověsí na žádnou takovou rohatinu".

Paní Mrskočové donesl se tento neuctivý výrok Toníkův a od té chvíle byl u ní Tonda největším darebákem, který by nanejméně měl býti dán do káznice.

Avšak Tonda nešel na flám. Rovnou cestou bral se Vyšehradem dolů, minul hospodu „u pěti králů" a stupal do Slovanského vrchu. Přešed Karlovo náměstí zamířil dolů Širokou a Perlovou ulicí a zahnuv přes Vaječný trh do ulice Rytířské, ztratil se v průchodních domech za Kamzičím pláckem. Za minutku objevil se již v ulici Celetné, ale kráčel nyní volněji, až konečně stanul před výkladními skříněmi „u města Paříže". Zahleděl se na tisíceré vyložené trety, ale nebylo toto okukování hlavním účelem jeho cesty. Byl roztržit, popocházel od okna k oknu a stále pošilhával po třpytivé klice vysokých, skleněných dveří. Konečně se odhodlal, stiskl kliku a vešel do skladu. Sotva si kdo všiml, že se před tím letmo pokřižoval. Na otázku nejbližšího příručího, co si „mladý pán" přeje, odvětil Tonda, že by rád mluvil s pánem. Ukázali mu do zadu, na vysokého, suchého muže s vážným, skoro zamračeným pohledem, se skřipcem na nose, s šedým vousem, majícího vzezření alchymisty nebo učence. Pravicí držel tužku a psal na bílé tabulce, poseté nesčíslnými ciframi. Váhavým krokem, nerozhodně přistoupil Tonda k muži a oslovil jej. Po krátkém hovoru kynul majetník závodu jednomu z pomocníků a dal si podat dřevěnou kra-

bici, leštěnou, se zámečkem, a otevřev ji ukázal Tondovi vnitřek, rozdělený tenkými příčkami na četné příhrádky, a řekl jediné slovo:

„Takové!“

„Ano, takové, milostpane,“ posvědčil Tonda a sáhl do kapsy pro metr, aby rozměry krabice změřil.

„To si ji vemte s sebou, ne takhle od oka,“ řekl majetník závodu.

„Vašnosti mně ji svěříte?“ zeptal se v rozpacích Tonda.

Chef se podíval na ruce Tondovy a vida, že jsou upracovány, řekl stručně:

„Kde pak bydlíte?“

Tonda pověděl místo a číslo domovní, což si chef poznamenal tužkou na čtvrtku papíru, pronesl potom ještě několik slov a pokynul Tondovi, že ho propouští.

S obličejem radostí zářícím vycházel Tonda ze závodu a rychlým krokem bral se výše ku Prašné bráně, načež zatočiv na Příkopy, stanul před skladem galanterního zboží J. Neffa. Nyní neváhal již tak dlouho a vstoupil směleji dovnitř. Také odtud vycházel po chvíli s pohledem spokojeným a bral se směrem k Václavskému náměstí. Blíže Můstku zastavil se po třetí, tentokráte před krámem Bratří Tučků. I zde vstoupil do skladu, naplněného tisícerými drobnostmi galanterními, a oslovil muže s dlouhým, hnědým, prokvetalým vousem, vypadajícího jako baťuška z moskevského výročního trhu. Za nedlouho opouštěl Tonda i tento obchod a nastoupil cestu k domovu. Ale nešel přímo na Vyše-

hrad, nýbrž zahnul s Karlova náměstí do ulice Hurtovy, odtud do Václavské a pak přímo dolů Kočičí, až se dostal v ona místa, kde se rozkládají veliké ohrady dřevné, v nichž tolik drva nahromaděno, že by se jím celé Praze důkladně zatopilo. Skoro před každou ohradou se zastavil a pohlížel do vnitř, jako by rozvažoval, má-li vejít. Ale vždy zase pokročil dále a dospěl konečně k ohradě, nad níž se vypínala vysoko na dvou stožárech tabule s nápisem František Dolejš. Tu konečně vešel a obrátil se na muže prostřední postavy, s přiryšavělým vousem, a řekl prostě:

„Ňákou olšovou topinku, pane Dolejši, ale suchou."

A po chvilce vycházel Tonda z ohrady s několika topinkami na rameně a vykročil bystře k Vyšehradu. Chůze jeho pozbyla dřívější váhavosti a nerozhodnosti; vykračoval zcela pádně a proplétal se úzkými ulicemi podskalskými, až se dostal do hlavní třídy Vyšehradské, a zpocen a udýchán octl se před povědomým žlutým domkem, opatrně všoupl se s prkny do úzkého průchodu a na dvoreček. Potom vešel do dílny, ale po pěti minutách objevil se opět na dvoře v pracovním svém obleku, s pilou a s kozičkou na podepření prken.

Sáhnuv za náprsník zástěry, vyňal metr a rozměřiv a načrtav hrubou, tesařskou tužkou prkna, jal se rozřezávati je na malé, kratší i delší kousky, a za půl hodiny leželo na dlažbě prkének jako na hraní.

Starý Kučera i Kučerka pohlíželi na počínání synovo udiveně, a když konečně vnesl Tonda všecka prkénka do dílny, přišoural se starý k hoblovce a otázal se:

„Cos to přinesl, Tondo?"

„No, topinky, tatínku."

„To vidím, troubo, ale co to děláš?"

„No, mám práci, ale lepší, nežli křísit takový tandlmark, jako vám tu ležel. Uvidíte."

A nevšímaje si dále zvědavých a ještě více nedůvěřivých pohledů otcových, počal Tonda hoblovati kus po kuse, a bylo již hezky šero, když odložil hoblík a shodiv zástěru, přistoupil ke starému Kučerovi a řekl:

„Koukejte, tatínku, dnes je Bílá sobota; nechtěl byste jít na sklenici piva k Lumíru?"

Otec šťáral se chvilku v tabatěrce a pak hodil hlavou:

„No tak dělej!"

A Tonda a starý tatík šli svorně na litr k „pěvci Lumíru".

* *
*

Hned po svátcích vybral se Tonda poznovu do Prahy, a sice tentokráte na Malé Staroměstské náměstí k železníku Rottovi. Koupil tam několik tuctů malých, železných i mosazných pantíků, zámečků, šroubků, a uloživ pečlivě všechno do šosů nedělního kabátu vracel se k Vyšehradu.

Po obědě dal se znova do práce.

Starý Kučera posedával stále brzy na posteli, brzy na staré truhle v koutě, a ač dobře pokukoval po Tondovi, kterak čárkuje na ohoblovaných prkénkách drážky, neotázal se ani slovem, co Tonda robí, a tvářil se, jakoby si toho vůbec nevšímal. Jen matka Toníkova byla zvědavější a zavadila několikráte o záhadnou tu práci. Ale Tonda dělal, jakoby ani neslyšel, a pohvizduje si potichu robil pilně dále. Teprve pozdě k večeru složil náčiní, urovnal rozdělanou práci a vybídl rodiče na malou procházku.

A tak míjel den ode dne a než vypršela druhá neděle, nabyly věci v rukou Tondových určitého tvaru. Na zemi i na oknech stálo na tři tucty sdělaných, na rozích zakulacených, skelným papírem čistě ohlazených krabic a rovněž tolik víček. Zbývalo jen vyleštiti povrch krabic, zasaditi víčka do pantů a zapustiti malé zámečky s drobounkými klíčky Každá krabice měla uvnitř různý počet přihrádek, větších, menších, a některé z přihrádek těch měly opět vlastní víčka s pramalinkými knoflíčky uprostřed ke zvedání. Nyní již rozuměl starý Kučera, co Tonda vyvádí. Byly to krabice pro ženské, na šicí potřeby, na hedvábí, nitě, bavlnu, jehly, špendlíky, knoflíčky a všecko ostatní, co ženské při svých páravých pracích potřebují. Jiné krabice zas byly na karty a známky k hraní. Zkrátka, byla to tak zvaná truhlářská práce galanterní. Starý Kučera, který po celé neděle nepracoval a Tondu v dílně jakoby neviděl, přišoural se v sobotu odpoledne k hoblovce a pohlížeje na synovu práci řekl určitě:

„To je galanterie!“

„Je,“ odvětil Tonda stručně a hladil dále skelným papírem víčko.

„A kde pak jsi se tomu naučil?“ pokračoval starý Kučera, „vždyť jsme doma nikdy nic takového nedělali.“

Tonda odložil víčko a prohodil pyšně:

„Hm, u Markyty jsme to pracovali. Hlavně pro Dittricha a pro Brandejsa, na hračky. Ale tohleto“ — a Tonda odstupoval pomalu od hoblovky, aby se na svou práci zdaleka podíval, a výraz jeho tváře byl teď sebevědomý, hrdý — „tohleto je jiná práce, tam jsme se s tím tolik nerachotili, jen když to šlo do falce. Tohle je jako pro vejklad!“*

Starý Kučera pošlapoval chvilku kolem hoblovky a zdlouhavě propovídal:

„Dobře, všecko dobře; ale jen jestli to všechno odbydeš!“

„To je už odbyto!“ odpovídal Tonda s důrazem. „To je práce objednaná.“

No, teď neříkal starý Kučera už docela nic. Stafraporte, ten kluk se vyklubal, co je z domu! Kdo by byl řekl, že si troufá někam do krámu pro „lifrunk“. Ale to je to: Líná huba, holé neštěstí. A Kučera byl náhle pln pýchy nad synem, který je jeho vyučencem! Ano, když je věc takováhle, tedy ať zůstane doma. Proč by se dřel pro jiného, může-li být jako svým pánem? Panečku, konec konců dojde k tomu, že bude tatík pomáhat při

---

* Pro výkladní skříň, na podívanou.

práci synovi a ne syn tátovi. Až srdce okřívalo Kučerovi, když na vše to myslil, a najednou ho ovládl tak radostný pocit, že mu bylo v úzké dílně těsno. I hodil na sebe kabát a vyšoural se z dílny a z domku. Šel rovnou cestou do trafiky pro čerstvý půllot. Jen teď jak honem tento — tomu trafikantovi. Ehé, bodejť by se trafikant nezeptal, co nového.

„No, nic, tento," chrchlal Kučera; „trochu mi nebylo dobře, ale odpočal jsem si už. Je to dobrota, když člověk může mít čtrnáct dní lenoru.* Mám doma syna, Tondu."

Jindy říkal starý Kučera prostě: kluka! Dnes již: syna.

„Aj aj," divil se trafikant, „Anton je doma?" A podíval se tak útrpně na invalidu truhláře, jakoby chtěl říci: Chudáku, zas už ho máš na krku? Aby však starce potěšil, doložil rychle: „A to nezapomeňte, pane sousede, až bude mít po chvíli, ať sem přijde s klihem a se svěrákem; tuhle na regále mi něco prasklo."

„No, přijde, přijde," sliboval ochotně Kučera; „ale musíte mít nějaký den strpení. On má odvádění, Antonín."

„Tak má co dělat?" divil se trafikant; „a pracuje?"

Teď nabral Kučera šňupec a teď to musí ven. Pomaličku vynášel k nosu, pošňupoval, pak zatáh', jako když pilou uřízne, a řekl na pohled nedbale:

* Lenora = zahálka.

„I má co dělat; dostal práci do krámů, tuctovou, galanterii! Pěkných pár kousků!“

To koukáš, slívo trafikantská, co? Bodejť, on bude Tonda chodit po Vyšehradě jen s kotlíkem klihu a se svěrákem po lidech, jako kominík s koštětem!

A Kučera pásl se na udivení trafikantově a mrkal rychle očima.

„Pravda, pravda,“ mluvil trafikant, „vždyť jsem ho ani nespatřil — a povídáte, že je čtrnáct dní doma. A pro koho pak dělá pan Antonín?“

Tohle Kučera sám nevěděl, ale co, ať otvírá tabáčník hubu! I řekl na zdařbůh:

„I, hned pro několik; on už má známosti.“

No, nyní se Kučerovi odlehčilo. Už ví aspoň někdo, že Tonda bude odvádět práci, a také ostatní se dovědí, na nichž záleží.

S ledabylým pozdravem vyšáral se Kučera z trafiky a koukal po ulici, kde by koho chytil, aby se pochlubil, že „Tonda odvádí“. Ale malér! Nespatřil nikoho, i uchýlil se k hokynáři hned vedle žlutého domku. Začal právě tak politicky, jako v trafice, a zanechal pak i hokynáře v udivení nad pokrokem Tondovým a žejbroval se pomalu domů.

Rozumí se, že od hokynáře odnesla zprávu za tepla paní Mrskočová, která neopomenula zastavit se u paní Kadeřábkové. Ale ovšem vyložila věc ihned po svém způsobu.

„Bude prý odvádět ňákou práci ten ježatec Kučerůch,“ začala se svým referátem u sousedky, „ale

bude to tak něco do Židů, mně se zdá; kdo pak by mu co kloudného svěřil? Leda dřeváky!"

Ale paní Kadeřábková dnes nebyla právě v rozmaru, aby posvědčila paní Mrskočové, i odpovídala trochu mrzutě:

„No, dělá, co truhlář může dělat; hodiny si u něho nikdo neobjednal, to se rozumí."

„To moh' říc' ten včerejší a dnešní moh' mlčet," bručela paní Mrskočová již zase za dveřmi, jimiž paní Kadeřábkové na zlost hodně křápla. A pomaličku ploužila se přes dvoreček, na schody, a jak se ploužila po pavláčce, stále se obracela. Věru dala by za to něco, kdyby očima mohla proniknout zeď Kučerovic bytu, aby viděla, co tam Tonda vlastně kutí.

A trvalo dlouhých šest dní, než se toho dověděla; až do nejbližší soboty.

Toho dne vyhrnul se Tonda do síně, čistě oblečen sice, ale zástěru kolem pasu, a rovnou cestou ubíral se ke kupci níže, u něhož si již dopoledne zamluvil vozík na výpravu do Prahy. Hokynář zas mu půjčil velikou bednu, ve které míval drtiny uloženy, a Tonda vymetl ji čistě, vyložil papírem a hadry, aby se zboží nedřelo, a počal nakládati. Rodiče pomáhali mu, vynášejíce mu krabice naproti. Matka činila tak s radostí a viděla již, jak se blahobyt rodiny zvedá z pilné ruky synovy. Starý Kučera však podával Tondovi krabice s tváří důležitou, ofukuje každý prášek a provázeje každou skřínku nějakým propověděním.

Tonda obkládal krabice hadříky a šátky, aby se čistá, zářící politura nikde nepoškrábala, a když byla bedna skoro až po vrch naplněna, ucpal volnou prostoru nahoře dvěma poduškami, přikryl plachtou, utáhl bednu na voze provazem a zvedl vozík na zkoušku, má-li náklad rovnováhu. Měl ji.

Mezitím však změnila tichá jindy ulice svou tvářnost. Hokynář stál vedle se založenýma rukama a počítal jednu skřínku po druhé hlasitě, jakoby je Tonda odváděl jemu. Naproti stál trafikant ve dveřích krámku a četl horlivě Pražský Denník. Ale nepřečetl ani řádky, nýbrž pokukoval přes papír a přes ulici ke žlutému domku, před nímž stál vozík s drahocenným nákladem Tondovým. Kupa dětí ze sousedstva čuměla kolem vozíku a skoro pojídala každou lesklou skřínku očima. To by bylo něco na hraní! Jen smělejší z uličníků přiblížili se poněkud a pletli se Tondovi do cesty. A tu a tam vedle žlutého domku i na druhé straně ulice otvírala se malá okénka a lecjaké hlavy vykukovaly zvědavě dolů.

Paní Kadeřábková stála u patníku vrat domovních a sledovala s účastenstvím pochod Toníkův z dílny k vozíku a nazpět, a doprovázela zrakem každou krabici, až zmizela ve hlubinách bedny.

A paní Mrskočová měla najednou hrozně mnoho běhání. Přes tu chvíli hopsala dolů se schodů a řítila se k hokynářce, anebo šukala kdesi na dvorečku ve dřevníku. Mihla se několikrát kolem Tondy, když kráčel se zbožím k vozu, a rozumí se, že neviděla nic, ale pranic, co se u Kučerů

děje. Neboť hleděla vždy tak upřeně do země, jakoby se chtěla dorozuměti s pány protinožci tam na druhé straně. — —

Konečně chopil se Tonda řemene napřed u vozíku a vykročil. Pomalu sjížděl dolů s Vyšehradu a starý Kučera hleděl za ním, až zmizel v zátočce. Kupa dětí a uličníků doprovázela však Tondu dále, než zraky otcovy. Děti vydržely až k radnici, uličníci běželi za mladým dodavatelem až ke Slovanskému vrchu a pomohli mu tam vytlačit vozík do kopce. — — —

Když Tonda asi za tři hodiny z Prahy se navrátil, vařila matka kávu k svačině a čekala jenom na syna, aby ji na stůl donesla. Když otevřel Tonda dvéře, vyrazila z nich do síně vůně kávová, ale pravé kávy, ne jen cikorie.

Náhodou šla té chvíle zase paní Mrskočová kolem, a jak jí vůně od Kučerů o nozdry zavadila, spěchala honem k paní Kadeřábkové.

„Už jsou zase v debužírce," šušňala, sotva že klika za ní dopadla; „inu bodejť, mladý pán přinesl pytel peněz, to se bude chlastat..."

Milostpane!

(R. 1882, otištěno ve »Švandovi Dudáku« 1883.)

Hloupé, otrocké slovo: milostpane!

Jaký milostpán, jaké milostpanství! Dává-li kdo služce čtyry nebo bět zlatek měsíčně, začež musí ona třeba dvakrát denně cídit boty, utírat prach, týdně drhnout podlahu, týdně prát, desetkrát za den letět s třetího patra na ulici až bůh ví kam, omývati nádobí, prášit šaty a ke všemu tomu chovati třeba ještě nějakého křiklouna, ptám se: jaká to pro ni milost, že vše to smí za několik zlatek dělat? Jaké milostpanství, jaký milostpán? Protivilo se mi odjakživa, kdykoli mi o sluch zavadilo toto oslovení z časů bývalého robotnictví, zbytek z minulých dob nuceného i dobrovolného otroctví, a nenáviděl jsem každého, kdo trpěl, aby se mu tak říkalo.

„Ruku líbám, milostpane!“ říkala služka ševci Proškovi, a byl to usmolený, ušňupaný patron ve špinavých podvlékačkách, který chodil celý týden po domě bos a v neděli v pantoflích.

„Poňžeň' rukulíbám, milostpane!" slýchal jsem říkati ptáčníku Kláskovi, který neměl ani jediného knoflíku u kalhot a připínal kšandy na hřebíčky, někdy na dřevěné kolíčky. Jeho lepší polovice ovšem chodila v neděli v hedvábí, hovořila německy a také do německého divadla chodila, jí tedy snad právem náležel titul milostpaní.

„Milostpane!" volala služka na fiakristu Vopálku, a to již jsem míval největší zlost, poněvadž on sám zas říkal každému špinavému židu, jejž vezl: milostpane! Tedy jakým byl milostpánem?

Horlil jsem proti tomuto ošklivému zvyku ve spolcích, v hospodách, v rodinách. Ve spolcích mě nechali mluvit, v hospodách se mně milostpáni sousedé vysmáli a v rodinách se na mne mračili a rádi mne neviděli, ježto prý chci zaváděti nový pořádek, vlastně nepořádek; neboť jak prý by dopadalo, aby služka neříkala svému pánu a paní: milostpane a milostpaní? Má snad říkati úřadníku od soudu nebo od města jen tak zhola: pane Ouběhle, pane Sykyto, pane Morávku? Má říkati bohatému obchodníku jenom tak ledabyle: pane Klímo, pane Boučku? A jejich paním má říkati snad jenom: paničko? A to by bylo pěkné! Holka musí mít respekt, musí mít vážnost, musí cítit, že nad ní někdo panuje, že ji má v moci, zkrátka, že je někdo v domě milostpánem. A vy mudrci, odpovídal jsem vždy, anebo jen potichu myslíval, domníváte se, že toto slovíčko vzbudí v ní nějaký respekt před vámi? Nahoře vám řekne milostpane, milostpaní, a již dole ve průjezdě vás s domov-

nicí pomluví. Řekne vám milostpane a u kupce se ušklíbne, že chodí kupovat brabancový olej po krejcarech, u hokyně že bere brambory po náprstcích, u mydláře dokonce že kupuje na dluh až do prvního. Ale ovšem, ona říká svědomitě: dobrýtro, milostpane, dobré poledne, milostpane, rukulíbám, dobrou noc, milostpane — a vy krátkozrací, domýšliví, marniví lidé se radujete, že přece někomu platíte za panstvo, že někomu prokazujete milosti. Ó, vy chudáci červené krve, vy, vy — milostpáni!

Ano, tohle všecko jsem říkal a myslíval, s několika podobnými „milostpány" se pohádal, ale nyní už neříkám nic, ba ani nemyslím na to. Neboť nic naplat, narodí-li se člověk, aby byl milostpánem, tedy těžko proti tomu se vzpírati, těžko bojovati. Musí se to uznat, člověk se musí svého panství uchopit, byť i nechtěl.

Napadla mne jednou dobrodružná myšlenka, abych si pořídil vlastní domácnost. A už mi ji nikdo nevymluvil, nikdo z hlavy nevytloukl. Stonal jsem na tak zvaný domácí, rodinný krb, a musil jsem ho míti. Mám ho teď, ale málokdy se u krbu toho ohřeju, poněvadž se v něm zhusta netopí. Drahá moje polovice bere třikrát v témdni z hospody, při prádle vůbec nesmím domů k obědu a v neděli a o svátcích obědvám u tchyně nebo u matky. Můj domácí krb je tedy vlastně jen okrasou bytu a nemusil by tam ani býti; mohl by se na jeho místo postavit klavír nebo věšák na šaty. Ale když už jsem si pořídil domácí krb, musil jsem k němu míti také nějakou služebnou, a moje

drahá polovice vyhledala si ji brzy. Na prvního přišla tedy naše nová vymoženost, metla všech bývalých starých mládenců, postrach každého tichamilovného člověka, a první její slovo na uvítání, když jsem se vracel z úřadu domů, bylo:

„Poňžeň' ruku líbám, milostpane!"

Jakoby mi dala pohlavek, věřte, tak mi bylo. Až posud všecky děvečky, služky, kuchařky a kuchty, panské a jak jinak se rozličné ty hodnostky nazývají, říkaly mi prostě: mladý pane, poněvadž věděly, že jsem svoboden; ale sotva jsem se vrátil s nejsladčím a nejtěžším břemenem z kostela, kde k nám byl pan farář moudře promluvil: milujte se a množte se, počaly mi všecky svrchu jmenované dámy nadávati milostpánů, kdykoli jsem se s nimi střetl. Jak jinak tedy mohla mne oslovovati naše služebná, kteréž jsem ode dneška, kdy vstoupila do naší služby, měl prokazovati neslýchané milosti?

Nu, nebude mi tak dlouho říkat, myslil jsem. Máš zásadu, v oblasti svých dvou pokojů a kuchyně jsi neobmezeným pánem, zde tedy, kam tvoje působnost dosahuje, započneš prováděti svoji zásadu a reformu prakticky. A tak tedy zahájil jsem jednání s naší službou.

„Jak se jmenujete?" otázal jsem se vlídně.

„Pepi, milostpane!"

„Nuže, slyšte pozorně, co vám řeknu, Pepi!"

„Prosím, milostpane!"

„Především neříkejte: prosím, Pepi, poněvadž za nic nežádáte, a já vám teď nic nedám, rozumíte?"

„Prosím, milostpane,“ a začervenala se.

„Poslyšte,“ pokračoval jsem netrpělivě, „přeji si, abyste mne nenazývala milostpánem, rozumíte, nýbrž prostě panem Kosinou. Nečinímť vám nijakých milostí; platím vám sice umluvenou mzdu, ale za tu vykonáváte práci a práce ta vyrovná se oné mzdě úplně, ba ona ji snad převýší. Poznáváte, že se strany mé neprokazuje se vám žádná milost, ale že oba vykonáváme vzájemnou svou povinnost, je-li pravda?“

Hleděla na mne tupě a neodpovídala. Nerozuměla mi.

„Nuže, pamatujte si, že nechci, abyste mne oslovovala názvem: milostpane, rozumíte?“

Pepi hned neodpověděla, sklopila oči, ale pak pronesla tiše:

„Ano, milostpane!“

Teď po letech nechápu, kterak mne to mohlo tak příliš rozčilovati. Arci však chápu, že se mnohdy mnohá zásada obnosí, obnošená se zahodí, a je dobře. Tehda jsem se skutečně rozzlobil.

„Slyšte, Pepi,“ skoro jsem se rozkřikl, „rozumíte nebo nerozumíte! Netýrejte mne tím slovem, nebo se rozejdeme. Pamatujte si to!“

Snad jsem byl trochu náhlý, ač jsem se co nejvíce opanovával. Pepi vyjevena zůstala v kuchyni jako solný sloup a mně nechutnalo jako jindy.

Večer při návratu z kanceláře nalezl jsem ženu samotnu a nějak rozmrzelou.

„Šla už Pepi pro pivo?“ otázal jsem se, nevida nikde děvčete.

„Ano, šla,“ odpovídala mi žena hlasem, který nevěstil nic dobrého. „Ale už se nevrátí!“

„Nu, co se stalo?“

„Však víš dobře, co se stalo,“ mluvila žena popuzena dále. „Po obědě, když's odešel, přišla ke mně a prosila o knížku. Sloužila prý již u mnoha pánů, ale neviděla prý takového podivína, jakým jsi ty. Nezůstane prý u nás ani hodinu, a proto jsem jí dala knížku a ona šla.“

„Dobřes učinila,“ řekl jsem k ženě, ale potom jsem se zamyslil. Takový je tedy první úspěch mé zajisté dobré, lidumilé a řekněme demokratické snahy! Ale co, byla-li Pepi hloupá husa, však přijde jiná, chytřejší, která zajisté že mne pochopí.

Ovšem, o novou poddanou nebylo zle. Drahá žena hned druhý den vydala se na poradu k matce, vážené moji tchyni, obě pak společně vybraly se bez odkladu na cestu do poptaváren, kterých je v Praze skoro víc než služek, chvála pánubohu či bohužel, nevím. Výsledkem této výpravy byl příchod nového služebného ducha ženského pohlaví, jenž se jmenoval Bábi a byl narozen r. 1858, jak čelední knížka rychtářským pravopisem oznamovala.

„1858—1882, tedy dvacet a čtyři roky, ta bude již rozumnější,“ počítal jsem, a vyšel jsem do kuchyně, kam mne žena vyvolala, právě když jsem sedal k polévce.

„Poníženě ruku líbám, milostpane," oslovila mne Bábi skroušeně, a zároveň střelhbitě se hnala po mé pravici, aby ji políbila. Měl jsem co dělat, abych jí ruku vytrhl a nad hlavu vyzvedl, načež jsem vážně promluvil:

„Pamatujte si, Bábi, mužům se ruce nelíbají. Také bych si přál, abyste mne nejmenovala milostpánem, nýbrž prostě jménem. Rozuměla jste mi? Chcete se tak zachovati?"

Hleděla na mne chvilku vyvalenýma očima, změřila mne od hlavy po paty a spustila, jakoby se na to již týden byla připravovala:

„Ráčejí odpustit, milostpane, nevím, půjde-li mi to. Já už jsem uvyklá na „milostpána" a každý žádá své. Já jsem chudá služebná, ale to je moje čest, že jsem sloužila posavad u samých milostpánů. Ještě nikdo na mně nežádal, abych mu neříkala milostpane, protože si každý cení svůj karakter..."

Tak, teď jsem trefil na pravou se svou reformou. Ta si mne podala a dobře mi pověděla, proč chce mít milostpána: protože je to její ctí a protože každý zná svůj karakter. Avšak zkušenost s Pepí poučila mě, že nesmím děvče poplašit, a tak řekl jsem Bábince co nejvlídněji, ano přímo srdečně:

„Rozmyslete si to, Bábi; mzdy dostanete, jako jinde; prací se snad při nás dvou nepotrháte, ale žádám rozhodně a nezvratně, abyste se mnou mluvila, jak si přeji. Nebudete mi tedy říkati milostpane a nebudete mi líbat ruce! Za to však neuslyšíte nikdy nadávky a budete skoro jako člen rodiny. Jste srozuměna?"

Bábi neodpovídala chvíli, podívala se na ženu, se ženy na mne a po krátkém rozmýšlení řekla:

„Milostpane, já si nezadám; nehněvají se, že prosím o knížku...“

Pohlédl jsem maně na ženu — stály jí slze v očích, znova bude musit putovati za službou. Ale nepovolím, zásada je zásada, a není bláznovstvím, chci-li, aby zavládl mezi čeledí a pánem poměr srdečnější. Vrátil jsem se do pokoje, abych vydal služce knížku, kterou ženě byla dopoledne přinesla.

„Zde je knížka; lituji, že nechcete zůstati.“

Bábi podívala se na mne skoro jako s vysoka, pronesla krátce: „poroučím se“, načež přistoupila k ženě, políbila jí okázale ruku a řekla s důrazem: „Rukulíbám, milostpaní! Škoda, je to tu hezké.“

Vyšla ze dveří a já se vracel k polévce.

Dal jsem se do jídla a zničil jsem šťastně oběd valně již vychládající, žena však nejedla nic. Seděla proti mně s očima uslzenýma, utírajíc je chvílemi pokradmu, a potom vyhlížela oknem, jakoby hledala někde na obloze rady. Konečně pronesla potichu:

„Taková pořádná holka to byla...“

„Ale hloupá a prostořeká,“ odvětil jsem, očí nepozvednuv. — Pomlčka; po chvíli opět žena:

„Ale takhle nedostaneme nikoho; ty zalekneš každou. Je to beztoho hloupost s tím tvým ‚milostpánem‘...“

„Ženuško!“

Žena utichla, než za chviličku počala znova:

„Aspoň bys mohl mít strpení týden, až by si děvče zvyklo; pak bys jí mohl nakázat, co bys chtěl.“

„Aby řekla, že jsem blázen, ne? Že si dám týden nadávat a potom teprv že mne napadne, kterak se jmenuji!“

Ale když jsem dojedl poslední sousto, jal jsem se o její radě uvažovati. Což, abych to zkusil, snad by se povedlo? Obíral jsem se věcí až do odchodu a políbiv ženu, řekl jsem:

„Tedy opatř nějaké děvče; zkusíme to do třetice.“

Ženuška mi rozuměla a postarala se velmi rychle; když jsem se večer navracel z úřadu, vítalo mne ostýchavým posunkem, ale hlasitým „rukulíbám, milostpane“ nové, takto slušně a obratně vypadající děvče jménem Rózi Botákova.

Umínil jsem si, že to týden vydržím, ale byl to týden hořký. Čivy moje nenáviděným, stále opakovaným „milostpánem“ až onemocněly, a já nemohl jsem se dočkati sedmého dne, kdy jsem hodlal s Rozí zatočiti. Konečně nastal! Po snídani přinesla mi Rozi vycíděná perka a dávala mi „dobrýtro, milostpane“. Požádal jsem, aby boty postavila ke dveřím, načež jsem se otázal, líbí li se jí u nás? Prý ano. Chce-li u nás zůstati? Jsme-li prý s ní spokojeni, tedy ano. A nyní jsem jí přátelsky a vážně vysvětlil, že nepřístojné pojmenování „milostpane“ pochází ze starých dob nejsurovější poroby, kdy byl ubohému poddanému „milostpánem“ i nejbídnější písařík panský, udavač, tryzni-

tel, pronásledovatel lidu. Ale nyní že není ani „robotníků“, ani „milostpánů“. Proto žádám, aby mně budoucně jmenovala panem Kosinou, jako říká domovníkovi pane Sýkoro a jako nazývá obuvníka panem Kapičkou.

Rozi poslouchala mne s počátku klidně, ale ke konci hleděla na mne vyjeveně a ohlížela se po ženě. Když jsem domluvil, vyhrkla:

„Ale mzdy budu dostávati stále stejně, mil— pane Kos—“

Byla zmatena, nemohla dokončiti ani jedno, ani druhé.

„Ovšem že,“ přisvědčil jsem, „a budete-li hodna i pořádna, přidáme vám; jen zachovávejte, co žádám, a ušetřte mne tím, co nerad slyším.“

Rozi ztichla a odcházela jaksi těžkomyslna do kuchyně. Tedy vyhráno! Nečiní odpor, poddává se. Je jí to sice nezvyklé, ale za dva, za tři dny zapomene na „milostpána“, a já provedl svou zásadu.

Ano, provedl; pěkně provedl!

Když jsem se v poledne vracel domů, řinčel právě ulicí těžký vůz nákladní, že nebylo kroků mých průjezdem a po schodech slyšeti, i nevyrušil jsem asi tři nebo čtyři ženské, jež v prvním patře za dřevěným přepažením horlivě o něčem rokovaly. Byl bych došel klidně až do bytu, ale náhle zaslechl jsem svoje jméno. Poznal jsem hlas Rozin. Mimoděk jsem stanul a naslouchal. Vyprávěla bez dechu třem jiným služkám z domu o mně a o mém ranním příkaze.

„Povídám vám, celá jsem se třásla; šel z něho strach, jak na mne koukal. Nevěděla jsem hned, co mu je, ale pak jsem to poznala. Chudák! Byl vždycky tak hodný.“...

„A co jste mu řekla?“ tázala se druhá z rokujících, jak se zdálo, Baruška domácích.

„Co bych říkala?“ mluvila horlivě Rozi. „Kejvala jsem hlavou, abych ho nepodráždila. Mluvte s bláznem, když nemá rozum...“

Bylo mi, jakoby mě poléval vařící vodou.

„Víte co?“ ozvala se jiná, dle ječivého hlasu Veruna od Mazánků, „dala bych na vašem místě hned výpověď a šla bych. Darujte jim službu za těch čtrnáct dní — kdo ví, co by se nestalo...“

Slyšel jsem právě dost a šoural jsem se dále po schodech nahoru.

Dnes měl celý oběd hrozně hořkou příchuť. Pozoroval jsem, že Rozi co nejméně do pokoje přichází, a musila-li s něčím přijít, obcházela mne kruhem co největším a úkradmo na mne úzkostlivě pohlížela.

Napjetí dlouho netrvalo. Druhý den v poledne mi oznámila ženuška, že se Rozi náhle roznemohla a že prosila, aby směla jít stonat k tetě na Vyšehrad; že ji tedy pustila. Neřekl jsem jí pravou příčinu náhlé „nemoci“ Roziny, ale poradil jsem tak mimochodem, že by nám snad stačila posluhovačka. —

Máme ji už. Je to starší osoba, vdova po pe-

kaři Hejlovi. Slyším od ní za den nejméně padesátkrát „milostpane“, ale mlčím, a žena má radost. — Za to mne služky z celého domu pozdravují posměšně: „Pane Kosino!“

Dvoje knihy.

(Napsáno a v odpoledních »Nár. Listech« otištěno 1891.)

„Že oni se neženěj', pane kasír! Maj' hezké postavení, ženu by uživili — takhle se potloukaj' v těch hospodách — že se neženěj'! Proč pak?"

Tuto otázku kladl pan poštovní kontrolor Topol panu poštovnímu kasíru Šlosarovi aspoň dvanáctkráte do roka — každý měsíc jednou.

Pan kasír Šlosar chytil se pokaždé za kníry, potom dvěma prsty pravice oprašoval nějaké smítko s úřadní blúzy, podíval se chytrácky na kontrolora a odpovídal šibalsky:

„Já vím, oni jsou ženatej a rádi by mě tam také stáhli, viděj'? Ale koukaj': sloužím třicet let, táhne mně na padesátku a jsem nobl živ. Pro krásu si mě nevezme žádná mladice, — na svůj ouřadní karakter také nechytím bohatou, — o starou nestojím a s chudou bych se okrad'. Co mám, utratím si sám, a jsem bez starostí. Ano jo! Kdybych byl bejval kasírem už před dvaceti lety! To bych byl něco vyženil! Ale teď! Která něco má, jde na oficíra. Vědí — pošta není pro bohaté žádné kavalírství! Vědí to podle sebe! Maj' svoje hezky

— ale že maj' na krku familiji, byli by často v ouzkých, kdyby byl měsíc o tři dni delší..."

A když viděl pan kasír Šlosar, že pan kontrolor nemá na jeho vývody námitky, že jest umlčen, dodal ještě:

„Jo, jo, pane kontrolor! Já chodím do knih, když se něco šustne, ale pokaždé mi lustrírování bledě dopadlo... A na krásně kdybych pad' na holku s bohatým tatíkem: řekne jim táta, že to do hrobu nevezme — ale teď že nedá nic. Maj' ženu — nemaj' peníze a jsou umytej!"

Pan kontrolor po každé takovéto epištole kasírově vydechl z hluboka a zadíval se úkosem na svého kolegu. Jako že má skoro pravdu.

A o panu kasírovi běželo v celém úřadě, že je chlapík mazaná a že se lacino neprodá.

Ale najednou se s panem kasírem udála nějaká změna. Býval trochu roztržit a často se zamyslil nad sbírkou poštovních poukázek peněžných, které držel v ruce a v archu vyškrtával.

„To je peněz, to je peněz!" pronášíval jako pro sebe.

„Co pak maj'?" ptával se kontrolor.

„Ale tahleta Karpíšková — to musí být obchod! To je ňákých peněz! Den co den — a jde to někdy do set! Jo obchod — to je ouřad!"

Vytáhlá postava páně kasírova se vypjala, pravice narovnala skřipec na orlím nose a šedivé jeho oči znova přelétaly řadu číslic.

„A co je s tou Karpíškovou, že zrovna nad ní — tento — se pozastavujou?" tázal se kontrolor.

„No, nevšimli si? Karpíšek umřel před rokem a ona to vede dál — kněhkupectví a hudebniny... Ženština pěkná, jako pivoňka — tuhle jsem si tam koupil noviny — no, má dvě děti — ale obchod jako apatyka. Koukaj' — jeden, dva, tři — dvanáct poukázek — samá větší cifra — a to šlo vždycky tak i za nebožtíka — a každý den. Tam je jakási zazobanost! Ďas ví, ze samých kněh! Přece se to tedy kupuje..."

Kontrolor se podíval šibalsky na kasíra.

„Pane kasír! Pane kasír!"

Pan kasír Šlosar se usmál na kolegu s porozuměním, a klepaje ukazováčkem na poukázky, pronášel s uspokojením, jako by byl něco vynašel:

„Viděj' — tyhle poukázky — to je lepší přesvědčenost než gruntovní knihy. To tu je. To tu fakticky je!"

Pojednou chodil pan kasír jaksi šviháцky, v novém cylindru, vždy v rukavičkách, a jeho kníry, před tím značně prokvétající, náhle víc a více černaly. A neznal jiné procházky, než ke Kamennému mostu, v končiny, kde bylo knihkupectví „Vratislava Karpíška vdovy". A někteří známí dopadli ho několikráte, jak vstupoval do krámu, a pojednou objevoval se v úřadě častěji knihkupecký sluha, přinášející nějaké knihy na ukázku, a pan kasír odevzdával mu časem lístečky pro paní, a — a —

A za čtyři měsíce položil pan kasír mlčky na stůl panu kontrolorovi velínovou obálku, a když

ji kontrolor otevřel, četl na čtverci velínového papíru:

„Leopold Šlosar — Babetta, ovdovělá Karpíšková, dovolují si — — atd.

„No, gratuluju!" přistoupil kontrolor ke kasírovi. „Dobře to chytili!"

— — — — — — — — — — — — — —

Pak jednou po dvou měsících, když pan Šlosar zatáhl pana Topola do vinárny a když byli při třetí čtvrtkové láhvičce a víno rozvazovalo jazyky, a když se počalo vzájemně hovořit o rodinných záležitostech, nahnul se pan kasír ke kontrolorovi a povídal mu důvěrně:

„Viděj', pane kontrolor, člověk není nikdy dost moudrý a mejlí se někdy sakramentsky. Koukaj', ani ty postánvajzunky nejsou spolehlivé —"

„No?" vykulil oči pan Topol.

„No! Viděj', co dostávala moje žena do obchodu. To nebyly její peníze! To jsou peníze od venkovských knihkupců, od komitentů — a ty jdou skrze její ruce zase jiným knihkupcům a nakladatelům. Viděj' to, na světě jsou dvoje knihy — gruntovní a obchodní — a kdo pak se může do těch podívat. Já teprv teď, když jsem se oženil —"

„Jo, jo!" povzdychl pan Topol a napil se. „Tak to maj' skoro jako já!"

„Ba že! A k tomu dvě děti anticipando... To jsem si polepšil!"

Fráter z Podskalí.

(Napsáno a ve »Švandovi Dudáku« otištěno 1883.)

Život prazatracený!

Račte prominouti, ale již je to venku. A vždyť skutečně nestál za hadr život Vobinuškův, a věc musila býti pravdiva, když Vobinuška sám tak říkal, docela vážně, s tváří mrzutou, kyselou. Dřel celý den, od rána do večera, a co ze všeho měl? Nic!

Ale aby bylo jasno, čím Vobinuška byl. Nechlubil se rád svým povoláním, kteréž asi bylo hlavní příčinou, proč ho život tak nesmírně mrzel. Byl totiž — s odpuštěním — ševcem, ale hned sluší dodati: dobrým ševcem. Dělalť ještě boty staré, pohodlné formy, ne takové hračky, jak se nyní požadují, ne ty úzké špičky, jako husí zobáky, co už nosí každý Pepík s Františku, ne krčkové špalíčky, jaké už i každá kuchta musí míti pod botkami, třeba se jí palec pod nohu ohýbal a ona bolestí pískala. Zkrátka, Vobinuška dělal boty a ne galanterní zboží; šil boty a ne kožené pyksly na tabák, ne hloupé skřipce na kuří oka, ne takové botky fórové!

Tak, fórové, to je pravé slovo. Nevím sice, odkud je Vobinuška vzal a z kterého jazyka pochází, ale vím, že jím dobře vyjadřoval, jaká věc je. Fórová, špatná, nepravá, falešná věc, jen tak na oko, na oklamání. Ne, taková, za jakou se vydává, to jest věc fórová. Mosazný řetěz, jejž vydával hausírník za zlatý, byl u Vobinušky fórovým. Sklepnice od Primasů, která přišla v neděli s kalánem svým k Šárymu a tropila tam velký hřmot a parádu, byla Vobinuškovi fórovou slečinkou. Když někdo přišel k Vobinuškovi a chtěl, aby mu udělal pár perek za tři zlaté, řekl: „To by musily být fórové," a tím myslil špatné! Totiž lepené a nikoli štepované. Podšev polo z lepenky a nikoli kožený. Kramfleky kouskové a nikoli z fleků. Zkrátka, ne takové, jak by měly být. Chápete již, co je fórové? Ano, on se opovážil svého času tvrdit, že i strašidlo v Podskalí bylo fórové a nikoli opravdivé nějaké, skutečné a mrtvé strašidlo, které by vstávalo z hrobu jen v půlnoční hodinu, aby lidi navštívilo. Ba i pražským ostrostřelcům přezděl fórových vojáků, a tím si také na smrt rozhněval pana Kuneše, desátníka u ostrostřelců, takto štětkáře, který si mnoho zakládal, že je u kóru.

„Ano, u fóru jste," posmíval se mu kdys Vobinuška, ale bylo to posledně, co s panem Kunešem mluvili.

„Vobinuško," rozlítil se tehdáž Kuneš, „být vy u kóru, postavíme vás před vojenský soud a jste venku!"

„A vždyť váš soud je taky fórový," posmíval

se Vobinuška; ale Kuneš vzal sklenici, sedl k jinému stolu, a od těch dob šil Vobinuška o dva páry bot v roce méně. A to je přece zatracené živobytí, nesmí-li člověk ani s dobrým kamarádem upřímně promluvit!

Tedy jak řečeno, Vobinuška byl ševcem, dobrým ševcem, hledaným v Podskalí ševcem — ale červ nespokojenosti hlodal v jeho nitru proto, že byl — jenom ševcem.

„Prach sakra!" klel Vobinuška, když sedával ‚u věnce' v Podskalí s nejlepším svým přítelem, basařem Kopřivou, „někdo se narodí na svět jen pro ostudu! To je také stav, být ševcem, jářku? Já moh' být na svou figuru ouřadníkem, a zatím jsem takovým usmoleným prtákem, kterým si každý hubu vypláchne!"

„No víš," vymlouval mu obyčejně Kopřiva, „nenaříkej; každý stav má něco. Co pak je radost, honit se po celý život s káčou? A švec je důležitý člověk na světě, protože dělá boty!"

Po tomto filosofickém vývodu Kopřivově zahleděl se Vobinuška přes holbu piva někam do prázdna a těžkomyslně si opakoval:

„Ano, dělá boty! Právě proto, že dělá boty!"

A s povzdechem dodával:

„Aspoň kdybych byl muzikantem, jako ty..."

„Holenku, to je teprv ohavné povolání," sklonil Kopřiva hlavu nad sklenicí; „to jsi teprve pod supernací. A co když má člověk kousek vlastního mozku! Já jen jednou si trochu předělal partes, protože mi

bylo už nanic, hrát pořád stejnou fidlovačku, a kapelník mi nadal!"

Vobinuška mlčel. Kopřiva je blázen, a také ničemu nerozumí. Proč se nestal aspoň čtvrtním! Každý k němu má úctu, smekají před ním, říkají mu milostpane, a div mu ruce nelíbají!

Hrom do toho! Teď si vzpomněl Vobinuška na něco, co ho vždycky vztekem naplňovalo. Těm fráterům tam nahoře v Emauzích, těm také líbají někteří lidé ruce, zvláště staré báby a děti, a přece ti fráteři jsou vlastně k ničemu. Dělají boty? Nedělají! Provozují vůbec nějaké řemeslo? Pražádné! Proč tedy mají k nim lidé úctu? Proč se jim uhýbají s cesty třeba do bláta, jen aby si takový velebný pán střevíce nesmočil? Proč jim líbají ruce, co? Inu, je to stav! Jsou študovaní lidé! Mají v hlavě latinu. Vládnou slovem božím. Káží, až člověku srdce v těle usedá, ba až někdy celý kostel rozpláčí. To je to! Vyhne se někdo Vobinuškovi? Ano — vrazí do něho, div mu bok neutrhne, protože je jenom ševcem. Políbí mu někdo ruku? Aby si pysky usmolil, ano! Zkrátka, je to hanebný život, když nikdo, ale pranikdo nemá před člověkem respekt! Však na moutě, kdyby nebyl Vobinuška tak stár a kdyby ho vzali, hned by šel za novice tam do Emauz! Ač nevadilo-li by, že je vdovcem. Třeba že by musil bratřím klášterníkům zas jen boty šít, ale nosil by kutnu a vypadal by jako něco jiného. Kdož pak vidí na první pohled rozdíl mezi takovým fráterem a skutečným páterem? Kdo tomu rozumí, co?

Vobinuška si vždycky po takovýchto úvahách z gruntu srdce odkašlal a odplivl, jak ho svět dopaloval. Po celý život sedět na úzké třínožce a smolit dratve, šermovat knejpem a zarážet floky do podešvů! K čemu je to!

A vždycky býval Vobinuška po takové rozmluvě s kamarádem Kopřivou ‚u věnce' náramně těžkomyslným, k čemuž přispívalo také, že basař Kopřiva obyčejně nad poslední sklenicí usnul a Vobinuška zůstal pak se svými myšlenkami sám a sám. Ah, kdož má cit pro cizí záležitosti! Vobinuškovi nezbývalo pak jiného než vypít zbytek svého piva — a někdy i pivo dřímajícího Kopřivy, aby docela neztepliło — a vykobrtat se z ‚věnce', aby svou utrápenou mozkovici donesl domů a do podušek položil. Obyčejně býval to pochod náramně nezřízený, ode zdi ke zdi — a v podskalských uličkách není od jedné zdi ke druhé daleko — a jen někdy povznesl Vobinuška oči a zahleděl se tam k Emauzskému klášteru na kopci, kde spali klidně páni fráteři a páteři, pokud je neprobudí zvonek k hodinkám.

Ach, býti takovým fráterem! To velebné živobytí! A tato myšlenka strašila bez ustání v mozku Vobinuškově.

V tom čase obýval přízemní byt ve dvoře Emauzském s vyhlídkou do zpustlé zahrady na stráni Slovanského vrchu, do Podskalí a na Smí-

chov, počestný mistr krejčovský nebo jaký, který zastával úřad kostelníka a tak trochu i domovníka, a žena jeho právala klášterníkům prádlo, totiž modré nebo černé, hrubé vlněné punčochy, drsné košile a šedé podvlékačky. Prádlo to napínala vždy na šňůry, natažené na druhém dvoře Emauzském, mezi zmíněným domkem a kaplí sv. Václava. Někdy také vyvěšovala na ně celé řady kuten fráterů, aby provětraly. Mimo to stávaly občas podél domku četné páry hrubých střevíců nebo sandálů, jež dostával pan domovník do správy — byl tedy ševcem — a někdy snad i k vycídění.

Mistr Vobinuška chodíval často do města a vždy přes dřevěné, kryté schody z Václavské ulice dvorem klášterním, aby si několik kroků nadešel. Toužebným okem hledíval vždy na klášter a počítal, kolik oken přijde na jednoho klášterníka. A hodilo-li se, že pradlena sušila právě důvěrné svrchky pánů klášterníků, zahleděl se Vobinuška na jednotlivé kusy a dlouho pozoroval modré, někdy tu i tam děravé punčochy, hrubé, černým merkánem znamenané košile, a rovněž takové podvlékačky, a ubíraje se konečně dále povzdechl vždy z hluboka:

„V tom bych také dovedl chodit, to vím."

A takovéto cesty byly pro Vobinušku utrpením a zase neskonale blaženými chvílemi. Přemítal nejdříve o svém ševcovském karakteru a jak si ho nikdo neváží, a zdálo se mu, že slyší zcela zřetelně, jak ho všecko sousedstvo nazývá prťákem a kterak se každý ohnutým jeho od soukání dratví palcům

posmívá. A zase vynořoval se v duchu jeho vábný obrázek, jak by mu slušelo, kdyby — opásán kutnou — kráčel ulicemi, a kde jaká bába, každá by se zastavila a s hlasitým „pochválen pán Ježíš" pohlížela by za ním, tak dlouho, až by zmizel s očí. Chlapci líbali by mu ruce, nebo aspoň vyhýbali se mu s cesty, a sousedé, ti staří partykové, kteří si ho teď ani nevšimnou, šli by mimo pěkně do kola, aby o pana pátera nezavadili.

Inu, všechno marno! Vobinuška kráčíval vždy dále a v hubě mu hořklo při pomyšlení, že to už do smrti nejdelší na frátera nedotáhne. Kdyby byl měl rozum před třiceti lety!

Konečně ze všech těch myšlenek padla na Vobinušku zádomčivost. Pomalu přestal i k ‚věnci' docházet, a basař Kopřiva sedával nyní nad sklenicí sám a skláněl ospalou hlavu vždy mnohem dříve, než druhdy, poněvadž neměl s kým hovořit. Málokdy jej vyrušila z osamělého dumání nějaká novina; obyčejně nestála ani za řeč a také si nikdo hubu nelámal. O politice se ‚u věnce' nemluvilo, na obecních věcech navštěvovatelům nezáleželo, a jiného nezbývalo. Jen tu a tam nějaká důkladnější pračka vojáků u Podušků nebo u Šálků na Karlově náměstí zajímala na okamžik mysli ‚u věnce'. Potom bylo zase ticho a staré, usmolené špády udržovaly duševní rovnováhu tak houževnatě, jako by nebylo na světě jiných starostí, nežli udělat dvaapadesátku nebo aspoň šestadvacítku.

Ale jednoho dne krejčí Koudela, jenž bydlil ve Václavské ulici právě proti schodům Emauzským,

přinesl novinku dosti zajímavou: žena ševce kostelníka v Emauzském dvoře vyvěsila dnes po obědě dvanáct soukenných kuten pánů fráterů k vyvětrání, a když je k večeru uklízela, shledala jenom jedenáct. Dvanáctá byla ta tam a nebylo po ní památky.

Rozumí se, že tato novina vyrušila trochu navštěvovatele ‚zeleného věnce' a umaštěným špádům popřán okamžik, aby se narovnaly v kříži. Však se jimi lupalo celý večer. Ovšem nezpůsobila ten poprask krádež vůbec — vždyť se krade ve světě leckde a pořád — ale věc, která byla ukradena, ta zamíchala dnes veřejným míněním ‚u věnce'. Hnedle, když starý Koudela se zprávou se vytasil, prohodil starý vorák Kozina:

„To ji někdo vzal a šel dál!"

„No, to je svaté, že ji vzal," promlouval Koudela důležitě, „ale to je to: vzít kleriku! Že mu prsty neupadly!"

„To by bylo prstů, kdyby každému hned upadly," odpovídal Kozina.

„Ale je to svěcená věc, klášterní!" dokazoval Koudela.

„I teď bere čert také svěcené!" tvrdil Kozina. „Stará si dala o velikonocích světit mazanec a půl kopy vajec, nechala to pak na otevřeném okně — a už jsme to neviděli. Nějaký rošťák to schlamsť i s kropením!"

„Ale co s tím bude dělat?" vmísil se do řeči

hostinský Mates. „Chodit v tom nemůže a v báni* mu to také nevezmou."

„Udělá si z toho župan," mínil krejčí Koudela, kterýž byl zprávu přinesl. Ale znenáhla počali hráči sbírati znova kulaté špády a za několik okamžiků mlaskaly opět karty na stole, a Koudela seděl za Kozinou a díval se mu přes rameno do hry. —

Událost s kutnou byla by brzo upadla v zapomenutí, kdyby se nebylo přihodilo něco nového, stejně závažného. Za čtyři dny přikasal se Koudela s novou zprávou: v Emauzích ztratil se klobouk! Mistr kostelník kartáčoval celé posádce klášterníků na dvoře klobouky, když ho drahá jeho polovice do jizby zavolala. Nechal klobouky na lavici před domkem a vešel dovnitř. Vrátil se brzy, ale již pohřešil jeden klobouk, a sice onen s nejširší střechou.

Nad touto druhou krádeží zakroutil hlavou i starý Kozina a hospodský Mates pronesl se, že by měla obec postavit na Emauzské schody policajta. Zdržuje se tam často tak podivná cháska, že by se nedivil, kdyby ukradli někdy i střechu klášterní. Mistr Koudela ovšem tvrdil, že se nedá jinak myslit, nežli že někdo na zimu se chce obléci. Ale propadl se svým soudem, neboť celá hospoda uznala, že se mundur klášterníků Emauzských pro civilisty docela nic nehodí. Nu ať bylo, jak bylo:

* V zastavárně.

krásti kleriky a klobouky klášterníkův — to je svatokrádež. Však až ho dostanou...!

Ale nedostali ho. Mistr Koudela přetřásal sice ještě asi tři, čtyři dny historii ukradeného klobouku, pátého dne však ku ‚věnci' nepřišel, a za týden nikdo ani nešpetl o zcizeném majetku klášterním. Páni fráteři v křesťanské shovívavosti také neusilovali vypátrati pachatele, a tak celá věc byla by usnula nadobro, když tu náhle —

Ano, když tu náhle!

Jednoho dne — bylo již po svatém Václavě — povolán byl představený kláštera Emauzského k jakémus vysokému hodnostovi církevnímu na Malou Stranu. Vracel se tam odtud pozdě u večer a dal se Újezdem a pak Chotkovou třídou přes Řetězový most. Bůh ví, proč zamítl nabízený kočár, snad chtěl užiti procházky za krásné, úplňkové noci. Kráčel volně přes most, potom se propletl zmatenými ulicemi jirchářskými, zahnul okolo Bělohradu u Šítkovských mlýnů a bral se na pravo dolů Podskalím a Dřevnou ulicí vzhůru k Emauzům. Tu náhle, když se blížil k Soudní ulici, spatřil vysokou, hubenou postavu v klášterním rouše, se širákem na hlavě, kterak vážným krokem, s hlavou sklopenou zahýbá do ulice Soudní. V opatu zatajil se dech. Jak že, někdo z fráterů zapomenul se, že porušiv klausuru těká v noci ulicemi a vydává v šanc dobrou pověst kláštera? Opat stanul na okamžik. Má pronásledovati provinilce? Či má vyčkati jeho návratu do kláštera? Konečně se rozhodl. Ani jedno, ani druhé. Pospíší rychle do klá-

štera a dá svolati všecky klášterníky, aby seznal, kdo schází a kdo se proti povinnosti prohřešil. A již spěchal rychlým krokem vzhůru Václavskou ulicí, aby dostihl vrat klášterních dříve nežli nehodný provinilec. A již sezvání zvonec na daný rozkaz bratry, z nichž někteří rozespalí, udiveni pohlížejí na představeného, jenž přísným okem počítá svěřené ovečky. Podivno! Fráteři jsou všichni do jednoho, nikdo neschází. A ještě jednou přelétají zraky opatovy shromážděné, pátrajíce, čí as to byla postava před několika okamžiky v Soudní ulici. Marně! Jenom tamhle fráter Erazim podobá se oné vytáhlé, ramenaté figuře, jenom on měří vždy zeměkouli tak nehoráznými kroky, jako onen, s nímž se byl opat před chvílí setkal, ale právě tento fráter Erazim vypadá dnes tak ospale, jako by byl pytel máku snědl. Mžiká chuďas očima a přes tu chvíli zakrývá si ústa všemi pěti hubenými prsty, aby zakryl lví zívání. Opat hledí na něj chvilku úkosem a tak pronikavě, jako by z něho chtěl tajemství noční toulky zrakem vypít, a pronáší vážnou otázku:

„Bratře Erazime, odkud přicházíš?"

Bratr Erazim vyvalil s namáháním oči, otevřel ústa a hledí na opata tak božsky připitoměle, jakoby si v duchu otázku opakoval, a konečně odpovídá prostodušně:

„Z postele!"

Ne, fráter Erazim to nebyl, opat je přesvědčen. Je vidět, že přichází rovnou cestou z postele!

Opat propustil tedy bratry a zavřel se ve své komnatě. Kdo to byl? Ta otázka letí mu po sté hlavou. Našinec jistě, — ale kdo? Či měl vidění? Byl to přelud zrakový? Vždyť zcela jasně viděl klášterníka Emauzského! Přemýšlel, dlouho přemýšlel, ale ničeho se nedomyslil. Konečně se připravil na lůžko a zvolna, zvolňoučka usínal.

Od toho dne uplynuly asi tři neděle a skoro denně objevoval se v rozličných končinách Podskalí tajemný fráter, procházející ulicemi a uličkami, neohlížeje se ani v pravo ani v levo, se širákem do čela vraženým a s hlavou sklopenou. A když se mu připletla tak nějaká babka do cesty a hnala se po jeho ruce, aby ji políbila, tu jí nastavil velebně všech pět prstů, natažených jak drát, a pak učinil nad ní ve vzduchu důkladný kříž, že si babka v duchu libovala štědré požehnání. Jinak nevšímal si ho z počátku nikdo, zvláště za prvních hodin večerních, ale později, když jej vídali někteří sousedé podskalští pozdě do noci bloudit uličkami blíže Emauz, myslili soucitně: „Chudák, vyvedl nahoře něco a musí teď za trest ponocovat." A netrvalo dlouho a tajemného frátera nenazývali v Podskalí jinak nežli „fráterem ponocným".

Rozumí se, že pan opat nahoře v klášteře pozoroval hříšného frátera, jenž hledá zábavu mimo zdi klášterní, co nejbedlivěji, jakkoli ne zrakem vlastním, nýbrž očima svých důvěrníkův. Jedním z těchto důvěrníkův byl domovník-kostelník-mistr-švec. — Ale tento důvěrník opatův nebyl obyčejným, prostým špehounem, nikoli; jej ovládaly vyšší zá-

jmy, jemu leželo na srdci zvláště dobré jméno kláštera a shoda fráterů s opatem, zkrátka, kostelník byl by rád vyrovnal věc po dobrém, aby při tom nikdo netrpěl, ba aby také vinník nepykal příliš těžce za své pobloužení. U vykonání vytčeného úkolu překáželo něco bodrému tomuto muži. Byloť patrno, že jej tajemný fráter zná — což konečně samo sebou se rozumí — neboť jakmile zpozoroval, že jest klášterním domovníkem sledován, přidal obyčejně do kroku a vždy unikl krátkonohé postavičce starostlivého kostelníka.

Ale jednoho večera zdařilo se přece čipernému špehu utkati se s „fráterem ponocným" as na tři kroky; čekalť na svoji obět v tmavém koutě blíže Fišpanky, nechal ji minouti a pak vyraziv za fráterem dostihl ho skoro na dohmat a to právě pod lucernou plynovou. Fráter ponocný ovšem práskl do bot, uslyšev za sebou rychlé kroky, avšak tento jediný úspěch kostelníkův vrhl na celou záležitost zcela jiné světlo. Bez dechu, spocen dorazil toho večera kostelník do kláštera a spěchal ihned s raportem k opatovi.

„Nejdůstojnější pane!" vyrážel se sebe, jedva dechu popadaje, „už bychom to skoro měli! Není to vlastně žádný fráter z našeho kláštera, co chodí dole v Podskalí, ale je to — naše ukradená klerika a klobouk! Já to poznal!"

Opat pohlížel nedůvěřivě na kostelníka, potom couvl o dva kroky a otázal se přísně:

„A kdo je v té klerice a pod kloboukem?"

A ač by byl měl kostelník hned pod lucernou tuto otázku sám si předložiti, jak byla na snadě, zdálo se nyní, že jí jest velice překvapen a skoro polekán, a zmodralé, chvějící se rty pronesly polohlasně:

„Nejdůstojnější pane, snad je to dokonce — nějaký nešťastný duch!"

Opat nenamáhal se pranic, aby vyvrátil domněnku kostelníkovu, nýbrž přešel dvakráte síň, načež zastaviv se povelel kostelníkovi:

„Jděte a neříkejte nikomu ani slova. Zítra snad uvidíme ducha z blízka."

Byloť mu připadlo, že duchy, kteří kradou kleriky a klobouky, zažehnává nejlépe policie.

Toho potěšení mělo se dostati mistru kostelníkovi mnohem dříve. Sotva že ulehl a první verše vyspával, zachrastil mu rozkřapaný zvonec nad hlavou velice netrpělivě. Někdo žádal zcela rozhodně, aby ho vpustili do dvora.

Toť byla návštěva neočekávaná. Stalo se málokdy, že musil kostelník konati funkci domovnickou, ale dnes mu byla nepříjemnější než kdykoli. Sotva že se vyškrábal s lucerničkou na dvoreček, připadl mu bezděky nešťastný fráter ponocný, a palec pravé ruky mimovolně kreslil kříže na čele i na bradě. Dnes poprvé se stalo, že nemohl najíti klíčové díry v zámku, a když konečně vrata otevřel, leknutím ucouvl, pokud mu třesoucí se nohy stačily.

Před vraty stála policejní patrola v plné zbroji a mezi dvěma bodáky chvěla se postava tajemného — podskalského frátera.

Kostelník nenabyl ještě času a odvahy, aby slovo promluvil, když jeden člen hlídky policejní úředním tonem pronesl:

„Jsou oni tu od těch pánů z kláštera?"

„Ano," koktal kostelník, „co pak je?"

„Tak 'dou a zbuděj' nám pana představeného. Musíme s ním mluvit. Vedou nás tam."

Po těch slovech vešla patrola i s „fráterem ponocným" do dvora, a kostelník zábouchl vraty, otočil klíčem a svítil návštěvníkům ku předu.

Za malou chvíli stála patrola před opatem a opět pronášel mluvčí úředním tonem:

„Prosím, jedná se o to, totiž jestli tenhle velebný pán sem patří!"

Překvapený opat se sklonil, aby mohl nahlédnouti do tváře „fráteru ponocnému", jenž měl širák vražený až přes oči. Mluvčí policejní hlídky napřáhl ochotně ruku a strhl neznámému fráteru klobouk s hlavy.

„Ježíš Marjá!" vzkřikl kostelník, který držel lucernu do výše, „to je Vobinuška!"

A mistr Vobinuška stál tu zuby drkotaje, v jedné ruce modlitební knihu, ve druhé růženec, a celá jeho kostnatá postava chvěla se od hlavy po paty. A když kostelník vykřikl: Vobinuška! — vypadla Vobinuškovi umouněná kniha modliteb z ruky a ze stísněných jeho prsou vydralo se plačtivě:

„Důstojný otče, já se vám vyzpovídám!"

Opat pohlížel chvíli upřeně na mistra Vobinušku, nemluvě ani slova, a zdálo se, že se snaží rozluštiti podivný ten případ. A ještě než domyslil,

uchopil ho Vobinuška za ruku, políbil ji a znova pronášel mroucím hlasem:

„Milostivý otče, vyslechněte mne!“

„Na to my nemůžeme čekat,“ promluvil opět mluvčí patroly, „my jen chceme vědět, jestli pan páter je odtud. Podle munduru...“

Vážný obličej opatův se náhle rozjasnil, ruka jeho dotkla se roucha Vobinuškova a uchopila klobouk, jejž strážník posud držel, a opat řekl tiše:

„Ano, jsou to věci klášterní; nechte ho zde, vyřídím věc sám.“

„Tedy můžeme jít?“ tázal se strážník.

„Jděte s Pánembohem, pánové,“ pokynul jim opat. „Věc je odbyta. Nemusíte se o tom ani zmiňovati.“

A potom pohlédnuv pronikavě na kostelníka naznačil mu, aby pochůzce posvítil a vrata otevřel.

„S vámi promluvím až zítra,“ obrátil se po odchodu strážníků opat k Vobinuškovi. „Dnes vyspíte se u kostelníka a ráno mne navštívíte ve zpovědnici.“

A Vobinuška spal té noci v klášteře, jak si tak často přával, ale nezamhouřil vlastně ani oka.

Ráno pak, složiv kutnu a klobouk, odebral se ve vypůjčeném kabátě kostelníkově a čepici do kostela, kdež učinil opatovi obšírné vyznání a úpěnlivě prosil, aby ho neprozradil, a potom s těžkou hlavou odcházel z kláštera, kam byl tak nelítostným, šeredným způsobem zavlečen.

Rozumí se, že opat uložil kostelníkovi věčné mlčení o podivné a neslýchané této příhodě s „fráterem ponocným".

— — — — — — — — — — — — — —

Od osudného večera, kdy přerušena byla krásná idylla Vobinuškova fráterství drsnou rukou policejní hlídky, uplynulo mnoho vody a Vltava byla již nadobro zamrzla, avšak mistr náš posud neodvažoval se navštívit sousedskou posádku u ‚zeleného věnce'. Konečně nemohl déle vydržet a jedné krásné neděle o masopustě bral se vážným krokem k zamilované druhdy hospůdce. Již došel cíle, již vstoupil do úzkého průchodu a stiskl kliku dveří na pravo a již stál v osvětlené jizbě, kde bylo jak náleží veselo. Vždyť byl masopust! Vobinuška sňal klobouk, přál společnosti dobrého večera a chtěl se bráti na obvyklé místo své, tam na pravo v koutě, když ze směsice rozličných hlasů zaznělo jízlivé zvolání:

„I hoši, koukejte, náš fórovej fráter...!"

Byl to hlas uraženého štětkáře Kuneše. Kostelník tedy nemlčel „věčně".

Vobinuška stanul jako přimrazen. Kde jaká krůpěj krve, všecka se mu vrazila do tváře a celá hospoda mu tancovala před očima. Jediné pomyšlení ho ovládalo: pryč odtud a nikdy již se nevrátit — ale nohy měly tíži olova a Vobinuška se nemohl hnouti.

Vše utichlo, oči všechněch upíraly se na Vobinušku a jemu se zdálo, že kolkolem šlehají plameny a že mu požehují vlasy, že mu olizují krk

i uši. — A znova zazněl hrozný, výsměvný hlas štětkáře Kuneše:

„A bez maškary, bez maškary, oni fórovej? Půjčili jsme ji na redutu, co?“

Nyní vrátila se Vobinuškovi síla v oudy, i trhl celým tělem a dvěma kroky ocitl se za dveřmi. A uvnitř ozval se teprv nyní řehot po slovech Kunešových a nejvíce vynikal jízlivý chechtot štětkářův.

A Vobinuška prchal, prchal — nevěda kam. Hrozná pomsta! J e h o, jeho musilo potkati, že mu někdo na světě nadá „fórových“.

Nešťastné, prazatracené živobytí!

A slovíčko ‚u zeleného věnce‘ narozené rychle rostlo a řvalo vždy víc a více, a brzy dospělo tak, že naplňovalo celé Podskalí. „Fórový fráter“ obracel se na jazyku všechněch a pronásledoval Vobinušku každým krokem. Kluci flámové i metaři pokřikovali za nešťastným mistrem, jakmile jej shlédli, a Vobinuška procházel horšími mukami, než byla „ulice“ o padesáti mužích s pařenými pruty březovými.

Nic naplat. Bylo mu souzeno, že v Podskalí nevydrží a — nevydržel. O druhém kvartále odštrachal se s celým svým majetkem z Podskalí, a to hodně daleko — až na Nový svět za Pohořelcem. — A tam teď spravuje a podráží boty a botky, a myšlenky jeho, které se musily vzdáti Emauz, obletují nyní bez ustání — klidnou Loretu. —

Sudička!

(Napsáno a v odpoledních »Nár. Listech« otištěno 1891.)

Konečně jsem jednou do té trafiky vešel.

Povídám: konečně — neboť ačkoli jsem kolem ní chodil několik let, nemohl jsem se odhodlati, abych tam vstoupil. Pokusil jsem se o to jednou, když mně náhodou došly doutníky v neobvyklou chvíli a kdy tedy chtě nechtě musil jsem se uchýliti do trafiky nejbližší, prahna po vonném dýmu našich kubánských a nechtěje se vzdáti tohoto požitku, než bych došel ke „své“ trafikantce.

Ale povídám zase: pokusil jsem se o to jen.

Popadl jsem kvapně za kliku, otevřel jsem, ale v tom stejně kvapně vycházel tam odtud nějaký policajt, nesa konfiskované noviny — já ucouvl, abychom se neporazili, a potom jsem prchal dál a dále, do trafiky nevkročiv.

Neboť co jsem spatřil za pultem, zahnalo mi na chvíli chuť ke kuřbě vzácných našich erárních smotků, a nejen to: divil jsem se, že nepadám v mrákotách, že nejsem uštknut.

Stála tam ženština jak rohatina, špičatá kolem do kola. Ze svadlého, žlutého, vráščitého obli-

čeje vyzíralo dvé baziliščích očí — očí, jakých jsem posud neviděl. Tak bodavých, jedovatých očí — o nichž jsem byl přesvědčen, že již jejich pohledem musí naskakovati na těle shlednutého nešťastníka puchýře.

Kolem fialových, tenkých, širokých úst táhly se od nosu hluboké rýhy, vyznačující neobyčejnou jízlivost. Brada byla obrostlá šedým chmýřím, žluté, lesklé, ohyzdné čelo bylo pokryto hnědými skvrnami. Laloky odstávajících uší prodlužovaly se tíhou ohromných náušnic. Krk se drze pyšnil velkým voletem a netvárná hruď byla obepjata korzetem úmyslně velikým. Ale tento korzet byl dutý. O pult opíraly se dlouhé, kloubnaté, chrastivé prsty.

Stáří této odstrašující bytosti nemohl jsem odhadnouti, ale tak mimoděk počítal jsem na sta let.

Prchal jsem, prchal, a schnul jsem úzkostí, zdali za mnou strašlivý ten zjev neletí. Byl jsem přesvědčen, že pod ošumělým atlasovým životem hrozné té ženy jsou na zádech složena křídla, podobná netopýřím, ale strašlivě veliká, s blanami chřestivými a s pěti ďábelskými drápy.

Od té doby věřil jsem v rozličné báječné bytosti, jimž jsem se dříve posmíval, na vlkodlaky, valkýry, polednice atd. S pověrčivou bázní kráčíval jsem vždy kolem té hrozné trafiky, ale nemohl jsem se ubránit, abych se nepodíval dovnitř, zvláště večer, kdy tam hořel plyn a kdy mne na ulici nebylo vidět. Ano, seděla za pultem jako sova — co pravím, sova! — sova mi proti hroznému tomu

zjevu připadala jako rajský motýl — seděla tam a skleněným, umrtvujícím zrakem hleděla ven, kamsi do neurčita. Trafika bývala vždy prázdna. Snad příšerná ta osoba vypíjela krev i maso svých nešťastných obětí a do scvrklých kůžiček balila šňupavý tabák. Pro koho? Zase jen jako vnadidlo pro další nešťastné zbloudilce.

Až konečně, po několika letech, když mně zase jednou došly doutníky a kdy jsem — prahna po „vonném" dýmu našich vzorných kubánských — ohlížel se po povědomém Turku na vratech, a naleznuv jednoho vstoupil jsem dovnitř, octl jsem se tváří v tvář strašlivé té Gorgoně. Byl jsem uvnitř, zapráskl jsem již dveřmi, na ústup nebylo pomyšlení.

Sebral jsem tedy veškeru svoji zmužilost a vyřkl jsem jediné slovo: „Kuba!"

Ruka její sáhla na zad, aniž se tělo otočilo, a pavoučí prsty chopily se bedničky, kterouž práskly na pult.

Oddechl jsem si — nebyl jsem v trafice sám. Na staré pohovce, potažené voskovým, studivým plátnem, na němž se můžeš za nejparnějšího léta nastudit, seděla jakási stará frajle v starodávném úboru. Doufal jsem, že před tímto svědkem nechopí se mne hrozná ta trafikantka a nebude ssáti krev z nevinného mého, ostatně chudokrevného těla.

Dámy byly zabrány v horlivý hovor, z něhož ani můj příchod jich nevyrušil. Ač jsem chtěl uprchnouti co nejdříve, působilo cosi neobyčejnou

přitažlivostí a drželo mne na prohnilé podlaze před pultem. Vybíral jsem tedy zdlouhavě doutníky a poslouchal jsem, neodvažuje se pohlédnouti v žlutý obličej strašidelné trafikantky.

„Ano — kde jsem přestala, slečno Tóny?" zaharašil její hlas — vzpomněl jsem si při tom na zvuky, které vyluzuje had chřestýš, ač jsem ho nikdy před tím neslyšel — „kde jsem přestala? Dobře, u pana lajtnanta Šustršice. Můj bože, frajln Tóny, toho měli znát! Byl v té samé kumpanii, jako můj otec, hejtman. Tenkráde byl můj nebožtík otec první na majóra, matka měla peníze a statek, mně bylo osmnáct let, Šustršic jim byl jako panna. Myslil si na mne — rozumí se také k vůli protekci — můj otec byl hejtman a první na majora..."

Klika cvakla, do trafiky vstoupil nějaký muž, žádaje viržinky.

Třískla mu krabicí na pult, jako dříve mně, muž si vybral dva kousky, zaplatil, odešel.

„Toho znaj'?" zadrnčela trafikantka, hodíc hlavou za neznámým. „To je ten pangrotýrovaný sládek, co měl sbírku šmetrlinků za deset tisíc zlatých. To musel puknout — měl vařit pivo a ne dávat šmetrlinky do špiritusu!"

Po této soustrastné poznámce pokračovala:

„Tak Šustršic si myslel na mne. Mně bylo osmnáct — kauci jsem měla — mladá jsem byla taky. Vždyť jsem jim okazovala svůj portrét z těch dob. A jednou přišel Šustršic v plné parádě..."

Klika cvakla po druhé, do trafiky vešel kupec, žádaje půl lotu rapé. Odbyla ho rychle, šňupák odcházel se zdvořilým „rukulíbám".

Nemohl jsem být s vybíráním hotov.

Sotva dovřel dvéře, šlehla za ním trafikantka:

„Všimli si ho, frajln Tóny? Teď říká rukulíbám! — protože je na penzi. Ale měli ho vidět holomka, když byl ve službě — byl rešpicientem. Ten se nás nasekýroval. Teď kouká, aby dostal vejvažek..."

A chlubně, plnými ústy mluvila pak dále:

„Jednou přišel Šustršic v plné parádě. To jsem věděla, co bude: šel říkat o mě. Mně bylo osmnáct, já nespěchala. Moje matka také ne. Měla peníze a statek — a moje matka byla od fon, frajln Tóny, od fon. Ukazovala jsem jim tuhle náš familienvopn? Fon Truthahn byla moje matka. — Chudák Šustršic, sotva že to vykoktal. Já z toho neměla rozum — potom jsem se něco nazpomínala, když už bylo po všem! Matka mu řekla, že mám čas, že na mě nespěchá, aby přišel za rok... A Šustršic blamírovaný odcházel..."

Vybíral jsem, vybíral, nemoha se dobrati. Rád bych byl tu historii vyslechl do konce. Přede mnou byla již kupa doutníků. Cítil jsem, jak po mně šeredná trafikantka chvílemi očima šlehá. Nyní cvakly dvéře opětně a vešel vychrtlý člověk ošumělého zevnějšku. Koupil si viržinko. Sotva byl z krámu, řízla trafikantka:

„Na tohodle si daj pozor! To je tajný! Moh' si stát líp, měl dům a kupecký krám tady vedle

v ulici, ale utahal to s herečkou. Teď chytá po padesáti krejcarech zloděje..."

A mluvila jako dříve:

„Matka povídala Šustršicovi: Pane lajtnant, počkaj' rok. Roza má čas, je mladá, a oni mohou být zatím obrlajtnantem. Vědí, že Haubitz — to byl můj otec — je první na majora. Šustršic šel, mně ho bylo líto. To neměla matka dělat, ale spletl ji obrlajtnant Hybš, který se o mě taky ucházel. Toho zas já nechtěla. Byl starší, měl náramnou pleš, hrál karty — a ty holky, co jich nechal sedět! Něco hrozného, frajln Tóny! Z toho bych si nebyla nic dělala, ale jedna po něm chovala, a to u mě rozhodlo. Ještě kdyby to bylo bývalo jen tak, ale chtěla na něm peníze. Aby je pak byl dával z mého věna, ne? Byl to lump. Však ho taky za rok kasírovali pro dluhy z karet. Tenkráde to bylo jiné..."

Klaply dvéře — do trafiky vešel mladý, bledý, asi třicetiletý muž. Skromně požádal o krátké, vybral si čtyři, položil desetník a odcházel, když si byl doutník zapálil.

Ještě doznívaly jeho kroky na ulici, když dcera po hejtmanu Haubitzovi spustila:

„To maj' také takového rytíře. Měl děvče — je sám z bohatého domu a jeho otec měl dva činžáky — a najednou ji nechal sedět. No, kdyby nechal samotnou, ale holka byla zkažená. Pak ho žalovala na alimentaci a on odpřisáh', že nic. Došlo na kriminál a seděl čtyry měsíce — před osmi nedělma ho pustili. Teď by si ji vzal, aby nemusil

platit, ale její matka zas nechce kriminálníka za zetě. To jsou pády..."

Bylo mi horko. Konečně jsem vybral kuba, kolik jsem mohl do kapes nastrkat, ale abych mohl ještě chvíli zůstat, žádal jsem viržinka. Štěstí od boha, že mne nezná! Také by mě vyprovodila. Ale přece bych byl rád přečkal frajli Tóny.

Než ta chtěla vědět historii dcery Haubitzovy dokonale — ač ji nejspíše již desetkrát slyšela — seděla jak připečetěná.

A příšerná trafikantka pokračovala, když mně viržinka podala:

„Hybše kasírovali — a Šustršic už víckrát nepřišel. Teď to tak povídám, frajln Tóny, ale tenkrát mně bylo hůř. Naplakala jsem se, matku prosila, aby Šustršicovi psala, pak jsem hrozila, že se utopím, ale matka byla neoblomná. Až jednou povídá: Róza, dneska snad přijde Šustršic — to už byl obrlajtnant — já mu psala, ustroj se. Ustrojila jsem se, matka poslala do hostince pro večeři, čekali jsme. — Šustršic nepřišel. Takhle jsem si jim šaty s těla trhala, — takhle... — (trafikantka mávala ve vzduchu rukama, jakoby se rvala) — ale co mně to pomohlo! Bylo po ženichu — a po vdávkách. Za měsíc dali fatrla do penze — staly se u fortifikace ňáké partyky a na fatrla to svedli. Ještě že nebyl kasírováný. Maminka ho nechala, šla od něho, a — já zůstala svobodná. Šustršic byl pak majorem — já si mohla oči vyplakat — ale byl konec. No, řemesníka jsem si vzít nemohla, jako oficírská dcera..."

„Jo, jo, frajln Róza," zakývala hlavou slečna Tóny... „Jo, jo! Měli to podobně, jako já..."

Věděl jsem dost, zaplatil jsem doutníky, nacpal je do kapes a odcházel jsem. Štěstí, že mne nezná. Mne nezvochluje. — Ale přece, nejsa si jist, nedovřel jsem dvéře a vyšed přitlačil jsem se do stínu na vrata. A z nitra trafiky zazníval nyní křapavý, jedovatý hlas slečny Rózy:

„To děkuju bohu, že zde byli, frajln Tóny! Tenhle ten jistě krade po trafikách cigara! Proto tak dlouho vybíral! Já s něho očí nespustila! Má zakázanou Prahu! Jednou sem chtěl jít, ale viděl policajta, který odnášel noviny. Měli ho vidět, jak bral okolo rohu. To jsem teď dávala pozor, aby neplatil falešným zlatníkem... Ten je dělá, ty žižkováky..."

Potácel jsem se dále jako zločinec. Přece na mne taky něco věděla...!

Z podskalských idyll.

Márinko, dej mi hubičku . . .!

Idylla noční.

(Napsáno v prosinci 1881 pro královéhradecký sylvestrovský list »Krajáč«, r. 1882 otištěno ve »Š. D.«)

Před malým, žlutým domečkem v Podskalí, jenž stojí v úzké uličce, kterou se dostaneš do uličky rovněž úzké, vedoucí kolem kostela sv. Trojice, zastavil se v parné letní noci mladík, jenž po delší dobu byl se procházel po břehu Vltavy, pil hltavými zraky stříbrné její vlny a naslouchal bystrým, citlivým uchem onomu zvláštnímu hučení jezu, kteréž za tichých letních nocí tak daleko se nese. Mladík svíral v ruce slaměný, až do hněda zažloutlý klobouk, a pravicí potahoval se za útlé chmýří rozpolténé kozí brádky, s jakou se malují čertíci nebo fauni.

Plný měsíc osvětloval mladíkovu unylou tvář, a tím spíše, poněvadž se co chvíle k měsíci obracel. Zdálo se, že užuž chce započíti s úplňkem hovor, ale náhle sklonil hlavu a mlčel dále. Měsíc mlčel také, ovšem.

Konečně ustanovil se mladík na něčem, vtiskl klobouk na hlavu a zabočil do oné uličky, k ma-

lému žlutému domku, před nímž stanul. Domeček měl dvě okénka ve přízemí, dvě v patře, a všecka tato okénka byla otevřena. Nad oněmi okénky v patře byl okap, nad ním šindelová střecha, s které zíval křivý, zubem času a velikými větry všelijak zformovaný vikýř.

Mladík pohlédl ještě jednou k měsíci, jakoby se ho ptal o radu, snad pozoroval, že měsíc mrkl — a bylo rozhodnuto. Mladík zaťukal nesměle na rám otevřeného okna. Nic.

Mladík zaťukal ještě jednou. — Zase nic.

Mladík zaťukal po třetí. — Nyní ve světničce něco zašustilo, několik lehkých kroků — a z okna vypjala se napolo dívka.

„Pro Boha tě prosím, Venco, proč nejdeš spat?"

„Márinko," vzdechl mladík, „hněváš se?"

„To víš, pro tebe..."

„Ale tak řekni, hněváš se?"

„Nemám na to času, abych se hněvala, ty matěji!"

V pražské mluvě znamená Matěj s malým „m" člověka nepříliš chytrého; Venca toho „matěje" buď přeslechl, anebo pokládal opravu nějakou za zbytečnu.

Mlčky zaryl všech pět prstů pravé ruky do kaštanových, rozcuchaných vlasů, a odvrátiv se napolo od okna vbodl unylé zraky do poprášeného dláždění.

Děvče pohlíželo na něj netrpělivě, a když mu

to dlouho trvalo, ťuklo ukazováčkem do ramene mladíkova a zahartusilo:

„Koukej, Venco, jdi spat! Máš jedenáct hodin — zejtra na tě zase přijde lenora!"

Řekne-li Podskalák nebo Podskalačka, že má někdo lenoru, tedy to znamená, že se mu nechce do práce. Ostatně se tak říká také na Františku a vůbec po celé Praze, ale Podskalák říká to nejjadrněji.

Mladík obrátil se k dívce a pronesl prosebně:

„Tak 'dyž se nehněváš, Márinko, tedy mi dej hubičku!"

Děvče podepřelo si boky.

„Aj, aj, hubičku!? Jdi si pro hubičku tam, kde jsi celý večer pařil! Ty houbo jedna!"

Račte odpustit: p a ř i t je také věrně po pražsku a znamená důkladně popíjet. Také h o u b a je zcela případné, neboť houba dobře táhne. Rozumíme?

Ale mladík, jakoby neslyšel rozhodnou tu odpověď, prosí dále:

„Márinko, dej mně hubičku!"

„Poslouchej, Venco," promluvila zase dívka nemilosrdně, „když jsi po flámu, máš chuť na hubičky — ale já ne — voní z tebe sud! Jdi od okna, ať zavřu a jdu spat!"

„Márinko, dej mi hubičku!" prosí mladík nyní už hlasem naříkavým, plačtivým. „Nebo skočím do vody!"

„To víš, ty bys ty kapry navnadil," posmívá se mu děvče. „Ti by se olizovali!"

„Márinko, dej mi hubičkú - ú - ú!“ a náš hrdina bučí do opravdy.

Tu zazní z okna v patře hlas, jakoby po skořápkách ořechů šlapal, hlas, jakoby fošny řezal, hlas, jakoby pilu brousil:

„Morrrdié, Márrrinko, tak mu daj' tu hubičku, ať mohu ssspát...“

A v okně objeví se hlava kostrbatá, ježatá, s červeným nosem a červenými štětinami pod ním.

Okno při zemi řinklo. Venca se chytil za nos a klopýtá dále.

„Possslouchejte,“ rachotí za ním hlas s patra, „nemůžete-li just bez hubičky spát, pojďte sssem: já vám dám třřřeba dvě...“

Pérka Vencova melancholicky vržou směrem k Emauzům, měsíc svítí dál jakoby nic.

Ach, idylla!

Jedno slovo.

Idylla večerní.

(Napsáno a ve »Š. D.« otištěno r. 1883.)

Sedmadvacátého září.

Devět hodin večer.

Tedy tma skoro jako v pytli.

Zvláště však tma v úzké uličce podskalské, poněvadž hoří sice na každém rohu plamen plynový, ale oba tyto plameny nestačí, aby osvětlily uličku, kteráž uprostřed jako koleno se ohýbá. A tam právě je tma.

Ulička tichá, jako kostel. Jen zdaleka ozývá se něco, jako zurčení potůčku, jako malý vodopádek. Není to potůček, není to vodopádek, je to kašna pod Emauzy. A ještě dále, snad skoro až u Moráně nebo dokonce i na Nábřeží podskalském — nelze rozeznati, zdali pravo či levo — zaznívá krásný tenor nějakého Podskaláka, přednášejícího nejnovější píseň pražských Pepíků:

Oóókolo měsíce,
kóóóla se děěělááájíííí . . . .

Jinak ticho, jak již řečeno. Pražské parníky na Vltavě dávno vypustily zbylou páru, malé parníčky také již si daly dobrou noc — ba i pražské veslařské kluby odpočívají, neboť je citelné chladno a páni veslaři vypocují doma rýmu, utrženou za chladných večerů na vodě. Jen tam v dáli, daleko za mostem Palackého, šumí jez blíže Šítkovských mlýnů, a v Podskalí ten šumot skoro domírá.

Slovem, je tu podzim a Podskalí usíná. Pracovitý nárůdek Podskaláků chodí časně spat, poněvadž časně vstává — časněji než celá ostatní Praha.

Jen v té naší ohnuté uličce pojednou cosi oživne. Slyšíme odměřené kroky — jeden, dva, jeden, dva — bůh ví, kdyby se mohlo říci, řekl bych, že jsou to kroky náramně těžkomyslné.

A zase ticho. Kroky ztichly, večerní poutník patrně stanul. Ale není ticho. Zdaleka ozývají se kroky jiné, rychlejší, lehčí, veselejší. Již je slyšíme v ohnuté uličce, přicházejí stále blíž a blíže, až se ozývají v těch místech, kde ony první, těžkomyslné kroky prve pojednou utichly.

„Lotynko!" ozývá se náhle tichem, ale tak nesměle, jakoby volal zloděj.

„No?" zazněl pronikavý ženský hlas a lehké kroky také utichly.

„Lotynko, jste to vy?" zní další zvolání, smělejší již, zvučnější.

„Bodejť, kdo pak by to byl!" odpovídá ženský hlas.

„Koukejte, Lotynko, já už čekám!"

„Můj bože, někdo musí čekat," odpovídá Lotynka.

„Ale tak dlouho, Lotynko," nyje první hlas.

„Dlouho, dlouho! Před hodinou jsem šla k zahradníkovi pro křen, to jste tu ještě nebyl."

Nikdo neodpověděl. Před hodinou! Jak ty ženské člověka trápí. Před hodinou! Pochopí někdo, co zkusí za hodinu takové milující, očekávající srdce?

A než se těžkomyslný čekatel probral z bolestného dojmu, jejž způsobila lehkomyslná odpověď toužebně očekávané, zazněl znova hlas Lotynčin:

„Nestůjte v koutě jako svatý Utřinos, Vencl, a pojďte. Na stání je zima. Budeme trochu chodit."

Jí je zima a Venclovi hoří v prsou celé peklo lásky. Ó ženské! Což máte moc a sílu, abyste někdy proměnily srdce své v ledovou kru?

I hnul tedy Vencl ztrápeným tělem a popošel k Lotynce. Ale ona již také vykročila, a tak zůstala mezi ním a ní mezera tří kroků.

„Lotynko, neutíkejte mi!" prosil těžkomyslný milenec.

„Vy chodíte jako svázanej, milej Vencl," odsekla Lotynka. „Já dnes nemám mnoho času."

„Kam pak ještě jdete. Lotynko?" tázal se Vencl, a v tomto okamžiku vykročily obě postavy z temné zatáčky uliče na místo osvětlené.

„Což nevidíte, že mám mantilu?" utrhuje se Lotynka na Vencla.

Ano, nyní povšiml si těžkomyslný milovník, že drahá jeho Lotynka nese na zádech putnu na vodu, jíž humor pražských služebných přezděl mantila.

„Drahá Lotynko," počal zase náš statečný milovník, „vy jste mi slíbila, že mi dnes věnujete okamžik, a já zmíral celý den touhou po vás a očekával toužebně chvíli, kdy spolu beze svědků a nerušeni porozprávíme a pochodíme. A teď si vzpomenete, že nutno jíti pro vodu a já marně ždám slyšeti z úst vašich to jediné slovo..."

Lotynka pohodila zlostně putnou na hřbetě a přervala řeč Venclovu:

„Prosím vás, Vencl, zase začínáte s tou vysokou češtinou, a už jsem vám řekla, že to nejím. Ať si ždáte, co chcete — nemyslete si, že chodím s putnou pro legraci. Doma není krapet vody a královna* by mi omastila večeři, až by našla štoudev vypitou."

Vencl svěsil hlavu; tak rád by tu svou Loty trochu zušlechtil, a ona není přístupna. Tolik práce, a nadarmo! Celý cech krejčovský — jehož mladým členem náš Vencl jest — nemá tolik příslušníků, kolik již knih Vencl přečetl. V celém domě, jejž Vencl obývá — a je to pěkná čtyřpatrová bouda na Karlově náměstí, 's osmatřiceti kvartýry — není nájemníka, jehož knihovnu by Vencl nebyl takřka shltal, a přece ze všeho toho neuvízlo

* Posměšný název paní.

na Lotynce ani slůvka, ač s ní denně nejlibozvučnější mluvou hovoří.

Šli podle sebe chvíli mlčky. Loty několikráte pozvedla hlavu a mrskla úkosem po svém průvodci, ale on šel jako bez duše se zraky do země vbodnutými.

„S vámi je roztomilá štrachanda, jen co je pravda," prohodila konečně Loty. „Já se celý den hmoždím, abych byla se vším hotova, a vy mi pak večer děláte takovej..." A Loty jakoby nabírala k pláči.

„Lotynko, Lotynko," zvolal Vencl v rozpacích, „usušte slzy a mluvte upřímně..."

„Jak pak mám sušit slzy," rozvřískla se Loty už plným brekem, „když mi pokazíte všecku radost! Já vám tuhle nesu něco k svátku a vy začnete s takovým tenórem..."

A Loty hrabe buclatou upracovanou rukou v kapse a vytáhnuvši něco v hedvábném papíře, podává balíček Venclovi.

„Můj bože, Lotynko, neplačte, vždyť já vás tak horoucně miluji," vyráží ze stísněného hrdla náš hrdina, jejž pláč milenčin připravil nadobro o všechnu rozvahu. „Jen mi řekněte to jedno slovo, oč vás již tak dlouho prosím..."

„Tak si to tedy vez-mě-mě-tete! Je to cigártaška!"

Vencl sáhl po dárku a chvějící se rukou rozbaloval papír, až se objevila červená kožená tobolka na doutníky, s mosazným kováním a se smaltovým vyšíváním uprostřed:

Protože Tě mnoho miluji,
tento dárek Tobě věnuji.

„Má Lotynko milá, vy jste anděl!“ horuje šťastný Vencl, a objímaje Lotynku, líbá červené její uplakané líce, až se sám slzami umáčí, a potom v rozechvění promlouvá:

„Nuže hleďte, Lotynko, co je tu napsáno, můžete mi také říci, a to bude nejkrásnější dar k mému svátku. Řekněte mi to jedno slovo: já tě miluji!“

„Ale vždyť víš, kašpare, že tě mám ráda!“ huhlá Loty pořád ještě v pláči. A přešťastný Vencl znova objímá drahou Loty nedbaje toho, že se octli skoro až pod samou svítilnou plynovou.

„Tak vidíš, ovečko, že to jde, když chceš!“ volá blaženě.

„Jen mi neutrhni putnu!“ brání se Loty vášnivému objetí Venclovu.

A ještě jedno políbení a potom si zavěsil Vencl Lotynku pod paží a se srdcem blahostí překypujícím zachází s ní za roh, aby ji doprovodil k cíli.

Vždy blíž a blíže ozývá se k uším šťastných milenců zurčení jako potůčku nebo malého vodopádu, ale není to potůček, není to vodopádek — je to kašna pod Emauzy.

Půjč mi zlatku!

Idylla nedělní.

(Napsáno a ve »Š. D.« otištěno 1884.)

Slunce pražilo, jen se všecko slévalo. Byla taková smrtelná neděle pražská, kdy se horkem až tašky se střech odlupovaly, kdy hřála omítka domů jako rozpálená kamna v zimě, kdy se kropení dlažby měnilo za okamžik v prach a kdy i z nejhlubších průjezdů domovních v nejužších ulicích pražských sálalo vedro, jakoby to byly samé pekárny. Bylo to zkrátka letos.

Tu a tam řítil se ulicí ještě některý opozděný výletník, který takřka plaval potem k nádraží, aby se osvěžil výletem do Podbaby, do Šárky nebo do Hvězdy, a na něhož za tím účelem čekalo ještě půlhodinné smažení v nacpaném vagoně a pak mizerná břečka na místě výletním, jakouž venkovští hospodští spravují Pražanům po týdenním lopocení břicha. Po horké dlažbě potácelo se několik zoufalých psů s vyplazenými jazyky a se schlípenýma ušima, a zedření, ztrápení koňové tramvajští klopýtali před těžkými vagony, jakoby se

odevzdávali v osud myšlenkou: „Inu, padnu tuhle nebo tamhle — je to jedno!“ —

Tam dole v Podskalí bylo jak po vymření. Nikde neozývalo se ani hlásku, nikde nezaznívaly kroky lidské — jen blíže městské věznice, blíže tak zvané Fišpanky, šárala se postava mladíka asi pětadvacetiletého. Mladík ten nebyl zevnějšku elegantního, naopak, celý jeho zjev svědčil o modě, náležející minulosti. Nohy jeho vrtěly se v rozpukaných perkách a výše byly obletovány kalhotami neurčité barvy. Byly-li z látky liberecké nebo brněnské, nebylo lze rozeznati. Tyto kalhoty klátily se na všecky strany tak volně, že se zdálo, jakoby tloukly samy o sebe a jakoby v nich ani žádných nohou nebylo. Trup osamělého chodce halil se v úzký, pestrý, vyrudlý, všady těsný kabátec, jakému se říká „kaiserrock“, a docela zřetelně bylo rozeznati, kde vystupují lopatky majitelovy, neboť tam byla látka odřena do lesklosti zrcadla. Z límce tohoto kabátu vystupoval límec košile, tak čistě kolkolem roztřepený, jakoby ho byl někdo s největší pečlivostí vycupoval. Na hlavě seděla soukenná čepice, hezky těžká, a pod ní bylo zříti úpravnou cestičkou vzadu rozdělené a namáznuté vlasy, napřed pak po obou stranách štítku vyčuhovaly pravidelné šístky. Ač bylo vedro nesnesitelné, vězely ruce chodcovy hluboko v kapsách kalhot jako v nejpalčivější zimě. —

Jak řečeno, byl to mladík as pětadvacetiletý, ale obličej jeho odpuzoval oním vzezřením skoro stařeckým, jakým vyznačují se bezmála všichni pražští

flamendři nejnižší odrůdy. Popelavé tváře téměř očihledě propadaly se vždy níže, na nízkém čele byly vrásky, nepříjemné oči byly bez lesku a nos měl onu čtverhrannou špičku, která bývá neklamným znamením souchotí.

Bezbarvé pysky tohoto mladého starce ždímaly vyhaslý kousek viržinky a silné oddychováni způsobovalo v nose jeho takový průvan, že to až hvízdalo.

Náš osamělec kráčel zdlouhavě mimo Fišpanku, přešel celou Trojickou ulicí, zahnul pak trochu do uličky „Na Oserově“ a tu postrkoval již tak líně a umdleně tenké nohy, jakoby mu dech docházel. Konečně protloukl se i touto uličkou, a nyní zahnul zostra v pravo a stanul před nejbližším domečkem, nízkým, patrovým, a hleděl chvíli do síně. Nic se tam nehýbalo. Zdlouhavě a jaksi nerozhodně vplížil se mladík dovnitř a vešel až na dvoreček. Také dvoreček byl úplně prázden a zdálo se, že není také ani živého tvora v nízkých bytech, jejichž okna ústila do dvora. Všudy klid, nikde hlásku, všady horko k upečení a vzduch teplem jen se tetelil.

Jedině tam napříč v pravém koutě bylo jedno okno polootevřeno. Mladík přešel dvorek a přistoupiv k oknu rozevřel je docela. V nízké jizbě seděla na pelesti nedostlané postele dívka v silných nedbalkách a pročísala si vlasy. Nedbalky její, totiž čistá košile a čistá spodnička, ukazovaly, že se nedávno převlékla a že se někam chystá.

Hoch nepozdraviv vyndal jen levicí zbytek viržinky z úst a pronesl:

„Kam půjdeš, Fando?“

Děvče, jež spatřivši návštěvu ani okem nemrklo, česalo zcela klidně dále řídké vlasy a odpovídalo lhostejně:

„Když ses na to neptal čtyry neděle, nemusíš dnes také vědět.“ A po chvilce dodalo ještě: „A co sem chodíš?“

Host žmolil okamžik palcem a malíkem levice viržinku a líně promluvil:

„Co pak je ten dvoreček na patent, abych sem nechodil?“

A zahleděl se tupě a ospale na rám okna.

„To tě Vinca kopla, viď, flamendře?“

Flamendr přeslechl nadávku a pronášel jako prve:

„Co by mě kopala? Byla ráda, že jsem si ji narazil.“

„No, ta je asi ráda, že má takového štětku,“ pronášela posměšně Fanda.

„Štětka“ přeslechl i tuto druhou urážku a neříkal chvíli nic, ale náhle pronesl živěji:

„Fando, půjč mi zlatku!“

To Fandu trochu překvapilo. Nechala česání, pohlédla upřeně na hosta a spustila:

„Ale, si ty kus nestydy, Lojzo! Necháš mě pro takovou rohatinu, chodíš s ní čtyry neděle po všech

flámech a kde jaký plech,* a najednou si přijdeš pro zlatku! Nechtěl bys pětku?“

Lojza mlčel chvíli. Odpočíval zrakoma na prasklé tabulce okna a dumlal zbytek viržinky, povytahoval slámku, až ji docela vytrhl a vyprskl, a pak se náhle obrátil do světnice:

„Tak mně tu zlatku nepůjčíš, Fando?“

„To bych se okradla,“ odvětila pohrdlivě dívka; „proč pak si nejdeš na Vincu?“

Chvíli ticho; konečně Lojza odpovídal zdlouhavě:

„Ta šla dnes do Košíř, na hřbitov.“

„A proč 'si nešel s ní?“

„Mám boty ve špitále.“

„A já ti mám dát zlatku, ty si půjdeš pro boty a poběhneš za ní, ne?“

Lojza opět chvíli mlčel. Ale potom obrátil hlavu napolo do pokoje a řekl:

„Já bych šel třeba s tebou.“

Fanda vypukla v uštěpačný smích:

„Prosím tě, netahej mě za nohu! Já jsem se oblékla do něčeho jiného, než jsi ty!“

Lojza vytáhl viržinku z úst, utřel si ukazováčkem pravice pysky a přistoupiv těsně k oknu řekl do pokojíčku:

„Kloboučníka, viď?“

Fanda se na okamžik zarazila, vzpamatovala se však a odsekla hněvivě:

---

* Plech = turecká muzika.

„Co je ti do toho? Jdi svou cestou a nech mě. Musím se strojit!“

„Ty, Fando,“ začal zase trochu horlivěji Lojza, „půjč mi tu zlatku, já ti něco povím.“

„Nestojím o to, co ty bys mi pověděl; val se odtud,“ utrhla se Fanda.

„Tak tedy půjdu,“ řekl Lojza tak táhle a tak líně, jakoby mluvilo bláto. „Bude ti dneska smutno, Fáno!“

Fána se ohlédla po Lojzovi, ale on to nepozoroval. Snad schválně nepozoroval. Držel právě v prstech mrtvou, vyschlou mouchu, již byl zvedl s ozídky okna, a vytrhával jí jednu nožičku po druhé.

Lojza patrně něco ví, myslila si Fanda, co by ji zajímalo. Ale byla příliš vzdorovita, aby od něho tajemství kupovala. Pročež začala jinak.

„Poslouchej, Lojzo, ty mně zde překážíš; nemohu se strojit, když mi čumíš do okna.“

Nyní usmál se Lojza pohrdlivě.

„Co pak vypadáš za těch několik dní jinak?“

„Ty 'si pořád ten těžkej!“* jízlivě, opovržlivě sekla Fanda. Pojednou však se obrátila k oknu a pronesla: „Já ti půjčím tu flotynu, ale už za mnou nepolezeš, rozumíš? Když se na tě podívám, stydím se, že jsem s tebou tak dlouho chodila. Jsi jako potažený smeták!“

Nic naplat. Lojza sebou nehnul. Bylo dnes

* Těžký, slovíčko vynalezené nárůdkem pražské Flámy obojího pohlaví. Těžkost, těžký fláma = flamendr nad flamendry, dvojnásobný fláma.

takové vedro, že i poslední trošek ctižádosti se z něho vypotil, a tak přeslechl pralhostejně, co by ho bylo jindy nad míru dohřálo.

Když Fanda domluvila, řekl jako maně:

„Já ti chtěl říc', že bychom zas mohli chodit spolu, ale ty jsi nějak dopálena. Půjdu sám."

„To bych prosila," ušklíbla se Fanda. „A raděj dřív než později — můj tu bude hnedle."

Lojza podíval se na Fandu šilhavým, taškářským pohledem a řekl, jakoby řeč nosem protahoval:

„Kdybys na to sadila, mohla bys reškondu hned zahodit."

„A proč?" vyhrkla Fanda.

„Dej mi tu zlatku," natahoval ruku.

To znamenalo, až dostane zlatku, že bude mluvit.

Fanda byla již u prádelníku, vytrhla spodní šuple, sáhla pod prádlo, vyňala červenou tobolku a vyhrábnuvši z ní pět dvoudesetníků, podávala je Lojzovi:

„Tu máš a jdi!"

Řekla: tu máš a jdi! ale nemohlo být zřetelnější otázky: „tak co?"

A Lojza odpovídal:

„Kloboučník šel s Vincou do Košíř!"

Fanda pohlížela se zaťatými pysky na Lojzu.

„Já mu Vincu prohandloval," pokračoval Lojza.

Fanda si sedla na postel.

„Zaplatil šest litrů a dal mně pět cikár."

A za okamžik dokončil:

„Neřád; byly mokry a netáhly."

Fanda ani nemrkla.

Věc byla nad slunce jasnější a záležitost s kloboučníkem vyřízena. Fanda povstala, shýbla se však hned zase pro botky pod postel a obracejíc se k Lojzovi velela úsečně:

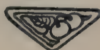
„Tak tu nečum a běž si už pro trubky,* ale ať se tě dočkám!"

Lojza se obrátil a vykejklal se ze dvorečku a z domu. Šel k ševci do Václavské ulice pro boty.

Za půl hodiny byl tu zas a zastal Fandu již ustrojenu. Na nohou Lojzových leskly se nově podražené „kachní zoby".

A za další půl hodiny byli Lojza a Fanda již na silnici za Vyšehradskou branou a ubírali se pomalu k Lišce.

Slunce opíralo se jim právě do zad a zvolňoučka je opíkalo.

* Trubky = boty, perka.

PAN MELICHAR.

Obrázek z „tiché“ pražské domácnosti.

I.

(Pan Melichar a Poláčkovy. — Paní Poláčková bez larvy a s larvou. — Nápadník Matěna.)

Byl horký nedělní den červencový. V neveliké světnici prvého patra starého, šedého domu v úzké, ústranní ulici novoměstské, byly dvě ženštiny připraveny k odchodu.

Chýlilo se ke druhé hodině; pokojem šířila se dosud vlažná vůně oběda nedávno skončeného. Stará paní přistupovala chvílemi k oknu a pohlížela na protější chodník ulice, chvílemi otevírala špehýrku a vypínala se z okna. Právě byla tak zase učinila a vtahovala teď hlavu do pokoje, opatrně a s jistou námahou, aby nepocuchala čepec na hlavě, a pronesla úsečně, nevrle:

„Nejde!"

Přivřela špehýrku, závorka cvakla a ruka klesla do klínu paní Poláčkové, usednuvší ve starou, pohodlnou lenošku hned při okně.

„Slyšíš? Ještě nejde!"

Slova ta pronesla paní Poláčková zvukem chvějícím se netrpělivostí a provázela je nejlíbeznějším

zkaboněním obličeje. Při tom pohlížela jako s výčitkou na dívku, která stála opodál, opírajíc se loktem o pelesť lůžka, pokrytého strakatým kartounem.

„Já za to nemohu, matinko," odpověděla dívka poněkud nesměle a zdálo se, že odpovídá spíše hněvnému pohledu matčinu než proneseným slovům.

Paní Poláčková snad vším právem byla netrpěliva dlouhým čekáním na osobu, jež měla přijíti. Bylať úplně přistrojena a přichystána na vycházku. Tmavomodrá, hedvábná sukně širokých a hlubokých záhybů zakryta byla skoro do polovice dlouhou, černou mantilou, zdobenou třepením. Když paní Poláčková pohybem ruky rozevřela mantilu tuto, objevilo se, že má na sobě život téže látky a barvy jako sukně. Život starodávného střihu vybíhal v předu do špičky a bylo možno spočítati na něm všecka kosticová žebírka, z nichž kostra jeho sestávala. Hlavu staré paní kryl čepeček pěkné formy z černých krajek; jen tam, kde přiléhal k čelu a k obličeji, vrouben byl rámcem z krajek bílých. Ruce vězely v šedých, stávkových rukavičkách, a levice pohrávala nyní a poťukávala na podlahu vysokým slunečníkem z modrého hedvábí, s obvyklým kostěným kroužkem na jednom, s čapí hlavičkou z kostice na druhém konci, na rukověti. Celý ústroj paní Poláčkové svědčil o starším již původu, ale také o šetrnosti její.

Paní Poláčková byla dosti tělnata, ale nikoli příliš tlusta. Tvář její byla přes masitost a svalovi-

tost velmi výrazná, ostrá. Oči těkaly za velikými, v bílé kosti zasazenými okuláry živě a slídivě na všecky strany.

Dívka, k níž prve promluvila, byla rovněž na vycházku oblečena, prostě sice, ale způsobem, jenž svědčil o vkusu dosti vytříbeném. Celý oděv její byl rudohnědý, hlavu pokrýval černý slaměný klobouček „pastýřský", okrášlený kromě hedvábné tkanice jedinou umělou květinou, jejíž originál kvetl nejspíše v nepoznaném nějakém až dosud pásmu světa. Tvář dívčina byla sličná, slabě zarůžovělá. Čelo vysoké, oči dumavé, modrozelené, nosík roztomilý, ústa malá, růžová, bradička masitá. Ale nejkrásnější bylo úško dívčino! Tak malé, ke hlavince krásně přiléhající a růžové, že by člověk svou duši do něho chtěl všeptati. Plný, hnědý vlas byl celé hlavince vábným rámcem a skoro mocí dral se z černé hedvábné síťky. Bylo to v době, kdy panovala moda španělských sítěk. Dívka pohrávala v rozpacích slunečníkem a ovíjela střapeček jeho o malé, bílé prstíky, jež z černé síťkované rukavičky svítily. Zrak její byl sklopen a jen chvílemi polétal kradmo zpod dlouhých řas k matce.

Paní Poláčková pozvedla se nyní opět těžce z lenošky, otevřela pravou rukou špehýrku a opatrně vystrčila hlavu oknem, aby nesmačkala čepeček. Otočila ji na levo i na pravo, ještě jednou — a zase vtáhla se nazpět do pokoje, bouchla špehýrkou a prudce dosedla.

„Ještě nejde!"

Řekla to ostře, kviklo to skoro.

„Když nejde, tak nejde!“ zarachotilo teď za paní Poláčkovou v alkovničce, zastřené vyrudlou modrou oponou, a zároveň ozval se tam šramot způsobený šoupnutím důkladných nějakých nohou. Pak bylo ticho.

Paní Poláčková se napolo otočila a vrhla do alkovničky pohled jedovatý, pohled, jenž byl s to, aby pronikl modrou oponu a k smrti uštkl osobu, která tam seděla.

„Promluvíte málo kdy, Melichare, ale pak to za něco stojí!“ prohodila paní Poláčková kousavě a ztišila se, aby mohla doslechnouti odpověď, kdyby jen i zašeptnuta byla.

Chvilinku bylo ticho, ale pak ozval se týž chraplavý a rachotivý hlas:

„Škoda, o vás nedá se to říci, Katynko! Vy hovoříte často a řeč vaše větším dílem za nic nestojí!“

Znělo to také kousavě, posměšně, ale přece bylo proneseno s jakýmsi humorem. Krom toho bylo vidět, že mluvčí přemýšlí na odpověď a že si dá na čas; každé slovo bylo proneseno s určitostí, jako když tiskne.

Paní Poláčková zaťala rty a pohled jedovatější onoho prvního stihl modrou oponu.

„Jste vy starý hrubián, Melichare; tohle mi říkáte před holkou! Nejsem její matka, co?“

„Za to ona nemůže, chudák,“ řekl hlas v alkovně posměšněji než dříve, „to je osud!“

„Melichare!“ vykřikla paní Poláčková všecka rozčilena, „to si zapovídám, vy — vy...“

„— jeden hrubiáne!" doplnil hlas v alkovně posměšně a slova jeho ztrácela se v řezavém zakašlání. „Jen se neuhřejte, paní švakrová, to si nechte až na procházku!"

A zase následovalo důkladné zakašlání, až se prudkým dechem záclona alkovničky zachvěla.

Dívka, na niž rozprávka matčina s neviditelnou osobou v alkovně působila velmi trapně, přikročila nyní k oponě, odsunula ji levou rukou lehounce a promluvila do šeré prostory prosebně:

„Ale strýčku, prosím vás..."

„Ehe, ty jsi zde, Klárinko?" otázal se hlas mírněji, „já myslil, že jsi vyšla na tarásek vyhlídat Matěnu."

„Však on přijde," pronesla dívka mírně, „vždyť je dost časně," — a slova tato nebyla vlastně pronesena v odpověď strýci v alkovně, jako spíše na uchlácholení paní Poláčkové.

„Ale už by zde mohl být," ozvala se opět nevrle matka, „jsou dvě hodiny. Kam pak se dostanem tak pozdě?"

„No tak vidíš, Klárinko, že maminka nemá rozum," řekl hlas za oponou zase trochu drsněji. „Ví, že musí Matěna do plného poledne pracovat, pak obědvat a potom se převlékat, a má sem také hodný kousek cesty. Co pak může lítat? Stojíte ho beztoho dosti času."

Klárinka svěsila hlavu a neodpovídala, ale zato ujala se slova paní Poláčková.

„A on nás nestojí času, co? Nečekáme na něj už skoro hodinu? Neprosedíme s ním každý

večer také hodinu? A ostatně," dodala vzdorovitě, „nevyplácí-li se mu to, ať si zůstane, kde je; my ho nezvali!"

„Však on sem nechodí k vůli vám, Katynko," zaharašilo zase za oponou, „ani se mu nezdálo. To je osud, že musí mít Klárka matku, jako jste vy!"

„Nejosudovatější osud je, že máme vás, Melichare," zvolala zlostně paní Poláčková, „to byste si měl pamatovat!"

„Hehe," smál se hlas za oponou jakoby strouhal, „Katynka je dnes v dobrém rozmaru! To byste mi musila jinak říci, že vás mrzím, abych uvěřil. Já řku, Klárinko, mám se stěhovat?"

„Ale strýčku!" pronesla dívka polo prosebně, polo vyčítavě. „Vždyť víte, že to maminka tak nemyslí," dodala, aby sváříci se strany usmířila.

„Co řeknu, to myslím, a co myslím, to řeknu," rozmáchla se paní Poláčková, „a ty se nám nepleť do řeči, Klárko. Jdi ven na taras, jde-li už Matěna!"

Klára věděla, proč má jít ven, věděla, že teď mezi oknem a alkovnou nastane jazyková půtka ještě ostřejší než prve, ale musila uposlechnouti. Kráčela zvolna ke skleněným dveřím, jež vedly na malý tarásek, asi dva lokte široký a dlouhý, pod nímž byla prádelna pro nájemníky celého domu. Zdlouha přivírala dvéře za sebou, jakoby chtěla prodloužiti okamžitý klid, a aby rozčilení matčino se ochladilo. Pak přistoupila k nízké zídce a pohlížela dolů do ulice, která byla jako po vymření. Nikde nebylo viděti človíčka, ba ani pes nepřeběhl

ulicí, jen tu tam poskakoval vrabec, doplňuje nějakým tím zaprášeným zrnkem nedělní oběd. Klárka opřela se loktem o zvětralou zídku a hleděla zádumčivě na konec ulice, odkud měl přijíti očekávaný Matěna.

„Slyšíte, Melichare,“ počala paní Poláčková, když dvéře za Klárkou zapadly, „já jsem zajisté ženská, jakých je málo. Nemám to v krvi, abych se hádala a vadila, protiví se mi to, a mohu-li jen trochu, tedy mlčím. Víte, že je mi dáno, abych mlčela, a snáším raději křivdu, než bych se hájila. Ale co je mnoho, je mnoho, Melichare. Ozvu-li se konečně, tedy už nemohu mlčet, a kdybych mlčela, neměla bych ani kusa srdce, ani kusa žluče — a vy myslíte, že nemám, Melichare? Myslíte, že mne můžete rýpat, šťouchat, a že se při všem budu usmívat? No dovolte, to byste docela ztratil přede mnou vážnost, kdybych se neozvala, a činím-li tak, nečiním k vůli sobě, ale k vůli dceři, Melichare! Chci, aby měla úctu před svou matkou, Melichare, a chci, aby měla úctu před svým poručníkem, před vámi, Melichare! Rozumíte?“

Hlas paní Poláčkové chvěl se při této přednášce zlostí a stupňoval se čím dál více. A když vyřkla poslední slovo, byla již v takové výši, že jí hrdlo selhalo, hlas přeskočil a ona poslední slabiku spolkla.

Oddychla z hluboka a čekala, co Melichar odpoví. Třásla se na jeho odpověď, aby se do něho mohla pustit znova, a poněvadž při tom nebyla dcera, věděla, že si může něco dovoliti. Ale v al-

kovničce bylo ticho. Nebylo slyšeti šustu, ani oddechnutí, ani pohnutí. Zdálo se, že pan Melichar usnul; ale neusnul, dobře věděla to paní Poláčková. Mlčel, jen aby ji více dohřál; o tom byla přesvědčena, a podařilo se mu. Byl on patrně prohnaný odpůrce, pan Melichar, nedal se vylákati do pole, aby jej mohla poraziti. Ale nechť! Paní Poláčkové na slově nezáleží, když je jednou v ohni, třeba jinak mnoho nemluvila. I počala znova:

„Vidíte, Melichare, jaký jste. Teď mi ani neodpovíte, teď, když jsme sami. Vy jen takhle před dcerou mne hanobit, abyste mne připravil o její úctu. (Z alkovny zaznělo nyní důkladné šoupnutí nohama.) Ano, a když konečně mohu mluvit, když vás mohu napomenout, tedy mlčíte a couváte. (Nové, ještě silnější šoupání za oponou.) Melichare," pokračovala paní Poláčková podrážděněji, „já vím, že se teď pod kůží smějete a máte radost, že se zlobím. Ale konečně praskne trpělivost i nejnevinnějšímu tvoru, konečně se rozdurdí i holubice! (Opětné, déle trvající šoupání.) Melichare," rozkřikla se paní Poláčková, „nešoupejte nohama, když k vám mluvím!"

„Mám šoupat hlavou, paní švakrová?" zaharašil hlas za oponou, jakoby mluvila pila.

Paní Poláčková se zlostí potila a utírala si tvář bílým šátečkem, a pak si jej cpala do úst, jakooby se bála, že si vztekem jazyk překousne. Ale najednou vytrhla šátek a pronesla s vynucenou odměřeností:

„Dobře, pane švakře, pro dnešek jsme domluvili. Dělejte si vtipy se svou lenoškou, ale mne ušetřte, já o ně nestojím. Ale něco vám povím: nepleťte se nám do řeči, až přijde Matěna! J á jsem matka a j á vím, co mé dceři prospěje a co ne. Zanechte svých rozumů a schovejte si je pro pana Pilnáčka, až vás navštíví. Tak. Teď dost. Co jste měl slyšet, slyšel jste!"

„Ale vy neslyšíte, že se venku zvoní, Katynko," škodolibě řekl hlas za oponou, „a už hezkou chvilku. Ovšem, vy posloucháte sebe..."

Paní Poláčková naklonila hlavu — skutečně, venku ozvalo se teď slabé, jako nesmělé trhnutí zvoncem, a rozkřapaný klinkáček ozval se kašlavým zvukem. Paní Poláčková popošla, aby otevřela dvéře kuchyně, ale náhle se rozmyslila a přistoupivši ke skleněným dveřím na tarásek, otevřela je a zvolala ven:

„Klárko, jdi otevřít, někdo zvoní —" a pak vyhlédla po Klárce. Dívka stála v koutě tarasu opírajíc se o zeď vedlejšího domku a utírala šátkem začervenalé oči a planoucí obličej. Doslýchala některé věty matčina kázání a viděla, že je po nedělním rozmaru, po pěkném, klidném odpoledni, na něž se celý den těšila, a bylo jí tak lítostně kolem srdce, že nemohla potlačiti slz, které již v pokoji hrozily vytrysknouti.

„Tak, tu mi zase bečíš, co bys měla dávat pozor, až Matěna zahne do ulice," spustila paní Poláčková a zkabonila obličej; „je to nejspíš Matěna, a ty budeš ubrečená, až tě uhlídá. Honem,

navlaž si vodou obličej a neškareď se, já mu otevru!“

A paní Poláčková ukázala zlostně na sklenici vody, jež od oběda na stole zůstala, a pomalu kráčela do kuchyně, aby přivítala nápadníka dceřina. Šla hodně pomalu, aby popřála dceři času k zotavení, a proto také neotevřela dvéře hned, nýbrž optala se dříve:

„Kdo je?“ Ale tušila, že uslyší známý zvuk.

„To jsem já, jemnostpaní,“ ozval se za dveřmi nesměle slabý hlas, a ač neznamená slovíčko „já“ nijaké určité osoby, věděla přece paní Poláčková ihned, čí hlas jest, a zvolala:

„A, pan Matěna! Ale, ale, to jste vy?“

„Prosím, jemnostpaní,“ znělo nyní do dveří již otevřených, a na prahu zjevil se mladík spíš velký než prostřední, ne příliš silný, asi pětadvacetiletý, s bělavými knírky a řídkými vousky na bradě; co bylo na tvářích, nemohlo se posud jmenovati vousem; táhloť se od ucha k ústům jen trochu slabého chmýří. Mladík byl slušně oděn. Překročiv práh sňal široký klobouk, tak že se úplně objevily jeho dlouhé, na konečkách zastřižené a skoro bílé vlasy. Políbil paní Poláčkové uctivě ruku a pronesl poněkud hlasitěji než dříve:

„Ah, jemnostpaní je už připravena!“

„Toť víte,“ spustila paní Poláčková velmi přívětivě, „nechtěly jsme se po obědě už do ničeho pouštět, tedy jsme se oblékly. Nu pojďte dál, pojďte, Klárinka je na tarásku, rozbolela ji trochu hlava, musila si dát studený obkladek...“

„Ale jeje!“ ulekl se Matěna, „co pak se stalo slečně Kláře?“

„I nic, to přejde! Je horko, okna jsme dnes neotevřeli — zase to na mne přichází s těma ušima — a tak ji trochu rozbolela hlavička. Ale už je zase dobře.“

A ježto paní Poláčková myslila, že si Klárka oči už otřela a tak stopy pláče zahladila, nezdržovala již Matěnu, nýbrž spěchala před ním a otvírajíc dvéře do pokoje volala:

„Koukej, Klárinko, pan Matěna je tady. No, přestala hlava, přestala?“

A nevyčkavši odpovědi její obrátila se zase k Matěnovi:

„Vidíte, jsme tak všichni trochu churavi! Švakříček také dnes cítí ostřeji své bolesti, a je přece takové teplo!“

„Vítám vás, pane Matěno,“ pronesla Klárka tiše, a podávala mu ruku, kterou příchozí přes slabý odpor dívčin k ústům pozvedl a políbil.

„Dobré odpoledne, slečno,“ řekl také tišeji, „nehněvejte se, že jsem se trochu opozdil, měl jsem mnoho práce . . .“

„Nu, vždyť nehoří,“ skočila mu do řeči matka, „my vás dřív ani nečekaly; venku je beztoho takové horko, že vlastně je lépe zde v chládku nežli na ulici — —“

„Ale bylo zde už také hodně horko, než jste přišel,“ zarachotilo to v alkovničce.

Paní Poláčková byla by ráda švihla nějakým neviditelným prutem za záclonu, ale potlačila hněv a honem dodala:

„Prosím vás, pane Matěno, jak nemá být švakříčkovi horko tam v koutě, ale on nedá — ven nechce."

Potom přistoupila k oponě, odhrnula jednu polovici a zavěsila ji na skobu, jejíž hlavici tvořila stará, pozlacená hvězdice dosti zurážená, tak že vyhlížela jako vroubená bílou hmotou, jakou pozlacovači pokrývají předměty před zlacením.

„Dobré odpoledne," pozdravoval nyní Matěna muže asi pětašedesátiletého, jenž seděl v alkovničce ve staré, kožené lenošce, jejíž lenoch vybíhal v předu nahoře ve dvě ohromná ucha, do jejichž koutů pohodlně mohla se uložiti hlava. Ucha byla už důkladně odřena a rovněž tak opěradla, na nichž spočívaly teď lokty a ruce starcovy. Župan páně Melicharův byl notně obnošen, což bylo lze vypočítati z mastné vrstvy, jež lpěla na límci a na okraji rukávů, tak že, kdyby se mohlo výrazu toho při županu použiti, vypadaly tyto části jeho jako podrážkou opatřené. Šňůra županu, kdysi zajisté červená, zatažena byla v gordický jakýs uzel na břiše páně Melicharově, a střapečky její či vlastně smutné, zmučené zůstatky střapečků válely se malomocně v klíně. Jinak byl župan dosti ušetřen, ač netrpěl-li vzadu nějakým nedostatkem, čehož ovšem nemohl nikdo vypozorovati při nynější poloze páně Melicharově. Nohy rozmarného švakra paní Poláčkové vězely v šlakových bačkorách, hřbetovinou

podšitých, čímž vysvětlovalo se ono znamenité šoupání, jež paní Poláčkovou před chvíli tak dohřálo. A konečně nesmíme zapomenouti, že hlava Melicharova pokryta byla domácí čepičkou, jaké pomalu už vycházejí z mody, totiž onou čepičkou lepého, jednoduchého tvaru rendlíkového, jejíž vnějšek je zroben z nesčetných perliček skleněných, modrých, červených a černých. Krk páně Melicharův byl holý, ale i níže, pokud rozhrnutý župan zraku jevil, nebylo viděti stopy nějakého spodního roucha — což však bylo tak soukromou záležitostí páně Melicharovou, že nesluší pátrati dále. Jinak ovšem v mezích alkovny a za oponou nemusil ctihodný švakr Kláříny matky otročiti obvyklé etiketě. Ostatně nezapomínejme, že bylo léto, parný den. Matěna tedy pozdravil pana Melichara, kterýž vystupoval před námi dosud jen svým kostrbatým hlasem, a přiblížil se poněkud k alkovně.

„Jak se daří dnes panu Poláčkovi?“ otázal se, jen aby něco řekl.

„No, dobrého zažití!“ přivítal pan Melichar mladíka a natahoval ruku, již Matěna nesměle uchopil a slabě stiskl, ale hned ji pustil. Ruka ta byla vlhká a studená a čpěla vždy nepříjemně tabákem šňupavým. Matěna obyčejně po takovém podání sáhl do šosu kabátu, vytáhl odtud bílý šátek a utíral si čelo a tváře, v pravdě však žmolil šátek v ruce jen proto, aby si otřel prsty. I nyní vytáhl šátek ze šosu a utíral čelo.

„Potíte se, potíte, příteli,“ mluvil pan Melichar; „já také. A ty mouchy jak žerou!“

A pan Melichar opatrně sehnul se pro modrý šátek, který se mu byl s klína na podlahu svezl, a pozvednuv ruku udeřil šátkem prudce na stěnu, na místo, kde asi čtyry mouchy ojídaly vybledlou malbu. Mouchy uletěly, ale na stěně objevila se hnědavá skvrna, asi jako dlaň veliká; ovšem, šátek páně Melicharův nebyl docela suchý.

Takováto nějaká „nepřístojnost" páně Melicharova rozzlobila paní Poláčkovou pokaždé velice. Byla by mu teď ráda řekla nějaké perné slůvko, ale byl zde Matěna! A paní Poláčková za celý svět nechtěla, aby kdo cizí a zvláště nápadník dceřin seznal, že v její domácnosti nastane někdy hádka, mrzutost, nějaké nedorozumění. Chtěla, aby její domácnost vypadala zevně co nejklidněji; u přítomnosti cizích lidí byl pan Melichar Melichárkem, milým švakříčkem, Klára Klárinkou, nejmilejší její hlavičkou. U paní Poláčkové bylo to věcí pudu; věděla' dobře, jak trapno bývá cizímu, jest-li svědkem nějaké mrzutosti. Což teprve, je-li to milenec! Toť by ho třeba odehnalo. A ku podivu, paní Poláčkové, té popudlivé, svárlivé ženě zdařilo se pokaždé velmi dobře, že všemu nepříjemnému se vyhnula, každou překážku obešla a jakoukoli skrytou nebo i zjevnější narážku, jízlivou nějakou poznámku nebo přímý útok páně Melicharův přehlédla, přeslechla. A byla-li věc někdy rázu takového, že se nemohla mlčením pominouti, přiklonila se jen k Matěnovi a zašeptla:

„Švakříček je dnes nějak rozmrzen! Prosím vás — jeho stáří, nemoc!"

Pan Melichar totiž trpěl už několik let silným rheumatismem. A věru Matěna až dosud nezpozoroval nejmenší neshody v domácnosti Poláčkových. Bylo mu tam vždy tak teplo, měkko, milo. Což vysvětlovalo se ovšem tím, že neviděl a neslyšel vlastně nic a nikoho jiného než Klárku.

Klárka sama pak až dosud nikdy nepostěžovala si Matěnovi na domácí potýčky matčiny se strýcem Melicharem; věděla ť, že by Matěna asi uhodl, kterak i on bývá časem předmětem rozporův a malých mrzutostí; obávala se, že by tak často nepřicházel, ba že by snad vůbec přestal docházeti do domu a spokojoval se jen setkáváním náhodným. Ale Klárka nechtěla se připraviti o večerní návštěvy Matěnovy, o ty pěkné chvíle, jaké jí nastávaly, kdy po nesmělém zaklepání na dvéře vstoupil očekávaný do světnice a políbiv paní Poláčkové ruku na vybídnutí její se usadil a pak vyprávěl o denních událostech a o ledačem jiném. A vlastně Matěna mnoho nenamluvil; naslouchal spíše paní Poláčkové a hleděl při tom na Klárku — na Klárku, kterou měl náramně rád, ale které se dosud jak náleží nevyznal. Oči jeho ovšem mluvily mnohem srozumitelněji, ale o tom Matěna ani nevěděl a ve snu mu nepřipadlo, že nyjící jeho zraky již dávno vyzradily Klárce vše, oč se ústa tolikráte marně pokoušela a o čem myslil, že je hluboko na dně jeho srdce ukryto. Inu bodejť, Matěna byl knihařem a žádným doktorem, a měl za to, že má-li někdo něco vědět, musí se mu to dříve říci. Ale zapomínal, že i on sám

troufal si vyčítati z pohledů Klárčiných, o čem ústa její ještě nepromluvila, totiž, že ho má také ráda. Zamilovaní jsou podivní lidé a někdy skoro k smíchu. Matěna byl k smíchu velmi často.

Klárka tedy nesvěřila Matěnovi o „výstupech“ v domácnosti ani nejmenšího, a od pana Melichara nedověděl se také ničeho, neboť za přítomnosti Matěnovy řídila paní Poláčková sama zábavu velice obratně; se samotným panem Melicharem pak se Matěna až dosud nikdy nesetkal a nahodilým jeho, jízlivým neb zlomyslným poznámkám, jež pan Melichar vrhal občas v hovor jako pumy, ani dobře nerozuměl. Vlastně o nich nikdy nepřemítal. A tak zdála se mu domácnost paní Poláčkové co nejtišší a nejvzornější. Nedivme se prostému dělníku, vždyť tak mnohý zkušenější nápadník nemívá ani zdání, co za jeho zády v domácnosti zbožňované dívky se děje a mluví. Nastávající tchyně bývají v té příčině velice šikovny, dcerušky buď jemnocitny neb opatrny, a ostatní okolí buď zatvrzele mlčí, anebo promluví teprve tehdy, když milovník vypřáhl nebo kdy — už vypřáhnouti nemůže. Prosím, odpusťte, ale ve skutečnosti tak bývá a jmenuje se to tak — přes všecky ony limonádové romány a povídky o zamilovaných, v nichž panuje vždy pod modrým nebíčkem rozmar sváteční.

Než vraťme se ke společnosti.

Náš mladý hrdina jaksi přirozeným pudem seznal, že plácnutí šátkem páně Melicharovým je trochu nepříslušné, ale ani zdaleka mu nenapadlo,

že tím uražen jest útlocit paní Poláčkové, nýbrž Klárčin, a aby věc zamluvil, pronesl tiše radu dobře míněnou:

„Takhle trochu jedu kdyby bylo na ty mouchy!“

Pan Melichar svinoval pomalu svůj modrák a pak utíraje jím nesčetnými pohyby ruky měkký, ohebný nos prohodil:

„Což jedu, toho máme u nás někdy dost, ale není na mouchy, spíše na lidi!“

A nehleděl při tom ani na Matěnu ani na některou z ženských, nýbrž pokukoval zelenavýma očima někam do neurčita přes ramena Klárčina; ale paní Poláčkové zdálo se, jakoby hleděl na ni a jakoby jeho zrak doplňoval větu asi těmito slovy: tu máš, chytej!

Matěna pohlížel na starého pána nerozuměje slovům jeho o jedu na lidi, a paní Poláčková, aby mu nedala času k přemýšlení, pospíšila s vysvětlením:

„Ale, ale, kdo pak bude o tom mluvit! Švakříček myslí trochu utrýchu, co jsme měli na myši — už je dávno po nich.“

A co tak přívětivě zakrývala zlomyslnost páně Melicharovu, vařilo se v ní vztekem; byla by nejraději „švakříčkovi“ hodila něco na hlavu.

„Ani jsem je neviděl, ty myši,“ odporoval pan Melichar a podíval se pronikavě na Matěnu. „Ale hlodání a hryzání tu užiju dost...“

Nic naplat, paní Poláčková viděla, že dnes

není s „Melichárkem“ pořízení, i obrátila se náhle k Matěnovi a ke Klárce a řekla:

„Ale teď abychom šli. Seber, se, Klárinko, seber, a vezmi si šátek, kdyby snad se dalo do deště.“

„Kam pak vlastně půjdeme?“ otázal se tiše a nesměle Matěna.

„Ale můj Bože,“ šveholila paní Poláčková, „kam chcete. Mně je vše jedno; chcete-li do Šárky, půjdeme do Šárky. Nebo snad do Hvězdy — za Strahovskou branou stojí bryčky. Nebo bychom mohli někam blíže, snad do Stromovky, nebo na Petynku, nebo k Markytě — mně je vše jedno.“

„Rozhodněte, pane Matěno,“ ozvala se nyní Klárka, „vždyť víte, že maminka jde všudy ráda.“

„Navrhl bych Šárku,“ promluvil Matěna, „ale zdá se mi, že tam je trochu daleko a k tomu dnes příliš vedro. O mne ovšem neběží, ale o jemnostpaní a slečnu Klárku.“

„Co myslíš, maminko?“ obrátila se Klárka k matce tázavě. „Nebude ti do Šárky daleko?“

„Ale dětino,“ usmála se paní Poláčková, „mně někam daleko! Před dvaceti lety jsme byli s nebožtíkem otcem na posvícení až v Horoměřicích, a šla jsem bez oddechu tam i nazpět, jako myslivec, a ještě jsme tam celé odpůldne tančili!“

„Inu, Katynko,“ prohodil teď pan Melichar ze své zálohy, „to bylo před dvaceti lety. Ale za tu dobu se vám elastika v pedálech vytahala.“

Paní Poláčková se náramně zlobila, že jí švakr skáče do řeči, ale přes to promluvila velmi přívětivě:

„Švakříčku, švakříčku, což pak jsem na nohy tak pochatrnělá?"

„Inu," prohodil pan Melichar jako prve, „kdyby vám sloužily ještě tak, jako jazyk, mohla byste jít na odpoledne třeba až do Kolína."

Teď měla paní Poláčková právě dost „švakříčka" a jeho vejšplekcí, jak ona tomu říkala, a aby se nevydala v nebezpečí dalších nájezdův, učinila rozhodný návrh:

„Řeknu vám, co, děti: pojďme! Zde je beztoho dusno, a cestou ke Brusce uradíme se, kam půjdeme. Beztoho se stavíme ještě u Nimrásků; slíbila jsem to včera paní Nimráskové v trhu. Půjde s námi také on a slečna Orka."

Toto o n znamenalo pana Nimráska a slečna Orka byla křtěna Viktorie. Velevážená její paní máti zkrátila jí dlouhé jméno důmyslně v Orku, což se podobalo spíše nějakému slovu indiánskému než mravopočestnému pojmenování, vyňatému z křesťanského kalendáře.

Při zprávě paní Poláčkové, že se půjde ještě k Nimráskovům, pohlédli Matěna a Klárka na sebe pohledem, jenž jevil veliké zklamání. Těšiliť se oba, že půjdou na procházku sami s matkou, že si budou beze svědků něco povídat nebo také nepovídat, ale že budou na všechen způsob volni. Nyní se věc změnila. Půjde s nimi paní Nimrásková, kterou Matěna považoval při vší mírnosti své po-

vahy za osobu velice protivnou, Klárka při vší nezkušenosti za osobu zlou. Ani jeden ani druhý se nemýlil. Byla to dáma asi půlšesté stopy vysoká, hubená, s dlouhým krkem, trudovitou tváří, špičatým nosem a bradou, širokých úst a odstávajících uší. Žlutozelené oči její prorážely každého na potkání, zavrtávaly se skoro do útrob, vyzkoumaly i pod kabátem těsně upjatým, jakou má kdo košili, ba zdálo se dokonce, že paní Nimrásková vidí i kolem rohu. Řídké, přizrzlé její vlasy rozlézaly se na vybouleném čele ve dva kulaté „šajtle", jako na kůži přilepené, a vzadu nuzně zakrývaly tlusté dva pletence cuckové, jež tvořily nápadnou sice, ale náramně nepěknou frisuru. Nepříjemný dojem celého zjevu jejího zvyšovalo ještě něco přišedivělých chloupků na bradě a pronikavý, křiklavý hlas, kterého užila vždy celá společnost do syta. Nebylo snad člověka na světě, o kterém by byla dobře smýšlela a také mluvila, nebylo nikoho, kdo by její pozornosti a úsudku byl ušel, a nebylo události, které by se nebyla ihned zmocnila a důkladně neprotřepala. Ostatně schází-li čtenáři ještě něco k tomuto popisu, dodám, že měla v Havelské ulici v loubí krámek, kde prodávala švonepajové spodničky pro služky a spodky pro pekaře, kazajky pro dělníky a nádenníky, hotové obleky z nejlacinějších a nejšpatnějších látek pro děti obojího pohlaví a pro venkovany. Všecky tyto předměty zhotovoval pan Nimrásek, dle nařízení a vkusu své choti, jejímž byl takto dělníkem a ona jeho zákazníkem. Jinak nesměl se jí plésti

do ničeho a do krámu sotva že přišel jednou za měsíc. Nemohla prý ho tam potřebovati, prodávat neuměl a v krámě jenom překážel, a to bylo ovšem zcela pravdivé, neboť to byl krámek takový, že v něm nemohl nikdo při nejlepší vůli ani na šíř ani na dél upadnout. Vždyť i paní Nimrásková sama seděla celý den pod loubím před krámem na staré slaměné židli s prosezeným polštářem a pletla hanebně široké a dlouhé modré punčochy — bůh ví, pro koho!

Tato dáma tedy měla býti dnes společnicí paní Poláčkové na výletě, s celým štábem: s manželem i dcerou. Nebylo to poprvé; ctihodná ta paní účastnila se častěji vycházek rodiny Poláčkových, na malou radost Klárčinu i Matěnovu, ale jak se zdálo, vždy k velikému uspokojení paní Poláčkové, která si pod širým nebem, na procházce, při hrnku venkovské kávy anebo při sklenici nasládlého, mladého piva ráda s někým moudře pohovořila. Moudře! Proto snad také pan Melichar říkal vždy o paní Nimráskové: Ta Sibylla! Také nyní, sotva že paní Poláčková o Nimráskové se zmínila, nemohl se pan Melichar zdržeti, aby neřekl:

„Abyste ji tak zapomněli doma, pro pána boha, tu Sibyllu!“

Paní Poláčková neodvětila. Tak protivný jako dnes nebyl švakříček už dávno. Vždy byl trochu snesitelným u přítomnosti Matěny, ale dnes do něho vjely roupy; patrně chtěl dohnat paní Poláčkovou k nějaké nepředloženosti. Ale zmýlí se; ona se

mu vyhne! Neodpoví mu již, ať si mluví cokoli! Obrátila se ke Klárce:

„Jsi hotova, Klárinko, máš všecko? Tak, ještě ten šátek, pro všechen případ. A vy také, pane Matěno, nic jste nezapomněl? No tak, můžeme jít."

Paní Poláčková sáhla ještě na kapsu, má-li s sebou peníze, na druhou, nezapomněla-li šátek, naklonila se do malého zrcadla nad „dualetem", sejmula s hřebu za almarou čtvrtloketní klíč ode vrat domovních a zatočivši klíčem ve dveřích na taras, obrátila se k panu Melicharovi a řekla:

„Klíč od kuchyně dáme k panu Pilnáčkovi, kdyby vás chtěl navštívit, ano?"

Pan Melichar pokývl mlčky hlavou a sahal zvolna po tabatěrce, na jejíž víčko počal poklepávati neznámý nějaký pochod.

„S bohem, strýčku," zvolala Klárka a vycházela první ze dveří.

„Moje úcta, pane Poláčku," poroučel se Matěna zdvořile.

„No vždyť snad večer ještě se uhlídáme," odpovídal pan Melichar přívětivě.

„Nebudete-li už spát, jako předešle," poznamenala paní Poláčková, „a nestavíme-li se nikde na večeři, tedy se snad uhlídáte. — Dejte pozor, Melichárku, aby sem nikdo nevlezl, ano? S pánem bohem!"

A již byla skoro ze dveří a přivírala je za sebou, když pan Melichar zvolal:

„Katynko!"

Paní Poláčková strčila hlavu do pokoje: „No?"

„Co pak, šňupec na cestu si nevezmete?" otázal se pan Melichar, natahuje ruku s otevřenou tabatěrkou a usmíval se úšklebně.

„Ježku!" zasyčela paní Poláčková do pokoje a se zuřivým pohledem přibouchla dvéře.

Ještě dolétl k uchu páně Melicharovu zvuk několika kroků přes kuchyň, otevření a zavření dveří kuchyňských, zarachocení klíče, a potom zaznívalo stenání starých, rozvrzaných schodů pod nohami sestupujících výletníkův.

II.

(»Klidný« život páně Melicharův. — Pohled do minulosti.)

Pan Melichar osamotněl na nějaký čas, a nepřijde-li ho navštívit pan Pilnáček, tedy zůstane sám po celé odpůldne. Není nic příjemného, je-li člověku za parného dne tráviti chvíle v neveliké, uzavřené světnici, jejíž hustý vzduch nasycen je rozličným mastným zápachem oběda, v jejímž prostoru hemží se množství much, které poletujíce od zbytku ke zbytku, od jednoho drobtu ke druhému, tlukouce hlavami do okna a padajíce do prázdných sklenic protivným bzukotem sluch naplňují. Čas míjí hrozně pomalu, plíží se jako malomocný, nemohoucí s místa, a přece zdá se, že ty staré, sloupkové, opakující hodiny na prádelníku bijí ustavičně.

Ale tomu všemu pan Melichar dávno uvykl. Dva roky skoro již uplynuly ode chvíle, co sjel mu všechen rheumatismus těla do nohou a skoro je ochromil. Dva roky sedal v této lenošce, ve všední dny ovšem ve společnosti paní Poláčkové,

Klárky a dvou, tří, časem i více děvčat, s jejichž pomocí provozovala paní Poláčková „pucérství“, vlastně však obstarávala jenom cídění klobouků a pentlí i per pro jiné, větší pucérky. Ale v neděli býval skoro vždy samoten. Paní Poláčková velice milovala procházky, při špatném počasí anebo v zimě alespoň návštěvy, aby po týdenní, dosti namáhavé a nevelmi výnosné práci popřála oddechu sobě i Klárce. Za těchto nedělních odpůldnů býval tedy pan Melichar sám a sám, až na občasné návštěvy dávného přítele svého, Pilnáčka, starého, poctivého mistra kloboučnického, jenž v blízké ulici obýval uzoučký patrový domek o dvou oknech, s malým krámkem, v němž prodával, co v dílně za krámem vyrobil. Poněvadž neměl úzký ten dům žádných vrat domovních, byl krám kloboučnický otevřen po celý den, i v neděli, a tam zanášela paní Poláčková klíč bytu svého, „aby pan soused mohl navštívit Melichárka, kdyby se mu zachtělo.“

To byl tedy jediný společník Melicharův, ale věrný a příchylný společník. Znaliť se téměř od dětství, a skoro v týž den, kdy nastoupil Frantík Pilnáčků do učení na kloboučnictví k mistru Sýkorovi na Újezdě, přijat byl i Melichárek Poláčků na kupectví do „špeceraje“ pana Štrincla na Uhelném trhu. Tomu všemu bylo teď málem padesát let. Rozdílné povolání sice tehdáž mladé druhy na nějakou dobu rozloučilo, vídali se málokdy, za nějaký čas zmizeli si s očí docela, ale když pan Pilnáček po několikaletém vandru po „cizích

zemích" a Poláček po několikaletém „servírování" ve Vídni do Prahy se navrátili, sešli se opět, znova se poznali a staré přátelství obnovili. Za krátko „udělal se pan Pilnáček pro sebe" a také pan Melichar otevřel vlastní krám, tento v Jezovitské ulici na Starém městě, onen v klidné, šedivé, tiché ulici Novoměstské, v domečku pana Páva, jehož dceru v krátkém čase k oltáři vedl a po jehož smrti také celý domeček zdědil. Život obou vlekl se pak stejně klidným krokem, ale ovšem nikoli zcela stejným způsobem, ježto byl Pilnáček ženat a otcem, Poláček pak zůstal starým mládencem. Proč, dovíme se snad později.

Tento pan Pilnáček byl tedy jediným přítelem páně Melicharovým. Dokud měl Melichar krám, chodíval k němu Pilnáček skoro denně na pohovoření v hodinách večerních, kdy bylo už po denní tržbě a jen ta ona nedbalejší hospodyně nebo služka přiběhla chvatně pro nějakou drobnost, na kterou dříve byla zapomněla. Tu spolu hovořívali často až do desáté hodiny a pak vracíval se pan Pilnáček vážným krokem do své klidné, šedivé ulice, do malého domečku. Tak dělo se po mnoho let, až tu náhle choroba páně Melicharova, již si při kupeckém svém povolání ulovil, stávala se vždy horší a obtížnější a on viděl, že ani vzhledem k řádnému obsloužení svých známostí, ni se zřetelem ke kousku zdraví, jež mu zbylo, nemůže obchod svůj dále zastávati; i prodal vše, jak stálo a leželo, staršímu již svému mládenci, a uchýlil se k paní Poláčkové, vdově po nebožtíku bratru.

Doufal, že ztráví tam klidně zbytek života a že pak uvidí, až jednou té zubaté podlehne, jaké pořízení má učinit. Ale pokud toho klidu se týkalo, zmýlil se po čertech!

Viděli jsme z dnešní rozmluvy jeho s roztomilou paní Poláčkovou, jakým asi tónem brával se jejich hovor. Ale nehledě ani k poměru jeho ke švekruši, užil pan Melichar tuze málo klidu a pokoje. Celý týden a po týdnu zase byl nucen naslouchati štěbetání pomocnic paní Poláčkové, které sedíce kolem velikého stolu a upravujíce pentle, péra a umělé květiny, mluvily často hrozně nesmyslně, nemoudře a nejapně. Bylť to dívky nejprostšího druhu, chudých, ba nuzných rodičů, což by ovšem nikterak nebylo vadilo, ale byla to zároveň děvčata nevzdělaná, beze všeho mravního podkladu, žvanivá — pan Melichar říkal: plácavá — beze vší ušlechtilosti, zkrátka, nelišila se mnoho od fabriček, zajisté nejinak, než jen oděvem trochu pěknějším.

Tato společnost byla zcela nepřiměřená panu Melicharovi, který by rád byl klidně přemítal a častěji s někým přátelsky si pohovořil. Ale ani v poledne a u večer, kdy dělnice odešly, netěšil se pan Melichar pokojné chvíli. Pak začala kázat paní Poláčková a kázala pořád a každému. Brzy to byla posluhovačka, jež jí neudělala nic po vůli a kteréž dokazovala, že tak trpělivých, shovívavých paní, jako je ona, paní Poláčková, je na světě málo. A je-li jich málo, tedy že ona, paní Poláčková, je jednou z nejlepších a nejmírnějších. Ale když už ona, paní Poláč-

ková, se musí s posluhovačkou zlobit, pak že to je věru osoba velmi nedbalá a skoro zlomyslná. Ať se někdo podívá na nádobí. Jest-li pak ono jednou, jedinkráte čistě umyto? Nečpí z něho ještě včerejší oběd? Není tenhle kastrol samý škraloup po dně? Není tamhle mašinka na kávu potažena l o g r e m ještě od neděle? Není na struhadle ještě od včerejška suchých drtin křenových? Je to pořádek? Trpěla by to nejposlednější ševcová na Pohořelci? (Tohle mělo být vždycky nejpádnější, nejštiplavější výčitkou posluhovačce, která dříve na Pohořelci zůstávala.) Zkrátka, není to všecko do nebe volající? Ona, paní Poláčková, nerada někomu něco vyčítá, nejneraději už vyčítá, poskytuje-li někomu výdělek, ale kdo platí, může přece něco požadovat, a kdo požaduje tak málo, jako ona, má nejspíše být uspokojen! A posluhovačka, stará Běta, byla věru asi prašpatná a zlomyslná osoba, neboť paní Poláčkové ani neodpovídala a jen někdy zahoukla něco do škopku nebo do necek, čemu nebylo rozuměti, a zeptala-li se paní Poláčková: co povídali? tedy ani neodpověděla, a to bylo přece k zlosti!? Neuznalá osoba, tahle paní Běta, vždyť dostávala měsíčně dva zlaté a v neděli po obědě hrnek šedivé kávy s dobrákovým rohlíkem, a měla prádlo jen jednou za čtrnáct dní, a to ještě jí pomáhala někdy Klárka a někdy paní Poláčková sama. Takové koncerty poslouchal pan Melichar skoro denně a někdy už bylo mu z řečí švakrové docela nanic, a pak přišla paní Poláčková a řekla k němu: „No, povězte sám, nemám pravdu?

Či zdá se jí to málo, dva zlaté? To bych nevěděla; měsíc je hnedle pryč a člověk aby se hrabal v kapse!" „Inu," odpovídal jí na to pan Melichar, „zlatku byste jí měla přidat na ty svoje řeči; to není pro ni malá zkušenost!" Ale pak se mohl podívat, jak se paní švakrová zatvářila!

A jindy zase kázala Klárce. Byla ona poťouchlice, Klárka. Věděla dobře, kterak matku zlobí, když jí nevyhovuje, ale toto, aby měla trochu ohled na její starosti, na její stáří. Ano, vyslouží si člověk na dětech! Od rána do večera, od večera do rána samá starost o to pískle, když byla Klárka ještě malou Klárinkou, ale teď uznání žádné, toť se rozumí. I můj bože, jak tys paní Poláčkovou zkoušel! Mohla ona za to, že se stala vdovou, když se Klárce řezal druhý zoubek? A nebylo takové dítě malým břemenem, poněvadž bez něho se mohla paní Poláčková desetkráte vdát. Takhle to ovšem nešlo; každý se ohlížel, že by zároveň se ženou dostal do domu dětský pláč a slintáčky a pleny a takové drobotiny, na něž se sice každý muž v manželství vstupující připravuje, ale vidí-li je hned při nevěstě, přec jen chuť ho přejde. A teď to má, když dceru vychovala, že jí působí stálý zármutek a trampoty. Na důkaz, v čem že ty trampoty a zármutek spočívaly, nezmohla se paní Poláčková nikdy a také Klárka nebyla si ničeho vědoma. Poslouchala matku jako každá dcera v podobných poměrech vychovaná, konala, co jí bylo nařízeno a co uměla. Chodila do trhu; když jí matka rozkázala, pomáhala Bětě

práti; roznášela hotové zboží zákazníkům; časně vstávala a pozdě se ukládala na lůžko; předčítala matce z kalendáře a psala dopisy, které jí matka diktovala — zkrátka, konala sto jiných drobných prací denně, jež konají se v domácnosti beze služky, kde jsou tři, čtyři osoby odkázány na posluhovačku, jež přinese ráno, v poledne a u večer vodu k pití, umyje nádobí a vypere prádlo. Kde to tedy vězelo? Inu v něčem, nač Klárka dávno již zapomněla, co však paní Poláčková dobře si pamatovala a čemu pan Melichar jasně rozuměl. Někdy, když paní Poláčková po kázání dlouho trvajícím rozdurděna někam odešla, přistoupila Klárka uslzená k lenošce páně Melicharově a otázala se smutně:

„Ale řekněte mi, strýčku, proč vlastně jsem stále plísněna? Vždyť maminku nezlobím, dělám, co poroučí, nejsem darebná, nikam nechodím, žádné spolky s děvčaty nemám! Sám vidíte, že nejsem špatná dcera — či věru něco zanedbávám?“ A pan Melichar si šňupl, otřel nos a pojav vlhkou rukou Klárku za něžné její prsty, řekl:

„Holenku, v tom vězí neznámé x, které hledáš a nenalézáš; no mlč, přijde čas, kdy bude zase dobře; jen si to nepřipouštěj k srdci a pusť uchem ven, co druhým posloucháš.“

Pan Melichar jako bývalý kupec a počtář ovšem věděl, co je neznámé x, ale Klárka tomu nerozuměla. A bylo v tom skutečně nějaké x, totiž jeden pekař, takto zajisté poctivý člověk a dobrák, ale vypadající opravdu jako „x“, když se totiž člověk

zastavil zrakem nejdříve na jeho nohách. Byl tomu už asi rok, kdy se k Poláčkovým na výletu přidružil — měla v tom ruce paní Nimrásková, která tehdy šla také s Poláčkovými — a sotva spatřil Klárku, zalíbila se mu velice a na domlouvání paní Nimráskové, která náramně ráda spojovala š ť a s t n é párky, přitáčel se k paní Poláčkové, vyprávěl o svém řemesle a obchodu, stěžoval si, že je sám, že by potřeboval hospodyni, vlastně spíše prodavačku do krámu, a že když na věc hledí takhle a takhle, nekouká ani tak na peníze jako na dobrou, vzdělanou a poslušnou ženskou, třeba neměla ani sukně. Však má dostatečného domácího zařízení hned po nebožce — mistr pekař byl totiž asi pětiletým vdovcem — a peněz hotových mu není ani třeba. Peče dobré zboží a lidé mu rozumějí — nemá někdy k večeru už ani žemle — a peníze denně se mu obracejí, a konečně si už něco uložil, a kdyby tedy paní Poláčková tak tuze nehleděla na jeho figuru, o níž ví, že není krásná, tedy že by se osmělil, někdy takhle pod večer přijíti a optati se slečny Poláčkovy, co by říkala, kdyby se měla přestěhovati na Petrské náměstí, kde má krám i pekárnu s bytem o dvou pokojích a s peřinami na tři postele. Ba má také malou postýlku s malými peřinkami, poněvadž před lety něco maličkého čekal, ale pak mu umřela žena se vším a on zůstal sám.

Paní Poláčková ovšem by nebyla na jeho figuru hleděla — ač si mistra Bezprsku na poprvé důkladně prohlédla — ale ovšem jí hned na-

padlo, Klárce že nebude věc tak lhostejna jako jí, a odpověděla nápadníku dosti zdrželivě. Ale v duchu si přála, aby Klárka přivolila. Můj bože, Klárka stala by se pojednou zámožnou paní mistrovou, mohla by matce tu a tam něčím pomoci, snad by časem paní Poláčková mohla ke vdané dceři se přistěhovati, snad by někdy, kdyby Klárka ovdověla — paní Poláčková myslila vždy na vše — připadlo všecko Klárce a mohla by v tom hospodařiti s matkou společně a snad by se mohla i po druhé vdáti a v tom případě onačejšího ženicha nalézti — zkrátka, výpočty paní Poláčkové šly do nekonečna, jen že je sestavovala bez hlavního činitele — bez Klárky. Byla by ráda o věci s dcerou promluvila, ale ku podivu, kurážná jinak paní Poláčková neměla pojednou dosti odvahy. Chtěla hned na onom výletě Klárce oznámiti, že Bezprska o ni se uchází, poněvadž vyřizovala ráda vše za tepla, ale sotva pohlédla na mistra pekaře a na zubožené jeho nohy, zavřela se jí ústa a panička nevěděla, jak do toho. Na štěstí bylo jí diplomatické vyjednávání ušetřeno ochotnou paní Nimráskovou, která si zavolala Klárku stranou a velice blahosklonně jí zvěstovala, že ten pán, co je dnes s nimi, pan Bezprska, přišel jen k vůli ní, Klárce, že je hodný, pořádný řemeslník, šikovný a čistý pekař, u kterého se nenašel ještě ani jeden rus nebo šváb v pečivu, že má velmi dobré vyjití a něco ve spořitelně, inu, plnou hubou aby se řeklo, že by chtěl Klárku za ženu. V Klárce zatajil se tehdáž dech — tak neočekávaně

to přišlo, pak se začervenala a pohlédla upřeně na paní Nimráskovou, která měla z dívčina překvapení radost nesmírnou, neboť nepochybovala ani okamžik, že Klárka s radostí ženicha popadne. Pan Bezprska kráčel té chvíle několik kroků napřed, po levém boku paní Poláčkové, po jejíž pravé straně motala se hubená postava páně Nimráskova. Zraky Klářiny, které se při slovech dobromyslné a přející paní Nimráskové téměř zaryly do její trudovité tváře, aby vyzpytovaly, je-li to pravda nebo žert, smekly se nyní s nehezké té vyhlídky a Klárka plaše a bázlivě pohleděla ku předu, na pana Bezprsku. Spatřila kejklavou postavu na nerovných nohách, při každém kroku do sebe zarážejících, spatřila dlouhé, hubené ruce, a nyní, když Bezprska bezděky hlavu otočil, spatřila kostnatou, zažloutlou, skoro bolestně vyhlížející tvář, v níž jevila se bez pochyby choroba jakási. Bylo to vzezření souchotináře. Klárka zachvěla se skoro vnitřním odporem, vyvolaným myšlenkou: Tenhle člověk tě chce! A od té chvíle vzbuzoval v ní pohled na pekaře, jenž v každém jiném vynutiti musil útrpnost, pocit skoro ošklivosti. A zároveň udála se v nitru jejím veliká změna i v jiném směru. Tehdáž nebylo tomu dlouho, co poznala při jedné vycházce do Šárky Matěnu, jenž při tanci, provozovaném na trávníku za zvuků rozkřapané kapely vesnické, také jednou Klárku provedl. Celé to setkání a seznámení s Matěnou potrvalo jen malou chvíli a odbylo se mlčky. Matěna promluvil ke Klárce pouhými dvěma pohledy, avšak ty za-

pamatovala si Klárka předobře. První pohled mladíkův utkvěl na ní v okamžiku, kdy ji žádal za tanec, druhým za taneček jí děkoval, a jinak si do tváře nepohlédli, ježto jeden druhému přezíral rameno. Zvláště však na onen druhý pohled Matěnův nezapomněla Klárka. Nebyl jen výrazem pouhého díku, ale zdálo se, že Matěna jím vyslovuje naději, že se ještě s tanečnicí svojí shledá, a zároveň prosbu, aby se s ní shledati směl. Od té doby nespatřila sice Klárka neznámého tanečníka ze Šárky, ale častěji vzpomněla na jeho nesmělé oči, na upřímnou tvář, věnčenou dlouhými, skoro bílými vlasy, a toužila po nové vycházce do Šárky, kde doufala v nové setkání s mladíkem, jehož jména dosud neznala. Nevěděla vlastně, proč na Matěnu vzpomíná, nebyla si jasně vědoma, proč jí pomyšlení na něho tak milým klidem naplňuje, ale nyní, v okamžiku, kdy z úst paní Nimráskové zaslechla, že se o ni mistr Bezprska chce ucházet, proniklo pomyšlení na tanečníka ze Šárky klidnou hladinu duševního jejího života a již pochopila, čím jí mladík onen jest. Chuďas mistr Bezprska! Netušil, že okamžikem, kdy počal s matkou Klářinou o dceři zdaleka vyjednávati, přetrhlo sdělení paní Nimráskové ke Klárce slabounkou nit jeho naděje, a že sotva začal mluvit, může zase plachty svinouti a jíti, odkud přišel. Netušil, že prvním pokusem, aby získal Klárku, dal jí plné vědomí o pravém stavu jejího nitra, že ji dal takřka v kořist soku, o jehož bytí neměl potuchy ani on, ani paní Poláčková, aniž kdokoli jiný, ba který do té chvíle skoro

ani pro Klárku nebyl ničím jiným, než pouhou vzpomínkou z výletu pěkně prožitého.

Byl tehdáž hrozný den pro Klárku, a další pochod na Petynku za Strahovskou bránu, kam se všichni ubírali, byl její nejtěžší chůzí v životě. Šla jako spoutaná, prsa se jí úžila, srdce bilo jí bušením kladiva, rty její se chvěly a v očích pociťovala palčivost, jíž mohla jen záplava slz ochladiti; ale Klárka bránila se slzám vší silou. Nevěděla, co se kolem ní děje, neúčastnila se nikterak hovoru, neposlouchala výkladů paní Nimráskové, která do ní hučela, jak by mohla pokládati za štěstí, kdyby se stala paní Bezprskovou, a jak by se ulehčilo matce její, paní Poláčkové, kdyby náhle byla zbavena tak těžkého břemene. Paní Nimrásková ovšem neměla ani zdání, jak necitelna je tato její poslední věta, jak je skoro surova; mělať asi tolik citu a jemnosti duševní, jako ta její stará, prosezená židle před krámkem pod loubím Havelské ulice. Tato dobrá dcera, jež byla nejlepší, nejobratnější pomocnicí matky své, kteráž pracovala celé dny co nejpilněji, byla „tak těžkým břemenem“ pro matku! Ubránila-li se prve slzám, které násilně a neústupně z oka vytrysknouti chtěly, nyní již neodolala. Proud slz vyřinul jí z očí a hluboké, lítostné zaštkání vydralo se ze rtů, křečovitě sebou potrhujících. Rozumí se samo sebou, že tomuto výbuchu paní Nimrásková opět nerozuměla, i upokojovala Klárku:

„No, no, neplačte ještě; bude vám loučení

s maminkou ovšem těžké, ale nebude to tak brzy, zatím se připravíte.“

A paní Poláčková, zaslechnuvši štkání, obrátila hlavu a udiveně hleděla na plačící dceru. Ale paní Nimrásková s usměvavou tváří kynula jí rukou a mrkala očima, jako by chtěla říci: „Jen se nevyrušujte, já všecko spravím!“ Ano, ona velmi ráda takovéhle záležitosti spravovala. A je-li komu divno, že tak upřímně a štědře nabízela pekaře Bezprsku jiné a nemyslila na vlastní dceru, dlužno poznamenati, že tenkráte chodil za slečnou Orkou statný ohněstrůjce dělostřelecký, manipulant, mající už asi třetí kapitulaci a dle slov paní Nimráskové náramný fešák, což se jí musilo na slovo věřit, neboť byla za mladých let v těchto věcech velikým znalcem a trpívala důkladně na d v o j í s u k n o, zejména na pány od dělostřelců, při čemž ani tak úzkostlivě na šarži se neohlížela. Tato bývalá náklonnost ke kanonýrům, vyvolávající v ní dosud krásné vzpomínky na mládí fešácky prožité, po boku nejpěknějších vojákův armády s řinčícími palaši, byla příčinou, že hleděla velmi příznivě na poměr slečny Orky s manipulantem ohněstrůjcem Šustršicem, o kterém nemluvila jinak nežli: „n á š f e u e r w e r k e r“. A proto, že domnívala se míti zaopatřenu dceru Orku, chtěla zaopatřiti také Klárku, což se jí však dokonce nepodařilo. Slyšme, jak. Když společnost docházela na Petynku, poodstoupily dámy, ponechavše přednost pánům, aby mohli položiti na stolek bíle prostřený, u vchodu zahrady připravený

a starou babičkou hostinského střežený, po čtyřech krejcarech za osobu bez rozdílu pohlaví. Klárka zůstala poslední, aby utřela ještě jednou oči pláčem začervenalé, a co paní Nimrásková se slečnou Orkou vcházela již za mužskými do zahrady, použila paní Poláčková okamžiku, aby se přitočila ke Klárce a rychle k ní pronesla:

„Jdeš dnes zase jako ovce, a co pořád bečíš? Co ti kdo udělal? Všimni si přece trochu ostatních; pan Bezprska se pořád po tobě ohlíží, rád by se trochu bavil, a ty děláš, jako by s námi nešel. Povídám ti, ať si teď sedneš mezi nás a mluv trochu, nebuď jako bubák!"

A tu Klárka vypukla v nové, usedavé štkání a chápajíc matku za obě ruce a tisknouc pravici její k ústům, políbila ji horoucně a zvolala:

„Tedy jsem vám tak na obtíž, maminko drahá, že mě chcete mermomocí z domu mít a dát někomu, koho nechci...? Maminko, maminko, vzpomeňte si na svá mladá léta...!"

Nu, a tohle paní Poláčkovou trochu pohnulo. Držela právě bílý kapesní šátek v ruce a v rozpačitosti a v roztržitosti, jaká se jí náhle zmocnila, utírala Klárce uplakané oči a poslzené zčervenalé líce, a nutila se k úsměvu:

„Nu, nu, já tě do ničeho nenutím, neplač, neplač, Klárinko, je to ostuda, co by si ostatní pomyslili..." a aby Klárka nemohla déle naříkat, táhla ji s sebou do zahrady.

A Klárka si vedle pana Bezprsky nesedla, poněvadž bylo na tarase pro hosty tak málo místa, že se musil každý vtlačiti prozatím tam, kde byl jaký kouteček prázden, a paní Poláčková s Klárkou, přišedše nejpozději, našly pro sebe těsně místa u stolu blíže zděného hražení, odkud byla vyhlídka do široké zahrady. U stolu seděla veselá společnost řemeslníků se ženami a dcerami; hovorný jeden starší soused vida, že paní Poláčková hledá místo, ukázal na neobsazený kraj lavice a podotkl, že tam sice sedí už nějaký mladý pán, ale že byl právě vyzván na kuželky a než přijde, najde se místo jinde, a nenajde-li se, že se také nějak srovnají, a ten mladý pán že dokonce není tlustý a konečně že si může sednout jinam, poněvadž se takový mladík spíše někde ulebedí nežli dvě ženské. Ale když po chvíli mladík onen vrátil se od kuželek, kde byl přespočetný, ke stolu, nehněval se nikterak, že měl místo zasednuté, ani neodešel, aby se ulebedil jinde, ale také se neměl k tomu, aby zase staré své místo zaujal, nýbrž stál tu zcela popleten a zmaten, ukláněje se v rozpacích Klárce a ujišťuje jemnostpaní Poláčkovou, která chtěla vstáti a postoupiti místo, které mu náleželo, že není unaven, že postojí, že vlastně nepřišel se posadit, nýbrž jen pro hůlku, kterou zde prve nechal, a že půjde k jinému stolu, aby nevytrhoval jemnostpaní a slečnu. Ale při tom stál pořád, nesahaje ani po hůlce ani k odchodu se nemaje, a v rozpacích odhrnoval vlasy s čela a posunoval klobouk na hlavě, a u sklepnice, ota-

zující se, co poroučí, objednal pivo a hned na to u jiné sklepnice kávu a konečně smiloval se nad výpomocným sklepníkem, lítajícím po tarase a nemohoucím odbýti chléb s máslem a se syrečkem, jež byl objednal v kuchyni přes počet, a vzal i toto zboží, tak že v malé chvíli stálo na stole nápoje i potravy pro tři a náš mladík v roztržitosti stěžoval si damám, že zde dnes člověk nemůže nic dostat.

Nu, abych dlouho nenapínal: tento mladík nebyl Klárce neznám — byl to její tanečník ze Šárky, byl to Matěna. Další průběh věci byl zcela přirozený. Paní Poláčková, která — mimochodem řečeno — dávno se nepamatovala, že tento mladík s její dcerou v Šárce tančil, posedla o kousíček, za ní Klárka, tak že mezi ní a zahradní zdí zbylo místečko, jež Matěna zaujal po mnohém omlouvání, že vytrhuje, a po důrazném domluvení onoho hovorného souseda protějšího, jenž napomínal Matěnu, aby nedělal marných řečí, když jsou paničky tak dobry, že ho tam nechají sedět; učinil tak s velikými sice rozpaky, ale uvnitř pln radosti. A když pak v sále, do něhož se s tarasu vcházelo, důkladně pokropili a markytská kapela nejnovější polku zanotovala, dodal si Matěna srdce a požádal Klárku za taneček, neopomenuv ovšem dříve jemnostpaní za dovolení poprositi.

Paní Poláčkové lichotil tento způsob Matěnův a bylo jí také milé, že se dcera trochu pobaví a na pláč zapomene, i dovolila blahosklonně, a pak ještě asi dvakrát neb třikráte. A Matěna tu

činil pokroky; seznamoval se vždy víc a více s Klárkou, ač mu na otázky skoro ani neodpovídala, a ona dobře pozorovala, kterak se jí vyznává ze své náklonnosti k ní, ač jí o tom přímo nemluvil. Seznamovali se právě tak, jako se vůbec mladí lidé seznamují. Vypadá to někdy skoro hloupě, pozorovateli je věc k smíchu, ale oni, oni dva, o něž se jedná, domnívají se, že si jich nikdo nevšímá, že to navlékají náramně chytře, že i k sobě navzájem se chovají zdánlivě lhostejně.

Ale poněvadž se Matěna choval tenkráte nad míru ostýchavě a ježto i Klárka byla nesmělá a také dosti diplomatická, aby nejevila k Matěnovi účastenství přílišné — bylať by mohla matka něco zpozorovati a pak třeba sama a důrazně s pekařem Bezprskou vystoupiti, aby si holka s ledajakým floutkem nezačala — nepozorovala paní Poláčková skutečně pranic. Alespoň se tak zdálo. A konec konců byl, že Matěna dnes poprvé rodinu Poláčkovic domů doprovázel. Připletl se nějak k celé společnosti, že vlastně nikdo nevěděl, jak; jen paní Nimrásková dobře pozorovala přítomnost jeho a přibližování ke Klárce, ale nevšímala sobě zúmysla jeho osoby, neboť, tak vyjádřila se k ohněstrůjci Šustršicovi, bylo by pro takového k l o u č k a přílišnou ctí, „kdyby ona se s ním o d d á v a l a, však on prý o d p e č e sám, až mistr Bezprska promluví rázné slovo“. Jenže mistr po celou cestu k řeči se nedostal a když pak přišel asi třetího dne u večer skutečně k Poláčkovům na návštěvu, uslyšel odpověď velice určitou a dosti srozumitelnou, a

to nikoli z úst paní Poláčkové, ale od samého pana Melichara, jemuž Klárka hned ráno po vycházce na Petynku se vším — i v příčině Matěny — se byla svěřila, a jehož slovo v této záležitosti mnoho platilo, neboť byl na štěstí Klárčiným poručníkem.

Mistr Bezprska pak už se nepokusil a Klárka ho od té doby nespatřila.

Paní Poláčková sice vzhledem ke Klárce nelitovala příliš, že záležitost vzala takovýto konec, ale náramně se v duchu čertila, že zde rozhodl pan Melichar svým zakročením. Zdálo se jí, že jako matka je odstrčena v nejdůležitějším zájmu dceřině a že si tím pan Melichar získal větší ještě obliby u Klárky. Beztoho mrzelo starou paní, že žába na strýci tak visí.

Ale největší vztek měla paní Nimrásková, když se dověděla, jak Bezprska pochodil. Bylať od něho již předem za zprostředkování své dostala krásně upečenou bábovku a slíbil jí, že dostane ještě jednu větší a krásnější, až budou námluvy u Poláčků odbyty. Byly sice odbyty nad očekávání brzo, ale jinak, než si Bezprska a Nimrásková přáli.

Taková byla historie o onom x, o němž pan Melichar mluvíval a které Klárka marně prý hledala. Inu ovšemť, ona dávno již zapomněla na pekaře Bezprsku. Vždyť tomu bylo skoro již rok, co Matěna do domu chodil, a příjemné chvíle s ním zažité nadobro vypudily z mysli její pomnění na nehezký počátek tehdejšího výletu.

* *
*

Čtenář promine, že jsme zaskočili trochu do minulosti a od pana Melichara Poláčka a vypravování o jeho klidném životě trochu se odchýlili. Bylo to nutno k seznání domácích poměrův u Poláčků vládnoucích. Neboť třeba že Klárka byla nadále panem Bezprskou ušetřena, vytýkala paní Poláčková za nepřítomnosti dceřiny častěji zmařenou tu dobrou partii panu Melicharovi a říkávala:

„Ach bože, ach bože! Je ono neštěstí vůbec, býti vdovou, větší ještě, míti k tomu dítě, ale největší neštěstí, má-li to dítě poručníka, kterýž se o ně stará takovým způsobem, jako náš Melichárek! Či myslíte, že jste jednal moudře, když jste Bezprskovi dvéře ukázal...“

„Já mu je neukazoval, on je našel sám,“ odpovídal rozmarně pan Melichar.

„To se rozumí, vy myslíte, že musíme každého vyhodit, aby poznal, že nemá přicházet, co?“ rozhorlila se paní Poláčková. „Každý nechápe tak těžce, jako vy, každému nemusíme vrazit po lopatě, co a jak. Z toho právě lze poznati, jak něžný a citelný to byl muž, že se vícekrát nepokusil. ‚Nebudu se vtírat,‘ myslil si a...“

„... a dobře udělal!“ doplňoval pan Melichar.

„Neudělal dobře!“ rozkřikla se paní Poláčková. „Možno, že by byl pochodil lépe, kdyby byl býval trochu vytrvalejším. Také jsem tenkráte nepromluvila poslední slovo, a kdyby se byl otázal později mne, možná, že bych přece byla Klárce vštípila, že je to její štěstí a že by

si byla vzala pořádného, možného, váženého pekaře...“

„... nemocného, s chromýma nohama, co?“ vpadl jí pan Melichar do řeči.

„Za to on nemůže,“ horlila víc a více paní Poláčková, „zrovna tak, jako vy za svoji pakostnici...“ Paní Poláčková náhle se odmlčela.

„Ano, za to nemůže,“ pokračoval pan Melichar poněkud trpce. „Za to může jeho bídné řemeslo, noční dostihy kolem díže, nevyspání, roznášení pečiva v ranních hodinách s lačným žaludkem a zkalenýma očima; ano, já taky za to nemohu, že jsem se nastudil v krámě a zchroml,“ mluvil pan Melichar dále a hlas jeho byl stále chraplavějším a nejistým, „ale proto přece nemá práva, aby ke svému neduživému tělu připoutal jiné, mladé, švižné tělo, které by při něm uchřadlo, rozumíte, paní švakrová? Co, Katynko?“

„No, no, no, no,“ odporovala ještě paní Poláčková, „však ona by přivykla a už by jí to pak ani nepřipadlo. Však jsem já sama také musila nebožtíkovi v ledačem přivykat...“

„Ano, to je pravda,“ pronášel pan Melichar skoro kousavě, „vy jste odvykala a přivykala hrozně lehce. Děkuji podnes pánubohu, že j s t e n e m u s i l a p ř i v y k a t i m n ě...!“

Po těchto slovech Melicharových zarděla se paní Poláčková až po uši, ba i krk její polila červená záplava, a panička dlouho neodpovídala. Ale pak obrátila se opět k panu Melicharovi a prone-

sla mnohem mírněji, ba zdálo se, že se jí hlas třese:

„Melichare, vy kousnete někdy jako pes a myslíte si, že nic nebolí. Ano, snad by bylo všecko jinak dopadlo — ale bylo to v rukou božích. Teď neběží ani o vás ani o mne, nýbrž o moji dceru, a tu přece mám právo, abych promluvila, co?"

„Jen když v tom je rozum, Katynko," řekl pan Melichar zase již obyčejným hlasem; „a co pořád se vadíte a naříkáte, co, ha? Přestárla vám Klárka? Ráda byste se jí zbavila? Což nemá ráda pořádného člověka a on ji? Nu? Povídejte!"

„A — takový floutek!" rozdurdila se zase paní Poláčková, „a ještě strach, aby z toho nebyla nečest..."

„Proto jste matkou, abyste dceru na vše upozornila a připravila," chraplal pan Melichar.

„A co Matěna," pokračovala paní Poláčková, „nic nemá, knihařský tovaryš, kam to povede..."

„— měla jste pomýšleti dříve, než jste mu dovolila přicházet, odpověděl bych vám, ale není obavy. Když jsem začínal, měl jsem také asi tolik, a dnes tu sedím a nepřijde-li státní bankrot, doufám, že někomu něco zanechám..."

A tohle býval důvod, který všecku další hádku vždycky přetrhl. Však dobře věděla paní Poláčková, že ve staré, železem pobité a vždy dobře uzamčené truhlici za lenoškou páně Melicharovou něco vězí. Co? nevěděla. Zdali hotové či papíry, anebo knížky ze spořitelny či co jiného — o tom pan Melichar nikdy nemluvil. Však by leccos ne-

byla od něho snesla, kdyby té truhlice nebylo, a kdo ví, zdali by vůbec byl pan Melichar u Poláčkových, kdyby se byl přistěhoval bez ní.

Takové tedy a podobné zábavy míval pan Melichar s paní švakrovou kromě všeho, co mu bylo slýchati a vídati. Ale pan Melichar měl dobré jádro a něco snesl a taky nezůstal nikomu nic dlužen. Neříkala mu někdy paní Poláčková nadarmo: ježku. Byltě na všech stranách tak pichlavý a nedůtklivý, že s ním vůbec nebývalo pořízení, alespoň pro paní Poláčkovou.

Za to však pan Melichar a pan Pilnáček na vzájem dobře si rozuměli. Jeden druhému často uhádal myšlenky s čela a za nedělních odpůldnů sedávali někdy i celé hodiny proti sobě, pohlížejíce si do tváří a hlavami pokyvujíce, beze slova, bez posunku, a dobře věděli jeden o druhém, jak to v čí hlavě právě dopadá.

Pan Pilnáček byl asi do všech poměrův a okolností v rodině Poláčkovic zasvěcen, a to skrze pana Melichara, jenž s ničím před starým přítelem se netajil. Však byl Pilnáček také jediný, jenž by mohl panu Melicharovi někdy poraditi, kdyby právě hlava Melicharova nebyla na vše vystačila. Nenamluvilť Pilnáček mnoho, úsudky jeho o ledačem bývaly prajednoduché, prostičké, málo slovy vyznačené, ale vždy pravdivy a skoro nezvratitelny; týkaly se ovšem jen života, do jakého se Pilnáček hodil. Nikdy neodvažoval se řešiti a rozhodovati věci, o nichž neměl sám dostatečného pojmu a vědomí. A ježto byl povahy trpnější, nesmělejší

a skromnější, hodil se dobře za společníka páně Melicharova, kterýž zase byl povahy činné, výbojnější, podnikavější. A tak obyčejně se stávalo, že rozmluvu ujal i dále vedl pan Melichar, kdežto pan Pilnáček ponejvíc jen hlavou přikyvoval a příteli chvílemi podával šňupec. A když se někdy stalo, že panu Melicharovi došla nit hovoru a on umlkl, tu zcela skromně a jako bez úmyslu nadhodil pan Pilnáček nějaké slovo, obrátil pozornost na jiný předmět a pan Melichar hned zase rozpřádal další hovor a mluvil a huboval anebo pochvaloval, a Pilnáček zas jen obmezoval se na pouhé kývání hlavou a chvílemi vytáhl ze šosu tabatěrku, zaklepal prostředním prstem pravice na víčko, otevřel, podal mlčky panu Melicharovi, který pohroužil vlhké prsty do tabatěrky, tak že se mu konečky tabákem obalily, pak šňupl si i pan Pilnáček, a hovor bral se nepřetržitě dále. A Pilnáček kýval a kýval, až pan Melichar opět umlkl. A pak nastala někdy taková hodinová pomlčka, kde oba staří druzi pohlíželi na sebe, přemýšlejíce o věcech právě pronesených a slyšených, a někdy prodloužila se přestávka, až se smrákalo a na schodech či v předsíni ozvaly se kroky paní Poláčkové a Klárčiny. A tu zvedl se pan Pilnáček, oprášil s nohavic usypaný při šňupání tabák, utřel si červeným šátkem důkladně nos i tváře, sáhl po starém, rozčepýřeném bobrovém klobouku s širokou střechou, uchopil tlustou rákosovou hůl s berličkou a podávaje suchou ruku panu Melicharovi, potřásl upřímně jeho pravicí a řekl:

„Tak spěte dobře, Melichare; mějte se dobře!“

Staří přátelé nepřivedli to za dlouhý čas kamarádství svého k tykání.

„Dobrou noc, dobrou noc,“ pokyvoval hlavou Melichar a zachraptěl dále: „Snad se v týdnu uhlídáme, co?“

„Snad, snad,“ přisvědčoval pan Pilnáček. Ale jakživo se nestalo, aby byl přišel jindy než v neděli. Říkali tak už ze zvyku a sami nepozorovali, že se to nikdy nevyplnilo. Vždyť pan Pilnáček ani pokaždé v neděli nepřicházel...

III.

(Dva staří »Švejdové«.)

Kroky výletníků dávno již zanikly za rohem a na ulici vždycky klidné ztichl nyní život docela. Kdo chtěl jíti na procházku, na výlet, dávno již se vybral z dusných, vedrem dýchajících ulic za bránu, a kdo chtěl po nedělním obědě si pospat, jistě již také odpočíval na pohovce, na podlaze, nebo třeba také na dlouhém a širokém stole. Pan Melichar hleděl chvíli tupě do okna, jehož některé tabulky byly časem již docela osleply a paprsky sluneční jen jako tenoučkým modravým závojem propouštěly, pak obrátil zrak ke dveřím, vedoucím na taras, a hleděl na stěnu vedlejšího domu, na níž usedaly chvílemi v divokém letu mouchy masařky, vyhřívajíce se na slunci, jež právě o stěnu se opíralo. I toho pohledu brzy se nabažil a unavené zraky zavíraly se, hlava klonila se na zad, až docela zapadla v pravý kout ohromného ucha lenošky, ústa páně Melicharova se pomaloučku otvírala, ještě jednou otevřely se oči jeho napolo, ale hnedle za-

padla víčka jejich, jakoby je sklapl, a pan Melichar — usnul.

Nelze pověděti, spal-li pan Melichar deset minut anebo půl hodiny, ale náhle zhluboka vydechl jako člověk, jenž právě nějaký verš spaní ukončil, pak pohnula se trochu hlava jeho v uchu lenošky, jakoby hledala pohodlnější lůžko, nozdry jeho se náhle rozevřely, kolem rtů počaly svaly „myškou" hráti a teď pootevřelo se pramalounko levé jeho víčko, ale hned zase zapadlo. Panu Melicharovi zdálo se ve spaní, jakoby mu šramot nějaký o sluch zarážel, ale posud nebyl mocen vůle své a nemohl se probuditi. Konečně důkladné chrupnutí, končící zahvizdnutím nosovým, zachvění nozder, hlava naklonila se poněkud ku předu, zas na zad a — malým pokojem zatřáslo zdravé, hřímavé, v tenounké písknutí končící kýchnutí a z nozder jeho vytryskly dva paprsky drobounkých krůpějí, jako lehounká, vychládající pára.

„Pozdrav pánbůh, to bylo zdravé!" zazněl tu tichý hlas proti panu Melicharovi.

Pan Melichar, pořád ještě po spánku připitomělý, vzpřímil hlavu, otevřel oči do kořán a hleděl do tváře panu Pilnáčkovi, jenž seděl naproti na rozviklané rákosové židli a otíral červeným šátkem žlutavou, kostkovanou vestu a oholenou bradu, kterou byl pan Melichar rázným kýchnutím postříkl.

„Aha," řekl pan Melichar místo přivítání, „dejž to, dejž to! To jsem si odfrkl, až mi za ušima praská! A vy už tady, Pilnáčku," pokračoval, po-

dávaje hosti zapocenou pravici, „ani jsem vás necítil.“

„No, no, však to nebyl zloděj, tedy neškodí,“ odpovídal Pilnáček a chápal se ruky Melicharovy a upřímně jí potřásal, načež sáhl zas po šátku a otíraje si ruce a pak nos vytahoval levicí tabatěrku ze šosu, obratně ji palcem téže ruky otevřel a podával Melicharovi.

Pan Melichar vykoupal špičky prstů důkladně v zavlhlém tabáku přítelově, vyzvedl nemírný šňupec, nacpal obě polovice nosu a pak uchopiv svoji tabatěrku nabídl zase šňupec panu Pilnáčkovi.

Tyto vzájemné šňupce byly našim přátelům znakem přátelství a pohostinství, jako u starých Čechů sůl a chléb, jako u Indiánů dýmka míru, jako u Eskymáků nečistý hrnek, naplněný páchnoucím rybím tukem. Komu Melichar a Pilnáček podali tabatěrku aneb od koho sami šňupec přijali, mohl býti jist, že jsou mu přátelsky nakloněni. Kdo jim nebyl po chuti, marně jim šňupeček nabízel, nevzali, a kdyby jim byl nos žádostivostí hořel; a také mu svého nepodali, kdyby nos jeho byl žízní po tabáku usychal. Nestál sice za mnoho takový šňupeček, ale znamenal u nich mnoho! Zdálo se, jakoby v obou tabatěrkách těchto vážených mužů vězelo kus povahy jejich majetníkův.

Pan Pilnáček vzal střídmě skromný šňupeček z tabatěrky Melicharovy a šňupl si mnohem moresněji. Ale nedošňupl. Zdálo se, že si nos jeho jenom srkl jako labužník z plného poháru, a poněvadž mu nechutnalo, zatřepal sebou a více nechtěl.

„Trochu suchý, trochu suchý, Poláčku," pronesl klidně, tiše.

„Kam pak se neděje," posvědčil pan Melichar, „to horko! Musí všecko vyprahnout — a tenhle je už od rána!"

„Pravda, horka dost, jako v Africe," řekl pan Pilnáček, a aby nos osvěžil, bral z vlastní tabatěrky štipec tabáku.

„A ty zatracené mouchy!" stěžoval dále pan Melichar; „v jednom kuse na člověku sedí, jakoby nic jiného k žrádlu nebylo. K vzteknutí!"

„Inu, všecko má své zlé," vykládal pan Pilnáček. „V létě horka, v zimě mrazy. Já vím o jednom, tomu umrzly v zimě uši."

„No, měl-li hodně dlouhé, tedy mu to neškodilo," řekl pan Melichar zcela opravdově. „Ale zima je skoro lepší. Říkávala to teta Špánková, víte, v Jezovitské ulici tam vedle „Štiky". Měla jednou kluka v červenci, a sotva prý horkem dochodila. Pak měla ještě asi pět dětí, ale pokaždé okolo vánoc. Ta trefila všemu na kloub. Znal jste ji, co? Chodívala před lety ke švakrové, ke Katynce."

„A, kam pak šla dnes paní švakrová?" otázal se pan Pilnáček náhle.

„Ani nevím," odpovídal pan Melichar, „umluvila si něco s tou tento — s tou — no, s Nimráskovou."

Pan Pilnáček chvíli mlčel, ale pak řekl potichu, hledě do podlahy:

„Je to ňáká divná paní, paní Nimrásková."

„Jedubaba je," rychle a zlobivě doplňoval pan Melichar. „Má v sobě utrejchu, že by se nedoměřil. A do všecho se plete, o každého se stará. Však jsem jí jednou pověděl — od těch dob sem nejde. Ale nelituji —"

„Pravda, pravda," posvědčil pan Pilnáček; „lepší šváb pod pecinkou, nežli takový přítel v domě. Pánbůh chraň, abych pomlouval, ale nebylo mi nikdy volno, když jsem se s ní náhodou setkal. Má oko jako vrták, které prolezlo každého vždy až do paty."

„Ano, ano," zachraptěl pan Melichar, „ta umí lidi obracet na ruby!"

„A vždycky uhodla, co jsem měl k obědu," pronesl pan Pilnáček a hlas jeho zněl, jakoby se ještě nyní zlobil.

Potom umlkli oba na chvilku. Pan Melichar sáhl po tabatěrce a vtahoval s velikým hlukem dávku tabáku do nosu, pan Pilnáček poplácával pravicí na koleno a časem z hluboka oddechl. Bylo mu nesmírně horko. Vstal, popošel k oknu, nazvedl šosy zeleného kabátu, jakoby chtěl přivanouti trochu čerstvého vzduchu pod kabát na záda, a vrátiv se opět k židli řekl k panu Melicharovi:

„Abych trochu okno otevřel, nemyslíte?"

„Ba, ba, alespoň ta psota vylítá," posvědčil pan Melichar, který neustále s mouchami se potýkal a někdy přece některou o život připravil.

Pilnáček obešel podlouhlý, kulatý stůl, prodral se šťastně mezi několika židlemi, odstrčil podnožku

v cestě nohou pod šicí stolek u okna, přidržel kabát těsně u těla, aby nikde nic neshodil, a otevřev okno do kořán zaháčkoval je a vystrčil hlavu, aby trochu čerstvého vzduchu nalokal. A vrátil se k panu Melicharovi.

„Ještě abych otevřel také dvéře na taras," řekl a pohlížel na Melichara tázavě, zdali souhlasí; „je zde k upečení, protáhne trochu pokojem a neuškodí vám to. Či máte snad loupání v kloubech?"

„Dnes ne, dnes ne," odpovídal pan Melichar jako v zamyšlení; „dnes je mi vůbec tuze dobře, jak mi už dlouho nebylo..."

Pan Pilnáček pokročil tedy ke skleněným dveřím na taras, otočil klíčem, otevřel je docela a hned zavanul světnicí čerstvý proud vzduchu, vyháněje mastný zápach obědový oknem na ulici, a na podlaze i na stolech zašelestilo několik papírků nebo ústřižků látky, jakoby náhle byly oživly. Pan Pilnáček vystrčil hlavu zase na taras, vtáhl do sebe teplého, ale svěžího vzduchu, a vraceje se do pokoje z hluboka vydechl.

„Tohle vám udělá dobře," pronesl spokojeně k panu Melicharovi; „kdybyste si tak mohl sednouti na taras..."

„Ba ne," bránil rukou pan Melichar, „tohle dostačí."

A pozvednuv hlavu chňapl nosem po čerstvém povětří, sňal čepičku s hlavy a přejel rukou lysinu, položil čepici vedle sebe a rozhrnul oběma rukama župan, aby také na prsou trochu se ochla-

dil. Teď, kdy rozevřel župan, vidíme, že skutečně neměl žádné košile. Však bylo tepla dost.

Pan Pilnáček zatím byl usedl a pohlížel s účastenstvím na starého kamaráda.

Nastala delší pomlčka.

Pan Melichal oddychoval a odfukoval, kroutil hlavou a foukal si na prsa, a bylo vidět, že mu čerstvý vzduch lahodí a že už mu ho bylo nanejvýš třeba. Zdálo se, že v obličeji jeho je nyní méně vrásek než dříve, a tváře mu poněkud zčervenaly.

Pan Pilnáček pozoroval s radostí tuto změnu a prohodil:

„Hleďte, Melichare, přece byste měl jednou to své vězení opustit a trochu na čerstvý vzduch se podívat. Posloužilo by vám to, zde jste jako v udírně."

„Ale nohy, nohy — —!" rozkřikl se skoro pan Melichar mrzutě, že přítel jeho zapomíná, proč na vzduch nemůže.

„I šly by, kdyby musily," mluvil Pilnáček stejně mírně dále. „Což pak také moje nohy nejsou jako na vodě? Nutím se, chodím, a jde to. Kdybych usedl a čtrnáct dní nevyšel, také by mi zdřevěněly a pak bych už nemohl."

„Ale Pilnáčku, Pilnáčku, což pak si hovím?" obořil se zase pan Melichar; „vy jste zdráv a já jsem samé podagra — to jsou těžké procházky! Ušel bych sotva padesát kroků, a to tak, že by na mne každý pes zaštěkal!"

„A což, kdybyste si vzal drožku a dal se někam dovézt a pak se prošel a zase domů dojel, co?“ pokračoval neústupně pan Pilnáček.

„A za to by hnáty stály, tolik peněz projezdit,“ odpovídal pohrdlivě pan Melichar. „To bych pěkně hospodařil na stará kolena!“

„A pro koho pak hospodaříte?“ optal se pan Pilnáček potichu, ale náhle, a naklonil se k Melicharovi.

Pan Melichar pohlížel chvíli pronikavě na přítele, zavrtěl sebou v lenošce a řekl:

„Jako byste nevěděl, že pro ni, pro Klárku; chci, aby měla něco po mně, po strýci a poručníku, když jí nezbylo nic po otci. Nerad bych, aby pošívala do smrti ty klobouky a čepce a smolila kapižony pro zelenářky. Proto hospodařím, příteli, proto — —“

Pan Pilnáček okamžik neodpovídal; potom skloniv hlavu ke kolenům posvědčoval:

„Inu, ovšem, hodí se jim to někdy, až spolu začnou, hodí.“

„Tak vidíte,“ promlouval Melichar, „sám uznáváte, že budou do hospodářství potřebovat, a navádíte mne, abych jezdil. Však já nebudu, nemyslete si. Rasa na tom záleží, budu-li zde o rok déle nebo ne — a jim by ubylo, kdybych pro své schátralé tělo světa a drožek užíval.“

„Dobře, Melichárku, vy jste hodný strýček a poručník; ale šetřiti se také máte, a právě pro ně! Což myslíte, že je bude těšit, jen když vás podědí a vás tu nebude?“

„Já bych se jim pěkně hodil do hospodářství," odporoval pan Melichar; „budou mít dosti práce sami s sebou — a pak až přijdou děti, co...?"

Pan Pilnáček chtěl učinit konec rozprávce, jež ho nemile dojímala, poněvadž nerad slyšel přítele svého tak pohrdlivě o životu mluviti, i otázal se náhle:

„A co pak, vyjádřil se už pan Matěna?"

„Hm," pohodil pan Melichar rukou, „holce on se asi vyjádřil — a stará to z něho marně tahá. Ona by tak ráda nějaké zasnoubení a k tomu buchtu s kávou a rosolkou, ale Matěna má rozum. Až to bude moci být, pak přijde a holku odvede."

„Tak je to nejlépe," přisvědčoval Pilnáček. A po chvilce prohodil: „Mně se pan Matěna líbí."

„Mně se líbí také," souhlasil pan Melichar, „ale kdyby se nám nelíbil, bylo by to jedno. Jen když se líbí jí, Klárce."

„Však i paní Poláčková bude ráda, že bude mít dobrého zetě, pořádného, pracovitého, přičinlivého, ne světáka..."

„E, ta čerta rozumí takovým vlastnostem," přerušil řeč Pilnáčkovu pan Melichar; „zdá se mně, že by raději viděla s Klárkou nějakého floutka v cylindru, se sklíčky na očích, anebo třeba nějakého felbébla, jako je mívali u Nimrásků, kde je vždycky světili, div před nimi lampičku nepálili! Ta hudrmanice jí scházela do přátelství, ta..."

„A nezlobte se, Melichare," konejšil Pilnáček, „vyplivněte a zlost vás přejde. Myslím, že to všecko nestojí za pohlavek. Máte protivný hmyz a lidi

také — a přece se s blechou nehrdlíte, když vás kouše."

„I malujte čerta na zeď, Pilnáčku, v tomhle horku," durdil se polo vážně, polo žertovně pan Melichar. „Mám se s mouchami dost co ohánět!"

„Však má paní švakrová rozum," pokračoval pan Pilnáček, jakoby poznámku Melicharovu nebyl slyšel.

„Neříkejte to nahlas, aby se to šamrle nesmálo," odpověděl mrzutě pan Melichar. „Já vím nejlépe, kolik loket rozumu má. Kdyby nebylo mne, jedla by dnes Klárka u svatého Petra pekařskou nemoc." *

„Vy jste někdy zlý, Melichárku," pronesl dobrosrdečně pan Pilnáček, ale aby hned zmírnil tuto výčitku, podával panu Melicharovi tabatěrku. Pan Melichar potopil nehty až na dno, rozrejdil špičkami prstů nejspodnější vrstvu tabáku a vyváživ důkladný šňupec nakrmil spokojeně nos, při čemž v přestávkách pronášel:

„Co pak vy znáte ženské, milý Pilnáčku! Vaše stará byla dobrota a Márinka je po ní. Ale naše Katynka! Věřte mi, Pilnáčku, kdyby mne tu nebylo, byla by z Klárky také taková sprostá šička, jako ty ostatní, které nemyslí na nic jiného, nežli na Střelecký ostrov, na Jezovitskou zahradu a na frajery — —"

Pan Melichar se zamlčel a zamyslil.

---

* Potupný název pařených housek, které se dělají pekařské chase ze zbylých, tvrdých žemlí.

Pan Pilnáček chvíli pohlížel na přítele, a když viděl, že mu nebude tak hned do řeči, zvedl se pomaloučku a tichými kroky vyšel na taras. Ale vrátil se brzy. Slunce pražilo nemilosrdně, až se slévalo, vzduch tetelil se jako nad řeřavým uhlím, nikde nehýbalo se ani pírko. Ulice kolkolem byla jako vymřelá. Nikde človíčka, nikde hlásku ani zvuku, a přece schylovalo se již odpoledne k šesté hodině.

Dnes i panu Pilnáčkovi bylo méně do hovoru, než jindy. Horkem jazyk leniděl, chřtán vysychal, vláhy nikde nebylo, voda ve džbáně od oběda byla již teplá jak úkrop, poslati nebylo koho. A tak osvěžovali se oba staří Švejdové chvílemi jen notným šňupcem tabáku a mlčky bloudili okem po rozličných předmětech a přerývali mlčení jen skoupými větami. Tak uplynula ještě drahná chvíle, až konečně pan Pilnáček zavrtěl sebou na židli, vytáhl úkradmo hodinky, podíval se i na hodiny na zdi, sahal z kapsy do kapsy, svinoval šátek pevněji a zastrkoval jej do nejhlubší prohlubně šosu, otíral dlaní tabatěrku a oprašoval s nohavice tabák — slovem, bylo patrno, že se chystá k odchodu.

Tu se probral pan Melichar ze stálého zamyšlení a promluvil chraplavěji než kdykoli:

„Nu, nu, snad již neutečete, Pilnáčku?“

Otázka přivedla pana Pilnáčka do rozpaků. Nerad opouštěl starého druha, který pak třeba ještě dvě, tři hodiny měl být o samotě, a zase toužil už po svém pokojíku, aby si po denním parnu uvolnil, boty zul, kabát i vestu shodil a trochu se ochladil. Nemohl se odhodlati k určité odpovědi.

„No, myslím, abych šel už po svých,“ prohodil konečně jaksi ostýchavě.

„A co, kam půjdete?“ tázal se chraplavě Melichar.

„Ale domů, Melichárku,“ odpověděl Pilnáček skoro nesměle. „Márinka je sama, rád bych přišel domů přede tmou; chtěla si zajít na chvíli k Bartákovům, na poradu stran nějakých šatů...“

„Chtěl jsem s vámi dnes o něčem promluvit, Pilnáčku — stran testamentu.“

Pan Pilnáček, který při posledních slovech přešlapoval a od pana Melichara napolo se odvracel, otočil se náhle a zahleděl se v tvář Melicharovu.

„Stran testamentu?“ řekl kvapně, udiven a skoro zaleknut. „Vy děláte testament? Proč pak?“

„No, aby tu byl, až já tu nebudu,“ řekl nevrle pan Melichar.

Pan Pilnáček vytáhl ze šosu šátek a jal se otírati střídavě bradu a čelo, při čemž trochu pokašlával. Bylo mu nesmírně nevolno. Melichar mluví o testamentu, tuší snad konec. Tu by bylo na čase, aby taky on pomýšlel na spořádání svých věcí, neboť je stejných let s panem Melicharem, spíš o nějaký capart starší. Ale on se n e c h c e těmi věcmi obírati! Proč Melichárek začíná vždy s tou smrtí? Ulehčí se mu, bude-li se na ni připravovat několik měsíců nebo let? Pan Pilnáček byl by se trápil ještě hodnou dobu přemítáním, ale pan Melichar zachrochtal, což bylo znamením, že chce dále mluviti. I pronesl pan Pilnáček nad obyčej spěšně a živě:

„Ale Melichárku, proč tak spěcháte? Jste v nejlepších letech a pořád se ohlížíte na máry. Honí vás odtud někdo či chcete se snad sám — pro Krista pána — zamordovat?“

Pan Pilnáček ani nevěděl, co mluví. Byl tolik rozčilen, zmínka Melicharova o testamentu vyvrátila jej z rovnováhy.

Poslední jeho slova pana Melichara tak popudila, až se zapomněl, že řekl k panu Pilnáčkovi:

„Pilnáčku, Pilnáčku, vy dnes taky nějak blafáte...“

Tu vzpomněl, že nemluví s drahou švekruší, a umírňoval se:

„Což pak je v tom divného, že chci dělat pořízení? A kdybych tu i byl ještě deset let, však on papír také vydrží. Chci mít pořádek, Pilnáčku, a chci ho udělat, dokud mám všech pět pohromadě, to je všechno.“

„Inu, dobře, dobře, Melichárku,“ odpovídal zdlouha pan Pilnáček, „ale že vás to napadlo zrovna dnes, v neděli?“

„No bodejť,“ durdil se pan Melichar, „vyložím se s tím před těmi žábami, — a před švakrovou, ne?“

Pan Pilnáček zastrkoval již zase zvolna kapesník, načež přistoupiv k Melicharovi pojal jej za ruku a pravil měkce, hlasem vlnivým:

„Dobře, Melichárku, už vám nebudu bránit, ale darujte mi to alespoň dnes. Řekl jste mi o tom, připravil jste mne a teď mě nechte týden o všem přemýšlet, abych tomu uvykl. Pak přijdu, vy mi

všecko povíte a uděláme to. No, no, nebraňte se, podobné věci nejdou tak zhurta, alespoň u mne ne. Však je na ně dost času."

A druhá ruka Pilnáčkova jala se hladiti bradu Melicharovu.

A samo povětří přispělo Pilnáčkovi na pomoc. V okamžiku, kdy Melichar jemně chtěl odstrčiti Pilnáčka, setmělo se pojednou a náhlé zavanutí větru hvízdlo otevřenými dveřmi do pokoje, rozevřené půlky okna spráskly dohromady a na tarase zavířil kotouč prachu. Pan Pilnáček spěchal, aby venkovské půle oken vyhákoval a zavřel, pak zavřel i dvéře na taras, otočil klíčem a vyhlížeje ven řekl:

„Přijde nám bouřka, Melichárku, a pořádná."

„Mně se zdá, že už je zde," odpovídal pan Melichar, a v tom již padaly veliké krůpěje dešťové a tloukly do skelných tabulek oken i dveří, a za okamžik lilo se jako z konve. Těžké kapky padaly s takovou rychlostí a tříštily se jedna o druhou s takovým násilím, že se z tarasu až kouřilo, a okny do ulice nebylo vidět nežli šedou stěnu deště kosmo padajícího. Horko, byvši deštěm sraženo, naplňovalo všecky prostory uzavřené, a ve světnici bylo přímo k udušení.

„I to jsem rád," povídal pan Pilnáček, „jen ať hodně sprchne! Až přestane, otevřeme zas okna a dvéře, a to se zde ochladí, Melichárku."

„Ba, ba, je dobře, že prší," přisvědčoval Melichar, ale zatím hleděl skoro zádumčivě na prudký

déšť a dodal: „Ale ti tam venku, nejsou-li právě pod střechou, ti naberou vody!"

„Ah saprlot!" zvolal pan Pilnáček, „na mou pravdu, na ty jsem zapomněl! — Však ona paní švakrová asi v čas hleděla, aby se někam dostali. Bezpečně že viděli, kterak se to chystá..."

„No nevím, nevím," pochyboval Melichar. „Ale popadlo-li je to v šírém, mohla by si Klárka něco uhnat!"

Pan Melichar s pečlivostí skoro otcovskou pomýšlel vždy nejdříve na Klárku.

Již dříve se bylo sešeřilo, nyní zatmělo se ještě víc a náhle zahřmělo. Déšť bičoval zemi zuřivě. Sypal se na střechy, jakoby je chtěl odnést, řítil se na dlažbu, jakoby ji chtěl odplavit, a bil vztekle do oken.

Pan Pilnáček stál u dveří na taras a se založenýma do zadu rukama pohlížel na chumelici dešťovou, pan Melichar hleděl do oken a při každém zablesknutí přimhouřil oči. Oba mlčeli, jen časem ozvalo se cvaknutí tabatěrky a důkladné šňupnutí.

IV.

(Návrat z výletu. — Domácí večeře.)

Pojednou ozvalo se na dřevěných schodech spěšné stoupání a hovor asi tří osob, za krátko skříply dvéře kuchyňské a za okamžik otevřely se i dvéře do pokoje a výletníci naši — paní Poláčková, Klárka i Matěna — vcházeli do světnice.

Poněvadž bylo ve světnici přítmí, zastavila se paní Poláčková na dva kroky ode dveří a nevidouc pana Pilnáčka, jenž nestál nyní právě v přímé čáře mezi ní a skleněnými dveřmi, otočila hlavu k alkovničce a řekla mrzutě, ale přece v jednom proudu:

„To je dopuštění! Dobrý večer, Melichárku; byl tu Pilnáček?“

Pan Melichar pohodil rukou před sebe a odpověděl drsně:

„Tamhle stojí p a n Pilnáček, zeptejte se ho!“

Paní Poláčková spolkla „p a n a“ a pokročivši ku předu vítala hosta:

Pěkně vítám, pane sousede — no, tohle dnes byla landpartie! Klárko, rozsvěť, rozsvěť, a ten šátek pověs do kuchyně — už mne studí.“

A kvapně svlékala šátek, aby jej Klárce podala. Ale Matěna rychle přikročil, přijal od ní šátek a kráčel do kuchyně za Klárkou, která šla pro svítilnu.

„Však jste ho mohla nechat hned v kuchyni, Katynko,“ strouhal pan Melichar, „kape s něho jak s hastrmana.“

Tato poznámka páně Melicharova zůstala bez odvety, ježto paní Poláčková odpovídala právě panu Pilnáčkovi, jenž k ní byl přistoupil a ruku jí podával.

„Byli jste daleko?“ tázal se Pilnáček.

„I nedošli jsme daleko, na štěstí,“ vyprávěla paní Poláčková. „Prosím vás, horko k zalknutí, potu jako z kašny, sotva že jsme na Brusku vylezli; ale dál jsme se nedostali. Paní Nimrásková také horkem padala a tak jsem ponavrhla „Panorámu“ * a tam jsme také zůstali. To bylo naše štěstí. No, být v tomhle tom dešti v Šárce nebo ve Hvězdě anebo tak na cestě! Pěkně děkuju! Ale hned jsem řekla, že se čas změní, sotva jsme dosedli. Moje kuří oko na malíčku začalo pálit a tlačit, že jsem div nekřičela. Povídám k paní Nimráskové: „paní Nimrásková, že se něco strhne!“ Ale ona, že ne...“

„Tak paní Nimrásková nemá žádných kuřích ok?“ optal se tu kousavě pan Melichar.

„No víte, Melichárku,“ paní Poláčková na to, „každého pánbůh navštíví něčím. Někdo to, někdo ono, každý má něco. Ale chvála bohu, až na to

---

* Hostinec před Bruskou branou, proti Chotkovým sadům; zmizel zároveň s hradbami v té končině.

kuří oko na malíčku jsem zdráva jako rys a mám také hezká léta na zádech."

„Štěstí od boha, že se dělají jen na nohou," poznamenal posměšně pan Melichar; „na jazyku by vás dávno bylo utrápilo!"

Klárka přinášela z kuchyně svítilnu. Paní Poláčková přisouvla podlouhlý stůl, u něhož v témdni pracováno, do prostřed světnice, při čemž pan Pilnáček ochotně jí pomáhal, Klárka postavila svítilnu a podávala ruku Pilnáčkovi, kterého dříve jen zběžně byla pozdravila. I Matěna přicházel z kuchyně otíraje kapesníkem vlhké rukávy kabátu a činil poklonu oběma starým mužům. Při světle teprv bylo vidět, jak výletníci zmokli. Neteklo s nich sice již, ale jistě s nich dříve hodně teklo. Tělnaté, obtloustlé paní Poláčkové ovšem se tak voda nechytila, ale šaty její měly dnes příležitost, aby osvědčily svou nepromokavost. Ostatně uchránil ji také šátek přes ramena. Za to Klárka i Matěna užili deště. Oba byli jako vyždímáni, Klárka přes horko ve světnici panující lehounce se třásla.

Pan Melichar pozoruje to řekl:

„Aby ses převlékla, Klárinko."

„Jak bychom se nepřevlékly!" zvolala paní Poláčková, „vždyť mně také běží mráz po zádech. Jdi, jdi, hlavičko, převlékni se, až budeš hotova, půjdu já."

„I jděte jen hned s ní," pobízel pan Melichar, „abyste v tom neuschla!"

Paní Polláčková tedy šla. Ale sotva vyšla ze dveří, vracela se, neboť slyšela, kterak Matěna se

loučí s panem Melicharem a s Pilnáčkem a hotoví se k odchodu.

„I jejejé! Kam pak byste šel, pane Matěno," volala a brala mu klobouk z ruky. „To by bylo pěkné, mokrý a ustydlý zase do deště. Počkáte u nás, až přestane pršet — —"

„Vždyť už přestalo skoro docela, jemnostpaní," pravil Matěna, „a já nebudu zdržovat."

„Ale, pane Matěno, bloudečku, koho pak zdržujete? Musíte počkat, až trochu oschnete, pane Matěno. Běta přijde hned, přinese nám trochu pivečka, ukrojíte si s námi skývičku chleba, posedíte, uschnete a pak půjdete s pánembohem se vyspat po nešťastném našem výletu. No, Melichárku, řekněte přec také slovo panu Matěnovi..."

Pan Melichar neříkal nic, ale poklepav na tabatěrku otevřel ji a podával Matěnovi. Matěna položil klobouk na židli, přiblížil se k panu Melicharovi, vzal šňupec a přiložil prsty k nosu, jen tak, aby neurazil.

Zatím, poněvadž opravdu přestalo pršet, chystal se i pan Pilnáček k odchodu, ale paní Poláčková opakovala tu své prosby a pozvání, až konečně taky on si dal říci a klobouk s holí zas odložil. Pak vyšla teprv paní Poláčková, aby v komůrce vedle kuchyně, kde spávala Klárka, do nějakých domácích šatů se převlékla.

Když stará paní odešla, obrátil se pan Melichar k mladíku:

„Teď mi řekněte, pane Matěno, proč jste se v nejhorším povětří vydali na cestu a nepočkali v Panorámě, co?"

„To ještě nepršelo," vyprávěl Matěna, „jemnostpaní myslila, že dojdeme za sucha."

„A proč ten spěch, pane Matěno, nemohl jste ji zdržet, když sama nemá rozumu? Vždyť to může Klárka odstonat!" mluvil pan Melichar dále.

„Jemnostpaní říkala, že se jistě strhne bouřka a že by ráda došla domů dříve, abyste tu nebyl sám, poněvadž je vám bouřka nepříjemna..."

Pan Melichar chopil se šátku a utíral si nos, až se na všecky strany ohýbal a prohýbal.

Vešla Klárka, přinášejíc na tácu sklenice, a za okamžik na to přivlékla paní Poláčková pekáč s karbanátky.

„Koukejte, koukejte," povídala vesele, „zbylo nám od oběda několik karbanátků, snad nedostaneme košíčkem od pana Pilnáčka a od pana Matěny. Ale můj bože, vy tu sedíte v mokrém kabátě, pane Matěno — honem ho svlékněte a vemte nějaký kabát Melichárkův! Viďte, Melichárku, dovolíte panu Matěnovi, aby si vzal váš kabát?" a již postavila pekáč a otvírala šatník.

„I třeba dva!" dovoloval pan Melichar, a Matěna chtěj nechtěj musil svléci letní svůj kabátek a obléci dlouhý, šosatý kabát Melicharův, v němž vypadal jako špitálník s Karlova.

Zatím zotvíral pan Pilnáček okna a dvéře na taras, pokojem proběhl čerstvý, bouří ochlazený venkovský vzduch, Klárka přinesla džbán piva z ho-

stince za rohem sama, poněvadž Běta nepřicházela, a celá společnost zasedla ke stolu, jejž byla paní Poláčková až k panu Melicharovi přisouvla, aby se mohl všeobecného stolování zúčastniti a stranou neseděl.

Klárka postavila před každého talíř s příborem, do prostřed stolu slánku a přisouvla petrolejku blíže k panu Melicharovi.

Paní Poláčková pobízela hosty, aby si brali. A poněvadž nechtěl Matěna začíti dřív než pan Pilnáček a poněvadž Pilnáček čekal, až si vezme pan Melichar, kterýž právě nakládal řádný šňupec, jenž mu byl té chvíle milejší než jakékoli jídlo — zůstaly všecky talíře prázdny, a byly by zůstaly nedotknuty snad ještě hodnou chvíli, kdyby nebyla paní Poláčková v té chvíli učinila, co činívala v podobných případech: chopila se vidličky a pekáče s karbanátky a nabodajíc kousek po kousku, pleskla každému po karbanátku na talíř.

„To je upejpání," mluvila při tom, „jako byste byli v cizině! Jezte, Melichárku, jezte, a vy také, pane Pilnáčku, a pan Matěna by dokonce neměl dělat, jakoby u nás byl poprvé! No, Klárinko, pobídni pana Matěnu, pobídni, aby jedl a neostýchal se."

A při tom mrskla po Matěnovi tak zamilovaně přátelským pohledem, jakého nelze viděti než u vypočítavých matek, když hovoří s nápadníky svých dcer, jimž by věc nerady pokazily. A paní Poláčková byla v téhle příčině politika vtělená. Věděla, jak zařídit, aby se milovník neostýchal. Dobře vě-

děla, v kterém okamžiku tiskne Matěna Klárce ruku, na vlas mohla spočítat, kolikrát za večer neb odpoledne políbil Matěna Klárce prsty, ale obírala se při tom něčím jiným s takovou pozorností a zabráním, že by každý byl přisahal, že o tom paní Poláčková nemá potuchy. Ano, časem poskytla Matěnovi příležitost, aby mohl dáti Klárce políbení, ale Matěna byl pevně přesvědčen, že stará paní nevidí a neslyší, co mezi ním a Klárkou se děje. Ale v pravý čas a tak, jakoby se ani nechumelilo, uměla paní Poláčková opět zakročiti, aby se Matěnovi láska nepřejedla. Taky dnes uznala paní Poláčková, že by Matěna za své doprovázení v dešti a za promoknutí zasloužil nějaké odměny. Když karbanátky pomalu z pekáče zmizely a Klárka talíře i příbory se stolu odnášela, obrátila se paní Poláčková k dceři, jakoby se byla náhle rozpomenula, a zvolala:

„A Běta ještě tu není? To je osoba zdlouhavá! Klárinko, podívej se s tarásku do ulice, jde-li nebo čeká-li před domem — snad už je zavřeno.“

A Klárka vyšla do tmy na taras. Ale sotva byla venku, horšila se paní Poláčková:

„Je to děvče nepomyšlené! Po dešti takové chladno a ona jde s hlavou holou, aby nastydla. Hned si vezmi šátek na hlavu!“

Ale ovšem, nežli se Klárka vrátila — a snad by se vůbec nebyla vrátila — chopil se černého šátku Matěna a vyběhl za Klárkou na taras. Paní Poláčková dobře věděla, co se na tarase bude díti. Matěna bude chtít obalit hlavu Klářinu šátkem,

Klárka se bude trochu bránit, Matěna ji ostýchavě obejme, Klárka se nešikovně vyvine, Matěna ji chopí za ruce, přikloní hlavu, Klárka položí svoji hlavinku na jeho ramena — co se stane? Padne hubička. A pak snad druhá a třetí. A když podle výpočtu paní Poláčkové už toho bylo dosti, zvolala pojednou rozšafná matka:

„Ale, ale, Klárinko, koukej, pan Pilnáček má prázdnou sklenici, a strýček také.“

A Klárka přiběhla s tarasu do světnice všecka zčervenalá. Nebylo tam tak chladno, jak se paní Poláčková domnívala.

Za okamžik přišoural se i Matěna, usedl na své místo a pohlížel pokradmo na pana Melichara, na Pilnáčka a konečně osmělil se podívat i na paní Poláčkovou. Neměl dobré svědomí, chudák, a myslil, že na něm zjevně vidět, že Klárku venku zlíbal. Ale pak si oddechl. Všickni u stolu hleděli zcela lhostejně, nejlhostejněji ze všech paní Poláčková — Matěna byl přesvědčen, že nikdo nemá nejmenšího podezření. A to ho činilo tak šťastným a spokojeným, že by byl zůstal u Poláčků třeba do rána.

Mluvilo se „kolem do kola“, jak pan Melichar říkával, a Matěnovi zdálo se, že rafije na hodinách jen jen ujíždějí. Konečně podal pan Pilnáček Melicharovi poslední šňupec, zvedl se, shledal hůl i klobouk, a Matěna viděl, že musí také jíti. Svlékl špitálnický kabát paně Melicharův a oblékl svůj, což ovšem způsobilo mu právě takové rozpaky jako dříve, neboť objevil se tu už po druhé před milenkou a před paní Poláčkovou jen ve vestě. Ostý-

chavě podal ruku panu Melicharovi, políbil masité prsty paní Poláčkové a jemnou ruku Klářinu, na několikeré vyzvání paní Poláčkové musil několikráte opakovati, že zase brzy přijde — což ovšem znamenalo nejdéle zítra — a za několik minut octli se oba hosté, Matěna i Pilnáček, na tmavých dřevěných schodech a na ulici. Matěna opozdil se schválně o dva kroky, aby ještě jednou mohl otočit hlavu nahoru, po osvětlených oknech bytu Poláčkovic, za nimiž dlela jeho milovaná Klárka, a pak stupal pomalu po boku páně Pilnáčkově. Obloha byla již dávno zas vyjasněna, na nebi třepotalo se množství hvězdiček a Matěna v blouznivém zanícení hleděl chvílemi nahoru a vybíral nejzářivější, o nichž myslil, že schválně třpytí se nad ulicí, v níž zůstává nejmilejší jeho Klárka. Pak sklopil zas oči a těkal jimi po dláždění, vybíraje nejpěknější kameny, po kterých zajisté jen Klárka šlape, když vychází. A kamenům těm se vyhýbal velmi pečlivě, nechtěje svými nehodnými botami přikryti šlépěje milenčiny. Bylo mu velice volno v tom okamžiku. V duchu znova a znova objímal Klárku, jako před hodinou na tarase, znova líbal v duchu ruku paní Poláčkové za to, že mu dovoluje, aby její dceru směl milovat, ba nyní, když byl už hezky daleko, objal v duchu taky ušňupaného pana Melichara samou blažeností. Vždyť to j e j í poručník, j e j í strýc a bude někdy i jeho strýcem! Při tom při všem zapomněl, že jde s panem Pilnáčkem, až do něho při zatáčce kolem rohu notně vrazil. Tu byl v pěkných rozpacích! Ale pan Pilnáček pomohl mu sám.

Je po dešti, tu a tam zůstala ještě kalužina nebo kousek bláta, člověk sklouzne — a ještě štěstí, že vrazil do něho, do Pilnáčka; jinak by byl snad upadl a ublížil si. Pak prohodil i Matěna nějaké slovo, jako že po dešti příjemno se procházet, vzduch že po takové bouřce zrovna voní, načež zase pan Pilnáček, vzduch že ovšem voní, ale stoky že hanebně zapáchají po dešti, a tak že vlastně z té vůně mnoho nezbude. Za takového a podobného hovoru došli až k domku Pilnáčkovu, kdež se Matěna s mnohými poklonami rozloučil a pomalu, pomaloučku vracel se do svého bytu, jejž sdílel s druhým pomocníkem mistra Sýkory, u kterého společně pracovali. Šťastně se dostal do Melounové uličky a šťastně dotápal se po tmavých, všelijak zkroucených a zatočených schodech nahoru do pokojíku, jenž byl dosud prázdný. Ctěný kolega i spolutovaryš Matěnův totiž, Polda Šafránek, lumpačil nejspíše ještě v některé z novoměstských hospůdek, neboť Polda Šafránek byl veliký fláma. Matěna si v tom okamžiku umínil, že si vyhledá jiný byt, ježto s nynějším jeho rozpoložením se nesrovnávalo, aby sdílel byt s člověkem, který vede tak nepořádný život a přichází každé neděle o půlnoci domů s bandurskou. A v tomto předsevzetí utvrdil se tím více, když s blahou vzpomínkou na Klárku ukládal se do postele, a sotva že dolehl, sřítil se i s poduškami a slamníkem na podlahu za náramného rachotu vytahaných a povolujících prkének. Tohle byl vynález Poldův, který jistě byl před večerem doma a překvapení toto Matěnovi připravil.

Matěna hanbil se sám před sebou, že pěkně prožitý večer takovým způsobem končí, ale nevstal, poněvadž by sám nebyl postel spravil. Ležel taky rovně a pomalu usínal. A sen zanášel jej na novo do tiché ulice, do domácnosti Poláčkových.

Po odchodu Pilnáčkově a Matěnově chystali se u Poláčků ke spaní. Klárka uklidila se stolu zbytečné nádobí, naplnila velikou broušenou sklenici studničnou vodou, postavila ji na stolek blíže lůžka páně Melicharova, dolila oleje do malé skleničky, do polovice vodou naplněné, nahradila upálený knůtek voskový čerstvým, rozsvítila jej a políbivši matce ruku a davši uctivě dobrou noc i panu Melicharovi, odebrala se na odpočinek do malé komůrky vedle kuchyně. Ale co pravím, na odpočinek; nikoli, nyní teprv nastal Klárce okamžik, kdy byla sama, nikým nerušena, neviděna a neslyšena, a v takových okamžicích počal mozek její zimničně pracovati a Klárka proseděla někdy na židli u lůžka neb na lůžku půlhodiny, ba celé hodiny, přemítajíc o svém poměru v rodině i k Matěnovi, o své lásce k němu, o budoucnosti. Když skončil den spokojeně a vesele, byly myšlenky její blažené, šťastné, a Klárka se zamhouřenýma očima polo seděla, polo ležela, a myšlenky její nejsouce spoutány stísňujícím okolím a šumem denním, obíraly se jediným zamilovaným předmětem: budoucností po boku Matěnově. Klárka těšila se vždy na tyto okamžiky klidu, ano nemohla někdy ani večera se dočkati, jen aby už se oddala tichému, šťastnému životu svému sněnému.

I dnes kládla se na lůžko s pocitem blaženosti, jaké už dlouho nepocítila. Znova oživovala v duchu nedávné okamžiky, opět seděla u stolu, u něhož byl i Pilnáček a Matěna, matka i strýc Melichar, a zdálo se jí, že to nemůže skončiti jinak nežli šťastně. Vždyť byl Matěna skoro jako členem rodiny, již i cizí člověk — pan Pilnáček — byl svědkem udomácnění Matěnova v rodině Poláčkovic: jak jinak může to skončiti, nežli že Matěna jednoho dne Klárku odvede do své domácnosti. Kdy to bude? toho se Klárka nedopočítávala, že však jistě k tomu dojde, byla přesvědčena. A že by se vyskytla nějaká překážka, nepřišlo dnes Klárce ani na mysl. Znenáhla usínala, a poslední obrázek, jejž si obraznost její dovedla ještě jasně představiti, uváděl jí na oči dvě postavy milenců na tarase blíže přivřených skleněných dveří, vedoucích do osvětleného pokoje, odkud zazníval hovor tří osob. Polo uspalé čivy Klářiny sbíraly všecku sílu, aby mohla nahlédnouti milenci ve tvář, ale už se jí nezdařilo. Usnula klidně a snad stejnou chvílí jako Matěna.

Ještě v posledním okamžiku prchajícího vědomí zdálo se jí, že někde řežou dříví. Ale neřezali dříví nikde, to přichrupoval pan Melichar, jenž pracně vyškrábav se z lenošky přestěhoval se do postele, zakryté zástěnou, jejíž jedna strana byla ze strakatého kartounu vyrudlých barev a druhá polepena všelikými obrázky z modních žurnálů a starých německých illustrovaných časopisů.

Nejpozději ulehla paní Poláčková. Pomalu, aby se při tom neunavila, odkládala ústroje svého kou-

sek po kousku, vytáhla pod poduškou bílou noční kazajku, oblékla ji a pak uchopivši pozorně kahanec, postavila jej na malý šicí stolek blíž okna. Při všem tomto počínání šeptala a vzdychala její ústa: „Ach Ježíšmarjá! — Můj ty bože, jsou to starosti! — Kéž bych už byla pod zemí, pod zemí! — Ach, je to živobytí! — Můj ty Kristepane, vzpomeň si na mne!“ Takovéto vzdechy pronášela paní Poláčková ze zvyku, jako mnozí staří lidé, byť jim pranic nescházelo. Pak přistoupila ku prádelníku, vytáhla opatrně a potichu vrchní zásuvku, zaryla rukou pod prádlo v pravém koutě a vytáhla odtud jakési papíry. Usedla ke stolku, na němž stál kahanec, a přebírala se v papírech. Byla to rozličná vysvědčení, křestné listy, staré zápisky a také malé cedulky loterní. Ze všeho vytáhla konečně zažloutlý aršík, asi čtyřikráte přeložený, na němž byly vytištěny všeliké znaky a množství číslic, rozevřela papír, zobracela jej na všecky strany, na konec podržela jej rovně před očima a vzdechla několikrát zhluboka:

„Můj ty bože, tohle je má poslední naděje; jen tu si na mne vzpomeň, Kriste Ježíši, pamatuj na mne a na mé dítě! — Ach, můj ty pane, to by bylo štěstí — to bych nepřečkala! Má ty rodičko boží, tohle nám chudým není souzeno! — Ach, ach!“

A když achání a vzdychání bylo dosti, složila obezřele papíry, vrátila se s nimi k prádelníku, uložila je pod spravovanými punčochami, prostěradly a ručníky, zasouvla šuplík a přistoupila k lůžku. Se-

třásla s nohou střevíce, rty její počaly odříkávati šeptem modlitbu, ale ještě nedoříkaly a již se paní Poláčková skulila do peřin zhasivši dříve kahanec.

A jen dolehla, již taky spala a brzy mísilo se jemnější její chrupání s hlubokým, drsným chrápáním páně Melicharovým. Unavená, ustaraná hlava paní Poláčkové o ničem již nepřemýšlela. Zdravým, nepřetržitým spánkem nabíralo tělo matronino čerstvých sil do zítřejší práce.

V.

(Výhra. — Paní Nimrásková »zatáčí« s Matěnou.)

Uplynul čas od onoho nedělního odpůldne, a v životě Poláčkových nic se nezměnilo. Paní Poláčková s Klárkou a s pomocnicemi upravovala péra, přesky, mašle a stužky na klobouky, při čemž sváděla s panem Melicharem bez oddechu nekrvavé potyčky, které však obyčejně končívaly její porážkou. Klárka snažila se, aby stále přiostřující se poměr matky ke strýci zmírnila, při čemž víc a více ustalovalo se v ní přesvědčení, že by bylo nejlépe, kdyby již co nejdříve mohla následovati Matěnu do vlastní tiché domácnosti: a Matěna i Pilnáček navštěvovali šedý dům v klidné ulici bez přestávky, tento jednou za týden, onen denně. Tak bylo by trvalo ještě dlouho, kdyby se náhle nebylo přihodilo, čeho se nikdo nenadál.

Paní Nimrásková byla důvěrnou přítelkyní paní Poláčkové, jak víme, a byla tedy skoro do všech soukromých záležitostí jejích zasvěcena. I nebylo pranic podivno, když jednoho dne paní Poláčková do-

stala následující, krásným švabachem a ještě krásnější češtinou psaný list:

„Milá z panj Poláčků!“

(Paní Nimrásková jako nobl dáma věděla, že v nobl kruzích zvykem, titulovati predikátem, jen že nevěděla jasně, kam to „z“ patří. I napsala někdy „panj z Poláčků“ a jindy zase „z panj Poláčků“. A paní Poláčkové bylo to také jedno.)

Paní Poláčková četla dále:

„Powaſſte ſi moje přegwapenj, kdiſſ čtu dnes nowyni a tam ſtoji tahi z 39ho roku. A tam ſtoji, že čiſlo 9001 wihráwá 20.000 zl. A to je waſſe čjſlo! Či bich ſe meylyla? Bila bich k wám hnet přiletěla, můžete ſi miſlet že ſem jako na trni, ale nehci ſkrze toho waſſeho ſtarého brundibára. Aſſ eſli wihráwáte jiſtě, tak tam přjdu, to ſi z nej nebudeme pak kór nic dělat. Tak mi to oznamte, já celá hořjm. Orka ſi počká.

Waſſe

Fanni Nimráſek.“

Slečna Orka totiž list přinesla a čekala nyní na odpověď.

Paní Poláčková div do mdlob nepadla. To byl ten zažloutlý papír, jejž často při lampičce noční prohlížela, ano, to bylo celé její dědictví po nebožtíku muži Poláčkovi, který nezanechal nic než jediný ten los z roku třicátého devátého. Paní Poláčkové třásly se ruce, když dočítala, a kalily se jí brejle či oči, či snad obojí. V krku ji to stahovalo, jakoby se měla udusiti, nohy se pod ní roztřásly

radostným leknutím a jediné, co mohla vypraviti přes zuby, bylo:

„Ježíši Kristepane! Tak tedy konečně přece!"

Ale pak vzchopila se pojednou a přistoupivši dvěma kroky ku prádelníku vytrhla šuplík, zajela pravicí pod punčochy a ručníky, vytáhla odtud hrst papírův a vyběhla z pokoje na taras, kynouc slečně Orce, aby ji následovala.

Klárka i pomocnice pohlížely udiveny za paní Poláčkovou, a byly by se v udivení tom zapomněly, kdyby náhle nebylo se za oponou alkovničky ozvalo drsné: „Kdo to vyrazil dvéře na taras — táhne!" načež Klárka pospíšila, aby zavřela. Ale v témž okamžiku otevřely se znova a paní Poláčková vrazila do světnice s vítězným pokřikem:

„Klárko, dítě, dítě, Kristus pán na nás vzpomněl. My vyhráli! My vyhráli!"

A paní Poláčková chtěla povídati ještě něco, ale pojednou selhal jí hlas a proměnil se v radostné vzlykání. Slzy bohaté jako hrách ronily se jí z očí a rozplývaly se na začervenalé tváři paní Poláčkové, kteráž kývala hlavou, jakoby chtěla zvuku z hrdla pomoci, a konečně pohnutí své trochu opanovala, aby slečně Orce odpověděla:

„Ano, ano, Orinko, je to tak, jak maminka píše, to samé číslo — pán bůh jí to zaplať, že mi ona první radostnou tu novinu zvěstovala! Šla jen, šla domů, a řekla jí to zatím; já na sebe pak hodím viklér a doskočím k mamince sama!"

A sotva za slečnou Orkou dvéře zapadly, zvolala paní Poláčková:

„Nechte všeho, holky, dnes je svátek, jaký ještě nebyl. Složte práci, ukliďte náčiní, Klárko, umel dva loty kávy, ona, Fančo, skočila pro housky — vzala jich za desetník — jednu makovku pro Melichárka, může vzít u kupce kousek fíkové cikorky — jen brzy —“

Paní Poláčková ani při velikých událostech nepozbývala mysli a ducha. Jako jenerál v rozhodném okamžiku vykazovala taky ona teď úkoly jednotlivcům a nezapomněla na nic: ni na makovku pro Melichárka, ni na fíkovou cikorku do kávy, aby byla pochoutka slavnější. A když vydala nejnutnější rozkazy, upřela opět zraky na rozevřený los a opakovala bezpočtukráte: „Tak my vyhráli — vyhráli jsme — vyhráli...“

Holky až do povelu k vaření kávy seděly kolem stolu nepracujíce — jak pak by mohly rukou hnouti, když paní Poláčková vyhrála? Prsty jim takřka zdřevěněly a ústa všech otevírala se až do vymknutí sanic. Toliko Klárka seděla tu se rty sevřenými, nemohouc radostí ani vydechnouti, ani promluviti. Prvním jejím pomyšlením bylo: „Matěna!“ a druhým: „teď tedy není překážek již! my vyhráli a Matěna si mne může vzít!“

Ale po slovech paní Poláčkové nastal šum. Děvčata chápala se rozdělané práce, šuplátka u stolu se otvírala a zavírala, až to pískalo, vše se ukládalo, to sem, ono tam, nůžkami, kleštičkami na drát a nožíky břinkalo se po stole s místa na místo a za malou chvíli zmizely všecky drobotiny a trety šperkářské se stolu a jen ústřižky a odpadky na zemi

jevily, že bylo před chvílí pilně pracováno. A když holky se rozběhly, jedna pro housky, druhá pro cikorku — aby vše bylo dříve pohromadě — třetí ke kamnům zatápět, čtvrtá pro vodu a pátá pro smeták do kuchyně, aby smetí na podlaze umetla a odklidila, tu vstala i Klárka s židle a přistoupivši k matce optala se potichu, ale rty její se při té otázce chvěly:

„A kolik jsme vyhráli, maminko?"

Paní Poláčková utírala poslední mokré stopy radostných slz na tváři hřbetem ruky a nosem potahujíc podívala se na Klárku, aby se popásla na jejím překvapení.

„Kolik jsme vyhráli, dítě?" opakovala, „mnoho-li? Mnoho, Klárinko, mnoho! Za dva roky ti bude tolik let, kolik tisíc jsme vyhráli!"

„Dvacet tisíc!" vykřikla Klárka s úžasem, „dvacet tisíc, maminko?! Můj bože, strýčku, slyšíte, dvacet tisíc!" volala Klárka a spěchala k vyrudlé oponě, za kterou až dosud vládlo ticho. A odhrnuvši oponu chtěla se vrhnouti ke strýci, ale náhle stanula. Pan Melichar nejevil radost, jak se Klárka domnívala, ale tvář jeho vyhlížela ze šedé alkovničky nehybně, téměř ztrnule, a tenké rty jeho byly sevřeny, stisknuty, až se ústa ploštila. Okamžik pohlíželi oba takto na sebe, ale konečně pohnul sebou pan Melichar a z úst jeho vydralo se drsně:

„Dvacet tisíc hřebíků — co? Nevěřte jí, té Nimráskové; má vás za blázny anebo se pominula sama s rozumem!"

Ale paní Poláčkovou pochybnost Melicharova neotřásla.

„Nuže," zvolala přistoupivši blíže, „teď je nejlépe vidět, jak s námi smýšlíte. Ani toho nám nepřejete, že jsme vyhráli. A nevěříte, třeba to bylo černé na bílém. No, odpusť vám to pánbůh, Melichárku, tu vaši neupřímnost, ale já si nedělám z ničeho nic. Ne, dnešek si nepokazím, to ne, a kdyby vaše slova řezala jako píla a kdyby váš jazyk bodal jako šídlo — dnes to mnou nehne. My vyhráli a oslavíme si to. Mluvte si co chcete, já se dnes nehněvám."

A když měla paní Poláčková tuhle věc odbytu, vzpomněla zase na paní Nimráskovou:

„A ta paní Nimrásková, bože, to je přítelkyně! Jakoby to bylo její, všímá si toho a první přijde s radostnou novinou. Teď ji mám teprve ráda, když vím, jak je upřímná. Co z toho má? Nic, a přece se stará jako o vlastní..."

„Jako vždycky!" přerval jí řeč pan Melichar. „Kdyby se starala o své jak o cizí, mohlo to u ní jinak vypadat!"

„A co u ní nevypadá, Melichárku?" postupovala paní Poláčková do pole proti svakovi. „Nemá všeho, co potřebuje? Chodí k někomu pro něco? Říkala vám někdy o něco?"

„Ta by pochodila!" pronesl pan Melichar.

„U vás pochodí každý, milý Melichárku, ale špatně," odpovídala zlomyslně paní Poláčková. Byla by snad mluvila ještě dále, kdyby se nebyla světnice

znenáhla naplnila děvčaty, kteráž snášela a připravovala, čeho k svačině bylo třeba.

V kamnech praskal oheň, což bylo tím příjemnější, že byl drsný listopadový den, kávu umlela za Klárku vytáhlá Tóny, Fanča nosila již na stůl hrnečky a šálečky,. a v celém bytě Poláčkovic rozestřel se zvláštní svátkový rozmar. Paní Poláčková skončivši rozmluvu s panem Melicharem vpravila se lehce v radostné dřívější rozpoložení mysli a s losem v ruce obcházela chvilku komnatou, nevšímajíc sobě ničeho, co se kolem ní dálo, načež usedla do lenošky u okna a nasadivši okuláry znova a znova přelétala okem řady cifer na zažloutlém papíře vytištěných.

Klárka stála až dosud tiše a nepohnutě u strýce Melichara a pohlížela zamyšlena skleněnými dveřmi na taras, a zdálo se jí, že zeď vedlejšího domku zmizela a zraky její hledí daleko, až kamsi do nedozírna, a čím více je napíná, tím dále že ustupuje pozadí její vyhlídky. I zavřela na okamžik oči a když zase prohlédla, padly zraky její nejdříve na matku sedící u okna a zpytující zkumným okem řady cifer a letopočtův. Klárka tiše přistoupila až k lenošce a pohlížejíc chvilku přes rameno paní Poláčkové na významný papír sklonila se pojednou k matce a líbajíc ji ve tvář zašeptala:

„Ale viďte, maminko, nyní budeme všichni šťastni!“

Paní Poláčková vzhlédla k dceři a vzavši ji za bradu odpověděla lichotivě:

„To víš, beruško, teď budeme šťastně a blaženě živi. Vždyť jsem na to dlouho čekala, vždyť to byla má jediná naděje!“

A myslí obou zmocnilo se měkké rozechvění, jež vypuklo u paní Poláčkové v nové radostné štkání, kdežto Klárka chopila hlavu matčinu oběma rukama a počala ji horoucně celovat.

Za okamžik hlásila vytáhlá Tóny, že je káva uvařena, a již také šířila se pokojem vábná její vůně. Paní Poláčková vstala, složila los a uložila jej do prádelníku, načež zamkla pečlivě zásuvku a klíč uložila do pevného koženého kapsáře v sukni po pravé straně. Na to usadila se v čelo stolu, čímž dala znamení pomocnicím, aby taky přisedly. Rozumí se, že nebylo dalšího pobídnutí třeba a za krátko ozývalo se mlaskání a srkání na všech stranách. Jen paní Poláčková a Klárka nespěchaly s pitím kávy. Mělyť obě mnoho jiných věcí na starosti a zvláště Klárka si přála, aby co nejdříve byla o samotě. Přání její se brzy vyplnilo. Po kávě pustila paní Poláčková děvčata domů, řkouc, že sice mohou přijít zítra do práce, že však to asi bude poslední týden, co u ní pracují, neboť nyní, když vyhrála, popřeje ráda výdělku zas někomu jinému. Toto prohlášení paní Poláčkové zavinilo, že děvčata odcházela z práce méně hlučně, než by se bylo dálo za jiných okolností, a jen vytáhlá Tóny pošlapovala si za ostatními jaksi spokojeně a rozmaruplně. V mysli její totiž líhl se záměr na samostatné zavedení podobného šperkářství, po pří-

padě na výhodné přejmutí práce a zákazníků paní Poláčkové.

Když dělnice odešly, hodila na se paní Poláčková opravdu viklér a dosrknuvši pak ve chvatu vychládající již kávu vyňala z prádelníku los, políbila Klárku a řekla:

„Tak zatím s pánembohem, dceruško; jdu k paní Nimráskové, abych ty noviny prohlédla. Spořádej tu všecko a pěkně ukliď a připrav k večeři."

A nahýbajíc se ke Klárce šeptala jí do ucha:

„Snad přijde paní Nimrásková se mnou; kdybych se zdržela, pošli pro celé dva mázy piva."

A již byla ze dveří.

Když paní Poláčková odešla, jala se Klárka v pokoji poklízeti a rovnati. Ale nešlo jí to dobře od ruky. Byla rozčilena, roztržita, a nevěděla, čeho se má dříve chopiti. Tísnilo ji také jaksi neveselé její okolí. Venku valem se již tmělo a tu vypadalo v pokoji velmi smutně. Zdálo se jí, že je zcela opuštěna, neboť pan Melichar v alkovničce ani se nehýbal a jen chvílemi bylo slyšeti těžké jeho oddychování. Byla by ráda na strýce promluvila, ale dřívější chování starého pána nedodávalo jí k tomu nikterak odvahy. Konečně nemohla to již snésti a přistoupivši k oponě odhrnula ji a otázala se:

„Což pak, strýčku, abych již rozsvítila, nemyslíte?"

Pan Melichar hned neodpověděl, ale pak zamručel:

„Jak chceš, já světla nepotřebuji."

„Je zde tak smutno," pronesla Klárka ostýchavě.

„A bude ještě smutněji," zachraptěl pane Melichar.

Klárka udivena zahleděla se do tváře Melicharovy, kterou v šeru sotva již rozeznávala; pak, jakoby se na něčem ustanovila, uchopila strýcovu pravici oběma rukama a promluvila vroucně:

„Můj bože, strýčku, vy jste tak podivný! Což vás netěší, že nás potkalo takové štěstí? Netěší vás, že se nám bude dobře dařit? Vždyť máte tak dobré srdce — — snad byste nám toho..."

Klárka náhle zarazila, ulekla se sama slova, které chtěla pronésti.

„Já nezávidím nikomu nic," mluvil drsně pan Melichar, „ale bojím se, že tvá matka něco hloupého vyvede. Každému nesvědčí, dostane-li mnoho peněz do rukou."

„Ale, strýčku," zvolala Klárka hlasem prozrazujícím, že nemá daleko do pláče, „vyť mluvíte o mamince tak podivně..."

„Milá holka," přerušil ji pan Melichar hlasem poněkud měkčím než dříve, „znal jsem ji dávno před tím, než jsi byla na světě — vím, kde kupuje moudrost! Jdi, jdi, rozsvěť!"

— — — — — — — — — — — — — — —

Té chvíle as docházela paní Poláčková do Havelské ulice a blížila se ke krámku paní Nimráskové. Paní Nimrásková seděla pod loubím před krámem na staré, rákosové židli v dlouhém kabátci z kalmuku, na hlavě černý, odřený kapižon, na špinavých

rukou červeně a fialově žíhané vlněné zápěstníky s polovičními prsty a na nohou tlusté liberecké střevíce.

Kolem ní bylo seskupeno několik jiných babic a sousedek z podloubí, většinou to vážených handlířek s bačkorami, podvlékačkami, čepci a podobným konfekčním zbožím, a těmto velectěným zastupitelkám pražské oděvné tržnice vyprávěla paní Nimrásková plnou hubou a živými pohyby, jaké štěstí potkalo přítelkyni její, vdovu po prýmkáři Poláčkovi, paní Kateřinu Poláčkovou. Sotva Nimrásková zočila blížící se kvapnými kroky paní Poláčkovou, volala plným hrdlem:

„I hele, hele! Řeč o vlku a vlk za humny! Pojďte, pojďte, vy šťastná fortuno, ať vás obejmu!"

A vzchopila se s židle a rozpřáhla obě ruce a sevřela paní Poláčkovou jako železná panna obět v mučírně. A nedbajíc dále sousedek, které tlačily se rovněž k paní Poláčkové, aby jí přání svá všelikým způsobem projevily, strkala šťastnou přítelkyni do úzkého krámku, jehož dvéře pak pronásledujícím je paničkám zrovna před nosem zakřápla.

Paní Poláčkové zmocnilo se nové pohnutí, tak že oči její poznovu slzami se zalily, a místo pozdravu škytala šťastná vdova jenom přerývaně:

„Můj bože — tohleto neočekávané požehnání — vždyť já tomu — paní Nimrásková — vždyť tomu ani věřit nemohu..."

„Nemůžete věřit?" houkla Nimrásková rázně a vesele a práskla rukou do usmolené zástěry, „a

co pak je tohle, co? Tiskne se to pro žert, co? A ví někdo, že máte to číslo zrovna vy, co?"

A skokem byla za malým pultem, vytáhla z přihrady číslo „Pražských Novin" a ukazujíc na řadu cifer volala:

„Tady to je, paní Poláčková! Co je psáno, je psáno — vy máte los, vy jste vyhrála!"

A pak přistupujíc těsně k Poláčkové zazubila se odporně a zašišlala:

„Ale dáme si berdo, paní z Poláčků, co?"

A paní Poláčková utírajíc bílým šátkem oči přikyvovala:

„Dáme, dáme, drahá přítelkyně. A víte co, mohla byste jít hned se mnou, abychom si o tom doma pověděly." A ohlédajíc se kolem do kola, dodála: „Zde je zima."

„Inu ovšem," promlouvala Nimrásková jako s líčenou závistí, „vám teď nebude třeba plahočiti se pro krejcar a někde mrznouti. Vy si povedete pansky." A odvazujíc zástěru pokračovala:

„Půjdu s vámi, toť se ví, fortunátko, však jsem na to myslila a vzkázala jsem po Orce starému, aby sem přišel, že k vám chci zaskočit." A pak, jakoby se náhle byla rozpomněla, obrátila se k Poláčkové: „A co Melichar? Má vztek, co? Inu Ježíši, kdyby ani jiného nebylo — již proto mám radost, že vám číslo vytáhli. Schladíte vy se teď na něm — pomáhej mu pánbůh!"

A v okamžiku tom hleděl Nimráskové z každého oka bazilišek.

„Vždyť on je hodný, švakříček," odmlouvala paní Poláčková.

Nimrásková kvapně se obrátila:

„Hodný? To chcete namluvit mně? Mně, které dvéře ukázal? A co vám? Nesužuje vás, co? Paní Poláčková, já mám jistě srdce jako z medu — ale ten člověk by ze mne udělal dračici. No, však mu teď dáme!"

A v medovém srdci paní z Nimrásků vařila se řádná porce pelyňku a utrýchu.

Za chvíli přinimral se pan Nimrásek. Pozdravil uctivě paní Poláčkovou a dýchal si do dlaní. Nimrásková jakoby ho nebyla pozorovala. Rychle svlékala kalmukový kabátec a zaměnila jej za viklér, podobný onomu, v jaký se halila paní Poláčková. Pak vyhrabala ze spousty rozličných ženských tretů starý vypelichaný rukávník, přistoupila k šuplíku a vybrala z něho všecky stržené peníze, kteréž vsypala do důkladné kapsy vikléru, načež se obrátila k manželu:

„Nestůj jako sochor a měj se ke skládání. A za hodinku můžeš zavřít. S večeří mne nemusíte čekat, jdu k Poláčkovům. A ať mi došiješ ty tři švonepajky, rozumíš, starý?"

„Jen jdi, jen jdi," mluvil Nimrásek tenkým hlasem, „však já vím..."

Cestou paní Nimrásková napovídala paní Poláčkové mnoho o svém přátelství a o své radosti, jakou pocítila, když seznala, že los paní Poláčkové vyhrává tolik peněz a že, kdyby nebyla tak upřímnou přítelkyní paní Poláčkové, musila by jí nevy-

hnutelně záviděti. Zatím však skutečně naplňovala útroby její závist nezměrná, tlumená jenom pomyšlením, že snad i pro ni něco z výhry „drahé" přítelkyně vypadne. Zajisté alespoň slušný dárek nějaký, již za to upozornění. Když se blížily dámy k obydlí paní Poláčkové, zastavila se náhle paní Nimrásková a pohlížejíc přítelkyni ostře do očí řekla s důrazem:

„Ale vyvdáte vy si teď Klárinku, jak? To si pro ni vyberete partii..."

Bylo zjevno, že ve slovech Nimráskové tají se určitý úmysl.

Paní Poláčková stanula jak přimrazena a zahleděla se na ústa Nimráskové. A pak, jakoby jednotlivá slůvka k odpovědi pracně sbírala, odvětila:

„No vždyť víte, že tento — že k nám Matěna — že ho Klárka — přece —"

Nimrásková s nezpůsobným smíchem plácla rukou na viklér, až pes na rohu ulice očumující se ulekl a uskočil, a vyjela křaplavým hlasem:

„Ále, ále, paní z Poláčků, kam byste rozum dala! Já vyhrát dvacet tisíc — hejtmana by musila Orka dostat!"

„Ale co pak vlastně tento — paní Nimrásková?" koktala paní Poláčková trochu zahanbena, že ji přítelkyně v něčem pokládá za hloupou. „Copak?"

„Copak?" opakovala paní Nimrásková, „prosím vás pro boha: snad ještě teď nebudete myslit na Matěnu! Takový škrobový svatý hodil se snad dříve, ale pro nevěstu s dvaceti tisíci vyberete něco lepšího!"

Paní Poláčková otvírala oči i ústa vždy šíře. Musila přijít Nimrásková, aby jí tohle poradila? Styděla se skoro sama za sebe, že na věc nepřipadla dříve, a aby se sebe setřásla zdání, jakoby byla překvapena, prohodila s líčenou nedbalostí:

„Inu, já vím, milá paní Nimrásková — všecko vím, ale prosím vás, jsou to těžké věci. Víte, jaká je Klárka — a pak Melichárek...“

Jméno to rozčertilo vždycky Nimráskovou.

„Prosím vás, nemluvte o tom, ten tu nebude rozhodovat. A Klárinka? Hlavu si nestrhne, když dáte Matěnovi kvinde. Však jich za naší Orkou chodilo několik, a chlapíků, pane, a každého měla ráda, a jeden po druhém zase táhli a nestrhla si hlavu! A Klárinka musí uznat, že jsou teď zcela jiné okolostojičnosti a Matěna, má-li trochu rozumu, taky uzná, že mu nedáte dvacet tisíc ve škrobu provařit!“

„Inu, inu,“ pokyvovala paní Poláčková povážlivě hlavou, „nevím, nevím, lehko to nepůjde.“

„A co nepůjde,“ křapala Nimrásková ostře, jako když kosou mete, „snad nemáte hlavu z Matěny? Anebo z Klárky? O to já se vždycky nejméně starala, když se o moji dceru jednalo. Ostatně,“ přichýlila se Nimrásková k paní Poláčkové, „nemáte-li do toho kuráž — nejsem zde já? V takových věcech se na to jde s politikou, víte, a já vám prokážu tu službu přátelskou, že Matěnu od vás vystrnadím. Takových kloučků jsem odpravila už několik!“

Paní Poláčková neříkala ke všemu tomu nic. Neodmlouvala paní Nimráskové, nechtíc ji odporem uraziti, ani jí vyjednávání nesvěřila. Ale paní Nimrásková měla již záměr, jak „ty mladé“ roztrhne. Jen co se u Poláčků ohřeje. A ohřála se tam nad pomyšlení brzy. Vešla sice za paní Poláčkovou do pokoje poněkud ostýchavě a zdálo se, že ji chladné uvítání Klárčino trochu zaráží, ale když na pobídnutí paní Poláčkové viklér odložila a ve světnici malou chvíli pobyla, nabývala znenáhla a jistě dřívější odvahy. Nejvíce strachu jí naháněl pan Melichar — ale nyní byl tiše za oponou, jakoby ho tu nebylo. Paní Nimrásková mluvila zprvu polohlasně, skoro šeptem, pak přidávala po troše a konečně uhodila plným křapavým zvukem nepříjemného svého hlasu.

„To je štěstí, Klárinko, co? Nenadála jste se, že budete tak neočekávaně bohatou nevěstou!“

Klárka neodpovídala. Bylo jí nepříjemno, aby hovořila o novém štěstí v rodině s touto osobou.

„Však uvyknete brzy, Klárinko,“ dorážela paní Nimrásková, vidouc Klárku jaksi zaraženu. „Na peníze si člověk zvyká lehčeji než na chudobu, to je stará historie.“

Klárka mlčela stále; popotáhla tu na stole ubrus, tu záhyb záclony u okna. Ticho za oponou v alkovně, které na Nimráskovou působilo uspokojivě, vzbuzovalo ve Klárce obavu před nemilým nějakým výjevem. Tušila bouři.

Paní Poláčková zatím přecházela z kuchyně do pokoje a opět se vracela, vytírala sklenice na pivo

a snesla na stůl pozvolna chléb, hrneček s husím sádlem, sůl a nože a očekávala netrpělivě posluhovačku, aby mohla poslat pro pivo. Když asi po třetí vyběhla na chodbu, aby se přesvědčila, jde-li již Běta, zaslechla z dola vrzavé kroky na schodech a zvolala:

„Natáhnou přec trochu pedály, Bětyno, nešouraj' se tak jako na báň!"

A na schodech ozvalo se:

„Prosím, to jsem já, jemnostpaní!"

Byl to Matěna.

Paní Poláčkovou jakoby varem polil. Styděla se trochu a zároveň cítila těžké rozpaky. Matěna zde — Nimrásková také — pomyšlení na výhru — jedovaté poznámky Nimráskové o vdavkách Klářiných — vše teď hrálo mozkem paní Poláčkové a ona nevěděla, jak se z matenice vyplete. Měla vždycky kuráž do všeho, postavila se panu Melicharovi, i z cizích nezůstala nikomu slova dlužna — ale kdykoli se podívala v klidnou tvář nesmělého Matěny, pozbývala odvahy. A teď Matěna přichází, snad naposledy — ona má mu dát kvinde, ale jen jak...?

Vidíme, že paní Poláčková byla vskutku hloupá, jak pan Melichar tvrdíval. Což pak se to musilo státi najednou? Musilo to býti dnes? Nemohla se věc nějak pomalu přivoditi? Nemohla s Matěnou jednati vždy chladněji a chladněji, až by sám pochopil a šel? Ale kdež pak měla paní Poláčková nyní tolik rozvahy! Nebýt jízlivého našeptávání Nimráskové, nebyla by tak hned na vypíchnutí Ma-

těny pomýšlela, ale dobrá přítelkyně nasadila jí škvoŕa do ucha.

Paní Poláčková učinila první krok k vytknutému cíli. Když Matěna došel až k ní a chtěl jí políbit ruku, vytrhla mu jí dosti drsně a pronesla:

„I nechte, nechte, to by bylo pěkné!“

Matěna se zarazil. Něco podobného nepřihodilo se mu dosud, paní Poláčková je patrně v nedobré míře. Ledabyle pobídnut vstoupil do pokoje a s úžasem spatřil tu Nimráskovou, roztaženou v křesle paní Poláčkové, Klárce ze široka něco vypravující a s velikou jistotou si počínající. Kterak ta sem přichází?

Radostně pokročila mu Klárka naproti, ale Matěnovi bylo nevolno a setkání milenců nebylo radostné jako jindy, alespoň pokud Matěny se týče. Klárka rozuměla dobře tázavému pohledu milencovu, ale k vysvětlivkám nebylo času a místa. Pak pozdravil Matěna paní Nimráskovou, kteráž poděkovala velmi nedbale a povstavši s křesla obešla mladé lidi, aby nemohli příliš důvěrně si počínati. Matěnovi v zápětí dostavila se také Běta a paní Poláčková davši jí honem na pivo pospíchala za Matěnou do pokoje, aby nepopřála milencům času k nějakým něžnostem. Matěna cítil, že něco vznáší se ve vzduchu, ale co?

A nebylo mu dlouho čekati, aby se všeho dověděl. Paní Poláčková pobídla hosty, aby usedli a kousek chleba s husím sádlem pojedli, a naraficila to tak, že Matěna neusedl vedle Klárky, jako jindy, nýbrž mezi obě staré dámy a Klárce naproti. Paní

Poláčková vstala ještě jednou, přistoupila k alkovně a odhrnujíc oponu zeptala se do tmy:

„Pojíte také kousek chleba se sádlem, Melichárku?"

„Ne!" ozvala se drsná a určitá odpověď, a paní Poláčková vrátila se ke stolu.

Nimrásková byla první, jež namazala si krajíc hezky tlustě sádlem a pak zakousla se do něho, až jí mastnota koutky po bradě tekla. A když první krajíc dojídala, obrátila se náhle k Matěnovi a zvolala:

„Dneska vám povíme novinu, mladý pane!"

Nimrásková říkala úmyslně Matěnovi m l a d ý p a n e. „Mladý pane" se může říci každému klukovi, to nic neznamená, ale kdyby jej nazývala „panem Matěnou", uznávala by ho jaksi za usedlého, skutečného muže. Ale bodejť, takovému holobrádku prokáže nějakou poctu, ne?

Klárka položila skývu na stůl a zahleděla se na Matěnu, kterýž udiven poslouchal. Paní Poláčková šťourala horlivě v hrnci se sádlem.

„Podivíte se, až ji uslyšíte," pokračovala Nimrásková.

Matěna dopolkl sousto, odložil nůž. Nimrásková pomalu mazala nový skrojek a zdlouhavě promlouvala:

„Když jsme ráno vstávali, nikdo se nenadál, že bude paní Poláčková do večera bohatou paní; považte si, vyhrála na s v ů j los dvacet tisíc!"

V Matěnovi zatajil se dech; Klárka s napjetím pohlížela na matku.

„To koukáte, co?“ mluvila Nimrásková dále a mrkla okem po paní Poláčkové, která činila, jakoby se jí věc pranic netýkala. „To je peněz! Však se teď také všecko změní. To dření na kousek žvance přestane a naše milá paní Poláčková si trochu odpočine.“

Matěna pořád ještě nemohl vypraviti ze sebe slova, a Nimrásková myslila, když jednou je v tom, že bude nejlépe rozetnout uzel gordický jednou ranou. A jsouc odjakživa do všeho zhurta jako kat, vyjela i nyní s hlavním trumfem neomaleně:

„No a copak ženichové — ti si teď za Klárinkou nohy uběhají. To si myslím, taková nevěsta a naděje na takové věno!“ A přímo k paní Poláčkové se obracejíc dodala: „Dlouho jí doma mít nebudete, milá přítelkyně — brzo vám ji někdo vyvede!“

Vedle Klárky klaplo něco na zem. Byl to nůž, jenž při posledních slovech Nimráskové vypadl Klárce z ruky.

U stolu, zdálo se, nikdo toho nepozoroval; ale pan Melichar za oponou dobře slyšel klepnutí nože a, třeba nevida, viděl určitě, kdo nůž upustil.

Paní Poláčková cítila trochu horkosti ve tváři, ale nepohlédla ani na pravo ani na levo. Solila právě sousto chleba, a solila je tak, že by to bylo na celou skývu vystačilo. Matěna nevěděl, jak slovům Nimráskové rozumět. Týká se to jeho? A v jemné své duši zlobil se na Nimráskovou, že žertuje a naráží příliš hmatavě. A již zase pokračovala paní Nimrásková:

„Ale doufám, že při veselce na staré přátele nezapomenete, paní z Poláčků! Nebude asi dlouho trvat, co se nějaký slušný ženich přihlásí, takhle ouřadník od císařských nebo od magistrátu — ti mají dobré živobytí. Beztoho že pak půjde tuhle mladý pán za družbu — jako starý známý —"

No tak tu máš, kloučku, teď je to venku a teď víš, na čem jsi! A nechápeš-li dosud, řekneme ti ještě zřetelněji, abys darmo paty nebrousil!

Jakoby šly na Matěnu mrákoty, zatočil se s ním náhle stůl. Nemohl se podívat ani na paní Poláčkovou, ani na Nimráskovou. Jeho zraky hledaly útočiště u Klárky. Upjal se na ni pohledem úzkostným a viděl, kterak Klárka, planouc krví, hledí na Nimráskovou všecka zlekána, kterak jí oči přetékají slzami, kterak jí rtoma poškubává. Matěnovi při tomto pohledu zahořklo lítostí v hrdle.

V pokoji nastalo po slovech Nimráskové ticho, že se zdálo, jakoby společnost naslouchala letu hvězd, a jen ve starých hodinách v dlouhé skříni vedle dveří hrkalo to a klapalo, jakoby se zkušené kývadlo ptalo: Tak? tak? tak? tak?

Ale tu probudilo se v Klárce plné vědomí a porozumění, kam Nimrásková míří, a ze lhostejného chování matčina domnívala se vyčítati, že snad je dokonce s Nimráskovou srozuměna, že ji proto přivedla, že jí uložila, aby takto mluvila, a Klárka, pojednou prosta vší ostýchavosti a nanejvýš rozčilena, vyskočila a chopivši matku za loket zvolala:

„Ale maminko! Proč nic neříkáte? Což pak neslyšíte paní Nimráskovou? Proč to všecko po-

vídá? Což nevidí u nás Matěnu? Kdo se jí prosí, aby mi hledala ženicha...?"

Klárka dále nemohla. Chtěla ještě mluvit, ale jazyk nestačil tomu návalu. Celé její tělo se chvělo a vše vlnilo se k hrdlu, jež přemoženo nevydalo více hlasu.

Vášnivý výbuch Klárčin paní Nimráskovou nezarazil. Byla na něj připravena a vlastně ho očekávala, aby teprv celou paštiku vyklopila.

„Ale, ale, Klárinko, sedněte si," hovořila s protivnou konejšivostí, „kdo pak ustanovil, že je tuhle mladý pán vaším ženichem? Nesmíte zapomenout, že maminka vyhrála dvacet tisíc..."

Tu náhle zahřměl pokojem hlas, jaký ještě v domácnosti Poláčkových nebyl slyšán, a hlas ten vycházel z alkovny:

„Vy nestoudná osobo!" zaburácel pan Melichar, „vy ryčno z Vaječného trhu, jak se můžete opovážit strkat nos do našich záležitostí?! Kdo vás zavolal? Máte za lubem zas nějakého Bezprsku, vy kuplířko, či chcete holce přišantročit nějakého felbébla?"

Takhle Melichara ještě nikdo neslyšel. To nebyl jeho hlas, to byl hlas lví, hromový, že Matěnu i Klárku strach pojímal, co dále nastane, kdežto paní Poláčková seděla ztrnule jako socha.

Paní Nimrásková zbledla jak stěna. Vztek se jí kroužil v hlubokých rýhách kolem rtů a na vyschlé tváři, a jazyk její na okamžik ztuhl. Konečně se zmohla k ječivé odpovědi:

„Pane Poláčku, pane, nepřišla jsem k vám, jsem u své přítelkyně Katynky...!“

„A i s Katynkou u mne!“ zahřměl znova pan Melichar, „ano u mne, když chcete vědět, vy apoštole z pekla!“

A lenoška páně Melicharova za oponou praskala a vrzala a za okamžik rozevřely hubené prsty obě půle opony a vysoká, přihrbená postava Melicharova v odřeném županu zjevila se v jejích záhybech.

„Koukejte na mne, koukejte,“ hřměl strýc Melichar dále, drže se pracně na nohou, dnou stížených, „tu jsem pánem já! Hoďte na sebe svůj pytel a táhněte, odkud jste přišla, čertova hudrmanice! A chcete-li být mermomocí na svatbě, počkejte, až se budou čerti ženit, kmotro luciperova! A nyní vari... Pryč odtud!“

Pan Melichar couvl za oponu, těžce dosedl do lenošky a pokojem zavládlo trapné ticho. Jen hodiny v červotočivé skříni hrkaly a klapaly dále a nyní se zdálo, že staré kývadlo spokojeně pokyvuje: Tak! tak! tak! tak!

Bez hlesnutí, vztekem se zajíkajíc, vstala paní Nimrásková a s ní zároveň paní Poláčková. Šeptem pronesly několik slov, načež Nimrásková, oblékajíc starožitný viklér, pronesla schválně hezky hlasitě, ale hlasem třesoucím se malomocným vztekem a rozčilením:

„To jsem dnes byla u vás uctěna, paní z Poláčků!“

Za oponou bylo ticho; pan Melichar se nechtěl již zlobit.

Bez pozdravu, na Matěnu a Klárku ani nepohlednouc, vycházela Nimrásková tiše a rychle z pokoje, doprovázena paní Poláčkovou.

VI.

(Kvinde od matky. — Jak bylo po výhře.)

Toho večera nevěděl Matěna jasně, kterak se domů dostal. Pamatoval jenom, že seděl hezkou chvíli po odchodu paní Nimráskové naproti Klárce zdřevěnělý, že mu stále hučela hromová slova páně Melicharova v uších, že byl ve velikých rozpacích, věda, že jest příčinou toho rámusu. Pamatoval dále, že za hodnou chvíli vrátila se paní Poláčková z venčí do pokoje a, jakoby ho tu nebylo, pobídla Klárku: „Chystej, chystej, Klárko, ke spaní.“ To bylo pro Matěnu zřetelným dosti, aby se vzchopil a šel domů. Vytočil a vypoklonkoval se z pokoje nevěda ani jak. Ukláněje se vyrudlé oponě, dával „dobrou noc“ do alkovny, ale při šramotu, jejž působila paní Poláčková postrkováním a zastrkováním židlí, nepoznal ani, dostalo-li se mu odpovědi čili nic. A když chtěl políbiti ruku paní Poláčkové, strčila rychle obě ruce za záda a odbývala Matěnu krátce suchými slovy: „S pánembohem, pane Matěno!“

Matěnovi zatočila se hlava. „S pánembohem!" Toť se řekne žebrákovi. Jdi s pánembohem! naděl tě pánbůh, my nic nemáme! Konečně domotal se Matěna ke Klárce. Stiskl jí ruku, přimáčkl ji na rty a pomalu ji spouštěje, hleděl upřeně Klárce do očí. Chtěl jí něco říci, ba chtěl jí toho mnoho pověděti, ale nemohl. „Dobrou noc, Matěno!" šeptala Klárka, „přijďte k nám..." ale nedořekla. Oči se jí znova zalévaly. Matěnovi bylo neskonale úzko. Tak jakoby dnes posledně odcházel od Poláčků. A ač si dal dost záležet, aby na něm nepoznali, jak mu je uvnitř, přece náhle pozoroval, že mu na oči něco padá, jako mlha nějaká, těžká mlha, a zároveň ho dusilo, jako také těžká mlha dusí.

„Slečko Klárko," vypravil ze sebe konečně s vynaložením posledních sil, aby zachoval pevný hlas, „spěte dobře a..."

„...a zapomeňte, co jste slyšel," dodala Klárka škytajíc potichu.

„Dělej, dělej, Klárko!" obrátila se paní Poláčková, jíž trvalo loučení milenců tentokráte náramně dlouho.

„No tak," myslil si Matěna, „teď už opravdu mohu jít," a dav dobrou noc ještě almaře nebo čemu, co právě mu stálo nejblíže, vyšoupl se ze dveří. Porazil něco ve tmavé kuchyni a mermomocí chtěl dnes otevírati druhou půlku dveří z kuchyně na chodbu. Konečně byl venku. Ještě nikdy nevrzaly staré dřevěné schody u Poláčků tak škaredě jako dnes, a dnes poprvé viděl Matěna, ač bylo tma

jako v pytli, že je to vlastně praošklivý, nepříjemný starý dům, v němž Poláčkovic bydlí.

Pak šel domů, ale jak šel a kudy! A jak mu bylo! Dokud šel ulicemi ještě oživenými, dotud zachoval jaksi duševní rovnováhu a nepoddal se bouři myšlenek, jež hrozila vypuknouti. Ale jakmile došel k úzkému domku na Židovské zahradě, v němž bydlil — pamatujme totiž, že si byl Matěna umínil, že se odstěhuje od kolegy Poldy Šafránka, kterýž vytahával mu někdy v bujnosti mysli prkénka pod slamníkem; a to také učinil, odstěhovav se brzy na Židovskou zahradu, ke slušné vdově Vendelínové, mající pokoj se zvláštním vchodem pro svobodné, mladé muže, nepožadující příliš velikého pohodlí a časté obsluhy — jakmile tedy k tomuto domku došel a otevřev vrata domovní dvanáctipalcovým, rytířským klíčem, ve tmě se ocitl, sevřela ho sklíčenost a beznaděj, a skoro zoufalství, že jen stěží se ubránil výbuchu pláče. Ale když došel do druhého patra a ocitl se v malém, úzkém pokojíku, s jediným oknem na dvoreček, v onom nehostinném chladu podobných mládeneckých, všeho života prázdných bytů, tu již se neopanoval a vypukl v hořký, usedavý pláč. Plakal, ale nebudiž mu to pokládáno za slabost, za hanbu. Plakal, neboť si nemohl jinak uleviti. Plakal, neboť bylo v duši jeho smutno, jako ještě nikdy, a tušil, že vše schyluje se ke konci. Jakž by on, chudý knihařský tovaryš, jak by se mohl domnívati, že získá ruky Klářiny, nyní, když její matka vyhrála dvacet tisíc! A nejhorší bylo, že musil sám uznati

— tak alespoň se mu zdálo — kterak nyní pro Klárku se nehodí, kterak vlastně paní Poláčková zcela pochopitelně jedná, že chce dáti dceru jenom někomu, kdo by oněch peněz také uměl dobře vynaložit. Neboť že paní Poláčková s paní Nimráskovou souhlasila, třeba sama nic nebyla promluvila, cítil Matěna příliš dobře. Zponenáhla však prsa jeho volněji oddychovala, tok slz vysychal a Matěna upadal v jakousi otrlost, ochablost. Unaven sedl k malému stolku, na němž byly rozestaveny všeliké trety knihařského umění, jež robil chvílemi s úmyslem, že jimi kdysi malou svou domácnost vyzdobí, a založiv hlavu do dlaní, přemýšlel, jak vlastně se všecko zběhlo, a nabyl konečně poznání, že není vždy největším štěstím, vyhraje-li někdo mnoho peněz. Aspoň ne pro všecky. Zpomínal na doby, kdy byla paní Poláčková nemajetnou vdovou a Klárka chudou dívkou, a zdálo se mu, že tomu náramně dávno. Hle, jak rychle člověk všemu na světě uvyká! Paní Poláčková dověděla se teprv dnes, že vyhrává, a Matěnovi se zdálo, že se o tom hovoří již celé neděle. — Za chvíli klesly Matěnovy ruce na stůl, hlava jeho položila se do dlaní. Nebyl ani rozsvítil, když se navrátil, a seděl skoro ve tmě, neboť paprsky měsíčné prodíraly se pracně hustou mlhou a poloslepými tabulkami okna do pokojíku. Ostatně nepotřeboval Matěna světla. Bylo mu zcela vhod, že je tma, přál si jen, aby jej tma a temnota obklíčily a pronikly tak, aby nic neviděl a neslyšel, nic necítil a na nic nemyslil. Zdálo se mu konečně, že prchá všechna paměť jeho,

že neví, je-li ráno nebo večer, je-li to dnešek nebo včerejšek, a pak už nemyslil pranic, protože usnul.

Za čas probudilo Matěnu ze spaní vrznutí dveří a když se vztrhl, viděl, kterak v pokojíku skoro jasno, kterak venku poletuje v hustých vločkách sníh a kterak střechy sousedních a protějších stavení sněhem se již bělí; když otočil hlavu na pravo, spatřil u dveří paní Vendelínovou, kteráž udivena na něj pohlížela a tichým, starostlivým hlasem se zeptala:

„Je vám něco, pane Matěno? Není vám dobře?"

„Ne, není mně nic," odpovídal Matěna a chtěl vstát; ale tu pocítil v celém těle bolest, že se ani hnouti nemohl. I zůstal sedět, pohlížeje tupě před sebe.

„Proč tedy jste neulehl, pane Matěno?" tázala se dále paní Vendelínová, „či byl jste celou noc mimo dům?"

Matěna stranou pohledl na paní Vendelínovou v rozpacích, jak by odpověděl. Vdova přistoupila k němu a hledíc mu do obličeje zvolala v uleknutí:

„Co je vám? Máte oči celé opuchlé, pane Matěno, a jste jako smrt — mluvte!"

Matěna neodpovídal, ale poznovu snažil se povstati. Nic naplat. V údech cítil tíži olova a v kříži bolest, jakoby byl zlomen. A jak se namáhal vstáti, rozechvělo se pojednou celé jeho tělo a Matěna zajektal zuby.

„Vy máte alteraci,“ promluvila paní Vendelínová, „co se vás to chytlo?“ pídila se opětně, a když Matěna neodpovídal — a nemohl teď skutečně mluviti, neboť jektal zuby, div si jazyk nepřekousl — ujala ho za ruku a nutila dále:

„Lehněte si, lehněte, dnes nemůžete do práce, je vám špatně, musíte se zahřát — trochu thé, uvařím vám je, jen se svlékněte, pane Matěno.“

A když Matěna ještě k ničemu se neměl, zvolala paní Vendelínová hlasem už rozhodným:

„Holenku, žádné dlouhé rozpakování. Pěkně jste se nastudil a chtěl byste si uhnat nemoc! Dolů šaty a lehněte do postele, přinesu trochu třísek, zatopím vám a uvařím lipového květu; potem z vás všecko vyjde!“

Ta slova mluvila paní Vendelínová zcela rozhodně, ale skoro mateřsky. Otočila se a odešla do kuchyně pro třísky a pro dříví. Matěna přihrben povstal s židle a zkoušel tělo narovnati. Nemohl však; nebylo divu. Za sedm neb osm hodin spánku v takovém postavení zkoprnělo by tělo každému, což teprv Matěnovi, jenž mimo to i důkladně prostydl. I svlékal se, jak právě mohl, a překotil se na lůžko ještě polo oblečen, neboť paní Vendelínová právě zas otvírala dvéře, nesouc v náručí třísky, polínka i hrneček vody. Postavila vodu na plotnu starých, rozpukaných, modře žilkovaných kachlových kamen, zatopila na zohýbané a opálené mřížce v peci, potom přistoupivši k posteli ukryla Matěnu se všech stran peřinou, zakládajíc mu

ji pod nohy a přitahujíc ji zas až ke bradě a při tom hovořila:

„Má ta mládež rozumu! Chodí kdesi do rána, pak usne na stolici a probudí se v zimnici. A prosím vás, pane Matěno, kde jste byl přes noc?“

„Doma,“ jektal Matěna, jehož mrzelo, že jej paní podezřívá z nočních toulek.

„Doma?“ podivila se paní Vendelínová, „a to jste prospal celou noc na židli?“

„Usnul jsem...“ jektal Matěna.

„Kriste Pane!“ zvolala paní Vendelínová, „k čemu pak je postel?! Spát na stolici! Nu, nu, teď jen zůstaňte ležet a vypoťte se. Do večera vás to přejde a zítra můžete zas do práce. Ale musíte toho hodně vypít...!“

Než Matěnu to do večera nepřešlo. Zimnice držela jej a klepala jím důrazně, a Matěna nemohl s lůžka. I nemohl tedy ani k Poláčkovům.

Jak bylo Klárce, když hodina za hodinou míjela a Matěna v obvyklou chvíli nepřicházel, věděla jen ona. Ač byl zimavý večer pozdního listopadu, vycházela přes tu chvíli na tarásek a nahýbala se přes vetchou zídku, vyhlížejíc Matěnu. Matěna nešel. Klárka ovšem netušila, žeť Matěna churav, ale vždyť by nemohl přijít, i kdyby byl zdráv! Po včerejších událostech nikterak! Avšak na to Klárka nemyslila. Měla nyní na zřeteli jen sebe, cítila, že potřebuje útěchy, tonula v trýznivé nejistotě, kterak vše s ní i s Matěnou dopadne. Byl dnes pěkný den v domácnosti Poláčkových! Pan Melichar nemluvil na paní Poláčkovou, paní Poláčková nemluvila ani na

pana Melichara ani na Klárku a s pomocnicemi se po celý den hašteřila. Pomocnice hleděly na sebe tázavě, jaký že to rozmar po včerejšku, a když paní Poláčková ani slovem o výhře se nezmiňovala, poznamenala vytáhlá Tóny k Fanče, že snad včera přece jen byla mýlka s těmi dvaceti tisíci, protože dnes v celém domě panuje taková „tréma".

Štěstí, že ji neslyšela paní Poláčková, ta by jí byla dala.

Když konečně blížilo se k hodině deváté a Matěna ještě nepřicházel, seznala Klárka, že ho dnes už nespatří; vyšla však ještě jednou na taras. Když se vracela do pokoje, houkla na ni matka:

„A co pořád vrzáš dveřmi, Klárko? Vyvrzáš všecko teplo — co máš venku co dělat?"

Jindy by nebyla Klárka určitě odpověděla, ale dnes, majíc v sobě ještě hořkost ode včíra a jsouc všecka rozesmutnělá meškáním Matěnovým, odpověděla klidně a rozhodně:

„Dívám se, jde-li už!"

„„A kdo má jít, kdo má přijít?" houkla poznovu paní Poláčková, zabodávajíc jehlu do práce, jíž se obírala.

„K d o má přijít, maminko? Matěna, jako vždy," odpovídala Klárka určitě, pevně.

„Zdá se mi, žes včerejšek zaspala," rozhorlila se paní Poláčková; „myslím, že včera slyšel Matěna dost zřetelně, jak to dopadá, a nestačí-li mu, že to řekla moje přítelkyně, tedy může slyšet něco podobného také ode mne, až přijde. Zkrátka a dobře, holka, aby ses dlouho netrápila, vypuď si Ma-

těnu z hlavy. Přemýšlela jsem o tom celý den a myslím, že mám taky právo, abych promluvila. Vyhrála jsem a doufám, že mi bude dovoleno, abych vybírala ženicha teď j á!“

A při posledních slovech mrskla paní Poláčková jedovatým pohledem po vyrudlé oponě alkovny.

Klárka upřela klidně oči na matku a řekla zcela vážně a odhodlaně:

„Nemusíte hledat nikoho, maminko; mám ráda Matěnu a jiného nechci. To snad také smím říci.“

Paní Poláčková položila práci na stolek, smekla s prstu náprstek, a pak otočila se skoro celým tělem na židli, aby mohla hleděti Klárce do tváře. Tak ona Klárka takhle? Tohle troufá si říci? A teď, když ji má matka v hrsti? Paní Poláčkové překvapením div brejle nesletěly! No tohle by bylo! Ale v tom je zase jenom „Melichárek“! Našeptal on něco Klárce, když matka vytáhla paty z pokoje, a žába teď podle toho jedná. Ale počkejte oba! Nyní paní Poláčkové nikdo neutne hovor u jazyku, nyní bude mluvit, protože m ů ž e mluvit. Nyní poví každému, co si až dotud jen schovávala, a dobře — když chtějí — začne třeba už dnes. Paní Poláčková vstala, popošla ke Klárce a hledíc jí ostře do očí mluvila jedovatě:

„Ty jsi nerozumná žába, rozumíš, a víš houbec, co mluvíš a jak to vypadá, když mluvíš takhle k matce. Ale povídám ti, nenech ty se nikým navádět, abys mi odmlouvala a dokonce snad vzdorovala! Rozumíš? Já vím, kdo tě proti matce pošťuchuje, kdo

v tobě neváženost ke mně vzbuzuje, ale teď je konec, holenku: vyhrála jsem a nedám si nic víc líbit. A je-li ti někdo milejší než já" — a při slově n ě k d o bodla paní Poláčková zas očima skrz oponu do alkovny — „tedy si jdi za ním, víš, ale pak je s námi konec. Já podržím své peníze a ty si vezmi třeba Matěnu nebo koho chceš — ale ke mně se nehlas."

Paní Poláčková domluvila. Teď bylo venku, co chtěla říci, teď se jí odlehčilo. Divila se sama sobě, jak lehce to s Matěnou vyvedla. Obávala se, že jí to nepůjde z hrdla, a hle, už Klárce pověděla a svět se nezbořil. Měla přece pravdu paní Nimrásková: Klárka si hlavu nestrhne, jako si ji nestrhla Orka, a až jen uvykne myšlence, že nesmí Matěnu chtíti, bude docela dobře. Že si Klárka po straně zapláče, věděla paní Poláčková; což o to, ať si pláče! Paní Poláčková zrovna věřila tak na pláč, jako paní Vendelínová na pot: pláčem všechno vyjde, myslila.

Klárka neodpovídala, i domnívala se paní Poláčková, tím že věc odbyta, a chtěla usednouti zase ke práci. Lahodilo jí velmi to ticho; nikde odmluvy, nikde vzdoru. Aha, lidé nabývají respektu před jejími penězi, to je to. Teď i panu Melicharovi zatne žílu! Jen ať si začne!

Ještě však nedosedla paní Poláčková, když se Klárka ozvala:

„Tedy si vezmu Matěnu, maminko!"

Bylo to proneseno určitě, klidně, chladně, beze vzdoru, bez rozčilení. Paní Poláčková sebou trhla.

Jakže! Přec opovažuje se Klárka mít svoji vůli? Že si Matěnu vezme? Táááák? Paní Poláčková vzchopila se, podívala se zničujícím pohledem na Klárku a houkla jako zelenářka na trhu:

„Ty opice! Takhle ty budeš se mnou mluvit? Se svou matkou, co? Málo se o tebe starám, že mi nemlčíš? Ty chceš Matěnu? Dobře, dobře, vem si ho, ale hned" — hlas paní Poláčkové se rozječel jak trubka — „ale hned si ho vem a jdi mi z domu. Seber si své a odstěhuj se k němu, když je ti milejší, **ty** — ty..."

„Poslouchejte, Katynko!" zarachotilo pojednou za oponou, „oblékla jste se dnes do košile Nimráskové, co? — Jak pak můžete vy odtud někoho vyhánět? Vždyť je Klárka u m n e! Pamatujte si, u m n e! A kdo je u m n e, toho mohu vypudit jenom já, rozumíte? Ale já nikoho nevyháním, víte? Jenom chci, aby každý, kdo je u mne, slušně se choval! Dříve jsem vám to nemohl říci, když jste nic neměla, ale nyní, když jste vyhrála dvacet tisíc, mohu to pověděti. Nevyčítám nikomu nic, ale chci mít pokoj ve svém bytě a basta!"

Paní Poláčková zaťala rty při slovech Melicharových a hleděla zlostně do opony, a když pan Melichar skončil, pomlčela ještě chvilku, snad aby dojem byl hlubší, až ona spustí. Pak přistoupila k oponě, odhrnula ji, zavěsila jednu půli za oprýskanou hvězdici a počala vážně:

„Tedy jsem se musila dočkati, drahý švakříčku, že budete ubohé vdově po bratru vyčítati, čím jí na živobytí přispíváte! Což byste nemusil by-

dleti, kdyby nás nebylo? Což jste to nedělal hlavně pro dítě svého bratra? A konečně — nemluvila bych o tom, kdybyste byl v y citelnějším, ale takhle musím se ozvati — nedáte vy také dost práce a obsloužení? Melichárku? Ale dobře; omrzely jsme vás a půjdeme, ano, půjdeme! Zůstaňte si zde, zůstávejte si, já se odstěhuju. Mám teď chvála bohu od čeho živa býti — ulehčíme vám. Potáhneme brzy — třeba hned — jen co dostanu svou výhru — —"

„To bude asi za půl roku, Katynko, dříve vám nevyplatí ani krejcaru!" poznamenal pan Melichar chraplavě.

Paní Poláčkovou to škublo. I panečku, tohle ona nevěděla. Za půl roku! Tedy ještě půl roku se musí trápiti s rozmarným švakříčkem, nežli započne nové živobytí. Aby do toho...! Najednou však zase oddychla. I ne, tak to nenechá! Dojde si na radu k paní Nimráskové! Však přece nějak na Melichárka vyzraje. Škoda, že už je tak pozdě, šla by k ní ještě dnes. Ale zítra dopoledne bude to její první chůze! A teď paní Poláčková na něco vzpomněla. Bože, kdyby tak mohla bydleti na blízku paní Nimráskové, třeba v jednom domě s ní, to by bylo příjemné živobytí. Mohla by s ní hovořiti denně, vždy u večer, kdy už má Nimrásková po práci. Povídaly by si noviny, ulehčily by jedna druhé, poradily by si navzájem ve všech případech — není nad upřímnou přítelkyni! A sedajíc opět ku práci, umiňovala si paní Poláčková, že věc tak zařídí: najme byt v nejbližším sousedství paní Nim-

ráskové, zbaví se Melichárka, utáhne Klárce otěže, zkrátka, zaonačí si vše po svém. Je to radost, když si člověk může vše zaonačit, jak chce.

Netušila při tom, kterak taky v panu Melicharovi uzrával záměr, že nutno dosavadní poměr nějak změniti. Také on o čemsi přemýšlel a oddal se tomu tak, že byl málem přeslechl tiché „dobrou noc, strýčku" od Klárky, která za podrážděného hovoru obou starých ve světnici poklidila, lůžka odestlala a nyní sama na odpočinek odcházela.

„Dobrou noc, Klárinko, dobrou noc," kýval pan Melichar hlavou, „vyspi se dobře a nezapomeň, že jsem tu dosud já, tvůj poručník, který ještě po šest let má do všeho také slovíčko, co se tebe týká."

„Jen budeš-li ještě tak dlouho živ, ježku," projelo hlavou paní Poláčkové.

„Vám se řekne, strýčku: vyspi se dobře!" odpovídala Klárka potichu a skoro plačky, „ale můžete si pomyslit, jak dnes budu spát, když Matěna — —"

„Jdi už, treperendo!" rozkřikla se paní Poláčková, „ještě ty tu dělej parlamentáře — —!"

Klárka odešla dnes poprvé do komůrky, aniž políbila matce ruku, a když zavřela za sebou dvéře pokoje a když také dvířka komůrky klapla, otočil se pan Melichar k paní Poláčkové a pronesl s hlubokým opovržením:

„Vy sprostá osobo!"

Po tomto pozdravení ulehli oba; paní Poláčková obracela se dlouho s boku na bok, nemohouc

usnouti, ale pan Melichar chrupal brzy. Dobře se ukázalo, komu svědčí „spánek spravedlivých".

Matěna nepřišel ani zítra, ani pozejtří, ba nepřišel po celý týden, a tak přiblížila se neděle, kteráž padla už do prosince. Stonal po celý ten čas, a přál si skoro, aby umřel. Ale každý neumře z pouhého nastuzení, zvláště když má tak pečlivou ošetřovatelku, jako byla paní Vendelínová, kteráž vlastního syna nemohla lépe opatrovati. Tak se stalo, že v neděli ráno směl Matěna zase s postele, na níž tentokráte při pomyšlení na poslední události zažil okamžiků pekelných. Ba, paní Vendelínová dovolila mu, aby vyšel ven, neboť bylo pěkně utuhlo, vzduch byl suchý, svěží a to neškodí, jako počasí sychravé. A třeba si byl Matěna v churavosti své tisíckráte umínil, že k Poláčkovům již nepůjde, přece jím dnes lomcovala touha, aby spatřil Klárku, a když vypil kávu po skrovném obědě, nevydržel déle v teplé jizbičce, nýbrž oblékl se co nejrychleji — ale také co nejpečlivěji — a vyšel na ulici s úmyslem, že půjde k Poláčkovům. Však snáze bylo umíniti si než vykonati. Trvalo dobré tři čtvrti hodiny, co obcházel váhavě krajinou blíže klidné ulice Poláčkovic, nežli zamířil přímo k obydlí naší trojice, a když konečně došel až k domu s taráskem, stanul před vraty, nemoha se odhodlati, aby vyšel nahoru. Uběhla zase půl hodina a náš hrdina by ještě byl otálel, ale chladný vzduch citelně již pronikal oděv jeho a Matěna tedy volným krokem přešel dvorek, ještě pomaleji stupal na schody a nahoře již jenjen se plížil ke dveřím kuchyně. Udy-

chán — ač si byl dobře odpočinul — zastavil se přede dveřmi a okamžik naslouchal. Zevnitř neozýval se ani šust, ani hlásek.

„Snad už zde ani nebydlí," pomyslil si Matěna, zapomenuv, že tomu teprv několik dní, co u Poláčků nebyl; pak si dodal mysli a sáhl na kliku. Bylo zamčeno. I zazvonil. Za dveřmi ozval se rozbitý křapáček nepříjemným zvukem, pak bylo zase ticho. Toto ticho znepokojovalo Matěnu. Zazvonil po druhé, po třetí — než v bytě nic se nehýbalo. I trhl drátem posledně a hned potom obracel se, aby odešel, když se mu zdálo, že uvnitř vrzly dvéře. Zatajiv dech naslouchal. Skutečně, ke dveřím kuchyně blížily se kroky a již zaskřípěl klíč. Dvéře se otevřely a proti Matěnovi objevil se pan Pilnáček.

„Tak Melichárek přece dobře slyšel," řekl k Matěnovi místo uvítání; „hovořili jsme a já neslyšel nic; kam pak také, dvoje dvéře, a vy jste zvonil nějak pošeptmo. Pojďte, pojďte, pane Matěno."

VII.

(Historie páně Melicharova. — Špatná trefa.)

Matěna šel, ale jako když jej za vlasy táhne. Viděl, že nejsou ženské doma; to bylo nedobrým znamením. A opravdu byl odchod paní Poláčkové z domu útěkem před ním. Ač ji velice uspokojovalo, že Matěna po celý týden viděti se nedal, přece sama nevěřila, že by se tak rychle nadobro s nimi rozloučil, a očekávala, že se pojednou objeví a nové rozpaky jí připraví. A to by se mohlo státi třeba zítra v neděli, pomyslila v sobotu večer, a hned si umínila, že po obědě vyjde s Klárkou na procházku — zajde třeba k Nimráskovům, aby se společně někam podívali. Úmysl svůj uskutečnila. Jedva že po jídle lžíci odložila, již vstala, aby se ustrojila, a také Klárku nutila, aby si přispíšila. A přišlo jí jak na zavolanou, že dnes pan Pilnáček neobyčejně časně se dostavil. Nemusila se ničím zdržovati, a snad i nepříjemných řečí s panem Melicharem jí bylo ušetřeno. Ale těch neměla se obávati. Panu Melicharovi zprotivila se v posledních

dnech švekruše tak, že na ni ani nepohlédl; stálé její štěkání na Klárku naplňovalo ho nesmírným odporem. I bylo mu objevení se pana Pilnáčka pravým občerstvením ve smutném jeho žití a netrpělivě hleděl na výpravu švakrové, než se z pokoje vybatolila. Klárka dobře pozorovala, proč dnes tak rychle odcházejí, a šla chudák jako na popravu.

Když se ženské vzdálily a když pan Pilnáček, zamknuv za nimi dvéře kuchyně, do pokoje se vrátil, promluvil k němu pojednou pan Melichar:

„Hleďte, Pilnáčku, jestli pak byste mi pomohl trochu z té díry do světnice?"

A vyzvedl se namáhavě z lenošky a drže se opony, až v hořejším švu praskala, vypotácel se z výklenku. Než k němu pan Pilnáček přispíšil, aby jej podporoval, dosedl těžce na nejbližší židli a mocně oddychuje a chraplaje žádal přítele:

„No a teď byste mi mohl ten trůn vystrčit, tyhle rákosové stolice náramně tlačí."

„Však ona vás tahle také tlačí," povídal pan Pilnáček vystrkuje s jakousi zlostí lenošku, k níž byl přítel jeho jako přikován.

„I mne tu tlačí všecko, milý příteli," hovořil Melichar se sklopenou hlavou. „Píchá mě, tlačí se všech stran — mně se zdá, že jsem nějak dlouho na světě."

Pan Pilnáček právě dosouvl netvárnou lenošku skoro až do prostřed pokoje, když pan Melichar domluvil, a pokročiv nyní před Melichara řekl trochu pohněván:

„Já vám povím, Melichárku: chcete-li zase začít s tou smrtí a se světem, tedy se obléknu a půjdu. Pokazíte mi vždy celou neděli, a mně se zdá, že to říkáte schválně."

Pan Melichar pozvedl hlavu a upřel šedivé oči na pana Pilnáčka, a ty oči měly teď výraz tak tklivý, tak žaluplný, že by se byl dal Pilnáček do breku. Pro pána boha, proč takhle kouká pan Melichar? Co se mu stalo? Pan Pilnáček tím pohledem všecek zpitoměl. Kdo by se nadál do Melichara, že umí také takhle hledět, on, zkušený, kurážný, ostřílený muž. To ho asi něco potkalo! Ale pan Pilnáček nepídil se, co, ba naopak, rád by byl Melicharův pohled setřel s jeho tváře, rád by, aby hleděl zase tak trochu posměvavě, zlomyslně, jako jindy, to mu tak sluší! A přistoupiv k příteli pojal jej pod paždím a nutil:

„Vstávejte, vstávejte, Melichárku, a sedněte si zase do své kukaně."

Pan Melichar se zvedl, dokobrtal se k lenošce a oddechl si:

„No, v tomhle je mi přece nejlépe!"

V tu dobu asi zvonil Matěna přede dveřmi poprvé, ale naši staří neslyšeli.

Pilnáček usedl nyní příteli svému naproti a podával mu tabatěrku s čerstvým tabákem. Byl rád, že pan Melichar zase promluvil a že ten podivný výraz s obličeje zmizel.

„A jak jste se měl, pane Poláčku, co jsme se neviděli," otázal se, když si Melichar tabáku nabral.

„A my jsme se měli, holenku," odpovídal pan Melichar; „podivíte se, až vám budu vyprávět!"

„Ale?" podivil se pan Pilnáček, „co pak se stalo?"

„I stalo se mnoho," mluvil Melichar již zase mrzutým tónem, „a stane se ještě. Budete otvírat oči; však jsem si přál, abyste tu tak byl."

Pilnáček poposedl na židli a upřel na Melichara tázavý pohled. V tom ozvalo se poslední, nejsilnější zazvonění zvenčí, a pan Melichar pronesl:

„Nezvoní se?"

Pan Pilnáček vzchopil se, vyšel a za chvilku se vracel s Matěnou.

„Má náš Melichárek jemná ouška," mluvil již ode dveří; „málem bychom vás byli nechali odejít, pane Matěno."

Matěna vcházel do světnice nejistým krokem a ohlížeje se kolem hledal, koho by tak rád byl viděl. Ovšem marně. Pan Melichar, pozoruje to, prohodil:

„Koukáte, koukáte — vylítly! A kde pak jste chodil celý týden, že jste k nám nepřišel?"

A Matěna, zapomenuv pozdravit, odpovídal:

„Ležel jsem, pane Poláčku, trochu isem stonal — nastudil jsem se."

„To jste brzy na hromadě, rytíři," promlouval pan Melichar, jako by se posmíval, ale neposmíval se; spíše tím chtěl zamluviti, proč Matěna stonal.

Matěna neodpovídaje sklopil hlavu, ale brzo ;i zase vztyčil a plaše ohlédl se po pokoji. Jak se mu vše zdálo změněným za těch několik dnův!

Tento pokoj, jenž se mu dříve zdál tak útulným, známým, ve všech koutech povědomým, připadal mu nyní pracizím a nehostinným. Byl to ovšem týž prostý, místy chatrný nábytek starého sice a dobrého leštění, tu tam oprýskaného, ale dnes nedýchala z něho ona sousedská, příjemná teplota starých dob, jakých ty skříně a stoly, židle i lůžka byly zažily, z porouchaných kusů, na nichž tu i tam dýha odprýskala, tu i tam kování neb okrasa nějaká chyběla, čišel nepříjemný chlad a šklebila se nezakrytá nahota vší lidské a pozemské pomíjejícnosti. Matěna tak na to hleděl, jako by se se vším loučil, a ba že se loučil. Však paní Poláčková, až dostane výhru, opatří se jiným nábytkem a pohodlím odstěhuje se jinam, do pohodlnějších prostor, a pak adie na vždy, vy pěkné, příjemné chvíle, zažité ve skromných, ale Matěnovi tak milých místech. Matěnu počalo pálit v očích a měl co dělat, aby mu nezvlhly. I přelétl zraky a vzpomínkami ještě jednou celý byt Poláčkovic, a pak upřel oči na pana Melichara, který točil oběma svraštělými palci s dlouhými nehty mlýnek a nepohybně na kolena hleděl. Pojednou vzhlédl pan Melichar k Matěnovi a promluvil:

„On pan Pilnáček neví ještě o ničem, Matěno!"

Pilnáček však nejevil ani žádné zvědavosti. Zdálo se mu, že neuslyší nic příjemného, a proto se netázal. Bylo by mu milejší, kdyby neříkali pranic. A Matěna, jako by uhádal Pilnáčkovy myšlenky, odpovídal panu Melicharovi:

„Myslím, že ta novina ani pana Pilnáčka příliš..."

Nedomluvil. Bylo dosti toho, co řekl. Matěna v ostýchavosti své častěji tak nedokončil věty, ať mluvil s kýmkoli.

„Ovšem, ovšem," chraplal pan Melichar, „ale vlastně se věc pana Pilnáčka ani netýká a tak mu bude lhostejno, co uslyší. Ostatně, holenku," mluvil Melichar obrácen k Matěnovi, „my staří kozáci, co jsme tak ledačím na světě se prošermovali, my se hned nelekáme." A pak otočiv se zas k Pilnáčkovi dodal krátce: „Ano, ano, starý kamaráde, stal se malér: Katynka vyhrála dvacet tisíc!"

„A!" zvolal jen pan Pilnáček, až to škviklo, ale v tomto „a!" bylo vše: podivení, úžas, překvapení a také trochu nedůvěry. A po tom „a!" zůstala ústa páně Pilnáčkova hezky dokořán a oči dobývaly se z jamek.

„A, a," opakoval po něm pan Melichar s rozmarem, „přece na to koukáte, jako myš z komisárku."

„Jděte pryč!" dodal ještě pan Pilnáček k dřívějšímu svému zvolání.

„Jsem rád, že sedím," chraplal pan Melichar.

„A proč pak říkáte: malér?" otázal se nyní pan Pilnáček, nakloniv se poněkud.

„Protože je vždycky malér, vyhraje-li hloupý člověk mnoho peněz, víte? A je-li to ženská, pak je to teprv osud."

Potom si oba staří šňupli, ale tentokráte každý ze své tabatěrky, a když si pan Melichar ohladil

modrým šátkem nos, vypověděl krátkými slovy událost, nezamlčev ovšem, kterak hned Nimrásková jala se zasahovati v záležitosti rodiny Poláčkovic a kterak ji za to „poslal domů".

Když Melichar domluvil, šňupl zase řádně ze své tabatěrky a podával šňupec i Pilnáčkovi. Ale Pilnáček buď nepozoroval anebo neměl chuti, zkrátka, ruka jeho nesáhla po tabáku. Pomalu, pomaloučku, jako by se bál, aby to nehřmotilo, otáčel hlavu po Matěnovi a utkvěl soucitným pohledem na sklopené jeho hlavě. Pak zas otočil hlavu a pohlížel na pana Melichara výrazem, jenž zdál se praviti:

„Chudák, tenhle z toho má nejlépe!"

Pan Melichar zahleděl se ve tvář Pilnáčkovu a nejen že odpovídal pohledu jeho zraky, ale pronesl zároveň nahlas a neobyčejně kostrbatým hlasem:

„Ba ano že, tomu výhra nepřinesla nic dobrého. Ale já to věděl, jak se počalo o výhře mluvit. Vždyť já Katynku dobře znám, j á, Pilnáčku, co? Ale o tom ten mlaďoch tuhle nemá ponětí..."

„Prosím vás, Melichárku," bránil rukou pan Pilnáček, jako by chtěl příteli ústa zavříti, „nechte toho, nemluvte o tom!"

„Mlčte, mlčte, Pilnáčku," vrtěl hlavou pan Melichar, „dnes je mi právě tak, že toho zrovna nenechám; vy o tom víte, ale tuhle Matěna neví, co, a ať ví také, že není jediný, kterému se vše nedaří, jak by chtěl."

A pošinuv sebou trochu v lenošce a popostrčiv s namáháním bezvládné nohy na stranu, aby lépe Matěnovi do tváři viděl, mluvil:

„Mlčte, mlaďochu, netrapte se. Já měl také rád holku — Katynku — a byl bych si ji vzal, a byl bych dnes otcem Klárky — ano, já ji oblékl, Katynku, a prádla jí nakoupil, protože na to neměla, a už to všecko bylo, jen si ji vzít. A to bych si byl dal, co?"

Pan Melichal se náhle zařehtal, až mu v krku zaskočilo a až smíchem skoro zmodral, ale Matěnovi bylo, jako by mu pílu na oudech zkoušel. Pak pokračoval pan Melichar:

„Tak vidíte, Matěno; ale nevzal jsem si ji. Přišel můj bratr z vandru, pozamentýr — byl to hezký kluk, ale lehkomyslný — a já ho seznámil se svou nevěstou, s Katynkou. A najednou viděla, že mám tuze veliké, oznobené ruce a namrzlé ucho. A můj bratr mluvil jako oficír, a uměl tuze pěkně tancovat, a uměl brát ženské do rukou, jak se říká, a za čtyři neděle byl ženichem o n."

Pan Melichar zasmál se nyní po druhé, ale zase tak, jako by někoho nemilosrdně řezal. A Matěna pohlížel na něj vyjeven a jeho zraky byly jedinou velikou otázkou: a pak?

„A pak si ji vzal, Katynku," doplnil Melichar, cítě otázku Matěnovu; „a já jim půjčil šest set, aby mohli začít..."

„Jo jo, jo jo," kýval hlavou Pilnáček, který by byl velmi rád poslouchal o něčem jiném.

„Já nikomu nic nevyčítám," mluvil dále pan Melichar, „ale povídám jen proto, abyste všemu rozuměl, vy nešťastný milovníče; vždyť já těch šest set nikdy nepožadoval, a můj bratr si to také odnesl. Měl Katynku — a já mu jí později nezáviděl. A povídám vám vše proto, abyste viděl, že jsem věděl, jak s vámi věc dopadne, když ona vyhrála. Tak, milý Matěno. Ale teď mám právě všeho dost a něco vám povím."

Pan Poláček pohlédl nyní zas na Pilnáčka, jako by měla slova jeho spíše jemu svědčiti.

„E, nezlobte se, Melichárku," konejšil ho Pilnáček.

„Nezlobím se, dětino," odporoval pan Melichar, „ale víte, co? Odstěhuji se odtud!"

Pilnáček i Matěna pohlédli rázem na Melichara. Zdálo se, že ostrý nos Melicharův vyniká více než jindy ze svraštělé, zaschlé jeho tváře, a brada jeho byla špičatější.

„A chci se přistěhovati k vám, Matěno," dodal pan Melichar.

Matěna nemohl překvapením promluviti. Tak podivným se mu zdál úmysl Melicharův, a domníval se v prvním okamžiku, že starý pán dokonce žertuje. Ale pan Melichar hleděl na oba hosty vážně a tím obvyklým mrzutým výrazem, že byla opravdovost úmyslu jeho nepochybna.

Po chvíli zmohl se Matěna na otázku:

„A kdy se chcete odstěhovati, pane Poláčku?"

„Hned!" vyhrkl pan Melichar. „Hned, abych ji už ani neviděl, Katynku! Jen pryč!"

Zas bylo na chvíli ticho.

Pak se ozval pojednou pan Pilnáček skoro pošeptmo:

„A jak se chcete odstěhovati, Melichárku?"

„V baloně nepoletím!" utrhl se pan Melichar. „Tadyhla Matěna mi skočí pro kočárek a naložíte mne a kufr, a jsem odstěhován. Či vy nechcete, abych šel k vám?" obrátil se pan Melichar k Matěnovi.

„Můj bože," odpovídal Matěna v rozpacích, „mne to velmi těší, že chcete bydleti u mne, ale kdepak pohodlí u nás a obsluha..."

„Že mám zde toho pohodlí!" zahučel pan Melichar; „jsem tu v díře jako pes, abych jim nepřekážel. A za peníze mi vaše Vendelínová také poslouží, co? A litovati toho nebudete, příteli. Co mám, neodnesu s sebou, až mne odstěhují do Volšan —"

„Hem, hem, hem!" zakašlal tu pan Pilnáček a zavrtěl sebou na židli, „hem hem!"

Matěnovy rozpaky rostly. Vše, co pan Melichar mluvil, zdálo se mu tak podivným a neobyčejným, že v něm vznikalo tušení nějakého neočekávaného obratu celé historie. Nebylo pochyby, že ho těší, že u něho chce poručník Klárčin bydleti, ale myslil si, že se nesrovnává, aby starý, churavý muž bydlel s mladíkem, jakým je on. A co počne pan Melichar po celé dny, kdy bude Matěna v práci? Vždyť ho bude trápiti nesnesitelná nuda! Ale tu neběželo ani o něj, ani o Melichara, nýbrž o Klárku! Co o n a si počne, když neutěšenou domácnost Poláčkových opustí člověk, který až dosud byl protivá-

hou paní Poláčkové; člověk, jenž jediný jí dovedl čeliti? Nyní má Klárka silnou oporu ve svém poručníku; jak to s ní dopadne, až tato opora zmizí? Pak se zahnízdí u Poláčků Nimrásková, protivná, pletichářská Nimrásková, a na Klárku budou dvě! A nikdo už nebude moci Nimráskovou vyhodit. Matěnovi bylo ze všeho úzko, i odhodlal se konečně, aby Melicharovi odpověděl a obavy své mu vyjevil.

„Ach," počal stísněně, „ctím vás velice, pane Poláčku, a naplňovalo by mne radostí, že chcete ke mně jít, avšak zdá se mi, že slečna Klárka..."

Pan Melichar mávl netrpělivě rukou.

„Vím, vím, co chcete," hučel do županu; „marné starosti, Klárce povede se stejně, když ne lépe." A pojednou se pan Melichar rozkřikl: „Holečku, já jí neprospívám, Klárce; vztek, jejž má Katynka na mne, vylévá si na Klárce, a taky proto se stěhuji!"

Matěna neodpověděl. Všickni seděli tiše, zamyšleni, jako duchové. Rostoucí šero naplňovalo všecky tři neveselými myšlenkami a za krátko setmělo se, že tváře jejich nebylo již rozeznati. Seděli s hlavami sklopenými a hovořili jen svým dechem. V prsou páně Melicharových hrčelo a chrčelo jako ve starých hodinách na stěně, jež s trapnou jednotvárností počítaly kyvadlem vteřiny a minuty. Jen někdy hrklo v nich rychleji, když řetízek závaží ocitl se na nějakém zvláště vyšlapaném zoubku kolečka, a právě tak hrklo časem také ve hrudi Melicharově. Matěna dýchal odměřeně a zhluboka, skoro neslyšitelně. A panu Pilnáčkovi hvízdalo ně-

kdy nosem a pak nastala přestávka, kterou přetrhl obyčejně náhlým odfouknutím. Skutečně seděli tu potmě jako tři duchové.

Pojednou trhli sebou všichni. Rozkřapaný klinkáček v kuchyni ozval se zprudka a netrpělivě, a zároveň rachotil někdo klikou, jako by na dvéře kuchyně hnal útokem. Matěnu až po hřbetě zamrazilo. Zamyslilť se do tmy a ticha, světnici zalehnuvšího, že se ocitl v myšlenkách kdo ví kde, a teď mu bylo, jako by seděl v opuštěné chyži v hlubokém lese, do níž pádem lupiči se dobývají. A že hned nikdo nevstal, aby šel otevřít, ozval se zvoneček znova, ale již přímo štěkal křaplavým zvukem, jako malý, ochraptělý hafálek, a klika rachotila, div neupadla.

„Jaký pak nemrava se sem dobývá!“ zahuhlal Melichar. A Matěna, přemoha nepříjemný pocit, jenž se ho byl prve zmocnil, vzchopil se a běžel, aby odemkl. Však div že neupad', když otočil klíč ve dveřích; takovým rázem se rozlétly a přirazily ho skoro až ke zdi, a pak vešly tři osoby. Matěna ve tmě jich nerozeznal, ale znamenal po hlase, kdo přichází.

„Maminko, maminko,“ volal první hlas štkavě a dušeně, „pro pánaboha, vzpamatujte se! Pojďte, pojďte!“

To byla Klárka, která vešla nejdříve do kuchyně, táhnouc za sebou bezvládné skoro tělo paní Poláčkové, kterou ze zadu podporovala vysoká, hubená postava ženská, promlouvajíc hrkavým, také přidušovaným hlasem:

„Pomalu, pomalu, Klárinko, nesmíme se tak lekat a maminku ještě více poplést!“

To byla paní Nimrásková. A z úst paní Poláčkové, vlekoucí se uprostřed, vycházela stále mroucím hlasem slova jako na kousky rozsekaná:

„Je-ží-ši Kri-ste, to-hle ne-pře-čkám — ach — Kri-ste Ježí-ši...“

Neohlížely se ani, kdo jim odemkl, nezavřely za sebou ani dveří, nýbrž stejným chvatem kráčely do světnice za naříkání Klářina, za stenání paní Poláčkové a chlácholení Nimráskové.

Co se stalo? Matěna pohlížel na výjev jako zkamenělý a cítil, kterak se pod ním kolena roztřásají. Zcela bezděky a jen po paměti zavřel dvéře kuchyně a kráčel za ženštinami do pokoje. Paní Poláčková seděla již na židli, Nimrásková stála u ní, podpírajíc jí hlavu a volajíc: „Jen světlo, světlo, Klárinko, a pak postel!“ a Klárka šmátrala rukama po zdi v koutě za almarou, hledajíc schránku na sirky. Konečně nahmatala sirku, rozžehla třesoucí se rukou a rozsvítila lojovou svíčku na kraji prádelníku. Potom shodila rychle klobouk a přikročivši k posteli paní Poláčkové jala se odestýlat.

Pan Pilnáček povstal a přikročil k paní Poláčkové s otázkou:

„Co pak se stalo, co se stalo?“

Ale paní Poláčková neodpovídala a hlava její, klesnuvši prve na pravé rameno, ani se nepohnula. Nimrásková mluvila za ni:

„Leknutí, leknutí, pane z Pilnáček; lekla se nám! Ale to přejde, dá pánbůh.“

„A č e h o, č e h o se lekla?“ dotíral pan Pilnáček.

A tu, jako by byl tím slovem omdlévající ženu probudil, vztyčila paní Poláčková hlavu a volala přerývaně:

„Ježíši Kriste — můj los — moje peníze — nic — nic — nic — Kriste pane — já se zblázním —!“

„Ale co se stalo?“ otázal se pan Pilnáček ještě jednou.

„Není to pravda, co?“ otočil náhle pan Melichar v lenošce hlavu a promluvil tak drsně, až se i Pilnáček ulekl. „Co? Špatná trefa?“

A Nimrásková, jako by jí slova z hrdla tahal, mluvila váhavě:

„Mýlka, pane z Pilnáček, mýlka je v tom! Já byla s losem u známého bankýra v Karlově ulici, a ono to bylo v novinách falešně. Jsou to jenom dvě stě.“

„A Ježíšmarjá!“ zkřikla teď paní Poláčková a omdlela docela. Tváře její zpopelavěly a pod očima vystoupily dva modré pruhy. Klárka odskočila od lůžka a klesla u nohou paní Poláčkové na kolena. Marně snažila se promluviti, pláč udusil jí slova na rtech.

„Klárinko, Klárinko, měla rozum!“ napomínala Nimrásková, „takhle mamince nepomůžeme. Jen s ní do peřin a pak pro doktora!“

A již rozvazovala paní Poláčkové stuhy klobouku pod bradou a stahovala s ní viklér, a pak za pomoci Kláriny odstrojila omdlelou do pola a

pracně ji uložily na lůžko. Matěna, kterýž na vše byl vyjeveně hleděl, spěchal pro lékaře, a za půl hodiny stál již u lůžka nemocné doktor a vyšetřoval tepnu, předpisoval lék a radil, co a jak zaříditi.

„Prudká horečka a může z toho býti tyfus!“ pronesl k Matěnovi v kuchyni, když od nemocné odcházel.

VIII.

(Z alkovny do kumbálu. — Poslední noc.)

Rozumí se, že se pan Melichar nestěhoval, alespoň k Maťenovi ne. Ale někam stěhoval se přece, totiž z pokoje do kumbálku Klářina, poněvadž doktor nařídil, že u paní Poláčkové musí někdo spáti, kdo ji může opatrovati, a tak přeneseny peřiny Melicharovy do komůrky a Klářiny do světnice, a pan Pilnáček s Maťenou stěhovali pana Melichara do nového útulku. Ale pan Melichar nereptal. Cítil dobře, jaký trest stihl švekruši, a rád přenechal Klárce svoji postel, aby mohla matku ošetřovati. Jenom když za ním přistrkali starou lenošku a přistavivše ji k posteli pana Melichara do ní ukládali, prohodil brumlavě:

„Honí mne z díry do díry, jako sysla. Už abych byl v té poslední!"

Při tomto proslovení umínil si pan Pilnáček, že k panu Melicharovi tak brzy nepřijde. Pořád a pořád ho zlobí těmi posledními věcmi člověka.

K čemu to? Však přijde všecko samo sebou a dost brzy.

S paní Poláčkovou bylo dost na pováženou. Chvěla se horečkou, až se nad ní peřina třásla, a pomyšlení na ztracenou výhru strašilo ji neustále. Klárka máčela obklady a kladla je matce na horké čelo a zas cedila šťávu citronu do sklenice, připravujíc pro nemocnou ochlazující limonádu. A do té limonády skráplo mnoho slz. Zkusila sice mnoho od matky v posledním témdni, ale již bylo vše zapomenuto; náhlé onemocnění matčino vyhladilo v ní všecky stopy hořkosti, a nebýti této smutné příhody, byla by si Klárka radostí výskla při zprávě, že los matčin nevyhrál dvacet tisíc, nýbrž jen dvě stě. — Jak jí bylo zkaženo shledání s Matěnou po čekání tak dlouhém! Neměla pro něj vlastně ani chvíle a jen časem zalétl zrak její v tu stranu ke komůrce, odkud zazníval tlumený hovor Melicharův, Pilnáčkův a Matěnův. Ani se dnes nerozloučili. Vytratiliť se oba hosté od Melichara zcela tiše, aby nevyrušovali, a když konečně paní Poláčková na chvíli se ztišila, tak že Klárka mohla od lůžka odskočiti, viděla, že v komůrce už je tma a slyšela jen hluboký chrupot strýcův.

Paní Nimrásková přes všechno odpírání Klářino nedala se pohnouti, aby nesetrvala u lůžka nemocné.

„Mlčte, Klárinko, mlčte," mluvila svým nepříjemným hlasem; „vím, že mne tu ráda nevidíte, ale zůstanu zde, kdybyste mne i vystrkovala. Já zavinila vlastně nemoc paní z Poláčků a zůstanu,

abyste si vy pak mohla trochu odpočinout. To bych byla pěkná přítelkyně, abych utekla, když je zle!“

„Ale pan Nimrásek bude ve strachu, kde jste,“ namítala Klárka.

„I ten už spí jako dub!“ hrkala Nimrásková, „a kdyby i nespal, však on ví, že se mu neztratím!“

* *
*

Vypadalo to divně s paní Poláčkovou. Přišel na ni skutečně tyfus, a nebylo ani tak zásluhou lékařovou, jako spíše pečlivého ošetřování Klářina, že se pomalu, pomalounku z nebezpečí vykřesala.

Když oznámili panu Melicharovi, že je paní Poláčková již z nejhoršího, prohodil nedbale:

„Já věděl, že se vylíže; je to ženská!“

Ale v srdci byl rád, velmi rád, že tomu tak. Nepochopitelný starý mrzout! Ostatně bylo to pomyšlení na Klárku, co jej naplňovalo starostí o matku. Toho dne vypil pan Melichar celé dva žejdlíky piva; tak jej potěšila zpráva o zotavení švekruše.

Ale když pan Pilnáček navštívil přítele svého nejbližší neděle potom — bylo právě jména Ježíše a mráz až kosti loupal — byl pan Melichar nějak všecek ztrnulý a jako proměněný. Nemluvil, nešňupal, oddychoval zhluboka a v prsou jeho jako by hrály varhany. Panu Pilnáčkovi bylo nějak nevolno při pohledu na Melichárka a nemluvil ani slova. Pošňupoval jen roztržitě a přes tu chvíli pohlížel pokradmo na starého pána. Až když přišel také Ma-

těna a usadil se, dodal si pan Pilnáček odvahy a zeptal se:

„Co pak je vám dnes, Melichárku?“

Pan Melichar povznesl zvolna oči a pohlédnuv upřeně na Pilnáčka oddechl a promluvil:

„To jste mi dali touhle komůrkou; je zde zima jako v psinci — ňák mi to táhne až nahoru k osrdí...“

Opravdu, teď teprv cítil pan Pilnáček, že je tu vlhká zima, a mimovolně sáhl na zeď. Až se zatřásl. Vztáhl ruku nazpět mokrou; na zdi stály krůpěje vody. Otřel ruku šátkem, aby toho pan Melichar nepozoroval, a povstav řekl kvapně:

„Tohle nejde, Melichárku; tady nemůžete zůstat. Musíte zase do pokoje — a hned!“

Pan Melichar neodpověděl, ale vrtěl hlavou záporně.

Pilnáček přistoupil k churavému blíž a mluvil měkkým hlasem:

„Slyšte, Melichare, nebuďte tvrdohlavý. Je vám tu zima, topiti zde nemohou, zimy přibývá — to vaší pakostnici neslouží. Přestěhujeme vás do pokoje — dejte si říci.“

„Zůstanu zde!“ odpověděl nyní pan Melichar nevrle a nabíral dechu, že to znělo, jako když harmoniku napouští. „Cloumali byste mnou z kouta do kouta — už to za to nestojí!“

„Ale Melichárku!“ zvolal pan Pilnáček. Více nemohl. Zajikl se a napolo od pana Melichara se odvrátil. Bylo mu, jako by z hlasu Melicharova vyzníval umíráček. Už to za to nestojí! Ach, kam

s ním došlo! Vystrčili jej do vlhké, studené komůrky bez kamen, skoro beze světla, a Melichar zde prostydl, zkazil zdraví nadobro. A on, pan Pilnáček, při tom pomáhal! Doprovázel ho sem a nepomyslil, že tohle obydlí pro přítele není. I bože nebeský, jak člověk někdy jedná! A Melichar odtud nepůjde, pan Pilnáček to věděl, vždyť ho znal. Ale nikoli, nedá mu pokoje, až povolí! Pilnáček pomaloučku vyšel z komůrky a ubíral se do pokoje. Paní Poláčková seděla ve staré lenošce, podložena ze zadu poduškou, a hleděla skrze skleněné dvéře na taras, pokrytý sněhem. Ruce její byly sepjaty a rty se pohybovaly. Zdálo se, že se modlí. Klárka seděla opodál a pletla. Věděla sice, že Matěna již přišel, ale čekala, až maminka sama si vzpomene, aby ho do světnice zavolaly.

Když pak Pilnáček vstoupil, ohlédla se paní Poláčková, kdo vchází. Byla v tváři bleda, přepadlá, a jevila nesmírné zemdlení.

„Aj, aj, pan Pilnáček," promluvila tichým hlasem a s patrným namáháním.

„Dej pánbůh dobré odpoledne, paní Poláčková," pozdravil Pilnáček, a byl věru na rozpacích, co má říci dále. Má vyprávěti této osobě, po těžké nemoci sotva se uzdravující, slabé, zklamané, o panu Melicharovi? Má se před ní vytasiti se svými obavami? Má jí říci, že tuší, jaké nebezpečenství hrozí panu Melicharovi, jenž onemocněl vlastně pro ni?

Ó, jaké to těžké okamžiky v životě, kdy člověk neví, kterak by z rozpaků vybředl. Ale něco státi se musí! Jen jak do toho! A paní Poláčková

hleděla na něj stále tázavým pohledem nemocného, že musil konečně promluviti. Nebylo jí sice podivno, že Pilnáček přichází, vždyť ji navštívil v nemoci několikráte, avšak tehdy jí bylo zle a chápala, že se jde na ni podívat, třeba že ji neměl k smrti rád. Ale teď, kdy už je skoro zcela zdráva...? Konečně nalezl pan Pilnáček slova:

„Nu, jak se daří, paní Poláčková, jak pak?"

„Děkuji, děkuji," kývala nemocná hlavou, potěšena, že tento přítel Melichárkův jeví účastenství; „s pomocí boží dobře. Však bylo dosti zle..."

„Nu, nu, všecko se poddá," odpovídal Pilnáček blíže se k oknu a přešlapuje na rozpacích. „Člověk mnoho vydrží a dobrá nátura si pomůže."

Vytáhl šátek ze šosu a utíral čelo tak horlivě, jako by nějaké nepříjemné pomyšlení chtěl zaplašiti. Paní Poláčkovou překvapoval jeho měkký tón, jakým vše pronášel. Vida, přece není tak nemilou osobou každému. A pan Pilnáček pokračoval:

„Však je někdy hůře těm zdravým vůkol, nežli nemocnému na posteli. Zvláště když se nám roznemůže někdo, koho bychom neradi ztratili!"

Panu Pilnáčkovi chvěl se při posledních slovech hlas jako dítěti, a nemocná hleděla čím dále tím udiveněji, že někdo takhle k ní mluví. A pan Pilnáček myslil při tom na — Melichara.

„Jak pánbůh káže, pane sousede," promluvila teď paní Poláčková také pohnuta, „vždyť on se nikdo neloučí rád se světem!"

Starý kloboučník přistoupil až k Poláčkové, ujal ji kvapně za ruku a pronesl hlasem stísněným, zápole se vnitřním pohnutím svým:

„Věřte mi, paní Poláčková, jako by mi srdce kleštěmi svíral, když pomyslím, že bychom měli Melichara ztratit! Nemám už nikoho než jeho, kdo mi tak rozumí, a on teď..."

Tu se zarazil. Již bylo venku, co chtěl před nemocnou utajiti...

„Melichárka?" zvolala Poláčková uleknuta, „co pak se mu stalo?"

Klárka zůstala sedět na úzké židličce, ale ruce s pletením klesly jí do klína a její oči utkvěly vyjeveny na ústech Pilnáčkových.

Zvoláním paní Poláčkové a dojmem, jakým působila slova jeho na Klárku, probudilo se v Pilnáčkovi jen ještě silněji vědomí a pochopení trudného stavu Melicharova a on bojoval nyní veliký boj s celým svým nitrem. V prsou jeho se všecko jen chvělo, až se mu ramena zvedala, a cosi vystupovalo mu vzhůru k hrdlu, co ho zadusiti hrozilo, tak že násilně polykal slinu za slinou, aby zjednal dechu volný průchod. Staré, svadlé rty jeho se třásly, nozdry se mu rozechvěly a před očima jako když mu flor svinuje: neviděl už zřetelně postavy obou ženských, nýbrž nejasné obrysy jejich poskakovaly před ním do výše a zase klesaly, a pojednou mu bylo, jako by i jemu mizela půda pod nohama. A ačkoli se bránil vší silou myšlence, že Melichar vězí v nebezpečenství, přece slabá ústa jeho mluvila opak. Nyní sepjal ruce do vnitř, jako

by prsty z kloubů vylomiti chtěl, a celá vnitřní bouře proklestila si cestu až ke svraštělým, namodralým rtům, a pan Pilnáček zaštkal:

„Vždyť on nám umře...!“

Starou jeho hlavou, srdcem, ba celým tělem Pilnáčkovým slova ta zaburácela — ale co vyšlo přese rty, nebylo slyšeti ani za dvéře. Bylo to jen zachroptění — zasyčení. Pilnáčkův obličej zkrabil se k pláči — a jen dvě slzy skanuly mu po líci. Již ani plakati neuměl a nemohl. Ani výrazem obličeje neplakal. Bylo to ono podivné šešklebení tváře, vyznačující jen starce; podobalo se spíše pitvornému smíchu než pláči, spíše výrazu zlosti než lítosti. Ale celou tváří škubaly svaly jako blesky. Tak pláčí staří muži — pláčí beze slz, bez té drahocenné úlevy, ale s bolestí velikou.

Vše trvalo jen několik okamžikův. Ještě nenabyly ženské času, aby se probraly z prvního uděšení nad nepochopitelnou, neočekávanou zprávou Pilnáčkovou, a již otíral rostenec a přítel Melicharův povědomým červeným šátkem líce i čelo a pak přistoupiv ke Klárce mluvil potichu hlasem, kterýž pohnutím ještě přeskakoval:

„Hoďte na sebe něco, Klárinko, a běžte pro doktora. Myslím, že strýčku Melicharovi je tuze zle, jen ho přiveďte hned. Ale tiše, aby nic nepozoroval.“

Potom obrátil se k paní Poláčkové:

„Revma — jde mu nahoru k srdci — toho jsem se vždycky bál!“

A nemluvě více otočil se ke dveřím a touž chvílí, kdy za sebou Klárka zavírala dvéře kuchyně, spěchajíc pro lékaře, vcházel pan Pilnáček zas do komůrky k Melicharovi.

A bylo to revma a šlo k srdci. Řekl to také pan doktor Šlégr, když se s Klárkou k nemocnému dostavil a stav jeho vyšetřil. Vrtěl povážlivě hlavou nad Melicharem, sáhl mu několikráte na tepnu a ohmatával klouby na prstech, které byly odulé, jako nalité.

Když Melichara prohlédl a očichal, přistoupil doktor pojednou k posteli a přejel rukou svrchnici. Peřina byla vlhká, jako jinovatkou pokryta. Pak se dotkl doktor i stěny a přiblížil špičky prstů k okulárům; leskly se — byly mokry.

Doktor podíval se po řadě na všecky přítomné a upřev konečně zraky na Pilnáčka zahučel:

„V tomhle kvartýru by také necky dostaly revma!"

„Já už je mám dávno!" zachrochtal Melichar.

A pak obrátil se lékař k Melicharovi:

„Milý příteli, musíte odtud — do tepla."

„Na kolik dní? Na dva, na tři?"

Doktor pohlédl pronikavě na nemocného, obrátil se a pokynul ostatním, aby se vzdálili. Smutna, sklíčena vycházela Klárka, za ní se sklopenou hlavou Matěna a konečně pokročil ke dveřím Pilnáček. Když i za ním dvéře klaply, sklonil se lékař nad panem Melicharem a opakoval:

„Musíte odtud, do tepla! Pak vám bude lépe!"

„Za kolik dní mi bude lépe?" tázal se Melichar chraptivým, slabším hlasem než jindy; „za dva, za tři?"

Doktor Melicharovi rozuměl, ale nechtěl mu rozuměti.

„Mně se zdá, že jste mne zavolal proto, abych vám poradil," pronesl jaksi nevrle.

„Já vás nevolal," odmítal pan Melichar a natáhl se tělem v lenošce, neboť trpěl nesmírnými bolestmi v nohách i v kříži, „ale když jste zde, mluvte upřímně. Jde mi to vzhůru, cítím, jak se to prožírá k srdci — a pak bude konec."

Pan Melichar chtěl se znova protáhnouti, ale bolest jeho byla silnější než vůle. Vzdechl bolestně a naklonil tělo ke předu.

„Řekněte mi, jak dlouho to může trvat?"

„Možná, že deset let," odpověděl teď lékař rozhodně, „ale možná také, že jen tři dny," dodal potichu.

Pan Melichar oddechl zhluboka. Jeho tvář prozrazovala, že i toto oddechnutí mu působí bolest. I mluvil pošeptmo:

„Vidíte, to je moudrá řeč. — Jen těm ostatním neříkejte nic — řvali by!" Po malé pomlčce doložil: „Já jsem připraven."

Doktor pozoroval chvíli těžké, nestejné dýchání Melicharovo, načež vyšel z komůrky, aby požádal za papír a péro. V kuchyni neviděl nikoho, i kráčel do pokoje. Tam seděla v lenošce paní Poláčková, nedaleko ní Klárka a Matěna. Pana Pilnáčka v pokoji nebylo. Doktor Šlégr nebyl si povšiml,

že v kuchyni, ve stínu blíže dveří, sedí na kuchyňské lavici shrbená postava — pan Pilnáček.

Ve chvilce napsal lékař dva recepty.

„Z té bílé lahvičky," povídal Klárce, recepty jí podávaje, „dejte starému pánu každou hodinu lžíci. Bude-li mu náhle hůře, dáte mu z druhé, modré lahvičky vždy za dvě hodiny lžíci."

Potom se vrátil k panu Melicharovi a za ním vešli pomalounku zase všickni tři — Matěna, Klárka i Pilnáček.

Doktor navlékl rukavice, sáhl po klobouku a položil Melicharovi ruku na rameno:

„Radím vám, abyste šel do pokoje a lehl si."

„Dobrou noc!" pozdravoval pan Melichar, jako by se ho slova lékařova netýkala.

„Odnésti vás tam nemohu," pokrčil lékař rameny; „vlezte alespoň tady do postele."

„Já to už odsedím!" zahuhlal pan Melichar.

Pan Pilnáček zatím zticha otevřel dvéře a vyšel do kuchyně, doktor Šlégr hned za ním. Nemluvě ani slova, otevřel Pilnáček doktorovi i dvéře kuchyňské a následoval ho na chodbu. Lékař věděl, co to znamená, a nečekaje ani Pilnáčkova oslovení obrátil se k němu a otázal se:

„Jste jeho bratr — švakr?"

„Ne," odpovídal pan Pilnáček třaslavě, „jsem jeho starý, jediný kamarád..."

„Máte s ním ještě nějaké pořizování?" tázal se lékař dále.

Pan Pilnáček bezděky pokývl hlavou, ale vlastně chtěl zavrtěti.

„Milý pane," řekl teď lékař o poznání vroucněji. — „utěšte se; musíme tam všickni. Připravte se — vezme to náhlý konec, chytne ho to u srdce — sám to dobře cítí!" A sestupuje se schodů končil: „Přijdu zítra ráno; dobrou noc!"

Dobrou noc!

Jestliže někdy někdo marně tohoto pozdravu užil, učinil tak dnes doktor Šlégr. Přál dobrou noc panu Pilnáčkovi a té noci pozbyl Pilnáček kus života svého, neboť pan Melichar se jitra — nedočkal.

Bylo po půlnoci, kdy bolesti Melicharovy vzrůstaly a věstily blížící se konec. Po druhé hodině spěchal Matěna — jenž i s Pilnáčkem byl setrval při nemocném — pro doktora Šlégra, ale již nebylo pomoci ani lékařem, ani lékem.

V němé bolesti hleděl Pilnáček na poslední zápas nemocí ztýraného těla Melicharova, a ráno, když se počalo rozednívati, otevírala Klárka v hořkém pláči jediné okénko komůrky, vedoucí na úzký, dlouhý dvoreček... Po mraze včera panujícím nastala k ránu obleva a husté vločky sněhové snášely se klidným pádem k zemi a časem zalétaly chomáčky stříbroskvoucích hvězdiček ledových na lůžko a na šedý, vychladlý župan, pod nímž nebilo již předobré srdce v drsné, kornaté schránce tělesné podivína Melichara...

Sklíčen, žalupiný ubíral se domů Matěna zasněženými ulicemi. Za krk i do uší padaly mu křišťálky sněhové, bodajíce jako jehly. Jenom na tváři rozpouštěly se v horkých slzách.

Klárka seděla v pokoji na podnožce a dusila usedavý pláč do zástěry, sežmolené ve dlaních, aby nezbudila matku, kteráž ulehla pozdě k ránu, unavena a uplakána.

Němý, se zraky strhanými a stále na tvář Melicharovu upřenými seděl v komůrce pan Pilnáček jako stráž mrtvého, a v zamodralých, zimou se třesoucích rukou jeho chvěl se pomačkaný, popsaný arch tuhého popíru — poslední vůle páně Melicharova...

Z chudého kalamáře.

Vydáno poprvé v září 1880.

Pražské figurky.

Vydány poprvé v listopadu 1884.

Z podskalských idyll:

Pan Melichar.

Vydán poprvé roku 1886.

BINDING SECT. NOV 3 1972

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H45
1905
dil 4

Herrmann, Ignát
Sebrané spisy

